

หลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี

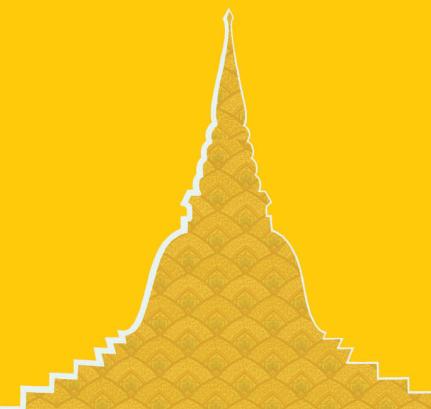
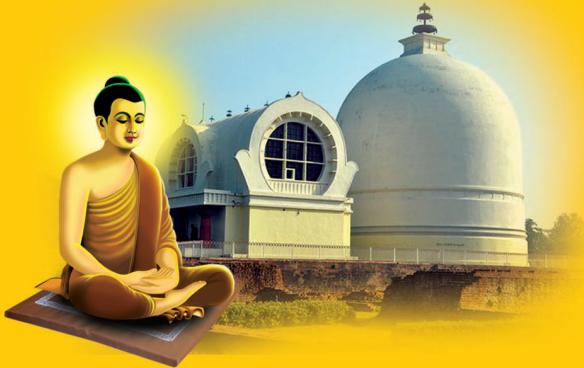
ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๕๗

ผลิตโดย กองทุนสนับสนุนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

คณะสงฆ์และรัฐบาล จัดพิมพ์
เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา

หนังสืออิมเรียน

หลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๕๗

คณะสังฆ์และรัฐบาลจัดพิมพ์
เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา

หนังสือยืมเรียน

หลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๕๗
ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

คณะสังฆ์และรัฐบาล

หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี.-- พิมพ์ครั้งที่ 1.--

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย, 2558

268 หน้า

ISBN : 978-616-7788-27-2

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

พิมพ์ครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ จำนวนพิมพ์ ๕๐๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

๑๒๙ หมู่ ๓ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา

อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๑๔๐๐-๒๓๗๓-๔

คำปรางค์ แม่กองธรรมสนามหลวง

งานด้านการศึกษาเป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญหรือความเสื่อมของประชาชนในชาติขึ้นอยู่กับการศึกษาเป็นสำคัญ ปัจจุบันมีสัญญาณบางอย่างที่เห็นได้ชัดว่า พลเมืองของไทยบางส่วนเสื่อมไปจากคุณธรรมศีลธรรมทางพระศาสนา มีปัญหาด้านอชญากรรมทุจริตคอร์รัปชั่น การลุ่มหลงในอบายมุขซึ่งเป็นสาเหตุแห่งความเสื่อมทั้งทางสุขภาพร่างกายและส่วนรวม อันส่งผลถึงความเสื่อมของครอบครัว สังคม ประเทศไทย

การศึกษาหลักธรรมและน้อมนำไปปฏิบัติในรูปแบบของการศึกษา ธรรมศึกษาคือ การสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและทางจิตใจ ซึ่งเป็นต้นเหตุของความเจริญด้านอื่นๆ ทั้งหมด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาในสถานศึกษานี้ถือเป็นการปลูกฝังความคิดที่ถูกต้อง เป็นสัมมาทิปฏิ เป็นการส่งเสริมความประพฤติดีงามต่างๆ โดยสอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นจึงขอให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้ช่วยกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นี้ให้ได้อย่างสมบูรณ์

ขออนุโมทนาต่อกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ได้แสดงเจตจำนงที่จะร่วมมือกันในการจัดให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา ขออำนวยพรให้ทุกหน่วยงานในสังกัด ได้รวมพลังแห่งความสามัคคีดำเนินการให้ปรากฏเป็นรูปธรรม จะนำความสุข สงบ สันติ และความเจริญมาสู่ประเทศไทยต่อไป

ขออาบุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และกุศลเจตนาที่ท่านทั้งหลายได้ตั้งใจในการส่งเสริมคุณภาพผลเมืองของชาติ ให้เป็นผู้เพียบพร้อมทั้งความรู้คุณธรรมในครั้งนี้ จงประมวลเป็นพลาปัจจัยบันดาลให้ทุกท่าน ถึงความอุ่นใจในพระธรรมคำสอน ของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ประสบความเจริญรุ่งเรืองตลอดกาลนาน เทอญ.

ນິກທະນາວິຫຼວດ

(สมเด็จพระวันรัต)

แม่กองธรรมสนานหลวง

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ
ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา
ระหว่าง
สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง กระทรวงศึกษาธิการ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
วันที่ ๑๙ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ทำขึ้น ณ ห้องประชุมราชวัลลภ อาคารราชวัลลภ ชั้น ๒ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๗ ระหว่างสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง โดยสมเด็จพระวันรัต แม่กองธรรมสนามหลวง กระทรวงศึกษาธิการ โดยนางสุทธศรี วงศ์สماນ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม โดยศาสตราจารย์อภินันท์ โปษยานนท์ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนายกมล รอดคล้าย เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยนายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยรองศาสตราจารย์นายแพทย์กำจร ตติยกวี เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยนายนพรัตน์ เปญจวัฒนานันท์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีเจตจำนงร่วมมือกันในการจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา

/ความร่วมมือ...

ความร่วมมือมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ ดังนี้

๑. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน อันมีผลต่อความเจริญมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากรุณาธิรัตน์

๒. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คุณธรรมและเสริมสร้างศีลธรรม เป็นพลเมืองดีและมีคุณภาพ

๓. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียนห่างไกลอาชญากรรม สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยของสังคม

๔. เพื่อให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เป็นหน่วยงานหลัก รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนและการสอบบรรมศึกษา โดยให้อิสระเป็นส่วนหนึ่ง ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เพื่อให้บรรลุข้อตกลงความร่วมมือดังกล่าว หน่วยงานข้างต้นจึงมีข้อตกลงร่วมกัน ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑. ให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีสถานศึกษาในสังกัดดำเนินการดังนี้

๑.๑ ให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรธรรมศึกษาในสถานศึกษาที่ จัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษา ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

๑.๒ องค์กรหลักรับผิดชอบและดำเนินการจัดการเรียนการสอนและจัดสอบ ธรรมศึกษาในสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุน ส่งเสริมในส่วนของทรัพยากรบุคคล สถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน การสอบ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีสำนักงานส่งเสริมกิจการ การศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานกลางในการบูรณาการ จัดทำคำขอใบอนุญาตและจัดทำแผนปฏิบัติการในภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการ

๑.๓ บันทึกผลการสอบธรรมศึกษาไว้ในแบบแสดงผลการเรียนของสถาน ศึกษา

๑.๔ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา ร่วมกับ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยความเห็นชอบจากสำนักงานแม่กองธรรม สนามหลวง

๒. ให้กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่งเสริมสนับสนุนครุสันธรรมศึกษา สืบสานภูมิปัญญาที่ดีงาม แก่เยาวชนในการดำเนินการและดำเนินการประสานงานด้านอื่นๆ ที่เป็นปัจจัย เกื้อหนุนให้การจัดการเรียนการสอนและการสอบบรรณศึกษาในสถานศึกษารัฐตาม วัตถุประสงค์ โดยการแนะนำจากสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือได้จัดทำขึ้น ๗ ฉบับ มีข้อความตรงกันและเห็นชอบ เมื่อทั้ง ๗ หน่วยงาน ได้อ่านและเข้าใจตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นลายลักษณ์ อักษร ทั้งนี้ให้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ลงนามเป็นต้นไป

ลงชื่อ กมลกร พะนิช
ลงชื่อ.....

(สมเด็จพระวันรัต)

แม่กองธรรมสนามหลวง

(ลงชื่อ) -----

(นางสุทธศรี วงศ์สามาน)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

(ลงชื่อ) -----

(ศาสตราจารย์อภินันท์ โภชยานนท์)

ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

(ลงชื่อ) -----

(นายกมล รอดคล้าย)

เลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการอาชีวศึกษา

(ลงชื่อ) -----

(นายชัยพฤกษ์ เศรีรักษ์)

(ลงชื่อ) -----

(รองศาสตราจารย์นายแพทย์กำจาร ตติยกวี)

เลขานุการคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

(ลงชื่อ) -----

(นายนพรัตน์ เปญจวัฒนานันท์)

มติมหาเถรสมาคม

ครั้งที่ ๒๐/๒๕๕๗

สำนักเลขาริการมหาเถรสมาคม

มติ ๔๙๙/๒๕๕๗

เรื่อง บันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒๐/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๗ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า กระทรวงศึกษาธิการได้มีหนังสือ ที่ ศศ ๐๒๓๕/๒๔๖๗ ลงวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๗ แจ้งว่า กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับ สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๗ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเพื่อให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนและการสอบบรรณศึกษา โดยให้อีกเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และในการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๗ โดยมีพระพรหมมนู รองแม่กองธรรมสนามหลวงเป็นประธาน ในที่ประชุม ได้มีมติให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการ ดังนี้

๑. นำเรื่องบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาเสนอต่อที่ประชุมมหาเถรสมาคมเพื่อทราบ และสั่งการให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการ

๒. จัดทำใบสมัครและรับสมัครพระสอนธรรมศึกษาทุกจังหวัดทั่วประเทศให้แล้วเสร็จภายในเดือนตุลาคม ๒๕๕๗

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยกองพุทธศาสนาศึกษาพิจารณาเห็นว่า เพื่อให้กำหนดดำเนินการตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาสำเร็จตามวัตถุประสงค์ จึงเห็นควรนำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อทราบและแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถในการสอนธรรมศึกษาและให้การสนับสนุนด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ร่วมกับสถานศึกษาและหน่วยงานราชการในจังหวัด รายละเอียดตามสำเนาบันทึกข้อตกลงฯ ที่แนบรายไปที่ประชุม

(นายนพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์)
เลขานุการมหาเถรสมาคม

มติมหาเถรสมาคม

ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๗

สำนักเลขาริการมหาเถรสมาคม

มติ

๒๕๕๗

เรื่อง การจัดประชุมสัมมนาโครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า ในการประชุมคณะทำงานดำเนินการเรียนการสอน ธรรมศึกษาในสถานศึกษาระทรวงศึกษาอิทธิการ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร โดยมีพระพรหมมุนี วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรรมการมหาเถรสมาคม รองแม่กองธรรมสนามหลวง เป็นประธาน ที่ประชุมมีมติให้จัดประชุมสัมมนาภายใต้ชื่อ โครงการ “ส่งเสริมพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา” ในวันพุธ ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗ ณ หอประชุมใหญ่พุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัด เจ้าสำนักเรียนในส่วนกลางทุกสำนัก ผู้แทนสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง ผู้แทนมหาวิทยาลัยสงข์ทั้ง ๒ แห่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทุกจังหวัด ผู้บริหารกร Rathong Sikkha Oikar ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต และผู้แทนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีสถานศึกษาในสังกัด รวมทั้งหมดประมาณ ๑,๕๐๐ รูป/คน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาได้รับทราบนโยบายของคณะกรรมการสงฆ์และรัฐบาล ในการส่งเสริมนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นผู้มีความรู้คุณธรรม เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ สร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียน ห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติดและสิ่งผิดกฎหมาย โดยมีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการเรียนการสอนและการสอบ

ที่ประชุมรับทราบ และให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งเจ้าคณาจารย์
ทุกภาคทราย แจ้งเจ้าคณาจังหวัดทุกจังหวัด ทั้ง ๒ ฝ่าย ทราบและเข้าร่วมการประชุม
สัมมนาดังกล่าว

(นายกนก แสนประเสริฐ)

รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่แทน
เลขานุการมหาเถรสมาคม

มติมหาเกรสมากม

ครั้งที่ ๕/๒๕๕๘

สำนักเลขาริการมหาเกรสมากม

มติ

๗๗๙/๒๕๕๘

เรื่อง การส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ในการประชุมมหาเกรสมากมครั้งที่ ๕/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เลขาธิการมหาเกรสมากมเสนอว่า พระพรหมมุนี กรรมการมหาเกรสมากม และรองแม่กองธรรมสนามหลวง ได้มีลิขิต ที่ กก ๒๒/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ แจ้งว่า ในการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ครั้งที่ ๔/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง โดยมี พระพรหมมุนี กรรมการมหาเกรสมากม และรองแม่กองธรรมสนามหลวง เป็นประธานที่ประชุม ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย ผู้แทนมหาวิทยาลัยมหาภูราชนครินทร์ พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้บริหารสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง จำนวน ๓ รูป นายกมล ศิริบรรณ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และคณะ นายบุญเลิศ โสภา ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนาศึกษา และคณะ และผู้แทนจากกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม ที่ประชุมพิจารณาเห็นว่าปัจจุบันการปฏิบัติหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อยู่ในกำกับของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง โดยที่เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดนั้นๆ สมควรมีหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงาน และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ จึงมีมติให้นำเสนอมหาเกรสมากมเพื่อโปรดพิจารณา ดังนี้

/บันทึกข้อตกลง...

๑. ให้เจ้าคณะจังหวัดสั่งการ ให้ข้อแนะนำ และกำกับดูแลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนภายในจังหวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒. ให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่งบัญชีรายชื่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนภายในจังหวัดนั้นๆ แจ้งเจ้าคณะจังหวัดเพื่อโปรดทราบ

๓. ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แจ้งเจ้าคณะให้ญี่ เจ้าคณะภาค ทุกภาค เพื่อทราบ

๔. ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทุกจังหวัดประสานงาน อำนวยความสะดวกและดำเนินการในเรื่องดังกล่าวให้เป็นไปตามติมหาราเษรสมาคม พร้อมกับมีบัญชาให้นำเสนอหาราเษรสมาคมเพื่อโปรดพิจารณา

ที่ประชุมพิจารณาแล้วลงมติเห็นชอบตามเสนอ และให้ดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องรอรับรองรายงานการประชุม

๗๗๗ ๒๕๖๘

(นายกนก แสนประเสริฐ)

รองผู้อำนวยการ ปฏิบัติราชการแทน

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เลขานุการมหาเษรสมาคม

มติมหาเถรสมาคม

ครั้งที่ ๙/๒๕๕๘

สำนักเลขาริการมหาเถรสมาคม

มติ ๒๗๗/๒๕๕๘

เรื่อง การปรับปรุงหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โภ เอก

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๙/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๘ เลขานิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สมเด็จพระวันรัต แม่กองธรรมสนามหลวง ได้มีมติที่ กธ ๓๑/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘ แจ้งว่า ตามที่ได้มีการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา ระหว่างสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังที่ทราบแล้วนั้น

ในการนี้ เพื่อให้มีหลักสูตรธรรมศึกษาที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง จึงได้ปรับปรุงหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โภ เอก ดังนี้

๑. ธรรมศึกษาชั้นตรี ประกอบด้วย

- วิชาเรียงความแก้กระทุกธรรม
- วิชาธรรม
- วิชาพุทธประวัติและศาสนาพิธิ
- วิชาwinny (เบญจศิล เบญจธรรม)

๒. ธรรมศึกษาชั้นโภ ประกอบด้วย

- วิชาเรียงความแก้กระทุกธรรม

- วิชาธรรมาภิบาล
- วิชาอนุพุทธประวัติและศาสนาพิธี
- วิชาวินัย (อุโบสตศีล)

๓. ธรรมศึกษาชั้นเอก ประกอบด้วย

- วิชาเรียนความแก้กระทุกธรรม
- วิชาธรรมาภิบาล
- วิชาพุทธานุพุทธประวัติและศาสนาพิธี
- วิชาวินัย (กรรมบถ)

รายละเอียดตามหนังสือหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๕๗ ที่แนบถวายในที่ประชุม พร้อมกับมีบัญชาให้นำเสนอมา呈聞เพื่อโปรดพิจารณา

ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบ และให้ดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องรอ รับรองรายงานการประชุม

(นายชยพล พงษ์สีดา)

รองผู้อำนวยการ ปฏิบัติราชการแทน
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
เลขานุการมหาเถรสมาคม

ສນາມຫລວງແຜນກຣມ

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

พระวินัย

ว.ม.หา. = วินัยปีภูก มหาวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปีภูก

ข. จ.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	จุพนิพทес (ภาษาไทย)
ท.ม.หา.	=	สุตตันตปีภูก	ที่ชนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
ส.ส.	=	สุตตันตปีภูก	สังยุตตนิกาย	สคากวรรค (ภาษาไทย)
อง.ติก.	=	สุตตันตปีภูก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบัต (ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	=	สุตตันตปีภูก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบัต (ภาษาไทย)
อง.อภูรjk.	=	สุตตันตปีภูก	อังคุตตรนิกาย	อภูรjkนิบัต (ภาษาไทย)
ข.ร.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	รัมมบท (ภาษาไทย)
ข.อ.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	อุทาน (ภาษาไทย)
ข.ชา.เอก.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	เอกนิบัต ชาดก (ภาษาไทย)
ข.ชา.สตุตอก.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	สตตอกนิบัต ชาดก (ภาษาไทย)
ข.ชา.อภูรjk.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	อภูรjkนิบัต ชาดก (ภาษาไทย)
ข.ชา.ทสก.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	ทสกนิบัต ชาดก (ภาษาไทย)
ข.ชา.ปกิณณก.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	ปกิณณกนิบัต ชาดก (ภาษาไทย)
ข.ว.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	วิมานวัตถุ (ภาษาไทย)
ข.อติ.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	อติวุตตตะ (ภาษาไทย)
ข.เปต.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	เปตวัตถุ (ภาษาไทย)
ม.ม.	=	สุตตันตปีภูก	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณاسก (ภาษาไทย)
ข.เธร.	=	สุตตันตปีภูก	ขุททกนิกาย	เธรคถา (ภาษาไทย)

เครื่องหมาย เล่ม ข้อ หน้า

- เลขตัวแรก หมายถึง เล่ม
- เลขตัวที่สอง หมายถึง ข้อ
- เลขตัวที่สาม หมายถึง หน้า

ตัวอย่าง วินัย. ๔/๑-๗/๑-๘ หมายความว่า พระวินัยปีภูกเล่ม ๔ ข้อ ๑-๗ หน้า ๑-๘

สารบัญ

หน้า

วิชาเรียนความแก้กรรมที่ธรรม ธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง ๒๕๕๗

๑ ทานวรค คือ หมวดทาน	๑
๑ ปาปวรค คือ หมวดบาป	๒
๑ ปุญญาวรค คือ หมวดบุญ	๔
๑ สติวรค คือ หมวดสติ	๔
๑ สีลวรค คือ หมวดศีล	๕

วิชาธรรม ธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๗

๑ ทุก หมวด ๒	๙
- ธรรมมีอุปการะมาก ๒	๙
- ธรรมเป็นโลกบาล ๒	๑๐
- ธรรมอันทำให้งาม ๒	๑๒
- บุคคลหาได้ยาก ๒	๑๓
๑๓ ก หมวด ๓	๑๕
- รัตนะ ๓	๑๕
- โ渥าทของพระพุทธเจ้า ๓	๑๗
- ทุจริต ๓	๑๙
- สุจริต ๓	๒๑
- อกุศลภูมิ ๓	๒๐
- กุศลภูมิ ๓	๒๑
- บุญกิริยาวัตถุ ๓	๒๒
๑ จตุก หมวด ๔	๒๕
- วุฒิ คือ ธรรมเป็นเครื่องเจริญ ๔	๒๕
- จักร ๔	๒๖
- อคติ ๔	๒๘
- ปран คือ ความเพียร ๔	๒๙
- อธิษฐานธรรม คือ ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ ๔	๓๐
- อิทธิบาท คือ คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ ๔	๓๑

- พระมหาวิหาร	๓๗
- อวิริยสัจ	๓๙
๑ ปัญจกະ หมวด ๔	๓๕
- อนันตวิริยกรรม	๓๕
- เวสาร์ชชกรณธรรม คือ ธรรมทำความกล้าหาญ	๓๖
- รัมมัสสานานิสงส์ คือ อาโนนิสงส์แห่งการฟังธรรม	๓๗
- พลະ คือ ธรรมเป็นกำลัง	๓๘
- ขันธ์	๔๐
๒ ฉักกะ หมวด ๖	๔๑
- ควระ	๔๑
- สารणิยธรรม	๔๓
๓ สัตตกะ หมวด ๗	๔๖
- อริยทรัพย์	๔๖
- สัปปุริสธรรม	๔๗
๔ อัภิจ্ঞกະ หมวด ๘	๔๘
- โลกธรรม	๔๘
- มรรคเมืองค์	๔๙
คิทิปภูบติ	๕๓
- กรรมกิเลส	๕๓
- ทิฏฐิรัมมิกกัตถประโยชน์	๕๔
- มิตรปฏิรูป	๕๕
- มิตรแท้	๕๖
- สังคหวัตถุ	๖๑
- ธรรมของ咒รา瓦ส	๖๒
- มิจฉาณิชชา	๖๓
- สมบัติของอุบาสก	๖๔
- ทิศ	๖๖
- อบายมุข	๗๒

วิชาพุทธประวัติ ธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๗

ปูมกгал

๑ ปริเจทที่ ๑	๓๗
- ชุมพูทวีปและประชาชน	๓๗
- วรรณะ ๔	๓๘
๑ ปริเจทที่ ๒	๔๐
- สักกชนบทและศากยวงศ์	๔๐
- ลำดับศากยวงศ์	๔๐
๑ ปริเจทที่ ๓	๔๑
- ประสูติ	๔๑
- อสิตดาบสเข้าเฝ้าและพยากรณ์	๔๑
- ทรงเจริญอานาปานสตि	๔๔
- ทรงอภิเชกสมรส	๔๔
๑ ปริเจทที่ ๔	๔๕
- เสด็จออกบรรพชา	๔๕
๑ ปริเจทที่ ๕	๔๖
- ตรัสสร	๔๖
- ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา	๔๖
- ทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา	๔๗
- ทรงบำเพ็ญเพียรทางจิต	๔๘
- ทรงผจญมาร	๔๙

ปฐมโพธิกาล

๑ ปริเจทที่ ๖	๕๑
- เสวายวิมุตติสุข	๕๑
- ทรงพิจารณาสัตว์โลกเปรียบด้วยดอกบัว	๕๑
- ทรงแสดงปฐมเทศนา	๕๓
- ทรงแสดงอนัตตาลักษณสูตร	๕๔

๑ บริเขตที่ ๗	๙๖
- ทรงส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนา	๙๖
- โปรดยกบุตร	๙๖
- โปรดชี้วิถี ๓ พื่น้อง	๙๗
- ทรงแสดงอาทิตตปธิยาสูตร	๑๐๐
๒ บริเขตที่ ๘	๑๐๗
- เสด็จเมืองราชคฤทธิ์ แคว้นมคอร	๑๐๗
- ทรงรับพระอุทยานเเพร่เป็นสังฆาวาส	๑๐๓
- ทรงได้พระอัครสาวก	๑๐๔
มัชณิมโพธิการ	
๓ บริเขตที่ ๙	๑๐๙
- ทรงบำเพ็ญพุทธกิจในแคว้นมคอร	๑๐๙
- ประทานการอุปสมบทแก่พระมหากัสสปะ	๑๐๙
- มหาสันนิบาตแห่งพระสาวก	๑๐๙
- ทรงอนุญาตเสนาสนะ	๑๑๐
- ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในกิจพระศาสนา	๑๑๑
- ทรงแสดงทิศ ๖ โปรดสิงคากลกามณพ	๑๑๑
- ทรงแสดงเทวตาพลี	๑๑๓
๔ บริเขตที่ ๑๐	๑๑๕
- เสด็จแคว้นสักกะ	๑๑๕
- เสด็จเมืองกบิลพัสดุชาติภูมิ	๑๑๕
- โปรดพระพุทธบิดา	๑๑๗
- นั่นทกมารออกบวช	๑๑๙
- ราหุลบรรพชา	๑๑๙
๕ บริเขตที่ ๑๑	๑๒๐
- เสด็จแคว้นโภศล	๑๒๐

ปัจฉิมโพธิ์กาล

◎ ปริเขตที่ ๑๒	๑๒๗
- อุนุสันธิ	๑๒๗
- ทรงปลงอายุสังขาร เสด็จบ้านเวพุวาม	๑๒๙
- เหตุทำให้เกิดแผ่นดินไหว ๕ ประการ	๑๓๓
- ประทานโอวาทแก่กิษุสงฆ์ เสด็จป่ามหาวัน	๑๒๔
- เสด็จโภคนคร	๑๒๕
- นายจุนทะถวายปัจฉิมบิณฑบาต เสด็จเมืองปาوا	๑๒๖
- ทรงพระประชวร เสด็จเมืองกุสินารา	๑๒๖
- ผิวกายพระตากต่อผ่องใสยิ่งใน ๒ กาล	๑๒๗
- บิณฑบาตthan ๒ คราวมีผลเสมอ กัน	๑๒๘
- บรรทมอนุภูรูปในเสีย	๑๒๘
- ทรงประภัสสกการบุชา	๑๒๙
- ประทานโอกาสให้เทวดาเข้าเฝ้า	๑๒๙
- ทรงแสดงสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล	๑๓๐
- อาการอันกิษุทั้งหลายพึงปฏิบัติต่อสตรี	๑๓๐
- วิธีปฏิบัติในพระพุทธสรีระ	๑๓๐
- ถุปารหบุคคล ๔	๑๓๑
- ประทานโอวาทแก่พระอานนท์	๑๓๑
- ตรัสสรรเรศริญพระอานนท์	๑๓๑
- ตรัสถึงเมืองกุสินารา	๑๓๑
- ตรัสสั่งให้แจ้งข่าวปรินิพพานแก่มัลลกษัตริย์	๑๓๑
- โปรดสุภาษท์ปริพาชก	๑๓๑
- ประทานโอวาทแก่กิษุสงฆ์	๑๓๔
- ประทานโอกาสให้กิษุสงฆ์ถามข้อสงสัย	๑๓๕
- ปัจฉิมโอวาท	๑๓๕
- ปรินิพพาน	๑๓๖

อปกราล

◎ ปริเจทที่ ๓

- ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ๑๓๗
- แจกพระบรมสารีริกธาตุ ๑๓๘
- สุนทรพจน์ของโภณพราหมณ์ ๑๔๐
- สาระสำคัญในการเสด็จปรินิพพานที่เมืองกุสินารา ๑๔๑
- ประเกทแห่งสัมมาสัมพุทธเจดีย์ ๑๔๒
- สังเวชนียสถาน ๔ ๑๔๓

ศาสนาพิธี ธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๗

◎ อาภัณฑ์

◎ องค์ประกอบของศาสนา

◎ ประโยชน์ของศาสนาพิธี

◎ บทที่ ๑ การจัดโต๊ะหมู่บูชาและเครื่องสักการะ

- การจัดโต๊ะหมู่บูชา ๑๔๔
- ความเป็นมาของโต๊ะหมู่บูชา ๑๔๕
- ประเกทของโต๊ะหมู่บูชา ๑๔๖
- วัตถุประสงค์การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา ๑๔๖
- วิธีการจัดโต๊ะหมู่บูชา ๑๔๗
- เครื่องสักการบูชา ๑๔๘
- เครื่องบูชาทองน้อย ๑๔๙
- เครื่องสักการะฐานเทียนแพ ๑๕๐
- การจัดฐานเทียนแพกรวยดอกไม้ ๑๕๑

◎ บทที่ ๒ การปฏิบัติพิธี

- วิธีแสดงความเคารพพระ ๑๕๑
- การประนมมือ ๑๕๒
- การไหว้ ๑๕๒
- การกราบ ๑๕๓
- วิธีกราบแบบชาย ๑๕๓
- วิธีกราบแบบหญิง ๑๕๔

- การจัดสถานที่พิธีทำบุญ	๑๕๔
- การบูชาพระรัตนตรัย	๑๕๕
- เครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัย	๑๕๕
- การอาราธนาศีล อาราธนาพระปริติร และอาราธนาธรรม	๑๕๖
- วิธีปฏิบัติในการอาราธนา	๑๕๖
- คำอาราธนาศีล ๕	๑๕๗
- คำอาราธนาพระปริติร	๑๕๗
- สรณคมน์และศีล ๕	๑๕๘
- คำอาราธนาธรรม	๑๕๙
- การจุดเทียนน้ำมนต์	๑๕๙
- การถวายภัตตาหารพระสงฆ์	๑๕๙
- การถวายจตุปัจจัยไทยธรรม	๑๕๙
- วิธีประเคนของถวายพระ	๑๖๐
- การกรวดน้ำรับพร	๑๖๑
- วิธีปฏิบัติในการกรวดน้ำ	๑๖๑
๑ บทที่ ๓ พิธีบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๑๖๓
- วันมาฆบูชา	๑๖๓
- ความเป็นมาของวันมาฆบูชา	๑๖๓
- การเวียนเทียนในวันมาฆบูชา	๑๖๖
- คำบูชาในวันมาฆบูชา	๑๖๗
- วันวิสาขบูชา	๑๖๘
- ความเป็นมาของวันวิสาขบูชาในประเทศไทย	๑๖๘
- การเวียนเทียนวันวิสาขบูชา	๑๗๒
- วันวิสาขบูชาได้รับการรับรองให้เป็นวันสำคัญสากล	๑๗๒
- การจัดพิธีวิสาขบูชาของชาวพุทธนานาชาติ	๑๗๒
- คำบูชา ดอกไม้ รูป เทียน วันวิสาขบูชา	๑๗๓
- วันอภิญญาเมีบูชา	๑๗๔
- ความเป็นมาของวันอภิญญาเมีบูชา	๑๗๔
- การจัดพิธีอภิญญาเมีบูชา	๑๗๔

- คำบูชา ดอกไม้ รูป เทียน วันอัญชัญมีบูชา	๑๗๖
- วันอาสาพหุบูชา	๑๗๗
- ความสำคัญของวันอาสาพหุบูชา	๑๗๗
- ความเป็นมาของวันอาสาพหุบูชา	๑๗๘
- พระราชนิรันดร์ในวันอาสาพหุบูชา	๑๗๙
- คำบูชา ดอกไม้ รูป เทียน วันอาสาพหุบูชา	๑๗๙
๑ บทที่ ๔ พิธีทำบุญเลี้ยงพระ	๑๘๒
- ความเป็นมาของพิธีทำบุญเลี้ยงพระ	๑๘๒
- การเตรียมการในพิธีทำบุญ	๑๘๒
- พิธีสวัสดิ์เย็น-ฉันเช้า	๑๘๓
- แนวทางการจัดพิธีทำบุญในงานต่าง ๆ	๑๘๓
- พิธีทำบุญคล้ายวันเกิด ทำบุญบ้าน ทำบุญอาคารสำนักงาน	๑๘๕
- การบูชาข้าวพระพุทธ	๑๘๕
- พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เปิดอาคารสำนักงาน	๑๘๖
๑ บทที่ ๕ การถวายทาน	๑๘๗
- พิธีถวายทาน	๑๘๘
- พิธีถวายสังฆทาน	๑๘๘
- การเตรียมการและลำดับพิธี	๑๘๙
- ข้อควรทราบ	๑๙๐
- คำถวายสังฆทาน	๑๙๐
๑ บทที่ ๖ พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกະ	๑๙๑
- ความเป็นมาของพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกະ	๑๙๑
- ระเบียบพิธีการแสดงตนเป็นพุทธมามกະ	๑๙๑
๑ คำบูชา อาราธนา และถวายทาน	๑๙๔
วิชาเบณ्यจศิลเบณ্যจธรรม ธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๗	๑๙๙
๑ ศีลและวินัย	๒๐๐
๑ ความหมายของศีล	๒๐๑
๑ เจตนาเป็นศีล	๒๐๓
๑ วิรัติ	๒๐๓

◎ ศีล ๕ เป็นหลักประกันที่ดีของสังคม	๒๐๔
◎ การรักษาศีลเป็นการปรับพื้นฐานของคน	๒๐๖
◎ วัตถุประสงค์ของการรักษาศีล	๒๐๖
◎ ผลของการรักษาศีล	๒๐๘
◎ การสามารถศีล	๒๐๙
◎ อำนาจส์ของการสามารถศีลก่อนให้ทาน	๒๐๙
◎ วิธีสามารถและรักษาศีล	๒๐๙
◎ วิธีสามารถศีล ๕	๒๐๙
◎ การรักษาศีล ๕ กับการถึงพระรัตนตรัย	๒๑๐
◎ พระรัตนตรัย	๒๑๑
◎ คุณของพระรัตนตรัย	๒๑๑
◎ การถึงพระรัตนตรัย	๒๑๑
◎ เบญจศีล	๒๑๓
◎ เบญจศีล สิกขابที่ ๑ ปานาติปานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์	๒๑๔
- ความมุ่งหมาย	๒๑๔
- เหตุผลของการรักษา	๒๑๔
- ข้อห้าม	๒๑๔
- หลักวินิจฉัย	๒๑๖
- โทษของการล่วงละเมิด	๒๑๗
- ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบญจศีล สิกขابที่ ๑ เรื่อง นายจุนทสูกริก	๒๑๘
- อำนาจส์ของการรักษา	๒๑๙
- ตัวอย่างอำนาจส์ของการรักษาเบญจศีล สิกขابที่ ๑ เรื่อง นางสุชาดา	๒๒๐
◎ เบญจศีล สิกขابที่ ๒	
อธินฐานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์	๒๒๑
- ความมุ่งหมาย	๒๒๑
- เหตุผลของการรักษา	๒๒๑

- ข้อห้าม	๒๑๗๑
- หลักวินิจฉัย	๒๑๗๓
- โทษของการล่วงละเมิด	๒๑๗๔
- ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบณจศีล สิกขบทที่ ๒ เรื่อง สีลวิมังสนะ	๒๑๗๔
- ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบณจศีล สิกขบทที่ ๒ เรื่อง ดาบสโกหก	๒๑๗๕
- アニสงส์ของการรักษา	๒๑๗๕
◎ เบณจศีล สิกขบทที่ ๓	
กามเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เจตนาดเว้นจากการประพฤติผิดในการ	๒๑๗๖
- ความมุ่งหมาย	๒๑๗๖
- เหตุผลของการรักษา	๒๑๗๖
- ข้อห้าม	๒๑๗๖
- หลักวินิจฉัย	๒๑๗๗
- โทษของการล่วงละเมิด	๒๑๗๗
- ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบณจศีล สิกขบทที่ ๓ เรื่อง จูพรนุคคหบัณฑิต	๒๑๗๗
- アニสงส์ของการรักษา	๒๓๐
◎ เบณจศีล สิกขบทที่ ๔	
มุสาวาหา เวรมณี เจตนาดเว้นจากการพุดเท็จ	๒๓๑
- ความมุ่งหมาย	๒๓๑
- เหตุผลของการรักษา	๒๓๑
- ข้อห้าม	๒๓๑
- หลักวินิจฉัย	๒๓๔
- โทษของการล่วงละเมิด	๒๓๔
- ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบณจศีล สิกขบทที่ ๔ เรื่อง หมอตา	๒๓๔
- アニสงส์ของการรักษา	๒๓๔

◎ เบณฑ์จศิล สิกขابทที่ ๕	
สุราเมรยมชุปมาทภูฐานา เวรมณี เจตนาดเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและ เมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท	๒๓๖
- ความมุ่งหมาย	๒๓๖
- เหตุผลของการรักษา	๒๓๖
- ข้อห้าม	๒๓๖
- หลักวินิจฉัย	๒๓๗
- โทษของการล่วงละเมิด	๒๓๗
- ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบณฑ์จศิล สิกขابทที่ ๕ เรื่อง พระราชาผู้ดื่มน้ำเมา	๒๓๘
- ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบณฑ์จศิล สิกขابทที่ ๕ เรื่อง นักเลงสุรา	๒๔๐
- อาณิสงส์ของการรักษา	๒๔๐
◎ เบณฑ์จรรยา	๒๔๑
◎ เบณฑ์จรรยา ข้อที่ ๑	
เมตตากรุณา ความรักใคร่ปราณາให้เป็นสุข และความสงบสุขคิดช่วย ให้พ้นทุกข์	
- วิธีปลูกเมตตากรุณา	๒๔๒
- อาณิสงส์ของการเจริญเมตตา	๒๔๔
- ตัวอย่างอาณิสงส์ของการประพฤติเบณฑ์จรรยา ข้อเมตตากรุณา เรื่อง สุวรรณสาม	๒๔๕
- ตัวอย่างอาณิสงส์ของการประพฤติเบณฑ์จรรยา ข้อเมตตากรุณา เรื่อง ลิงใหญ่	๒๔๙
◎ เบณฑ์จรรยา ข้อที่ ๒	
สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ	๒๕๑
- ตัวอย่างอาณิสงส์ของการประพฤติเบณฑ์จรรยา ข้อสัมมาอาชีวะ เรื่อง จุฬาเศรษฐี	๒๕๑
◎ เบณฑ์จรรยา ข้อที่ ๓	
การสังวร ความสำรวมในการ	๒๕๔

◎ เบญจธรรม ข้อที่ ๔	
สัจจะ ความมีสัตย์	๒๕๖
- ตัวอย่างอานิสงส์ของการประพฤติเบญจธรรม ข้อสัจจะ	
เรื่อง มหิสรสาสกุมา	๒๕๗
◎ เบญจธรรม ข้อที่ ๕	
สติสัมปชัญญะ ความระลึกได้และความรู้ตัว	๒๖๐
- ตัวอย่างอานิสงส์ของการประพฤติเบญจธรรมข้อสติสัมปชัญญะ	
เรื่อง รัมมิกอุบาสก	๒๖๑

บรรณานุกรม

คณะกรรมการ ปรับปรุงหลักสูตร ๒๕๕๗

วิชาเรียนความแก้กรະทูธรรม
ธรรมศึกษา ชั้นตรี
ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๗

วิชาเรียนความแก้กระทุกธรรม ธรรมศึกษา ชั้นตรี
ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๗

ในชั้นนี้ กำหนดขอบข่ายไว้ ๕ หมวด คือ

๑. ทานวารค	๒. ปาปารค
๓. ปุณณวารค	๔. สติวารค
๕. สีลวารค	

ให้นักเรียนแต่งอธิบายให้สมเหตุสมผล อ้างสูภาษิตอื่นมาประกอบด้วย ๑ สุภาษิต
บอกซื่อคัมภีร์ที่มาแห่งสุภาษิตนั้นด้วย สุภาษิตที่อ้างมานั้นต้องเรียงเชื่อมความให้ติดต่อ
สมเรื่องกับกระทุตั้ง ชั้นนี้ กำหนดให้เขียนลงในใบตอบ ตั้งแต่ ๒ หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป

๑. ทานวารค คือ หมวดทาน

๑. ทานบุจ ยุทธบุจ สมานมาหุ.

ท่านว่า ทานและการบุปผา เช่นกัน.

ส. ๑๕/๒๙. ข. ชา. อภูษก. ๒๗/๒๔๙.

๒. นตถิ จิตเต ปสนุนมหิ อปปกา นาม ทกขิณ.

เมื่อจิตเลื่อมใสแล้ว ทักษิณานาขีอว่าน้อย ย่อมไม่มี.

ข. วิมาน. ๒๖/๘๒.

๓. วิเจยุย ทาน สรุตบุปปสตุ.

การเลือกให้ อันพระสรุตทรงสรรเสริญ.

ส. ๑๕/๓๐. ข. ชา. อภูษก. ๒๗/๒๔๙. เปต. ๒๖/๑๙๗.

๔. พาลา หัว นบุปส์สนติ ทาน.

คนพาลเท่านั้น ย่อมไม่สรรเสริญทาน.

ข. ๕. ๒๕/๓๘.

๕. ททำ มิตตานิ คณฤติ.

ผู้ให้ ย่อมผูกไม่ได้.

ส. ๑๕/๓๑.

๖. ທໍາ ປີໂຍ ໂທີ ກະນຸຕີ ນຳ ພູ.
- ຜູ້ໃໝ່ ຍ່ອມເປັນທີ່ຮັກ ດັນໜຸ່ມາກຍ່ອມຄົບເຂາ.
ວິ. ປລຸຈກ. ២២/៤៣.
៧. ທ່ມາໂນ ປີໂຍ ໂທີ.
- ຜູ້ໃໝ່ຍ່ອມເປັນທີ່ຮັກ.
ວິ. ປລຸຈກ. ២២/៤៤.
៨. ສຸຂສົສ ທາຕາ ເມຮາວີ ສຸຂໍ ໂສ ອົທືກຈຸດຕີ.
- ປະຈຸບັນຜູ້ໃໝ່ຂໍຄວາມສຸຂໍ ຍ່ອມໄດ້ຮັບຄວາມສຸຂໍ.
ວິ. ປລຸຈກ. ២២/៤៥.
៩. ມນາປາຫຍີ ລກເຕ ມນາປຳ.
- ຜູ້ໃໝ່ສິ່ງທີ່ຂອບໃຈ ຍ່ອມໄດ້ສິ່ງທີ່ຂອບໃຈ.
ວິ. ປລຸຈກ. ២២/៤៥.
១០. ເສ්වර්ඝනතໂທ ເස්වර්ඝමුපේຕີ ຢານຳ.
- ຜູ້ໃໝ່ສິ່ງປະເສ්වර්ඝ ຍ່ອມເຖິງຮාນະທີ່ປະເສ්වර්ඝ.
ວິ. ປລຸຈກ. ២២/៤៦.
១១. ອົຄຄສສ ທາຕາ ລກເຕ ປຸນຄຸຄົມ.
- ຜູ້ໃໝ່ສິ່ງທີ່ເລີສ ຍ່ອມໄດ້ສິ່ງທີ່ເລີສອີກ.
ວິ. ປລຸຈກ. ២២/៤៦.
១២. ທທໂຕ ປຸລຸນໍ ປວະຫຼຸຕີ.
- ເມື່ອໃໝ່ ບຸນູກີ່ເພີ່ມເຂົ້າ.
ທີ. ມາ. ១០/១៤៨. ປ.ຊ. ២៥/២១៥.
១៣. ທເຫຍຸຍ ປຸຣີໂສ ທານຳ.
- ຄົນຄວາວໃໝ່ຂອງທີ່ຄວາວໃໝ່.
ຢູ. ຊາ. ສທຸຕກ. ២៣/២១៧.
១៤. ປາປວຣຣຄ ຄື່ອ ໄມວດບາບ
- ມລາ ເວ ປາປກາ ຮມມາ ອສສີ ໂລເກ ປຣມທີ ຈ.
ບາປຣຣມເປັນມລທິນແກ້ ທັ້ງໃນໂລກນີ້ ທັ້ງໃນໂລກອື່ນ.
ວິ. ວິໄງຈກ. ២៣/១៨៨. ປ.ຊ. ២៥/៤៣.

๑๕. ທຸກໂຂ້ ປາປສັສ ອຸຈົຈໂຍ.

ຄວາມສັ່ງສົມບາປ ນຳທຸກໆມາໃຫ້.

ໜຸ. ຮ. ໨ຕີ/ສອ.

๑ໆ. ປາປານໍ ອກຮນໍ ສຸໍ.

ກາຣໄມ່ທໍາບາປ ນຳສຸ່ມາໃຫ້.

ໜຸ. ຮ. ໨ຕີ/ແລ.

๑໗. ປາປໍ ປາເປັນ ສຸກໍ.

ຄວາມຊ້ວອນຄນຊ້ວທໍາງ່າຍ.

ວິ. ຈຸດ. ໧/ເຈດຕ. ພ.ອ.ຩຕີ/ເຕັດ

๑໨. ປາເປ່ ນ ຮມຕີ ສຸຈີ.

ຄນສະວາດໄມ່ຢືນດີໃນຄວາມຊ້ວ.

ວິ. ມ້າ. ດ/ຕະ. ພ. ວ. ແລ້/ເຕັບ.

๑໩. ສກມຸນາ ໄບລຸຕີ ປາປຮມຸໂມ.

ຄນມືສັນດານຊ້ວ ຍ່ອມລຳບາກພຣະກຣມຂອງຕນ.

ມ. ມ. ເຕ/ເຮເຕ. ພ.ເຕຣ.ຩບ/ຕະລ.

໒໐. ຕປສາ ປັහນຸດີ ປາປກມົໍ.

ສາຮຸ່ນ ຍ່ອມລະບາປກຣມດ້ວຍຕປະ

ໜຸ. ຊາ.ວິງຈິກ. ແລ/໨ຕີ.

໒໑. ປາປານີ ກມ່ມານີ ກໂຮນຸຕີ ໂມ້າ.

ຄນມັກທໍາບາປກຣມພຣະຄວາມໜັງ.

ມ. ມ. ເຕ/ເຮເຕ. ພ. ຊາ. ປົກິດຸນກ. ແລ/ຕະດ.

໒໒. ນຕຸຖີ ປາປໍ ອກພຸພໂຕ.

ບາປໄມ່ມີແກ່ຜູ້ໄມ່ທໍາ.

ໜຸ. ຮ . ແລ/ຕະ.

໒໓. ຮມມຳ ໝ ການມານສຸສ ນ ປາປມຸປລິມຸປຕີ.

ເມື່ອເຮັກລ່າວຮຣມອຢູ່ ບາປຍ່ອມໄມ່ແປດເບື້ອນ.

ໜຸ. ຊາ .ສົດຕົກ. ແລ/໨ໜດ.

໒໔. ນຕຸຖີ ອກເກີຍໍ ປາປໍ ມຸສາວາທີສຸສ ຜນຸຕຸໂນ.

ຄນມັກພຸດມຸສາ ຈະໄມ່ພຶ່ງທໍາຄວາມຊ້ວ ຍ່ອມໄມ່ມື.

ໜຸ. ຮ. ແລ/ຕະ. ພ.ວິຕີ.ຩຕີ/໨ຕີ.

๒๕. ปาปานิ ปริวชชเย.

พึงลงทะเบียนบapaทั้งหลาย.

ช. ร. ๒๕/๓๐.

๒๖. น ขาสเหตุป ก雷ยย ปำ.

ไม่ควรทำบapa เพราะเห็นแก่กิน.

นัย-ช. ชา. นวก. ๒๗/๒๖๓.

๓. ปุญญวรรค คือ หมวดบัญ

๒๗. ปุญฉบ โจเรหิ ทูหร.

บัญอันจะนำไปไม่ได้.

ส. ส. ๑๕/๕๐.

๒๘. ปุญฉบ สุข ชีวิตสุขยมห.

บัญนำสุขมาให้ในเวลาลีนชีวิต.

ช. ร. ๒๕/๕๙.

๒๙. สุโข ปุญลสส อุจจอย.

ความสั่งสมบัญ นำสุขมาให้.

ช. ร. ๒๕/๓๐.

๓๐. ปุญวนิ ปรโลกสเม ปติภูรา โนหนติ ปานิน.

บัญเป็นที่พึ่งของสัตว์ในโลกหน้า.

ส. ส. ๑๕/๒๖. อง. ปณจก. ๒๒/๔๔. ช. ชา. ทสก. ๒๗/๒๙๔.

๓๑. ปุญวนิ กยิราถ สุขาวนานิ.

ควรทำบัญอันนำสุขมาให้.

ส. ส. ๑๕/๓. อง. ติก. ๒๐/๑๙๔.

๔. สติวรรค คือ หมวดสติ.

๓๒. สติ โลกสเม ชาคร.

สติเป็นธรรมเครื่องตื่นอยู่ในโลก.

ส. ส. ๑๕/๖๑.

๓๓. สติมโต สทา ภทท.

คนผู้มีสติ มีความเจริญทุกเมื่อ

ส. ส. ๑๕/๓๐๖.

๓๔. สติมา สุขเมธติ.

คนมีสติ ยอมได้รับความสุข.

ส. ส. ๑๕/๓๐๖.

๓๕. สติมโต สุเว เสยโย

คนมีสติ เป็นผู้ประเสริฐทุกวัน

ส. ส. ๑๕/๓๐๖

๔. สีลวรค คือ หมวดคีล.

๓๖. สีล ယา ชา สาธ.

ศีลยังประโยชน์ให้สำเร็จทราบเท่าชรา.

ส. ส. ๑๕/๕๐.

๓๗. สุข ယา ชา สีล.

ศีลนำสุขมาให้ทราบเท่าชรา.

ช. ช. ๒๕/๕๙.

๓๘. สีล กิเรว กลุยาณ.

ท่านว่าศีลนั้นเที่ยว เป็นความดี.

ช. ช. เอก. ๒๗/๒๙.

๓๙. สีล โลเก อนุตตร.

ศีลเป็นเยี่ยมในโลก.

ช. ช. เอก. ๒๗/๒๙.

๔๐. สำวเสน สีล เวทิตพพ.

ศีลพึงรู้ได้ เพราะอยู่ร่วมกัน.

นัย-ช. อ. ๒๕/๑๗.

๔๑. สาธ สนพพตุณ สำโร.

ความสำรวมในที่ทั้งปวง เป็นดี.

ส. ส. ๑๕/๑๐๖. ช. ช. ๒๕/๑๔.

๔๒. สมบูรณ์โต เวร์ น จិយตិ.

เมื่อค้อยะวังอยู่ เวรย่อมไม่มีก่อขึ้น.

ท. มห. ๑๐/๑๕๙. ช. อ. ๒๕/๒๑๕.

๔๓. สีล รุกเชยุย เมราวี.

ปราษณ์พงรักษาศิล.

ช. อิติ. ๒๕/๒๘๒.

ວິຊາຮຽນ
ຮຽນຄືກໍາ ບັນດາ
ຈຳປັບປຸງ พ.ศ. ๒๕๕๗

วิชาธรรมะ ธรรมศึกษา ชั้นตรี

ทุกະ หมวด ๒

ธรรมมีอุปการะมาก ๒

๑. สติ ความระลึกได้

๒. สัมปชัญญะ ความรู้ตัว

อธิบาย

ธรรมมีอุปการะมาก หมายถึง ธรรมที่เกื้อกูลสนับสนุนการทำกิจทุกอย่างในชีวิต รวมไปถึงการเจริญกุศลธรรมต่างๆ ให้เป็นไปด้วยดี ไม่ให้เกิดความผิดพลาดเสียหาย ได้รับผลสำเร็จตามประสงค์ เป็นคุณธรรมส่งเสริมให้มีความรอบคอบ ไม่ประมาท พลังเพลオ หากขาดธรรมนี้แล้ว กิจที่ทำ คำที่พูด สิ่งที่คิดทุกอย่าง ย่อมผิดพลาดเสียหาย มี ๒ อย่าง คือ

๑. สติ ความระลึกได้ หมายถึง ความระลึกนึกขึ้นได้ ฉุกคิดขึ้นได้ ถึงสิ่งที่ทำ พูด คิด เป็นอาการที่จิตไม่หลงลืม ไม่เหลือไฟล ไม่ใจดจจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำตลอดเวลา เรียกอีก อย่างหนึ่งว่า ความไม่ประมาท ลักษณะของสติ คือความระลึกได้ หน้าที่ของสติ คือจดจำ สิ่งต่างๆ ได้ไม่ลืมหลง และกำจัดความประมาท

สตินั้นสามารถระลึกได้ทั้ง ๓ กាល คือ (๑) ระลึกถึงสิ่งที่ล่วงมาแล้วได้ เช่น ระลึกถึงการทำงานที่ได้ทำ และถ้อยคำที่พูดแล้วได้ (๒) ระลึกถึงสิ่งที่เป็นปัจจุบันได้ เช่น ระลึกถึงการทำงานที่กระทำอยู่หรือกำหนดระลึกถึงลมหายใจเข้าออก (๓) ระลึกถึงสิ่งอันมีขึ้นในภายหน้า เช่น ระลึกถึงความพยายามอันจะมีแก่ตนในการข้างหน้า

๒. สัมปชัญญะ ความรู้ตัว หมายถึง ความรู้ตัวทั่วพร้อมในขณะกำลังทำ พูด คิด รู้ชัดในสิ่งที่นึกได้ ไม่ฟื้นເຝືອນหลงลืม รู้ว่าสิ่งที่กำลังทำ พูด คิดนั้นเป็นอย่างไร ดีหรือไม่ดี เป็นอาการที่จิตตื่นตัวในขณะทำงาน เช่น ขณะขับรถอยู่ก็รู้ตัวทั่วพร้อมตลอดเวลา ไม่ปล่อยใจคิดเรื่องอื่น ลักษณะของสัมปชัญญะ คือความไม่หลง หน้าที่ของสัมปชัญญะ คือ ความพิจารณาตัดสินสิ่งที่รู้นั้นว่าดีหรือชั่ว และกำจัดความโง่เขลา

องค์ประกอบของสัมปชัญญะมี ๔ ประการ คือ (๑) รู้ชัดว่าเป็นประโยชน์หรือไม่ใช่ประโยชน์ (๒) รู้ชัดว่าเหมาะสมสมเกื้อกูลหรือไม่เหมาะสมสมเกื้อกูล (๓) รู้ชัดว่าควรดำเนินหรือไม่ควรดำเนิน (๔) รู้ชัดว่าเป็นความหลงหรือไม่หลง ความรู้ตัวทั่วพร้อมในสิ่งที่กำลังทำ พูด คิด อันประกอบด้วยองค์ทั้ง ๔ นี้จัดเป็นสัมปชัญญะ

สติสัมปชัญญะนี้จัดเป็น พหุปการธรรม คือธรรมมีอุปการะมาก เพราะอุดหนุน เกื้อกูลกิจการงานทุกอย่างให้สำเร็จ กิจทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเล่าเรียนก็ตาม การประกอบสัมมาชีพ มีทำนา ค้าขาย รับจ้าง ปฏิบัติราชการเป็นต้นก็ตาม การปฏิบัติธรรมเจริญสมาริภานก็ตาม โดยที่สุดแม้แต่การยืนเดินนั่งนอน ต้องมีสติสัมปชัญญะ ค่อยกำกับ จึงจะไม่ผิดพลาด เพราะสติสัมปชัญญะทำให้ไม่ประมาทเลินเล่อพลังเหลือ มีความรอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ตื่นตัวในขณะทำงานตลอดเวลา จึงป้องกันความผิดพลาด สียหายที่จะเกิดกับกิจที่ทำได้

คนไม่มีสติสัมปชัญญะท่านเรียกว่าเป็นคนประมาท คนประมาทแม้มีชีวิตอยู่ก็เหมือนตายแล้ว เพราะตายจากกุศลธรรมความดีงาม ไม่มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต สติจำต้องใช้ในเวลา ก่อนทำ พุด คิด สัมปชัญญะจำต้องใช้ในเวลา กำลังทำ พุด คิด สถิ สามารถกระลึกได้ทั้งอดีต已然 ปัจจุบันกาลและอนาคตกาล สัมปชัญญะเกิดมีเฉพาะ ปัจจุบันกาลเท่านั้น

สติสัมปชัญญะจะเกิดขึ้นได้ ด้วยการฝึกฝนอบรมจิตด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สาدمนต์ ทำสมาธิ หรือปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน ๔ คือตั้งสติสัมปชัญญะไว้ที่ กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นต้น

ธรรมเป็นโลกบาล คือ คุ้มครองโลก ๒

๑. หิริ	ความละอายแก่ใจ
๒. โอตตัปปะ	ความเกรงกลัว

อริบาย

ธรรมเป็นโลกบาล คือ คุ้มครองโลก หมายถึง คุณธรรมเป็นเครื่องคุ้มครอง รักษาสัตว์โลกไว้ไม่ให้ทำความช้ำ หรือไม่ให้ประพฤติทุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ทั้งในที่ลับ และที่แจ้ง ทำให้หมุ่มuzzi ในโลกนี้อยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้อย่างมีความสุข พ้นจาก ความทุกข์ร้อนต่างๆ มี ๒ อย่าง คือ

๑. หิริ ความละอายแก่ใจ หมายถึง ความละอายใจตัวเองต่อการทำบาป ทำความช้ำ ต่อความประพฤติทุจริตผิดศีลธรรมต่างๆ มีอาการรังเกียจต่อความช้ำ ไม่กล้า ทำความช้ำ เพราะขยะแขยงต่อความช้ำนั้น ไม่อยากให้มาเปรอะเปื้อนตัวเอง เหมือนบุคคลเห็นอุจจาระหรือสิ่งของสกปรกอื่นๆ แล้ว เกิดความรังเกียจไม่อยากเข้าใกล้

ไม่อยากสัมผัส ลักษณะของพิธี คือ ความรังเกียจบ้าป หน้าที่ของพิธี คือ ไม่ทำบ้าบ หั้งหลาย เพราะละเอียดใจ

เหตุให้เกิดพิธี มี ๔ อย่าง คือ

(๑) พิจารณาถึงชาติธรรมกุลของตน เช่น คิดว่าเราเกิดในชาติธรรมกุลใด มีคนนับถือ การทำความชั่วไม่ควรแก่เรา จะทำให้เสียชื่อเสียงวงศ์ธรรมกุล

(๒) พิจารณาถึงวัยของตน เช่น คิดว่าเราเป็นผู้ใหญ่แล้ว อุปภานะเป็นพี่ เป็นบิดามารดา เป็นครูอาจารย์ การทำความชั่วไม่เหมาะสมแก่คนเช่นเรา

(๓) พิจารณาถึงกำลังของตน เช่น คิดว่าเราเป็นผู้มีกำลัง มีความสามารถ มีความเข้มแข็ง ไม่ใช่คนอ่อนแอ ไม่ควรทำความชั่ว เพราะเป็นการทำของคนอ่อนแอ ไร้ความสามารถ

(๔) พิจารณาถึงความรู้ของตน เช่น คิดว่าเรามีวิชาความรู้ศึกษาเล่าเรียนมาก ไม่ควรทำความชั่ว เพราะการทำความชั่วเป็นเรื่องของคนพาล

๒. โอตตปปะ ความเกรงกลัว หมายถึง ความสะดุ้งกลัว หาดกลัว ต่อผลของความชั่ว ต่อผลของทุจริตที่ทำไว้จะตามให้ผล มีอาการกลัวต่อทุกข์โทษที่จะเกิดจากการทำความชั่วของตน เหมือนบุคคลเห็นอสรพิษ กลัวพิษของมัน ไม่กล้าเข้าใกล้ พยายามหลีกเสียห่างไกล ลักษณะของโอตตปปะ คือความสะดุ้งกลัวต่อบาป หน้าที่ของโอตตปปะ คือไม่ทำบ้าบ หั้งหลาย เพราะสะดุ้งกลัวต่อผลของบาป

เหตุให้เกิดโอตตปปะ ๔ อย่าง คือ (๑) เพrangleกลัวตนติเตียนตนเอง (๒) เพrangleกลัวผู้อื่นติเตียน (๓) เพrangleกลัวถูกลงโทษ (๔) เพrangleกลัวตกนรก

พิธีโอตตปปะ จัดเป็นโลกบาลธรรม คือ ธรรมสำหรับคุ้มครองโลก ทำให้โลกเกิดสันติสุข ไม่เบียดเบี้ยนซึ่งกันและกัน เพราะคนมีพิธีโอตตปปะจะเกลี่ยดความชั่วและกลัวทุกข์โทษภัยที่จะเกิดจากการทำความชั่วของตนเอง ไม่กล้าทำความชั่วหั้งต่อหน้า และลับหลัง ทำให้ไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่โลกคือแผ่นดินและหมู่สัตว์ทั้งปวง ถ้าโลกขาดโลกบาลธรรมนี้ จะเกิดความเดือดร้อนรุนแรงหากความสงบสุขไม่ได้ เพราะคนที่ไม่มีพิธีโอตตปปะนั้น สามารถทำชั่วได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นปล้นช่า ลักขโมย ล่วงละเมิดทางเพศ โกหกหลอกลวง ทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น

ในโลกป่าล้อมมสูตร พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า หากธรรม ๒ อย่างนี้ไม่คุ้มครองรักษาโลกไว้ ก็จะไม่ปราภ្យคำว่า มารดา น้า ป้า หรือภรรยาของครูอาจารย์ คนในโลกจะหมดความละเอียด ถึงความสับสนปะปนสมสู่กันเอง เมื่อมีสัตว์ตัวริจฉาน เช่น แพะ แกะ ไก่ สุกร สุนัข เป็นต้น แต่พระมีธรรม ๒ อย่างนี้คุ้มครองรักษาอยู่ คนเราจะจึงมีความละเอียดชั่วกลัวบ้าป ไม่กล้าทำความชั่วต่อ กัน มารดา ป้า น้า เป็นต้น จึงยังปราภ្យอยู่

คุณธรรมทั้ง ๒ อย่างนี้เป็นเครื่องหนีบวรังไม่ให้ทำความช้ำ

หริและโtotตปะทั้ง ๒ อย่างนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สุกธรรม คือ ธรรมฝ่ายขาว ธรรมฝ่ายดี หรือ ธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นผู้สะอาดบริสุทธิ์ และเรียกว่า เทวธรรม คือธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นเทวดา หรือธรรมที่ทำให้บุคคลประเสริฐดุจเทวดา

ธรรมอันทำให้งาม ๒

๑. ขันติ	ความอดทน
๒. ไสวจะ	ความเสี่ยม

อธิบาย

ธรรมอันทำให้งาม หมายถึง ธรรมที่ทำบุคคลให้ดงามด้วยกิริยาทางกาย วาจา และใจ อันเป็นความงามภายใน ไม่ใช่ความงามภายนอกที่เน้นรูปร่างหน้าตา มี ๒ อย่าง คือ

๑. ขันติ ความอดทน หมายถึง ความอดทนอดกลั้น ต่อสิ่งที่มากระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่แสดงอาการทุกข์ร้อน ความโกรธ ความไม่พอใจหรือความอุนเฉียว อกมาให้เห็น จัดตามเหตุที่ควรอดทนเป็น ๔ ประเภท คือ

๑) อดทนต่อความลำบากตราชตระ ได้แก่ อดทนต่อความทุกข์ยากลำบาก ในการทำงานอันเป็นสัมมาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน ไม่แสดงอาการห้อแท้หนืดอยหน่าย เช่น ทนร้อน ทนหนาว ทนทิวะหาย เป็นต้น

๒) อดทนต่อทุกข์เวหนา ได้แก่ อดทนต่อความเจ็บป่วยทางกาย ไม่แสดงอาการอ่อนแคร้องโอดครวญหรือทุนทุร้ายจนเกินเหตุ

๓) อดทนต่อความเจ็บใจ ได้แก่ อดทนต่อการกระทำล่วงเกินของคนอื่น เช่น ถูกด่าว่าเสียดสี ถูกดูหมิ่น ไม่แสดงอาการโกรธหรือโต้ตอบ

๔) อดทนต่ออำนาจกิเลส ได้แก่ อดทนต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้ามายั่วยวนชวนให้โลภโกรธ หลง เป็นต้น ไม่แสดงอาการอยากได้ โกรธเคือง หรือลุ่มหลงมัวเมานเกินงาม

๒. ไสวจะ ความเสี่ยม หมายถึง การควบคุมกาย วาจา ใจ ให้สงบเรียบร้อยเป็นปกติ ทำใจให้แข็งเชื่นเบิกบานเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น เมื่อได้รับทุกข์หรือประสบภัยสิ่งเย้ายวนชวนให้โลภโกรธหลง เป็นธรรมคู่กับขันติ ส่งเสริมให้ขันติสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น เมื่อถูกด่าว่าแม้สามารถอดทนไม่ได้ตอบได้ แต่ใจอาจยังเดือดดาลอยู่ หรือเมื่อเจ็บป่วย แม้กายอาจทนได้ แต่ใจอาจยังเราร้อนกระสับกระส่าย ไสวจะนี้ช่วยข่มใจรักษาใจให้สงบ

เยือกเย็นเป็นปกติ สามารถยึดมั่นรับการหมายหมื่นและอดกลั้นสิงยั่วยุเย้ายวนได้ มีความสงบเสี่ยมอยู่ภายใน

ธรรม ๒ ออย่างนี้จัดเป็น โสภณธรรม คือ ธรรมอันทำให้งาม เพราะผู้มีขันติโสรจจะย่อมมีกิริยาภรรยาทสุภาพเรียบร้อย มีความสงบเสี่ยม มีอัธยาศัยใจงาม ไม่ก้าวร้าวหยาบคาย มีจิตใจเข้มแข็งอดทน ไม่แสดงอาการผิดปกติทางกาย วาจา ใจ เช่น ไม่แสดงอาการห้อแท้เบื้องหน่ายเมื่อได้รับความลำบากตรากตรำ ไม่ครวญครางเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่หน้าบึ้งเมื่อกรร ไม่ด่าตอบเมื่อถูกด่า ไม่แสดงอาการสูงๆ ต่ำๆ หรืออาการขึ้นๆ ลงๆ ให้ปรากฏเมื่อต้องประสบกับสิงยั่วยวนชวนให้หลง เป็นต้น จึงจัดเป็นธรรมอันทำให้งาม

เหตุให้เกิดขันติโสรจจะ มี ๓ ออย่าง คือ

๑) มองโลกในแง่ดี ดังพระปุณณเเคระทูลลาพระพุทธเจ้าไปจำพรรษาที่สุนา-ปรันตชนบท พระพุทธองค์ตรัสสามว่า “ปุณณะ ชาวสุนาปรันตะเป็นคนดุร้ายหยาบคาย เเรอจะอยู่ได้หรือ” ท่านกราบทูลว่า “อยู่ได้ เพราะข้าพระองค์จะคิดว่า เขาดีกว่าเขาตี เขายังไงก็ได้”

๒) ทำใจให้หนักแน่นดุจแผ่นดิน แม้จะถูกเหยียบย้ำหรือราดรดด้วยสิงสกปรก โสโครอก ก็ไม่รู้สึกสุขหรือทุกข์ ดังพระสารีบุตรเเคระที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญไว้ว่า “ภิกษุ ทั้งหลาย ใครๆ ไม่อาจให้ความโกรธหรือความประทุษร้ายเกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้เช่นกับสารีบุตร ได้ ภิกษุทั้งหลาย จิตของสารีบุตรเช่นกับแผ่นดินใหญ่”

๓) แผ่เมตตา แผ่ความรักความปราณາดิให้แก่กันและกัน คิดอยู่เสมอ ว่า เรายังสุขเกลียดทุกข์นั้นได คนอื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์นั้นนั่น จึงไม่ควรเบียดเบียน ประทุษร้ายทำลายกัน

บุคคลหาได้ยาก ๒

๑. บุพพการี	บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน
๒. กตัญญูกตเวที	บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน

อธิบาย

บุคคลหาได้ยาก หมายถึง บุคคลที่หาได้ไม่ง่าย เกิดขึ้นได้ยาก เพราะการที่ทั้งสองฝ่ายจะปฏิบัติหน้าที่ต่อกันให้สมบูรณ์ครบถ้วนควบคู่กันไปนั้นเป็นไปได้ยากมาก กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งทำ แต่อีกฝ่ายไม่ทำ หรือทำด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่ยังหยอดกว่ากัน มี ๒ ประเภท คือ

๑. บุพการี บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน หมายถึง คนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อ่อนก่อน โดยไม่หวังผลตอบแทน และไม่ใช่เจ้าผู้นั้นจะเคยทำอุปการะแก่ต้นมาก่อนหรือไม่ แต่ทำด้วยจิตเมตตากรุณาหรือด้วยหวังส่งเคราะห์อนุเคราะห์เป็นที่ตั้ง เช่น บิดามารดา ให้การเลี้ยงดูบุตรธิดา เป็นต้น รวมไปถึงบุคคลที่มีจิตอาสาชอบบำเพ็ญสาธารณประโยชน์โดยชนิดต่างๆ เช่น ช่วยชีวิตสัตว์ อนุรักษ์ป่า รักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๒. กตัญญูกตเวที บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน คำว่า กตัญญูกตเวที แยกเป็น ๒ คำ คือ กตัญญู แปลว่า ผู้รู้อุปการคุณที่ท่านทำแล้ว กับ กตเวที แปลว่า ประภาศคุณที่ท่านทำแล้วให้ปรากฏ รวมเป็น กตัญญูกตเวที หมายถึง คนที่สำนึกรู้ในบุญคุณที่ผู้อ่อนทำแก่ตนแล้วตอบแทนบุญคุณท่าน ทำคุณท่านให้ปรากฏแก่สาธารณะน ด้วยวิธีการอันเหมาะสมแก่ฐานะ เช่น บุตรธิดาตอบแทนคุณมารดาบิดาด้วยการเลี้ยงดูช่วยท่านทำการงาน เชือฟังคำสั่งสอนของท่านเป็นต้น รวมไปถึงผู้ที่รู้สึกถึงบุญคุณของสัตว์สถานที่อยู่อาศัย ประเทศาติหรือศาสนา ที่ช่วยให้ตนได้รับความสะดวกสบายอยู่เย็นเป็นสุข แล้วตอบแทนด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลรักษา และประพฤติตนเป็นพลเมืองดีอย่างนี้ก็ซึ่งอว่ามีความกตัญญูกตเวทีต่อประเทศาติศาสนา

กตัญญูกตเวทีนี้ เป็นเครื่องหมายของคนดี ในบางแห่งท่านเรียกว่า **สับปุริสภูมิ** คือภูมิธรรมของสัตบุรุษหรือคนดี หมายความว่า คนดีทุกคนล้วนมีความกตัญญูกตเวทีเป็นพื้นฐานของจิตใจ

บุพการีและกตัญญูกตเวที จัดตามบุคคลที่เกี่ยวเนื่องกันเป็น ๔ คู่ คือ

- (๑) บิดามารดาเป็นบุพการีของบุตรธิดา
- (๒) ครูอาจารย์เป็นบุพการีของศิษย์
- (๓) พระมหาปัทตริย์เป็นบุพการีของราษฎร
- (๔) พระพุทธเจ้าเป็นบุพการีของพุทธศาสนา

บุคคลทั้งสองประเภทนี้จัดเป็น ทุลลภบุคคล คือ บุคคลที่หาได้ยาก โดยอธิบายว่า บุพการีหาได้ยาก เพราะคนโดยมากถูกตัณหารครอบงำ ทำให้เป็นคนมักได้ เห็นแก่ตัว ไม่ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลใคร ชอบเป็นผู้รับมากกว่าเป็นผู้ให้ แม่จะให้บ้างก็ต้องการผลตอบแทน มีเชือเสียง เป็นต้น ที่ทำด้วยเมตตากรุณาห่วงช่วยเหลือจริงๆ หาได้ยาก ส่วนกตัญญูกตเวที หาได้ยาก เพราะคนโดยมากถูกอวิชาครอบงำ ทำให้ไม่เห็นคุณความดีของผู้อื่น ลืมบุญคุณง่าย ได้รับอุปการะจากผู้อ่อนจนมีความสุขสบายแล้ว มักลืมตัว ขาดจิตสำนึกที่จะตอบแทนบุญคุณ โดยมากมักรู้จักแต่คุณ ไม่รู้จักตอบแทน อนึ่ง บุคคลทั้งสองนี้ที่ว่าหาได้ยาก เพราะที่ทำให้กูต้องสมบูรณ์ตามหน้าที่ของแต่ละฝ่ายจริงๆ นั้นหาได้ยาก โดยมากมักบกพร่องไม่สมบูรณ์ ทำได้ไม่เต็มที่ ทำได้ไม่ตลอด

ติ กะ ห มว ด ๓

รัตนะ ๓

พระพุทธ ๑ พระธรรม ๑ พระสังฆ ๑

๑. ท่านผู้สอนให้ประชุมชนประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ ตามพระธรรมวินัย ที่ท่านเรียกว่า พระพุทธศาสนา ชื่อพระพุทธเจ้า
๒. พระธรรมวินัยที่เป็นคำสั่งสอนของท่าน ชื่อพระธรรม
๓. หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของท่านแล้ว ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ชื่อพระสังฆ

อธิบาย

รัตนะ แปลว่า แก้ว โดยทั่วไปหมายถึง อัญมณีหรือแร่ธาตุที่มีค่ามากหาได้ยาก เช่น เพชร พลอย ทับทิม เป็นต้น อีกอย่างหนึ่ง คนสัตว์หรือสิ่งของที่ดีประเสริฐสุด ท่านก็ เรียกว่า รัตนะ เช่น อิตถีรัตนะ หลингที่ประเสริฐ หัตถีรัตนะ ซังตัวประเสริฐ จักรรัตนะ จักรที่ประเสริฐ แต่ รัตนะ ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่ประเสริฐสุด มีค่ามาก หาสิ่งเบรียบมิได้ ๓ ประการ คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสังฆ ที่เรียกว่า พระรัตนตรัย หรือ พระไตรรัตน์ แปลว่า แก้ว ๓ ประการ คือ

๑. พระพุทธ คำว่า พุทธ แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ในที่นี้หมายถึง พระสัมมา สัมพุทธเจ้าหรือพระบรมศาสดา ผู้ตรัสรู้อธิษัจ ๔ โดยชอบด้วยพระองค์เองแล้ว อาศัย พระมหากรุณาคุณทรงสั่งสอนประชาชนให้ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ ทำให้ได้รับ ประโยชน์สุขตามสมควรแก่การปฏิบัติ และทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาขึ้น

พระพุทธเจ้าทรงมีพระคุณอเนกอนันต์ ที่สำคัญมี ๓ ประการ คือ

๑. พระปัญญาคุณ ได้แก่ ความฉลาดรอบรู้ในธรรมทั้งปวง

๒. พระปริสุทธิคุณ ได้แก่ ความบริสุทธิ์สิ่งกิเลส

๓. พระมหากรุณาคุณ ได้แก่ ความเมตตาทิ้ยสงสาร คิดช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ และทรงอาศัยพระมหากรุณาคุณนี้เป็นที่ตั้ง จึงได้เสด็จาริบุรุษประศาสนางานสั่งสอน ประชาชนให้ประพฤติคือปฏิบัติชอบ ได้รับความสุขพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

๒. พระธรรม คำว่า ธรรม แปลว่า สภาพที่ทรงไว้ สภาพที่รักษาไว้ ในที่นี้ หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมด จำแนกเป็น ๒ คือ ธรรมกับวินัย ธรรม ได้แก่ คำสอนที่เนื่องด้วยการปฏิบัติ เป็นหลักที่ควรรู้และควรปฏิบัติ เพื่อฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจ ให้ละเอียดประณีตขึ้นตามลำดับจนสามารถดำเนินกิเลสให้หมดสิ้นไปได้ วินัย

ได้แก่ คำสั่งสอนที่เนื่องด้วยข้อบัญญัติ เป็นข้อห้าม เป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยดีงามในหมู่คณะ

พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สัทธธรรม แปลว่า ธรรมของคนดี หรือ ธรรมที่ทำให้เป็นคนดี จำแนกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ปริยัตติสัทธธรรม สัทธธรรมคือสิ่งที่พึงศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ พระพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก

๒. ปฏิปัตติสัทธธรรม สัทธธรรมคือสิ่งที่พึงปฏิบัติ ได้แก่ ไตรสิกขาหรือริยมรรค มีองค์ ๘

๓. ปฏิเวชสัทธธรรม สัทธธรรมคือผลที่จะพึงบรรลุ ได้แก่ มรรคผลและนิพพาน

พระธรรมมีคุณคือ รักษาผู้ประพฤติปฏิบัติ ไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ที่ชั่วนี้ ๒ ประเภท คือ (๑) ที่ชั่วในภพนี้ ได้แก่ การเป็นคนชั่ว เสื่อมจากความดี เสื่อมจากลักษณะ ต้องโญาหันต์ ถูกคุณชั่ว ได้รับความทุกข์ร้อนต่างๆ (๒) ที่ชั่วในภพหน้า ได้แก่ อบายภูมิ คือที่อันหาความเจริญไม่ได้ มี ๔ อย่าง คือ นรก สัตว์ดิรัจฉาน เปรต และอสุรกาย ผู้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรม ย่อมไม่ถูกความเสื่อม ไม่ตกอบายภูมิ ได้รับแต่ความสุขความเจริญโดยสมควรแก่การปฏิบัติ

๓. พระสงฆ์ คำว่า สงฆ์ แปลว่า หมู่ ในที่นี้หมายถึง หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วประพฤติปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยที่ทรงแสดงไว้ มี ๒ ประเภท คือ อริยสงฆ์ กับ สมมติสงฆ์

อริยสงฆ์ พระสงฆ์ผู้เป็นพระอริยบุคคล หมายถึงหมู่พระสาวกที่ได้บรรลุมรรคผลและนิพพานแล้ว แบ่งเป็น ๔ จำพวก คือ พระสโตดานัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์

สมมติสงฆ์ พระสงฆ์โดยสมมติ หมายถึงหมู่พระภิกษุที่บวชถูกต้องตามพระวินัยแต่ยังไม่ได้บรรลุมรรคผลและนิพพาน ในทางวินัยหมายถึงภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ซึ่งสามารถทำสังฆกรรมได้ตามพระวินัยกำหนด

อริยสงฆ์จัดเป็นสังฆรัตนะโดยตรง ส่วนสมมติสงฆ์ผู้ปฏิบัติได้ ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย จัดเป็น สังฆรัตนะโดยอนุโลม

พระสงฆ์มีคุณคือ ท่านประพฤติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว สอนให้ผู้อื่นทำตาม อนึ่ง พระพุทธศาสนาที่ตั้งมั่นยังยืนนานมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ ก็เพราะอาศัยพระสงฆ์ช่วยเป็นกำลังสำคัญในการรักษา ทรงจำ ศึกษา ปฏิบัติ และเผยแพร่สืบมา

พระพุทธ พระธรรม และพระสังฆ์ ทั้ง ๓ ประการนี้ จัดเป็น รัตนะ รวมกันเรียกว่า พระรัตนตรัย หรือ พระไตรรัตน์ เพราะเป็นสิ่งประเสริฐสุด ควรเคารพยำเกรง มีค่ามาก หาที่เปรียบมิได้ เป็นสิ่งที่หาได้ยาก สามารถดับทุกข์ นำความสุขความเจริญมาให้แก่ผู้ ยอมรับนับถือ ซึ่งรัตนะมีค่าอย่างอื่นไม่สามารถนำมาให้ได้ การถึงรัตนะทั้ง ๓ นี้ เรียกว่า ไตรสรณคมน์ คือที่พึงที่ระลึกอันเกشمสูงสุดของพุทธศาสนา ไม่มีที่พึงที่ระลึกอื่นใดจะ เทียบเท่า ผู้ถึงรัตนะทั้ง ๓ นี้เป็นสรณะที่พึงที่ระลึก ย่อมสามารถกำจัดทุกข์ภัยทั้งในชาตินี้ และชาติหน้า ให้ถึงความสุขเกشم甚านต์ ทั้งได้สมบัติอันยิ่งใหญ่คือพระนิพพาน

โอวาทของพระพุทธเจ้า ๓

๑. เว้นจากทุจริต คือไม่ประพฤติชั่วด้วย กาย วาจา ใจ
๒. ประกอบสุจริต คือประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ
๓. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง มีโลก โกรธ หลง เป็นต้น

อธิบาย

โอวาท โดยทั่วไป หมายถึง คำกล่าวสอน คำแนะนำ คำตักเตือน ในที่นี้หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นหลักการให้ปฏิบัติ เป็นประทาน มี ๓ อย่าง คือ

๑. เว้นจากทุจริต คือไม่ประพฤติชั่วด้วย กาย วาจา ใจ หมายถึง การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง ทั้งทางกาย วาจา ใจ
๒. ประกอบสุจริต คือประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ หมายถึง การทำความดี ทุกอย่าง ทั้งทางกาย วาจา ใจ
๓. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง มีโลก โกรธ หลง เป็นต้น หมายถึง การทำใจของตนให้สะอาดผ่องใสอยู่เสมอ ไม่ปล่อยให้กิเลสมีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้นครอบงำ ซึ่งขักนำให้ทำความชั่วต่างๆ

โอวาท ๓ นี้ เรียกสั้นๆ ว่า ละชั่ว ทำดี ทำใจให้ผ่องใส เป็นคำสั่งสอนที่ พระพุทธเจ้าทรงประทานแก่พระอรหันต์สาวก ๑,๒๕๐ องค์ ที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ ในวันมหาบูชา เรียกว่า โอวาทปาติโมก্ষ แปลว่า คำสั่งสอนที่เป็นหลัก เป็นประทาน ถือ เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา

ผู้ละชั่วทุกอย่าง ทำความดีทุกประการ ทำใจให้ผ่องใส ได้เชื่อว่าปฏิบัติตามโอวาท ของพระพุทธเจ้าครบถ้วน อย่าง ย่อมได้รับความสุขความเจริญทั้งในชาตินี้ และชาติหน้า ตลอดจนถึงได้รับประโยชน์สูงสุดคือพระนิพพาน

ทุจริต ๓

๑. ประพฤติชั่วด้วยกาย	เรียกกายทุจริต
๒. ประพฤติชั่วด้วยวาจา	เรียกวจีทุจริต
๓. ประพฤติชั่วด้วยใจ	เรียกมโนทุจริต

ภายในทุจริต ๓

ฆ่าสัตว์ ๑ ลักทรัพย์ ๑ ประพฤติผิดในกาม ๑

วจีทุจริต ๔

พูดเท็จ ๑ พูดส่อเสียด ๑ พูดคำหยาบ ๑ พูดเพ้อเจ้อ ๑

มโนทุจริต ๓

โลกอยากได้ของเข้า ๑ พยายາทปองร้ายเข้า ๑ เห็นผิดจากคลองธรรม ๑

อธิบาย

ทุจริต แปลว่า การประพฤติชั่ว หมายถึงการทำความชั่ว การทำความผิด การทำสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม จัดเป็น ๓ อย่าง คือ

๑. กายทุจริต การทำความชั่วทางกาย มี ๓ อย่าง คือ

(๑) ปานาติบາต ฆ่าสัตว์ หมายถึง การฆ่าสัตว์ทุกประเภท รวมทั้งการทำร้ายเบียดเบี้ยน หรมาน ผู้อื่นสัตว์อื่นให้ได้รับบาดเจ็บหรือความลำบาก

(๒) อทินนาทาน ลักช้อ หมายถึง การลือเอารสิ่งของของคนอื่นโดยที่เขาไม่ยินยอมให้ รวมทั้งการแสดงหารายได้โดยทางทุจริต เช่น ลัก ขโมย ปล้น ชิง ฉ้อราษฎร์บังหลวง รับสินบน ฉ้อโกง เบียดบังเอารัพย์สินของราชการ เป็นต้น

(๓) GAMES มิจฉาจาร ประพฤติผิดในกาม หมายถึง การล่วงเกินสมสู่ในคู่ครองของผู้อื่น หรือในบุคคลที่เขาวงห้าม เช่น บุตรธิดาที่อยู่ในการปกครองของบิดามารดา เป็นต้น

๒. วจีทุจริต การทำความชั่วทางวาจา หรือการพูดช้ำ มี ๔ อย่าง คือ

(๑) มุสาวาท พูดเท็จ หมายถึง พูดโกหกหลอกหลวง พูดให้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง โดยมุ่งจะให้ผู้ฟังเข้าใจผิดจากความจริง รวมทั้งการเขียนหนังสือโกหกหลอกหลวง ก็จัดเป็นพูดเท็จเหมือนกัน

(๒) ปีสุนวาจา พูดส่อเสียด หมายถึง พูดหยุยง นำความฝ่ายนี้ไปอภิฝ่ายโน้น นำ

ความฝ่ายโน้นมาบอกฝ่ายนี้ ด้วยเจตนาจะให้เข้าแตกสามัคคีกัน หรือให้เขามารักชอบตน

(๓) ผู้รุกราน พูดคำหยาบ หมายถึง พูดเสียดแทง พูดด่าว่า พูดประชด พูดกระทบกระทั่ง พูดคำไม่สุภาพ โดยมุ่งจะให้ผู้ฟังเกิดความเจ็บใจ บันดาลโหะและได้รับความอับอายศอดสุรุคาย humiliati

(๔) สัมผัปปลาปะ พูดเพ้อเจ้อ หมายถึง พูดเหลวไหลไร้สาระ พูดตลกคะนอง พูดเล่นไม่รู้ภาษาเทศ หากประโยชน์แก่ผู้ฟังไม่ได้

๓. มโนทุจริต การทำความชั่วทางใจ หรือความคิดชั่ว มี ๓ อย่าง คือ

(๑) อภิชญา โลกอยากได้ของเข้า หมายถึง คิดอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตนเองโดยวิธีทุจริต

(๒) พยาบาท ปองร้ายเขา หมายถึง ความผูกใจเจ็บ คิดมุ่งร้ายทำลายเขาให้พินาศ

(๓) มิจฉาทิภูมิ เห็นผิดจากคลองธรรม หมายถึงมีความคิดเห็นขัดแย้งกับหลักธรรม หลักความเป็นจริง เช่น เห็นว่าปาบุญไม่มี ความดีความชั่วไม่มีเหตุ คนจะดีหรือชั่ว ก็ต้องชั่วเอง ไม่ใช่เพรากการกระทำ บิดามารดาไม่มีคุณจริง เป็นต้น

ในทุจริตทั้ง ๓ อย่างนี้ มโนทุจริตสำคัญที่สุด เพราะสิ่งทั้งหลายนั้นอยู่ที่ใจ เมื่อใจคิดชั่วแล้ว พฤติกรรมทางกายและวาจา ก็เป็นไปในทางชั่วทั้งสิ้น

ทุจริตทั้ง ๓ อย่างนี้ เรียกว่าอย่างหนึ่งว่า อกุศลกรรมบถ แปลว่า ทางทำกรรมชั่ว หรือทางทำกรรมไม่ดี ควรละเสีย ไม่ควรประพฤติ เพราะทำให้เกิดความทุกข์เดือดร้อน เสียหาย ผู้ประพฤติทุจริตทั้ง ๓ นี้ยอมได้รับโทษ ๕ อย่าง คือ (๑) ทนติเตียนตนเองได้ (๒) ผู้รู้เครื่องร้ายแล้วติเตียนได้ (๓) ชื่อเสียงไม่ดี ยอมฟังใจไป (๔) ตายอย่างหลังลืมสติ (๕) ตายแล้วไปเกิดในอบายภูมิ

สุจริต ๓

- ๑. ประพฤติชอบด้วยกาย เรียกกายสุจริต
- ๒. ประพฤติชอบด้วยวาจา เรียกวิสุจริต
- ๓. ประพฤติชอบด้วยใจ เรียกมโนสุจริต

กายสุจริต ๓

เว้นจากฆ่าสัตว์ ๑ เว้นจากลักทรัพย์ ๑ เว้นจากประพฤติผิดในการ ๑

วจีสุจริต ๔

เว้นจากพูดเห็จ ๑ เว้นจากพูดล้อเลียด ๑ เว้นจากพูดคำหยาบ ๑ เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ ๑

มโนสุจริต ๓

ไม่โลกอยากได้ของเข้า ๑ ไม่พยาบาทปองร้ายเขา ๑ เห็นชอบตามคลองธรรม ๑

อธิบาย

สุจริต แปลว่า การประพฤติดี หมายถึง การทำความดี การไม่ทำความผิด การทำสิ่งที่ดีงาม จัดเป็น ๓ อย่าง คือ

๑. กายสุจริต การทำความดีทางกาย มี ๓ อย่าง

๒. วจีสุจริต การทำความดีทางวาจา หรือการพูดดี มี ๔ อย่าง

๓. มโนสุจริต การทำความดีทางใจ หรือความคิดดี มี ๓ อย่าง

คำอธิบายสุจริตแต่ละอย่าง ผู้ศึกษาพึงทราบโดยนัยอันตรองกันข้ามกับคำอธิบายในทุจริต ๓ อย่าง

สุจริตทั้ง ๓ อย่างนี้ เรียกว่าก่ออย่างหนึ่งว่า กุศลกรรมบล แปลว่า ทางทำกรรมดี หรือทางดี ผู้ประพฤติสุจริตย่อมได้รับผลดี เพราะสุจริตเป็นเหตุให้เกิดความสุขกาย สบายใจ ผู้ประพฤติสุจริตทั้ง ๓ อย่างนี้ย่อมได้รับผลดี ๔ อย่าง คือ (๑) ตนติเตียนตนเองไม่ได้ (๒) ผู้ใดคร่ำครวญแล้วยอมสารเสริญ (๓) ชื่อเสียงอันดีงาม ยอมฟังขอรับ (๔) ตายอย่างมีสติ (๕) ตายแล้วไปเกิดในสุคติภูมิ ดังนั้น ผู้ศึกษาควรสนใจในการกระทำความดี ละเว้นความชั่วให้เต็ดขาด เพราะว่าความดีให้ผลเป็นความสุข ความชั่วส่งผลให้ได้รับความทุกข์

อกุศลมูล ๓

راكเหง้าของอกุศล เรียกอกุศลมูล มี ๓ อย่าง คือ

โลภะ อยากได้ ๑ โหะ คิดประทุษร้ายเขา ๑ โมหะ หลงเมี้ยจิง ๑

อธิบาย

อกุศลมูล แปลว่า راكเหง้าของอกุศล หมายถึงต้นเหตุของความชั่วหรือสาเหตุให้ทำบาปอกุศลซึ่งจัดเป็นความชั่วต่างๆ มี ๓ อย่าง คือ

๑. โลภะ อยากได้ หมายถึง ความอยากได้โดยทางทุจริต อย่างได้ในทางที่ผิด เช่น อยากรได้ทรัพย์ของคนอื่นมาเป็นของตน อยากรสบไปได้จึงทุจริตในการสืบ อยากร

รำรวยจึงค้ายาบ้า เป็นต้น ส่วนความอยากตามธรรมชาติ เช่น อยากกินข้าว เป็นต้น หรืออยากได้ในทางสุจริต เช่น อยากสอบได้ แล้วขันศึกษาเล่าเรียน อย่างรำรวย และ แสวงหาในทางที่ชอบ ไม่จัดเป็นโภภะ

เมื่อโภภะเกิดขึ้น อกุศลอย่างอื่น เช่น ความเพ่งเลึงอยากได้ ความมักมาก ความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว ความหลอกหลวง การลักษ์ moi การปล้น การทุจริตคอร์รัปชัน จนถึงมากันตาย เพราะความโลภ เป็นต้น ที่ยังไม่เกิด ก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็เจริญมากขึ้น

๒. โทสะ คิดประทุษร้าย หมายถึงความคิดที่จะทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับอันตราย เช่น บาดเจ็บ เดือดร้อน เสียทรัพย์ เสียชีวิต เป็นต้น เมื่อโทสะเกิดขึ้นแล้ว อกุศลอย่างอื่น เช่น การล้างผลลัพธ์ การฆ่าฟัน การทะเลาะวิวาท การด่าว่า พูดจาหยาบคาย การทำลายทรัพย์สินของกันและกัน เป็นต้น ที่ยังไม่เกิด ก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็เจริญมากขึ้น

๓. โมหะ หลงไม่รู้จริง หมายถึง ความหลง เพราะไม่รู้ตามที่เป็นจริง ความหลง หมายโดยไม่มีเหตุผล เช่น ไม่รู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก อะไรเป็นกุศลอะไรเป็นอกุศล เป็นต้น เมื่อโมหะเกิดขึ้นแล้ว อกุศลอย่างอื่น เช่น ความลบหลู่คุณท่าน ความริษยา ความอวดดี ความเป็นคนหัวดื้อ ความอกรตัญญู ความเกียจคร้าน ความเชื่อง่าย ความหลงงมงาย ความเห็นผิดเป็นชอบ เป็นต้น ที่ยังไม่เกิด ก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็เจริญมากขึ้น

โภภะ โมหะ ทั้ง ๓ นี้ จัดเป็นอกุศลมูล คือหากเห็นหรือมูลเหตุของความชั่ว เพราะเป็นสาเหตุให้คนทำความชั่วต่างๆ เมื่ออกุศลมูล ๓ อย่างนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น อกุศลอย่างอื่นที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็เจริญมากขึ้น เพราะเหตุนั้น ควรละเสีย โภภะจะได้ด้วยทาน คือการให้ การบริจาค โทสะจะได้ด้วยเมตตา คือการมีความรักความปรารถนาดีต่อกัน โมหะจะได้ด้วยปัญญา คือใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นจริงในสิ่งนั้นๆ

กุศลมูล ๓

rak hegaa of gusul reykgusulmool mi ๓ oyang kio
โภภะ ไม่อยากได้ ๑ โทสะ ไม่คิดประทุษร้าย ๑ โมหะ ไม่หลง ๑

อธิบาย

กุศลมูล แปลว่า รากเหง้าของกุศล หมายถึงต้นเหตุของความดีหรือสาเหตุให้ ทำบุญกุศลซึ่งจัดเป็นความดีต่างๆ มี ๓ อย่าง คือ

๑. โภภะ ไม่อยากได้ หมายถึง ความไม่อยากได้โดยทางทุจริต ความไม่อยากได้ สิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตนด้วยอาการอันไม่ชอบธรรม เมื่อโภภะเกิดขึ้นแล้ว กุศล

อย่างอื่น เช่น ความไม่เพ่งเลึงอยากได้ ความมักน้อย ความเสียสละ ความไม่เห็นแก่ตัว ความสันโดษยินดีด้วยของของตน ความชื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น ที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็เจริญมากขึ้น

๒. อโ钵ะ ไม่คิดประทุษร้าย หมายถึง ความไม่คิดทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย เมื่อโภเศสเกิดขึ้น กุศลอย่างอื่น เช่น ความไม่ล้างผลาญกัน ความไม่อาฆาตพยาบาทกัน ความไม่จองเรวกัน การให้อภัย การพูดจาอ่อนโยน การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน เป็นต้น ที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้ว ก็เจริญมากขึ้น

๓. อโมมะ ไม่หลง หมายถึง ความรู้สภาพตามความเป็นจริง คือรู้ว่าอะไรเป็นกุศล ควรประพฤติ อะไรเป็นอกุศลไม่ควรประพฤติ เป็นต้น เมื่อโมมะเกิดขึ้น กุศลอย่างอื่น เช่น ความมีปัญญา ความไม่เชื่อง่าย ความกดดัน ความเห็นชอบตามทำงานของคลองธรรม ความเป็นคนว่าจ่ายสอนง่าย เป็นต้น ที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็เจริญมากขึ้น

โโลภะ อโ钵ะ อโมมะ ทั้ง ๓ อย่างนี้ จัดเป็นกุศลมูล คือรากเหง้าหรือมูลเหตุของความดี เพราะเป็นสาเหตุให้คนทำความดีต่าง ๆ เมื่อกุศลมูล ๓ อย่างนี้ อย่างโดยย่างหนึ่ง เกิดขึ้น กุศลอย่างอื่นที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็เจริญมากขึ้น เพราะเหตุนั้น ควรทำให้เกิดมีในจิตใจ

บุญกิริยาต្ស ๓

๑. ทานมัย	บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน
๒. สีลมัย	บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล
๓. ภានามัย	บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

อธิบาย

คำว่า บุญ แปลว่า สิ่งที่ชำระจิตสันดานให้หมดจด หมายถึง ความดี ความถูกต้อง กรรมดี ที่บุคคลทำแล้วเป็นเหตุให้มีความสุข ความเจริญก้าวหน้า ความหมดจดผ่องใส จนถึงเป็นเหตุให้ถึงสุคติภูมิ และให้ถึงความสิ้นกิเลสได้ บุญ แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ บุญส่วนเหตุ ได้แก่ บุญกิริยาต្ស ๓ และบุญส่วนผล ได้แก่ ความสุข ความเจริญ ความสะอาด ความผ่องแผ่องแห่งจิต บุญกิริยาต្ស แบ่งว่า เหตุเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ หมายถึงเหตุเกิดบุญ วิธีการทำบุญ หรือหลักการทำความดี โดยย่อ มี ๓ อย่าง คือ

๑. ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน หมายถึงการให้ทรัพย์สิ่งของของตน เพื่อประโยชน์แก่คนที่ควรให้ เช่น ถวายปัจจัย ๔ แก่พระภิกษุสามเณร เพื่อบุชาคุณงาม

ความดีที่ท่านได้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ให้วัตถุสิ่งของแก่บุพการีมีการดาบิดา เป็นต้น เพื่อตอบแทนพระคุณที่ท่านได้เลี้ยงตนมา ให้วัตถุสิ่งของ แก่คนประสบภัยพิบัติ คนตกทุกข์ได้ยาก ให้ทุนการศึกษา ให้ทรัพย์สร้างสาธารณประโยชน์มีวัด โรงเรียน โรงพยาบาล ถนน เป็นต้น เพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูล รวมถึงการให้แก่ สัตว์ดิรัจฉาน ด้วยเมตตากรุณา

ตามปกติคนที่ถูกความตระหนักรอบจำกัด ไม่ต้องการจะแสดงเคราะห์อุปัมภ์ใคร ไม่อยากให้อะไรแก่ใคร จึงมีจิตใจเคร้าหมอง มีدمัว จัดเป็นบ้าเป็นทุกข์อยู่ในจิต การให้ทานก็เพื่อกำจัดความตระหนักรีโนเวตจากใจ จิตจะได้ผ่องใสสว่างเป็นบุญ คือ เป็นสุข บุญคือความสุขนี้ เกิดด้วยการให้หรือการบริจาค จึงได้ชื่อว่าทานมัย

๒. สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล หมายถึง เจตนาคือความตั้งใจที่จะด้วย การทำการทำความชั่วต่างๆ รักษาภัยว่าจะให้เรียบร้อยเป็นปกติดีงามตามสมควรแก่ สถานะของแต่ละบุคคล เช่น เป็นคุณหัสดีรักษาศีล ๕ หรือ ศีล ๘ เป็นสามเณรรักษา ศีล ๑๐ พระภิกษุกรรักษาศีล ๒๒๗

ปกติคนที่ถูกโหสครอบจำกัด ย่อมจะเดือดร้อนใจ ที่เรียกว่าคนเจร้อนๆ มักจะเสียความประพฤติทางกาย เช่น ทุบตีฆ่าเข้าบ้าง เสียความประพฤติทางว่าจាបุญเท็จหักรานประโยชน์เข้าบ้าง ด่าว่าเข้าบ้าง เป็นต้น ก็ชื่อว่าทำบ้า เพราะโหส จำต้อง รักษาศีล ควบคุมภัยว่าจะให้สงบ ตลอดถึงคุณจิตให้เป็นปกติหายโหส จิตจึงจะเป็น บุญคือสุข บุญคือความสุขที่เกิดด้วยการรักษาศีลดังนี้ จึงชื่อว่าสีลมัย

๓. ภารนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภารนา หมายถึง การอบรมจิตใจให้ตั้งมั่น อยู่ในความดีและให้ผลด้โดยการอบรมจิตด้วยวิธีต่างๆ แบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ

(๑) ระดับพื้นฐาน ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียน การฟังธรรม การวิจัยไตรตรอง หมั่นฟัง หมั่นคิด หมั่นถาม หมั่นสนทนา กับท่านผู้รู้ จนเกิดความฉลาดขึ้น รวมทั้งการทำงานด้วยการพินิจพิเคราะห์

(๒) ระดับสูง ได้แก่ การอบรมจิตให้สงบเป็นสมาริและการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญา เรียกอีกอย่างว่า การเจริญจิตภารนาหรือการบำเพ็ญกรรมฐาน

ตามปกติคนที่ถูกโมหครอบจำกัด ย่อมไม่รู้จักผิดถูกชั่วดี มีความมีด มองไม่เห็น ความจริงในสิ่งต่างๆ ที่ควรรู้ควรเห็น จะทำบุญคิดอะไร ด้วยอำนาจโมห มีแต่ความ เศร้าหมองใจ เป็นบ้าปีศาจทุกข์ใจ จึงจำต้องเจริญภารนา กำจัดโมหเสีย เมื่อกำจัดได้ จิตใจก็สว่างไสวเป็นบุญคือเป็นสุขใจ บุญคือความสุขที่เกิดด้วยการเจริญภารนาดังนี้ จึงชื่อว่าภารนามัย

การทำบุญหรือการทำความดีนั้นย่อมมีหลายวิธีหลายลักษณะ กล่าวโดยย่อ มีเพียง ๓ เพื่อเป็นเครื่องกำจัดกิเลส ๓ อย่าง คือ ทานสำหรับกำจัดโลภะ ศีลสำหรับกำจัดโถสະ ภavanaสำหรับกำจัดโมหะ ส่วนการบำเพ็ญบุญกุศลด้วยวิธีอื่นๆ นอกจากนี้ แม้จะมีมาก ล้วนจัดเข้าในบุญกิริยาวัตถุ ๓ อย่างนี้ได้ทั้งสิ้น

จตุกกะ หมวด ๔

วุฒิ คือ ธรรมเป็นเครื่องเจริญ ๔

๑. สัปปุริสสังเสวะ

คบหันผู้ประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ ที่เรียกว่าสัตบุรุษ

๒. สัทธรรมมัสสานะ

ฟังคำสั่งสอนของท่านโดยเคารพ

๓. โโยนิโสมนสิกการ

ตริตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีหรือชั่วโดยอุบَاຍที่ชอบ

๔. อัมมานุรัมปภูปัตติ

ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมซึ่งได้ทรงเห็นแล้ว

อธิบาย

วุฒิ แปลว่า ความเจริญ ความรุ่งเรือง คำเต็มว่า วุฒิธรรม ธรรมเป็นเหตุให้เจริญรุ่งเรือง เป็นเหตุเจริญของงานแห่งปัญญา เป็นธรรมมีอุปการะต่อการปฏิบัติขั้นพื้นฐาน ใช้สำหรับสร้างความเจริญได้ในทุกทาง สุดแต่ผู้ปฏิบัติจะพึงประถนา ทั้งในทางโลกและทางธรรม ตามสมควรแก่การปฏิบัติ มี ๔ อย่าง คือ

๑. สัปปุริสสังเสวะ คบหันผู้ประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ ที่เรียกว่า สัตบุรุษ สัตบุรุษ คือ คนดี คนมีความรู้ดี ประพฤติดี ทำดี พูดดี คิดดี และซักชวนผู้อื่นให้ทำดี พูดดี คิดดีด้วย สัตบุรุษสูงสุด ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า เป็นต้น

การคบ หมายถึง การเข้าไปคบหา ทำความสนิทสนม สนทนากำราศัย บริگามาหารือ สอบถาม และฟังคำสั่งสอนของท่าน

๒. สัทธรรมมัสสานะ ฟังคำสั่งสอนของท่านโดยเคารพ หมายถึง เมื่อเข้าไปคบหา สัตบุรุษแล้ว ก็หมั่นรับฟังคำสั่งสอนของท่านโดยเคารพ มีสติกำกับคุณอยู่เสมอ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ่มหุ่นไปในเรื่องต่างๆ กำหนดจดจำถ้อยคำที่ท่านสั่งสอนแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติตาม ในทางธรรม คือการยอมรับนับถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึงที่ระลึกแล้วฟังธรรมและนำไปปฏิบัติตามสมควรแก่อธิษฐานของตน

๓. โโยนิโสมนสิกการ ตริตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีหรือชั่วโดยอุบَاຍที่ชอบ หมายถึง ความเป็นผู้ฉลาดในการคิด คิดอย่างถูกวิธี คิดมีระบบ ไตรตรองถึงสาเหตุหรือต้นตอของเรื่อง ที่คิด และประมวลความคิดให้รอบด้านจนสามารถสรุปอุปกรณ์ได้ว่า สิ่งนั้นควรหรือไม่ควร ดีหรือไม่ดี มีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ เป็นต้น โดยมีเหตุผลรองรับ ได้แก่การทำในใจ

โดยแยกคาย คือพิจารณาให้เห็นตามเป็นจริง ในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าไม่เที่ยง ในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่า เป็นทุกข์ ในสิ่งที่มิใช่ตัวตนว่าไม่เป็นตัวตน ในสิ่งไม่งาม ว่าไม่งาม โดยนิสัยนิสิการนี้เป็นวิถีทางแห่งปัญญา เป็นบ่อเกิดแห่งสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ

๔. รั้มมานูรัมมปภิปัตติ ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมซึ่งได้ตรงเห็นแล้ว หมายถึง การปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักธรรม คือหลังจากตริตรองแล้วก็ปฏิบัติตนให้เหมาะแก่ธรรม โดยเริ่มต้นปฏิบัติธรรมขั้นพื้นฐานก่อน เมื่อมั่นคงแล้วก็ปฏิบัติให้สูงขึ้น รุดหน้าไปตามลำดับ จนถึงมรรคผลขั้นสูง กล่าวในทางโลก เช่น เมื่อปฏิบัติหน้าที่ก็ปฏิบัติตามหน้าที่นั้นๆ เต็มตามความรู้ความสามารถของตน ตามฐานะ ภาวะ เพศ และวัย การทำงานให้สอดคล้องกับสังคม ไม่ละเมิดกฎประเพณีอันดีงามนั้นๆ

ธรรมทั้ง ๔ อย่างนี้ พูดให้เข้าใจง่ายว่า “คบคนดี ฟังวจิโดยเคราะห์ noban ด้วยพินิจ ทำกิจด้วยปฏิบัติ” เป็นเหตุเป็นผลเนื่องกัน คือ การคบสัตบุรุษ เป็นเหตุให้ได้ฟังคำสั่งสอนโดยเคราะห์ และใช้ความตระกรองหาเหตุผลโดยถูกอุบายวิธี และประพฤติปฏิบัติธรรมตามที่ได้ตรงพิจารณาแล้ว เมื่อปฏิบัติตามครบทั้ง ๔ อย่างแล้ว ย่อมทำให้เกิดความเจริญทางปัญญาได้อย่างยิ่ง

จักร ๔

๑. ปฏิรูปเทส瓦สะ	อยู่ในประเทศอันสมควร
๒. สัปปุริสุปัสสายะ	คบสัตบุรุษ
๓. อัตตสัมมาปณิชิ	ตั้งตนไว้ชอบ
๔. ปุพเพกตปุญญาตา	ความเป็นผู้ใต้ทำความดีไว้ในปางก่อน

อธิบาย

จักร แปลว่า วงศ์ มีลักษณะเป็นวงกลมหมุนรอบตัวได้ไม่ติดขัด หมายถึง จักรธรรม คือธรรมที่เป็นเสมือนล้อรถนำไปสู่จุดหมาย หรือนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง มี ๔ อย่าง คือ

๑. ปฏิรูปเทส瓦สะ อยู่ในประเทศอันสมควร หมายถึง การอยู่ในประเทศที่เหมาะสม ที่ดี ที่เจริญ มีการคุณน้ำคุณสะอาด ที่มีนักประชัญราชบัณฑิตหรือสัตบุรุษอยู่อาศัย มีสิ่งแวดล้อมดี มีสภาพเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมและประกอบสัมมาอาชีพ และมีคำสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลาย มีการทำบุญให้ทาน รักษาศีล บำเพ็ญภาวนา เป็นต้น

คำว่า สมควร โดยสรุป ได้แก่ สัปปายะ ๔ อย่าง คือ (๑) อาวาสสัปปายะ สถานที่สบายนิพัทธ์ ดินฟ้าอากาศดี (๒) บุคคลสัปปายะ บุคคลในกิณนั้นก็เป็นคนดีมีศีลธรรม (๓) อาหารสัปปายะ อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ (๔) ธรรมสัปปายะ มีการปฏิบัติธรรมแพร่หลาย มีหลักการปกครอง กกฎ ระเบียบ และจารีตประเพณีที่ดีเกื้อกูลต่อการทำความดี

๒. สัปปุริสูปสสัย คบสัตบุรุษ หมายถึง การเข้าไปคบหา ทำความสนิทสนม สนทนากับครรย ปรึกษาหารือ สอบถามสิ่งที่ยังไม่รู้กับสัตบุรุษ สัตบุรุษ คือคนที่ประพฤติดี ทำดี พูดดี คิดดี และซักชวนผู้อื่นให้ทำดี พูดดี คิดดีด้วย สัตบุรุษสูงสุดได้แก่ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า เป็นต้น

๓. อัตตสัมมาปณิช ตั้งตนไว้ขอบ หมายถึง การตั้งกายและจิตให้ถูกต้องตามกำหนดของคอลองธรรม หรือการวางแผนตัวได้เหมาะสม มีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย มีความประพฤติเรียบร้อย มีการศึกษาหาความรู้ มีความอื้อเพื่อแบ่งปัน มีความรอบรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ ตั้งใจทำสิ่งที่ดีเป็นสุจริต เว้นวิถีทางที่เป็นทุจริต ทำตัวเหมาะสมแก่ฐานะภาวะ และหน้าที่ของตน

๔. ปุพเพกตปัญญา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ในปางก่อน หมายถึง การได้ทำความดีมากก่อนตั้งแต่ในอดีต เช่น เคยให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น คุณความดีที่ทำไว้แต่ปางก่อนนั้น อาจเป็นอดีตอันใกล้ เช่น ในวันก่อน เดือนก่อน ปีก่อน หรืออดีตที่ไกลออกไปในชาติก่อน

จักรธรรม ๔ อย่างนี้ เป็นเหตุและผลเนื่องถึงกัน คือ การได้อยู่ในประเทศอันสมควร เป็นเหตุให้ได้คบกับสัตบุรุษ เมื่อได้คบกับสัตบุรุษแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้ได้ตั้งตนไว้ขอบ คุณธรรม ๓ อย่างข้างต้นสืบเนื่องแต่การที่ได้ทำความดีไว้ในปางก่อนทั้งนั้น

ในจักรธรรม ๔ อย่างนี้ อัตตสัมมาปณิช การตั้งตนไว้ขอบ นับว่าสำคัญยิ่ง เพราะการที่ได้ทำความดีไว้ในปางก่อนจะสำเร็จผลได้ ก็ต้องอาศัยการตั้งตนไว้ขอบ แม้บุคคลจะอยู่ในประเทศอันสมควร แต่ไม่รู้จักตั้งตนในทางที่ชอบ การอยู่ในประเทศนั้น ก็ไม่อาจอำนวยผลให้ได้ ถึงบุคคลได้ทำความดีไว้ในปางก่อน แต่ภายหลังไม่รู้จักตั้งตนไว้ขอบ ความดีนั้นก็ไม่อาจส่งเสริมได้

อคติ ๔

๑. ลำเอียงเพราะรักครรภ์กัน	เรียกฉันหาคติ
๒. ลำเอียงเพราะไม่ชอบกัน	เรียกโหสกติ
๓. ลำเอียงเพราะเหลา	เรียกโมฆาคติ
๔. ลำเอียงเพราะกลัว	เรียกภยาคติ

อธิบาย

อคติ แปลว่า แนวทางที่ไม่គรอดำเนิน หมายถึง ความลำเอียง ความไม่ยุติธรรม ความไม่เป็นกลาง หรือแนวทางที่ไม่ควรประพฤติ เพราะเมื่อประพฤติย่อมทำให้เสียความเที่ยงธรรม มี ๔ อย่าง คือ

๑. ฉันหาคติ ลำเอียงเพราะรักครรภ์กัน หมายถึง ความลำเอียงเพราะอำนาจ ความรักครรภ์ใจ เช่น การตัดสินคดีความ โดยตัดสินให้ผู้ที่ชอบพอกันเป็นผู้ชนะทั้งๆ ที่ไม่ควรชนะ การแบ่งปันสิ่งของ การพิจารณาให้ยศหรือรางวัล โดยให้สิ่งของที่ดีให้ยศ หรือรางวัลแก่ผู้ที่ชอบพอกันทั้งๆ ที่ไม่ควรจะได้ด้วยอำนาจและความพองใจรักครรภ์กัน ซึ่ง เป็นการไม่ยุติธรรมประการหนึ่ง

๒. โหสกติ ลำเอียงเพราะไม่ชอบกัน หมายถึง ความลำเอียงเพราะความเกลียดชังกัน หรือเพราะโกรธกัน เช่น การตัดสินคดีด้วยอำนาจความโกรธเกลียดชังกัน โดยให้ผู้ที่โกรธเกลียดชังกันนั้น เป็นผู้แพ้ทั้งๆ ที่ไม่ควรแพ้ ให้ของที่ไม่เดี๋ยงแก่ผู้ที่ตนเกลียดชังทั้งๆ ที่เข้าควรจะได้ของดี ไม่ให้ยศหรือรางวัลแก่ผู้ที่ไม่ชอบกันทั้งๆ ที่เข้าควรได้ ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมประการหนึ่ง

๓. โมฆาคติ ลำเอียงเพราะเหลา หมายถึง ความลำเอียงเพราะความโล่เหลา ไม่พิจารณาให้ถ่องแท้ เช่น ผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลทำผิด ผู้พากษาไม่กล้าตัดสินลงโทษ เพราะกลัวเข้าจะทำร้ายตอบ เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นคนทำผิดกฎหมายไม่จับกุมเพราะเกรงต่ออำนาจ และอิทธิพลของคนผิด นี้จัดเป็นความไม่ยุติธรรมประการหนึ่ง

๔. ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว หมายถึง ความลำเอียงเพราะความกลัวภัยหรือเกรงใจ เช่น ผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลทำผิด ผู้พากษาไม่กล้าตัดสินลงโทษ เพราะกลัวเข้าจะทำร้ายตอบ เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นคนทำผิดกฎหมายไม่จับกุมเพราะเกรงต่ออำนาจ และอิทธิพลของคนผิด นี้จัดเป็นการไม่ยุติธรรมประการหนึ่ง

อคติเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองหรือผู้นำควรเว้น ถ้าไม่เว้นก็จะเสียความยุติธรรม ความเสื่อมทางการปกครอง ล้วนมีอคติ ๔ อย่างนี้เป็นมูลเหตุทั้งสิ้น หากผู้ปกครองทำอะไรโดย

มือคติอย่างโดยย่างหนึ่ง การปักครองก็ไม่เรียบร้อย ผู้อยู่ใต้ปักครองก็จะเดือดร้อนไม่สงบสุข แต่ถ้าผู้ปักครองทำอะไรโดยไม่มีมือคติ การปักครองก็เป็นไปโดยเรียบร้อย ผู้อยู่ใต้ปักครองก็ไม่เดือดร้อน มีแต่ความสงบสุข เพราะเหตุนั้น อคติ ๔ อย่างนี้ไม่ควรประพฤติ

ปран ๔

๑. สัจวะปран	เพียรระวังไม่ให้บ้าปเกิดขึ้นในสันดาน
๒. ปหานปран	เพียรละบ้าปที่เกิดขึ้นแล้ว
๓. ภawanปран	เพียรให้กุศลเกิดขึ้นในสันดาน
๔. อนุรักษนาปран	เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม

อธิบาย

ปран แปลว่า ความทรง หรือความตั้งไว้ทั่ว หมายถึง ความเพียรที่ตั้งไว้ในใจ หรือความเพียรที่เป็นหลักใหญ่ เป็นธรรมเครื่องกำจัดความเกียจคร้าน อุดหนุนกำลังกาย ใจให้เข้มแข็ง มี ๔ อย่าง คือ

๑. สัจวะปран เพียรระวังไม่ให้บ้าปเกิดขึ้นในสันดาน หมายถึง เพียรระวังบ้าปอกุศลธรรม ที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้นในจิต โดยการสำรวมอินทรีย์ ๖ คือ สำรวมตาในเวลา ดูรูป สำรวมหูในเวลาฟังเสียง สำรวมจมูกในเวลาได้กลิ่น สำรวมลิ้นในเวลาลิ้มรส สำรวมกายในเวลาถูกต้องสัมผัส และสำรวมใจในเวลาคิดนึกการณ์ต่างๆ การสำรวมนั้นก็คือ เลือกดู เลือกฟัง เลือกสูดดม เลือกลิ้ม เลือกสัมผัส และเลือกนึกคิด ระวังอย่าให้อารมณ์เหล่านั้นมีอำนาจเข้าครอบงำได้ ระวังใจอย่าให้ยินดียินร้ายไปตามอารมณ์นั้นๆ

๒. ปหานปран เพียรละบ้าปที่เกิดขึ้นแล้ว หมายถึง เพียรกำจัดบ้าปอกุศลธรรม ที่เกิดขึ้นแล้วในจิต เมื่อความโลภ ความโกรธ ความหลง เกิดขึ้นก็เพียรพยายามละเสีย อย่าให้มีอำนาจเหนือใจตนได้

๓. ภawanปран เพียรให้กุศลเกิดขึ้นในสันดาน หมายถึง เพียรพยายามทำความดีให้มีขึ้น เช่น หมั่นให้ทาน รักษาศีล เจริญ Kavanaugh ให้มากยิ่งขึ้น เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น

๔. อนุรักษนาปран เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม หมายถึง เพียรพยายามรักษากุศลธรรม ที่มีอยู่แล้วให้ตั้งมั่น และให้เจริญองค์ความมากยิ่งขึ้น คุณความดีต่างๆ ที่ตนเคยทำไว้แล้ว ก็เพียรพยายามรักษาไว้ให้คงอยู่

ความเพียร ๔ อย่างนี้ เรียกอีกอย่างว่า สัมมปปран แปลว่า ความเพียรอุบัติ ควรประกอบให้เป็นตน ผู้ใดประกอบด้วยความเพียร ๔ อย่างนี้ ผู้นั้นย่อมสามารถป้องกันความชั่วไม่ให้เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็สามารถกำจัดได้ ทำความดีให้เกิดขึ้นและรักษาความดีไว้ได้

อริชฐานธรรม ๔

- ๑. ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควรรู้
- ๒. สัจจะ ความจริงใจ คือประพฤติสิ่งใดก็ให้ได้จริง
- ๓. จัคคะ ஸละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ
- ๔. อุปสมะ สงบริจากลิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความสงบ

อธิบาย

อริชฐานธรรม แปลว่า ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ หมายถึง ธรรมอันเป็นฐานที่มั่นคงของใจ เพราะเป็นหลักธรรมประจำใจ เป็นเครื่องนำทางแห่งความประพฤติปฏิบัติของบุคคลให้ดียิ่งขึ้นโดยลำดับมี ๔ อย่าง คือ

๑. ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควรรู้ หมายถึง ความรู้ทั่ว ความรู้ซัด ความรู้ประจำชั้น สิ่งที่ควรรู้นั้นก็คือ เหตุแห่งความเสื่อม เหตุแห่งความเจริญ และอุบَاยวิธีเว้นความเสื่อมและสร้างความเจริญ เหตุเกิดแห่งปัญญานั้น มี ๓ อย่าง คือ

- ๑) สุตมายปัญญา ปัญญาเกิดจากการศึกษาเล่าเรียน
- ๒) จินตамายปัญญา ปัญญาเกิดจากการนึกคิดพิจารณาหาเหตุผล
- ๓) ภารนามายปัญญา ปัญญาเกิดจากการฝึกอบรมมือปฏิบัติ

๒. สัจจะ ความจริงใจ คือประพฤติสิ่งใดก็ให้ได้จริง หมายถึง มีความจริงใจในการประกอบกิจการต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม ทางโลก เช่น ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ตั้งใจในการทำงาน ทางธรรม เช่น ตั้งใจในการละความชั่ว ทำความดี ทำใจให้ผ่องใส เป็นต้น

๓. จัคคะ สละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ หมายถึง การสละกิเลส คือ โภคะ โภเศ โมหะ ที่ขัดขวางความตั้งใจจริง เช่น สละความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ ความใจแคบ ความเกียจคร้าน ตลอดถึงความประพฤติไม่ดีทั้งหลายที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ

๔. อุปสมะ สงบริจากลิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความสงบ หมายถึง การตั้งใจระงับราคะ โภเศ โมหะ เป็นต้น อันเป็นข้าศึกแก่ความสงบใจ เพราะใจเป็นธรรมชาติสงบในบางครั้ง และฟุ่งซ่านในบางคราว ต้องอาศัยความสงบเป็นฐาน จึงจะสละกิเลสต่างๆ ได้

อธิษฐานธรรมสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เช่น เมื่อตั้งใจจะทำสิ่งใด ต้องใช้ปัญญาพิจารณาสิ่งนั้นให้เห็นว่าดีว่าชอบแล้วตั้งใจทำอย่างจริงจัง สรงกิเลสที่มาขัดขวางเสียได้ ใจจะสงบระงับ การปฏิบัติธรรมทั้ง ๔ อย่างนี้ พึงปฏิบัติตามพุทธภาษิต ที่ว่า บุคคลไม่ควรละเลยการใช้ปัญญา หมั่นรักษาสักจะ เพิ่มพูนจักกะ ศึกษาสันติ คือ ความสงบใจ

อธิบาย ๔

๑. ฉันทะ	พอใจรักใครในสิ่งนั้น
๒. วิริยะ	เพียรประกอบสิ่งนั้น
๓. จิตตะ	เอาใจฝึกไฟในสิ่งนั้น ไม่วางธูระ
๔. วิมังสา	หมั่นตริตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

อธิบาย

อธิบาย แปลว่า คุณเครื่องให้สำเร็จความประسنศ์ หมายถึง ทางให้ถึงความสำเร็จ หรือปฏิปทาแห่งความสำเร็จผลตามที่มุ่งหมาย มี ๔ อย่าง คือ

๑. ฉันทะ พอใจรักใครในสิ่งนั้น หมายถึง พอใจในหน้าที่การงานที่ทำ เช่น นักเรียนรักการเรียน ครูรักการสอน เป็นต้น และพอใจทำความดี เป็นคุณธรรมอันสำคัญ เป็นต้น ผู้ pratnakaravam เจริญก้าวหน้าพึงทำให้เกิดมีในตน เพราะถ้าขาดคุณธรรม ข้อนี้แล้ว แม้จะมีปัจจัยภายนอกสนับสนุนมาก ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จได้

๒. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น หมายถึง เพียรพยายาม กล้าที่จะลงมือทำ ขยัน ทำการงาน หรือขยันทำความดี คุณธรรมข้อนี้เป็นเครื่องพยุงความพอใจไม่ให้ห้อยอยในการทำงาน เพราะว่าการทำงานทุกชนิดมักจะจ่ายตอนคิดแต่มักจะติดตอนทำ จึงจำเป็น ต้องใช้ความเพียรพยายามเรื่อยไปจนกว่าจะสำเร็จผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

๓. จิตตะ เอาใจฝึกไฟในสิ่งนั้นไม่วางธูระ หมายถึง เอาใจใส่ในงานที่ทำ ทำงานด้วยความตั้งใจ จดจ่อ กับงานที่ทำ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ่มซ่านเลื่อนลอย ไม่หอดหึงการงาน

๔. วิมังสา หมั่นตริตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น หมายถึง การใช้ปัญญาพิจารณา สอดส่องเทียบเคียงเปรียบเทียบ ทั้งเหตุทั้งผล ในการทำงานต่างๆ ที่ทำมาแล้ว คือย้อนกลับไปดูว่าตนได้ทำเหตุ คือได้ปลูกันทะ ใช้ริยะ ได้ตั้งจิตตะ ในกรณีน่า ไว้มากน้อยเท่าไร และได้ผลเท่าไร ถ้ายังไม่ดีก็ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

อิทธิบาททั้ง ๔ นี้ ฉันทะเป็นคุณธรรมอันสำคัญเบื้องต้น เพราะเมื่อฉันทะเกิดขึ้นแล้ว อิทธิบาทข้ออื่นๆ ย่อมเกิดตามมา ดังนั้น ฉันทะจึงนับเป็นพื้นฐานนำไปสู่ความสำเร็จ มี ฉันทะก็เต็มใจทำ มีวิริยะก็จะมีกำลังใจทำ มีจิตตะก็จะใส่ใจทำ มีวิมังสา ก็จะเข้าใจทำงานจึงสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ในสิ่งที่ไม่เหลือวิสัย

พระมหาวิหาร ๔

๑. เมตตา	ความรักใคร่ ปราณ笳จะให้เป็นสุข
๒. กรุณา	ความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์
๓. มุทิตา	ความพoleyยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี
๔. อุเบกษา	ความวางเฉย ไม่ดีใจไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ

อธิบาย

พระมหาวิหาร แบ่งว่า ธรรมอันเป็นเครื่องอยู่ของพระมหาคือผู้ประเสริฐ หรือผู้ใหญ่ หมายถึง ธรรมเป็นหลักประจำใจของผู้ประเสริฐ ธรรมที่ผู้ใหญ่พึงประพฤติ เป็นธรรมที่กระตุ้นให้ผู้เป็นใหญ่ส่งเคราะห์อนุเคราะห์ผู้น้อย มี ๔ อย่าง คือ

๑. เมตตา ความรักใคร่ ปราณ笳จะให้เป็นสุข หมายถึง ความรักใคร่สนใจ ปราศจากความกำหนด ความปรารถนาดีไม่ตรีจิต ต้องการให้ผู้อื่นและสัตว์อื่นมีความสุข ความเจริญ

๒. กรุณา ความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ หมายถึง ความหวั่นใจ เมื่อเห็นผู้อื่น และสัตว์อื่นได้รับทุกข์ร้อน คิดจะช่วยปลดปล่อยจากความทุกข์

๓. มุทิตา ความพoleyยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี หมายถึง ความดีใจ ความเบิกบานใจ มีจิตผ่องใสบันเทิง เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีมีสุข ได้รับความสำเร็จ เจริญกิจกรรมยิ่งขึ้นไป

๔. อุเบกษา ความวางเฉย ไม่ดีใจไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับวิบัติ โดยพิจารณาว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของๆ ตน ผู้ทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว ไม่ดีใจไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัตินั้นๆ

พระมหาวิหาร ๔ อย่างนี้ควรเจริญต่างเวลา กันตามความเหมาะสม คือ เมตตาควรเจริญในเวลาปกติทั่วไป กรุณาควรเจริญเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ มุทิตาควรเจริญเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี อุเบกษาควรเจริญเมื่อเห็นผู้อื่นถึงความวิบัติ ซึ่งไม่สามารถจะช่วยเหลือได้ เช่น เห็นคนกำลังจะถูกประหารชีวิต หรือเมื่อเห็นผู้อื่นเจริญรุ่งเรือง เช่น เห็นคนสร้างเนื้อสร้างตัวมีหลักฐานมั่นคง เป็นต้น

ธรรมทั้ง ๔ อย่างนี้ ที่ແປໄປโดยจำเพาะเจาะจงตัว จัดเป็นพระมหาวิหาร ส่วนที่ແປໄປโดยไม่จำเพาะเจาะจงตัว ไม่มีจำกัดจำนวน ไม่มีประมวล ไม่มีเขตแดน จัดเป็นอัปปันญญา แปลว่า ภารนาມีสัตว์หารประมวลมิได้เป็นอารมณ์

อริยสัจ ๔

๑. ทุกข์	คือความทุนได้ยาก
๒. สมุทัย	คือเหตุให้ทุกข์เกิด
๓. นิโร	คือความดับทุกข์
๔. มรรค	คือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

อธิบาย

อริยสัจ แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงเป็นอริยะ อริยสัจนี้เป็นหลักธรรมสำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา เป็นหลักแห่งความจริง มี ๔ อย่าง คือ

๑. ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ ที่ได้ชื่อว่าทุกข์ เพราะเป็นของทุนได้ยาก กล่าวคือ สภาพที่ทนได้ยาก สภาวะที่ปีบคืน สภาวะที่ขัดแย้ง ทุกข์ในที่นี้ ได้แก่ ชาติ ชาติ มนุษย์ ความเครียด ความพิรา�单 ความทุกข์กายทุกข์ใจ ความคับแค้นใจ การประสบภัยสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ความปราณายที่ไม่ได้ดังหวัง กล่าวโดยย่อ คือ อุปทานขั้นร์ ๔ เป็นทุกข์

๒. สมุทัย คือ เหตุให้ทุกข์เกิด หมายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา คือ ความทะยานอย่าง มี ๓ อย่าง คือ (๑) ความอยากในอารมณ์ที่น่าใคร่ เรียกว่า การตัณหา (๒) ความอยากรเป็นโน่นเป็นนี่ เรียกว่า ภวตัณหา (๓) ความอยากไม่เป็นโน่นเป็นนี่ เรียกว่า วิภวตัณหา

๓. นิโร คือ ความดับทุกข์ หมายถึง ความดับตัณหาได้สิ้นเชิง ทุกข์ตัวไปหมด ที่ได้ชื่อว่านิโร เพราะเป็นความดับทุกข์ โดยดับตัณหาอันเป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์ได้อย่าง สิ้นเชิง ได้แก่ นิพพาน

๔. มรรค คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หมายถึง ทางดำเนินให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ ปัญญาอันเห็นชอบว่า สิ่งนี้ทุกข์ สิ่งนี้เหตุให้ทุกข์เกิด สิ่งนี้ความดับทุกข์ สิ่งนี้ทางให้ถึงความดับทุกข์ ที่ได้ชื่อว่ามรรค เพราะเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

มรคนั้นมีองค์ ๘ คือ

๑. ปัญญาเห็นชอบ	๒. ความดาริชอบ
๓. การเจรจาชอบ	๔. การงานชอบ
๕. การเลี้ยงชีพชอบ	๖. ความเพียรชอบ
๗. ความระลึกชอบ	๘. ความตั้งใจชอบ

มรค�ีองค์ ๘ นี้เรียกอีกอย่างว่า มัชമิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง

อริยสัจ ๔ นี้ ทุกข์เป็นสิ่งที่ควรกำหนดดรุ สมุทัยเป็นสิ่งที่ควรละ นิโรหเป็นสิ่งที่ควรทำให้แจ้ง มรคเป็นสิ่งที่ควรทำให้เจริญ ทุกข์เป็นผล สมุทัยเป็นเหตุ นิโรหเป็นผล มรค เป็นเหตุ

ปัญจก หมวด ๕

อนันตริยกรรม ๕

๑. มาตุชาต	ฆ่ามารดา
๒. ปิตุชาต	ฆ่าบิดา
๓. อรหันตชาต	ฆ่าพระอรหันต์
๔. โลหิตุปบาท	ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้นไป
๕. สังฆเกท	ยังสังฆให้แตกจากกัน

อธิบาย

อนันตริยกรรม แปลว่า กรรมที่ให้ผลไม่มีระหว่าง คือ ให้ผลในทันทีไม่มีกรรมอื่นแทรก โดยให้ผลก่อนกรรมอื่นทั้งหมด เช่น ผู้ที่บริจาคทรัพย์ทำบุญ หมดทรัพย์นั้นไม่ล้วนแต่ไปทำอนันตริยกรรมอย่างโดยย่างหนึ่งเข้า พอตายไปอนันตริยกรรมก็จะส่งผลให้ตกอาเวจมahanarathนที มี ๕ อย่าง คือ

๑. มาตุชาต และ ๒. ปิตุชาต คือ การฆ่ามารดาหรือบิดา ได้แก่ บุตรฆ่ามารดา หรือบิดาบังเกิดเกล้า ด้วยตนเองหรือสั่งให้คนอื่นฆ่า เมื่อมารดาหรือบิดาตาย จัดเป็นอนันตริยกรรม

๓. อรหันตชาต ฆ่าพระอรหันต์ หมายถึง การมีเจตนาฆ่าพระอรหันต์ผู้หมดสิ้นอาสวากิเลสแล้วให้ตาย

๔. โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้นไป หมายถึง การทำร้ายพระพุทธเจ้า เพียงทำพระโลหิตให้ห้อขึ้นไม่ถึงกับเป็นแผล เช่น พระเทวทัตกลิ้งก้อนหินลงจากเขาคิชฌกูฏหวังจะทำร้ายพระพุทธเจ้า เชยกhinกระทบพระบาททำให้ห้อพระโลหิต

๕. สังฆเกท ยังสังฆให้แตกจากกัน หมายถึง การพยายามทำสังฆผู้พร้อมเพรียงให้แตกกัน เป็นพวก เป็นหมู่ จนถึงกับแยกทำอุโบสถสังฆกรรม แม้สังฆจะห้ามปราบตักเตือนให้เลิกละพฤติกรรมอย่างนั้นเสีย ก็ยังฝืนทำไม่เลิก

กรรม ๕ อย่างนี้ จัดเป็นบาปอันหนักที่สุดทั้งนั้น เพราะมารดาบิดาเป็นผู้มีพระคุณต่อบุตรมากที่สุด พระอรหันต์เป็นผู้หมดจดจำกากิเลสมีความบริสุทธิ์อย่างยิ่ง เป็นเนื้อน้ำบุญสูงสุดของชาวโลก พระพุทธเจ้าเป็นเจ้าของพระพุทธศาสนา ทรงเป็นพระธรรมราชาที่เคราะฟูสูงสุดของพุทธศาสนา หมู่สังฆผู้พร้อมเพรียงกัน นำพระศาสนา

สืบต่อ กันมาไม่ขาดสาย เป็นหมู่ที่สำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา ฉะนั้น ผู้ทำธรรม ๕ อย่างนี้แม้เพียงอย่างเดียว ก็ชื่อว่าทำบปหนักที่สุด ห้ามสรรค์ ห้ามนิพพาน ท่านจึงห้ามให้ทำเป็นอันขาด

เวสารัชชกรณธรรม ๕

๑. สัทธา	เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ
๒. ศีล	รักษาภัยว่าใจให้เรียบร้อย
๓. พาหุสจจะ	ความเป็นผู้ศึกษามาก
๔. วิริยารัมภะ	ประภควัฒนาเมียร
๕. ปัญญา	รอบรู้สิ่งที่ควรรู้

อธิบาย

เวสารัชชกรณธรรม แปลว่า ธรรมที่ทำให้เกิดความกล้าหาญ หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องสนับสนุนใจให้กล้าหาญ มี ๕ อย่าง คือ

๑. สัทธา เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ หมายถึง ความเชื่อที่มีเหตุผลประกอบด้วยปัญญา ความเชื่อที่ปราศจากปัญญา ไม่จัดเป็นศรัทธาในที่นี้ ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ มี ๕ อย่าง คือ

(๑) กัมมสัทธา เชื่อกรรม คือ เชื่อการกระทำการของบุคคล ถ้าทำดีก็เป็นเหตุดี ทำชั่วก็เป็นเหตุชั่ว

(๒) วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล ผลดีเกิดจากเหตุดี ผลชั่วเกิดจากเหตุชั่ว

(๓) กัมมสักตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน ตนเป็นเจ้าของกรรมที่ตนทำ ทำกรรมได้ไว ต้องรับผลของกรรมนั้น

(๔) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้อริยสัจ ๔ จริง

ความเชื่อทั้ง ๔ อย่างนี้ เป็นคุณสมบัติของชาวพุทธ เป็นเหตุให้เกิดความกล้าหาญ ที่จะทำความดีด้วยตนเอง ไม่งมงายเชื่อง่าย ไม่หลงเชื่อเรื่องการดลบันดาล เป็นต้น

๒. ศีล รักษาภัยว่าใจให้เรียบร้อย หมายถึง การละเว้นจากการกระทำผิดทางกายและวาจา การควบคุมภัยว่าใจให้เรียบร้อยด้วยไม่ให้ผิดปกติธรรมชาติ เมื่อคนมีเจตนาละเว้นจากการกระทำผิดพูดผิดแล้ว ย้อมมองจากกล้าหาญ ไม่หวาดหวั่นต่อการทักท้วงด้วยการโจทก์ในทางทุจริต

๓. พาหุสจจะ ความเป็นผู้ศึกษามาก หมายถึง ความเป็นผู้ได้สัดส่วนรับฟังมาก ในทางโลก หมายถึง ผู้มีปัญญารอบรู้ ผู้ศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาการมากร ได้ยินได้ฟัง เรื่องราวต่างๆ มาก และสามารถทรงจำไว้ได้เป็นอย่างดี จนนับได้ว่าเป็นผู้รู้ เป็นนักประชญ์ ในทางธรรม หมายถึง ผู้ได้เล่าเรียนหรือได้ฟังพระพุทธเจน์ และทรงจำไว้ ได้มาก เป็นผู้ฉลาดรู้ในศาสนาธรรม โดยวิธี “เรียนจากครู ดูจากตำรา สัดส่วนเทคโนโลยี” คนมี การศึกษามากย่อมเป็นผู้เฉลี่ยวฉลาด สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันต่อเหตุการณ์

๔. วิริยารัมภ ประรภความเพียร หมายถึง ลงมือทำความเพียรออย่างเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว มีใจตั้งมั่นริเริ่มทำความเพียรออยู่เสมอ ไม่กลัวต่อความเหนื่อยยาก ไม่หวัดหวั่น ต่อภัยันตรายใดๆ หากมีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้น ก็เพียรพยายามหล่ออุปสรรคนั้นให้ หมดสิ้นไป ไม่ยอมท้อมุ่นนั่นทำจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายที่ประสงค์ ผู้ประรภความเพียร อยู่เสมอ ย่อมเป็นผู้กล้าหาญของความสามารถจัดปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้

๕. ปัญญา รอบรู้ลิงที่ควรรู้ หมายถึง ความรู้ทั่ว ความรู้ซัด ความรู้เข้าใจ แยกแยะได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ เป็นต้น และรู้ที่จะ จัดแจง จัดสรร จัดการ รอบรู้ในกองสังหารตามความเป็นจริง โดยบริยาย ได้แก่ ความรู้ ประจำชีวิต สิ่งที่ควรรู้นั้นก็คือ เหตุแห่งความเสื่อม เหตุแห่งความเจริญ และอุบَاຍวิธี เว้นความเสื่อมและสร้างความเจริญ ในทางโลก ได้แก่ ศิลปวิทยาสาขาต่างๆ ที่เป็น แนวทางประกอบสัมมาชีพ ให้ทรัพย์สมบัติและอิสริยยศเกิดขึ้น ในทางธรรม ได้แก่ เรื่องบabcญ คุณโทษ ทุกข์สุข พร้อมทั้งเหตุเกิด เมื่อบุคคลมีปัญญารอบรู้ลิงที่ควรรู้ ดังกล่าวแล้ว ย่อมกล้าคิดกล้าทำกล้าพูดในสิ่งที่ถูกต้อง สามารถทำประโยชน์ตนและ ประโยชน์ผู้อื่นให้สำเร็จบริบูรณ์ได้

เวสารัชกรณธรรม ๕ อย่างนี้ เมื่อบุคคลปฏิบัติครบถ้วนเต็มความสามารถแล้ว ย่อมทำให้เป็นคนกล้าหาญ เพราะศรัทธาทำให้ใจหนักแน่น ศีลทำให้กายวาจาปกติไม่ทำ ชั่วพูดชั่ว พาหุสจจะทำให้ประกอบกิจถูกหลักวิชา วิริยารัมภทำให้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และปัญญาทำให้รอบรู้ในสิ่งทั้งปวง

รัมมัสสوانานิสังส์ ๕

๑. ผู้ฟังย่อมได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
๒. สิ่งใดเคยได้ฟังแล้ว แต่ไม่เข้าใจซัด ย่อมเข้าใจในสิ่งนั้นซัด
๓. บรรเทาความสูงสียเสียได้
๔. ทำความเห็นให้ถูกต้องได้
๕. จิตของผู้ฟังย่อมผ่องใส

อธิบาย

รั้มสส่วนานิสงส์ อานิสงส์แห่งการฟังธรรม หมายถึง ผลีที่ได้รับจากการฟังธรรม ผู้ฟังธรรมจะได้รับอานิสงส์อย่างแท้จริงนั้น ต้องอาศัยการฟังโดยเคราะห์ มีสติสัมปชัญญะ ควบคุมใจให้มุ่งไปตามกระแสธรรมที่ท่านแสดง โดยไม่ปล่อยใจให้ฟุ่มซ่านไปในอารมณ์ ต่างๆ จึงจะได้รับอานิสงส์ อย่าง คือ

๑. ผู้ฟังยอมได้ฟังลึกลึกลงไป เคยฟัง หมายความว่า พระธรรมในพระพุทธศาสนา มีมากเมื่อนั้นในมหาสมุทร ส่วนธรรมที่ผู้ฟังเคยฟังมาแล้วเพียงเล็กน้อยเมื่อนั้นในลักษณะเดียวกันนั้น เพราะฉะนั้น ผู้ฟังธรรมบ่อยๆ เมื่อตั้งใจฟังโดยเคราะห์ ยอมได้ฟังธรรมที่ยังไม่เคยฟังเพิ่มมากขึ้นโดยลำดับ

๒. ลิ่งได้เครียได้ฟังแล้ว แต่ไม่เข้าใจซัต ยอมเข้าใจในลิ่งนั้นซัต หมายความว่า ผู้แสดงแต่ละท่านย่อมมีปฏิภูติ โนหารไหวพริบ และแนวความคิดดี ที่จะอธิบายเรื่องราวต่างๆ ไม่เหมือนกันเสมอไป ข้ออรรถข้อธรรมบางข้อ จะต้องฟังซ้ำหลายหน หรือจะต้องฟังจากหลายๆ ท่านอธิบายจึงเข้าใจ ด้วยเหตุนี้การฟังธรรมที่เคยฟังแล้วจึงทำให้แตกฉานมากยิ่งขึ้น

๓. บรรเทาความสงสัยเสียได้ หมายความว่า โดยปกติบุคคลย่อมมีความสงสัยในข้ออรรถข้อธรรมอยู่เสมอ เมื่อฟังธรรมบ่อยๆ ยอมบรรเทาความสงสัยเสียได้

๔. ทำความเห็นให้ถูกต้องได้ หมายความว่า โดยปกติบุคคลที่ยังไม่โลก โกรธ หลง บางครั้งอาจมีความเห็นถูก บางครั้งอาจมีความเห็นผิดจากท่านของคลองธรรมไปบ้าง เมื่อได้ฟังธรรมที่ท่านผู้รู้ยกหลักธรรมประกอบด้วยเหตุด้วยผลขึ้นมาแสดง ผู้ฟังก็จะเข้าใจเปลี่ยนความเห็นผิดเป็นถูกได้ ดังนั้น การฟังธรรมจึงทำความเห็นให้ถูกต้องได้

๕. จิตของผู้ฟังยอมผ่องใส หมายความว่า โดยปกติจิตของบุคคล บางครั้งผ่องใส บางครั้งเคร้าหมอง ขึ้นอยู่กับอารมณ์ที่มาระทบ เมื่อได้ฟังธรรมแล้วจิตย่อมผ่องใส เพราะในขณะฟังธรรม จิตย่อมคลายความสงสัย มีความเห็นที่ถูกต้องแล้วจะผ่องใส เปิกบาน

ผู้หวังได้อานิสงส์แห่งการฟังธรรม ต้องตั้งใจฟังด้วยความเคราะห์ ส่งกระแสจิตไปตามกระแสธรรม ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ่มซ่านไปในที่อื่น ยอมได้รับอานิสงส์แห่งการฟังธรรม อย่างตั้งกล่าวมา เช่น ท่านพระยสกุลบุตรฟังพระธรรมครั้งแรก ได้เป็นพระโสดาบัน ภายในห้องได้ฟังพระธรรมเรื่องเติมช้าอีก ก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ เป็นต้น

พละ ๕

๑. สัทธา	ความเชื่อ
๒. วิริยะ	ความเพียร
๓. สติ	ความระลึกได้
๔. สมาริ	ความตั้งใจมั่น
๕. ปัญญา	ความรอบรู้

อธิบาย

พละ แปลว่า กำลังหรือพลัง หมายถึง หลักธรรมอันทำให้เกิดกำลังทางใจ ทำให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจ มี ๕ อย่าง คือ

๑. **สัทธา ความเชื่อ** หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ ความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย ตลอดจนถึงเชื่อในเรื่องกรรม ผลของกรรม ทุกคนมีกรรมเป็นของของตน และเชื่อในพระปัญญาตรรสรู้ของพระพุทธเจ้า ไม่ engangay เชื่อจ่าย ไม่หลงเชื่อเรื่องการดลบันดาล เรื่องปาฏิหาริย์ เป็นต้น สัทธานี้เป็นคุณธรรมให้เกิดพลังความเข้มแข็งทางจิตใจที่จะทำความดีได้

๒. **วิริยะ ความเพียร** หมายถึง ความบากบั่น ความแก้ลักษณะ ความเพียรเพื่อจะลดความช้ำ ประพฤติความดี ความพยายามทำกิจไม่ท้อถอย เช่น เพียรระวังไม่ให้บ้าปอกุศลเกิดขึ้นในสันดาน เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรให้กุศลเกิดขึ้น เพียรรักษา กุศลที่ได้ทำไว้แล้ว ไม่ให้เสื่อมสลายไป วิริยานี้เป็นคุณธรรมพยุงจิตไม่ให้ท้อถอยในการทำกิจต่างๆ

๓. **สติ ความระลึกได้** หมายถึง ความระลึกหรือนึกขึ้นได้ ความไม่แพล การคุ้มใจไว้กับกิจ หรือกุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง ทำการที่ทำและคำที่พูดแล้วแม่นานได้ สตินี้เป็นคุณธรรมให้เกิดพลังที่กำกับควบคุมใจให้ระลึกได้ ในเวลากร่อนจะทำจะพูด หรือช่วยให้นึกคิดล่วงหน้าอย่างรอบคอบ ก่อนจะแสดงพฤติกรรมใดๆ ออกแบบ เพื่อมิให้ผิดมิให้พลาด ประมาณเดินเลือกเลือกตัว

๔. **สมาริ ความตั้งใจมั่น** หมายถึง ความมีใจตั้งมั่น ความตั้งมั่นแห่งจิต การทำให้ใจสงบแน่แน่ไม่ฟุ่งซ่าน การมีจิตกำหนดแน่แน่อุญในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ การประคองจิตไว้ในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง สมารินี้เป็นคุณธรรมให้จิตมีกำลังมั่นคงในกุศลธรรม

๕. ปัญญา ความรอบรู้ หมายถึง ความรู้ทั่ว ประชาhey়ের্ষেตุผล ความรู้เข้าใจ ชัดเจน ความรู้เข้าใจแยกแยะได้ในเหตุผล ดีชั่วคุณโเทช ประโยชน์มิใช่ประโยชน์เป็นต้น และรู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ ความรอบรู้ในกองสังหาร มองเห็นตามเป็นจริง รู้เหตุ แห่งสุขและทุกข์ เหตุแห่งความเสื่อม และเหตุแห่งความเจริญ ปัญญานี้เป็นคุณธรรมให้ รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวง

ธรรม ๕ อย่างนี้ เรียกว่า พละ เพราะเป็นคุณธรรมให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคง เป็นพลังทำให้บุคคลดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ เป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค เรียก อีกอย่างหนึ่งว่า อินทรีย์ เพราะเป็นใหญ่ในกิจของตน คือ สัทธา เป็นใหญ่ในการเชื่อ วิริยะ เป็นใหญ่ในการพากเพียร สติ เป็นใหญ่ในการระลึก สมารธ เป็นใหญ่ในการตั้งใจ ให้มั่น ปัญญา เป็นใหญ่ในการรอบรู้ ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่เฉพาะของตน

ขันธ์ ๕

๑. รูป	๒. เวนนา
๓. สัญญา	๔. สังหาร
๕. วิญญาณ	

อธิบาย

ขันธ์ แปลว่า กอง หมายถึง กองแห่งรูปธรรมและนามธรรม ที่ประชุมรวมกันเข้า เป็นก้อน ซึ่งบัญญัติเรียกว่า สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา เป็นต้น มี ๕ อย่าง คือ

๑. รูป ขันธ์ หมายถึง ส่วนที่เป็นร่างกาย ซึ่งประกอบด้วยธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ประชุมกัน มี ผม ขน เล็บ พัน หนัง กระดูก เป็นต้น

๒. เวนนา ขันธ์ หมายถึง ส่วนที่รับรู้อารมณ์ว่า เป็นสุข เป็นทุกข์ หรือเฉยก ไม่สุข ไม่ทุกข์ กล่าวคือความรู้สึกเป็นสุข สบายกาย สบายใจ หรือเป็นทุกข์ ไม่สบายกาย ไม่ สบายใจ หรือเฉยก

๓. สัญญา ขันธ์ หมายถึง ส่วนที่กำหนดจดจำอารมณ์ได้ คือ จำ รูป เสียง กลิ่น รส โภภูจพะ อารมณ์ที่เกิดกับใจได้

๔. สังหาร ขันธ์ หมายถึง ส่วนที่ปรุงแต่งจิตให้คิดดี ชั่ว หรือกลางๆ ได้แก่ ความคิดดี คิดชั่ว คิดไม่ดีไม่ชั่ว

๕. วิญญาณ ขันธ์ หมายถึง ส่วนที่รู้แจ้งอารมณ์ ได้แก่ ความรู้ อารมณ์ เมื่ออายุตนะ ภายในกับอายุตนะภายนอกมากระทบกัน เช่น ตากกระทบรูป แล้วเกิดจักษุวิญญาณ ความรู้แจ้งทางตา เป็นต้น

ขันธ์ ๕ หรือ เบญจขันธนี้ ย่อเป็น ๒ ส่วน คือ รูป และนาม รูปจัดเป็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จัดเป็นนาม ขันธ์ ๕ ที่บุคคลเข้าไปยึดมั่นถือมั่นได้ชื่อว่าเป็นทุกๆ เพราะเป็นบ่อเกิดแห่งกองทุกข์ทั้งปวง มีชาติ ชรา มรณะ เป็นต้น

ฉบับที่ ๖

ควรจะ ๖

๑. ความเคารพในพระพุทธเจ้า	๒. ความเคารพในพระธรรม
๓. ความเคารพในพระสงฆ์	๔. ความเคารพในการศึกษา
๕. ความเคารพในความไม่ประมาท	๖. ความเคารพในปฏิบัติการ

อธิบาย

ความเคารพ ตรงกับคำในภาษาบาลีว่า ควรจะ หรือ ควรตา คือ การแสดงความเคารพนับถือบูชาต่อบุคคลหรือสิ่งที่ควรบูชาสักการะ โดยเอาใจใส่อย่างจริงจัง และปฏิบัติตัวด้วยความเคารพอธิบายเพื่อ แสดงกิริยาอาการอนบน้อมเทิดทูนไว้เหนือตน เพราะมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของบุคคลหรือสิ่งที่เคารพนั้น มี ๖ ประการ คือ

๑. ความเคารพในพระพุทธเจ้า คือ การแสดงความเคารพด้วยความศรัทธาเลื่อมใส ทางกาย วาจา ใจ ในพระพุทธเจ้า ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า รวมถึงการแสดงความเคารพพระบรมสารีริกธาตุ สังเวชนียสถาน พระพุทธรูป และปูชนียสถานที่สร้างอุทิศถวายพระพุทธเจ้า โดยแสดงกิริยาอาการเคารพนับถือยำเกรง ไม่นำเอาพระพุทธเจ้าและสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้ามาล้อเลียนสนุกสนาน อันเป็นการขาดความเคารพ

๒. ความเคารพในพระธรรม คือ การแสดงความเคารพด้วยความศรัทธาเลื่อมใส ในพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน ระลึกถึงคุณของพระธรรม รวมถึงการแสดงความเคารพคัมภีร์ที่ Jarvis หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก วรรณภูมิ ภูมิปัญญา รวมถึงเอกสาร หนังสือ ใบลาน แผ่นศิลาจารึก บุชานียวัตถุ บุชานียสถานที่ Jarvis หลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา โดยไม่แสดงกิริยาเหยียบย่ำทำลาย ไม่ก้าวข้าม และไม่นำเอาพระธรรมวินัยไปพูดเล่นสนุกสนาน

๓. ความเคารพในพระสงฆ์ คือ การแสดงความเคารพด้วยความศรัทธาเลื่อมใส ในพระอริยสัมปุณณ์และสมมติสัมปุณณ์ประพฤติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ระลึกถึงคุณของพระสงฆ์ โดยแสดงความเคารพนับถือบูชา อุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัย ๔ รับฟังคำสั่งสอนโดยเคารพยำเกรง รวมถึงการไม่แสดงกิริยาดูหมิ่นเหยียดหยาม ไม่เหยียบย่ำผ้ากาสาพัสต์ ไม่แต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ อันเป็นการขาดความเคารพ

๔. ความเคารพในการศึกษา คือ การแสดงความเคารพด้วยความศรัทธาเลื่อมใสในการศึกษา ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การตั้งใจศึกษาหลักไตรสิกขา (ศีล สามิปัญญา) อันเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์อย่างสมบูรณ์แบบ ทั้งทางกาย วาจา ใจ และสติปัญญา ส่วนทางโลก ได้แก่ ความอาใจใส่ ไม่เกียจคร้าน ต่อการเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ที่ดีไม่มีโทษ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถให้ทันโลกทันเหตุการณ์

๕. ความเคารพในความไม่ประมาท คือ การเป็นผู้ไม่เลินเล่อเหลอสติ ได้แก่ ความมีสติสัมปชัญญะ ระลึกได้ก่อนทำ ก่อนพูด ก่อนคิด และรู้ตัวตลอดในขณะทำ ขณะพูด ขณะคิด รวมถึงการทำความไม่ประมาทมัวเมาระวังใจไม่ให้กำหนด ขัดเคือง ลุ่มหลง มัวมา ในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ขัดเคือง ลุ่มหลง มัวมา อันเป็นเหตุให้ละทุจริตและประพฤติสุจริต

๖. ความเคารพในปฏิสันถракти คือ ความอาใจใส่ในการต้อนรับสนทนาราศรัย กับอาศานตุกุษัพัมายីមេយើនដ้วยความฉลาดรอบรู้ และเอื้อเฟื้อด้วยน้ำใจไม่ตรีตาม สมควรแก่ฐานะ การปฏิสันถракти มี ๒ อย่าง คือ (๑) อา毗สปฏิสันถракти ต้อนรับด้วยอา毗ส ได้แก่ การต้อนรับด้วยวัตถุสิ่งของ เพื่อความสุขกาย เช่น เครื่องดื่ม ข้าวปลาอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม หือយុទ្ធសាយ เป็นต้น (๒) ธรรมปฏิสันถракти ต้อนรับด้วยธรรม ได้แก่ การแนะนำในทางธรรมด้วยอธิบายศ้ยไมตรีที่ดีงาม เจรจาปราศรัยตามหลักธรรมที่ให้ระลึกถึงคุณความดี และให้เกิดความสบายนใจแก่ผู้มายីមេយើន

ความเอื้อเฟื้อหารือความเคารพ ๖ อย่างนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เสื่อมจากพระศาสนาและคุณธรรมแก่ผู้ปฏิบัติตาม และเกิดผลดีคือ ผู้มีความเคารพในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสังฆ ย่อมได้ต้นแบบที่ดี และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น เป็นผู้มีที่พึงที่ระลึกอันประเสริฐ ตั้งมั่นอยู่ในธรรม ชีวิตไม่ตกต่ำ ไม่ตกไปสู่อย่างภูมิ และมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ผู้มีความเคารพในการศึกษา ย่อมได้รับความเจริญด้วยวิชาการต่างๆ เป็นผู้ฉลาดรอบรู้เชี่ยวชาญในกิจการงานทั้งปวง ผู้มีความเคารพในความไม่ประมาท ย่อมมีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ สามารถประกอบกิจการงานทุกอย่างให้สำเร็จ ลุล่วงด้วยดี และผู้มีความเคารพในปฏิสันถракти ย่อมได้รับน้ำใจไมตรีอันดีจากญาติมิตรเป็นจำนวนมาก

สารานิยธรรม ๖

๑. เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน
๒. เข้าไปตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน
๓. เข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน
๔. แบ่งปันลาภที่ตนได้มาแล้วโดยชอบธรรม ให้แก่เพื่อน
๕. รักษาคือบิสุทธิ์เสมอ กับเพื่อน
๖. มีความเห็นตรงกัน

อธิบาย

สารานิยธรรม หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการระลึกนึกถึงกันและกัน หลักธรรมที่หมู่คณะยึดถือปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน นับว่าเป็นหลักธรรมเครื่องประسانสัมพันธ์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสนิทสนมกลมเกลียว เป็นเหตุให้นึกถึงกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน สารานิยธรรมนี้แม้พระพุทธเจ้าตรัสสอนแก่พระภิกษุสามเณร แต่คนทั่วไปก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน มี ๖ อายุ ดังนี้

๑. เมตتاภัยกรรม หมายถึง การช่วยเหลือกิจธุรของเพื่อนหรือหมู่คณะที่อยู่ร่วมกัน ด้วยน้ำใส่ใจจริง ไม่นิ่งดูดายและไม่รังเกียจ มีความหวนหวายช่วยเหลือรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน แสดงให้เห็นน้ำใจของกันและกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เมตตามิจกรรม หมายถึง การช่วยแนะนำตักเตือน พร่ำสอนเพื่อนต่อหน้าในเวลาประพฤติไม่ดีด้วยความหลงผิด และเมื่อลับหลังก็ประภถึงด้วยความห่วงใย ปรากรนาดี ไม่มีคติเจือปน

๓. เมตตามโนกรรม หมายถึง ความมีจิตคิดแต่ประโยชน์เกื้อกูล ปรากรนาจะให้เพื่อนมีความสุข ไม่คิดริษยา ไม่คิดพยาบาทปองร้าย ไม่คิดโลภอยากได้ของเพื่อนทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๔. สารานโภคี หมายถึง ความไม่หวงลาภ ผลประโยชน์ โภคทรัพย์ที่ได้มาโดยสุจริตชอบธรรมไว้บริโภคผู้เดียว ไม่ตระหนนี่ถี่ennie รู้จักแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาแก่เพื่อนอย่างทั่วถึง โดยไม่เลือกว่า ผู้นี้ควรให้ ผู้นี้ไม่ควรให้ เพื่อเป็นการผูกน้ำใจไม่ตรี เอื้ออาทรต่อกัน

๕. สีลามัญญา หมายถึง การตั้งอยู่ในศีลธรรม มีความประพฤติเสมอเหมือนคนอื่นๆ ในสังคม ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของคนอื่น ตลอดถึงประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย

ระเบียบ กฎ กฎ กติกา วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของสังคม ไม่ล่วงละเมิด เพราะจะนำความเดือดร้อนมาให้หงaggedtan และผู้อื่น

๖. ทิฏฐิสามัญญาติ หมายถึง การมีความเห็นที่ถูกต้องร่วมกัน การมีความคิดเห็นลงกันได้ ในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาท โต้แย้งกัน ตลอดถึงการปรับทัศนคติในทุกเรื่องให้เสมอเหมือนกัน เคารพสิทธิในการตัดสินใจที่ถูกต้องชอบธรรมของคนส่วนใหญ่

สารานิยธรรม ๖ ประการนี้ ย่อมทำผู้ปฏิบัติตามให้เป็นที่รักที่เคารพของผู้อื่น เป็นไปเพื่อความอนุเคราะห์สงเคราะห์กันและกัน เป็นไปเพื่อความไม่ทะเลาะวิวาท แก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่นกัน และเป็นไปเพื่อความสามัคคีในหมู่คณะ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันตลอดไป

ສັຕະກະ ໄນວດ ໧

ອຣີຍທຣັພຍ໌ ໧

໑. ຄຣົທຣາ ເຊື່ອລິ່ງທີ່ຄວາມເຂົ້ອ
໒. ຄືລ ຮັກຢາກຍ ວາຈາໃຫ້ເຮີຍບ້ອຍ
໓. ທີຣີ ຄວາມລະອາຍຕ່ອບາປຖຸຈົດ
໔. ໂອຕັດປປະ ສະດຸ້ງກລ້ວຕ່ອບາປ
໕. ພາຫຸສັຈະ ຄວາມເປັນຄນເຄຍໄດ້ຍືນໄດ້ພິ້ງມານາກ ອີ່ວ ທຽງຈໍາຮຽມແລະຮູ້
ຄືລປົວໂທຍາມາກ
໖. ຈາກະ ສະລະໃຫ້ປັນລິ່ງຂອງຂອງຕນແກ່ຄນທີ່ຄວາມໃຫ້ປັນ
໗. ປັນຍາ ຮອບຮູ້ສິ່ງທີ່ເປັນປະໂຍ່ນໆແລະໄມ່ເປັນປະໂຍ່ນໆ

ອົບາຍ

ອຣີຍທຣັພຍ໌ ແປລວ່າ ທຣັພຍ໌ອັນປະເສຣີຈູ້ ມາຍເຖິງ ທຣັພຍ໌ທີ່ມີອຸ່ງກາຍໃນຈິຕໃຈຂອງທ່ານ
ຜູ້ປະເສຣີຈູ້ ຜຶ້ງດີກວ່າທຣັພຍ໌ກາຍນອກ ເພຣະໄມ່ມີຄຣແຍ່ງໝຶກໄປໄດ້ ໄມ່ສູ່ມາຍໄປດ້ວຍ
ກຳນົດຕາຍຕ່າງໆ ເປັນເຫຼຸດໃຫ້ໄດ້ທຣັພຍ໌ກາຍນອກດ້ວຍ ມີ ໧ ອ່າງ ອີ່ວ

໑. ຄຣົທຣາ ເຊື່ອລິ່ງທີ່ຄວາມເຂົ້ອ ມາຍເຖິງ ຄວາມເຂົ້ອທີ່ປະກອບດ້ວຍເຫຼຸດແລະຜລ ສາມາດ
ພື້ນຖານໃຫ້ເຫັນຈິງໄດ້ ຄວາມເຂົ້ອມີນິນໃນພະຮັດຕນຕ້ຽຍ ຕລອດຈນເຖິງເຂົ້ອໃນເງິນຮຽມ ພລຂອງຮຽມ
ທຸກຄນມີຮຽມເປັນຂອງຂອງຕນ ແລະເຂົ້ອໃນພະປັນຍາຕຮັງສຽງຂອງພຣະພຸທອເຈົ້າ

໒. ຄືລ ຮັກຢາກຍ ວາຈາໃຫ້ເຮີຍບ້ອຍ ມາຍເຖິງ ກາຣຄວບຄຸມກາຍວາຈາໃຫ້ເປັນປັດທິ
ກາຣປະພຸດຕິຖຸກຕ້ອງດີກາມ ມີກິຣີມາຮາຍາທສັບເສີ່ຍມຸດຈາສຸພາພເຮີຍບ້ອຍ ສີລິນ້ຳເປັນ
ທີ່ພື້ນແຮກຂອງມຸນຸ່ມຍໍ ເປັນມາຮາດາແທ່ງຄວາມດີກາມ ແລະເປັນປະມຸຂອງຄຸນຮຽມທັງປະງ
ຜູ້ມີສີລສມບູຮົນຍໍ່ອ່ມເຈີ້ມູດວ່າຍໂກຄທຣັພຍ໌ ມີເຂົ້ອເສີ່ຍອັນດີກາມ ເປັນຜູ້ອ່ອງອາຈແກລ້ວກລ້າໃນ
ສັງຄມ ມີສົດໃນເວລາໄກລ້ຕາຍ ແລະບັງເກີດໃນສຸກຕີໂລກສວາຣົກ

໓. ທີຣີ ຄວາມລະອາຍຕ່ອບາປຖຸຈົດ ມາຍເຖິງ ຄວາມລະອາຍໃຈຕ່ອກການທໍາບາປຖຸຈົດ
ທັງຕ່ອ້ອນ້າແລະລັບໜັງ ຄວາມກະດາກໃຈໃນການທໍາຄວາມຫ້ວທາງກາຍ ວາຈາ ໃຈ ເພຣະນີກິສົງ
ໜາຕີຕະຮະກຸລ ຄວາມຮູ້ ຄວາມສາມາດ ຄຸນຮຽມ ເປັນຕົ້ນ ຂອງຕນ ຈຶ່ງໄມ່ທໍາຄວາມຫ້ວ ໄມ່ຜິດຕ່ອ
ສີລຮຽມແລະກູ້ມາຍບ້ານເມືອງ ເປົ້າຍບເສມືອນຄນຜູ້ຮັກສະອາດ ຮັກສວຍຮັກງາມ ຮັງເກີຍຈ
ສິ່ງປະລິກຸດຂອງສກປະກະນັ້ນ

๔. โอตตปปะ สะดุงกล้าต่อปาป หมายถึง ความเกรงกลัวต่อปาปทุจริตและผลของกรรมซึ่งจะส่งผลในภายหลัง หรือทุกข์โหะที่จะได้รับจากการทำความผิดนั้นๆ เปรียบเสมือนคนกลัวอสรพิษ แม้ตัวเล็กๆ ก็ไม่อยากเข้าใกล้ฉะนั้น

๕. พาหุลจจะ ความเป็นคนเคยได้ยินได้ฟังมาก คือ ทรงจำธรรมและรู้คิลปวิทยามาก หมายถึง ความเป็นผู้คงแก่เรียน อันเกิดจากการศึกษาหาความรู้ด้วยการฟัง การคิด การสอบถาม และการบันทึก เลี้ยวทรงจำนำไปปฏิบัติได้

๖. จาจะ ஸະให้ปັນສິ່ງຂອງຂອງຕົນແກ່ຄົນທີ່ຄວຣໃຫ້ປັນ ມາຍີ້ງ ຄວາມເສີຍສະເລື້ອເພື່ອເຜື່ອແຜ ແບ່ງປັນສິ່ງຂອງແກ້ຜູ້ອື່ນ ແລະການສະຫວຸນຕົວເພື່ອປະໂຍ່ນສຸຂຂອງຜູ້ອື່ນ ເປັນການກຳຈັດຄວາມເຫັນແກ່ຕົວ ຄວາມຕະຫະໜີໃຈແຄບໃຫ້ອອກໄປຈົດໃຈ

๗. ປັນຍາ ຮອບຮູ້ລົງທີ່ເປັນປະໂຍ່ນແລະໄມ່ເປັນປະໂຍ່ນ ມາຍີ້ງ ຄວາມຮູ້ຄວາມເຂົ້າໃຈຄ່ອງແທ່ໃນເຫດຸຜລ ດີ້້ວ່າ ຖຸກຜິດ ອຸນໂທ ປະໂຍ່ນນີ້ໃຊ້ປະໂຍ່ນ ຮູ້ຄົດ ຮູ້ພິຈານາ ແລະຮູ້ທີ່ຈະຈັດທຳ ເຫດເກີດປັນຍາມີ ๓ ຄື່ອ (๑) ສຸතມຍປັນຍາ ປັນຍາທີ່ເກີດຈາກການສຶກຫາ ເລ່າເຮືອນ (๒) ຈິນຕາມຍປັນຍາ ປັນຍາທີ່ເກີດຈາກການຄົດພິຈານາຫາເຫດຸຜລ (๓) ກວານມາຍ-ປັນຍາ ປັນຍາທີ່ເກີດຈາກການຝຶກອອຽມລົງມືອປົງບັດ ຕລອດຈົນສິ່ງປັນຍາກຳຫັນດເຫັນສາມັ້ນຢູ່ລັກຂະໂນະ ๓ ຄື່ອ ຄວາມໄມ່ເຖິງ ເປັນທຸກໆ ເປັນສກວະໄຮ້ຕ້າວຕົນ ຂອງສັ້ງຂາຮອຮມເຫັນຄວາມເກີດຕັບຂອງສັ້ງຂາ ກຳຈັດກີເລສ ຄົງຄວາມສິ້ນທຸກໆ ເຂົ້າຟື່ງຄວາມເປັນພຣະວິຍຸບຸຄຄລ

ອຣີທຣັພຍ ๗ ອຍ່າງນີ້ ເຮີຍກອີກຍ່າງວ່າ ພັກກາຮອຮມ ຮຮມມີອຸປະກະມາກ ເພຣະເປັນກຳລັງໜຸນຂ່າຍສົ່ງເສຣີມໃນການບຳເພື່ອຄຸນຮອຮມຕ່າງໆ ຍັງປະໂຍ່ນຕົນແລະປະໂຍ່ນຜູ້ອື່ນໃຫ້ສໍາເຮົາໄດ້ຍ່າງກວ້າງຂວາງໄພບຸລົຍ ເປັຍບເສີມອົນຄນມີທຣັພຍມາກ ຍ່ອມສາມາດໃຫ້ຈ່າຍທຣັພຍເລື່ອງຕົນເລື່ອງຜູ້ອື່ນໃໝ່ມີຄວາມສຸຂ ແລະບຳເພື່ອປະໂຍ່ນຕ່າງໆ ໄດ້ເປັນອັນນາກ

ສັບປຸງສະຫະມ ๗

๑. ຮັມມັງມຸນຸຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຈັກເຫດ ເຊັ່ນ ຮູ້ຈັກວ່າ ສິ່ງນີ້ເປັນເຫດແທ່ສຸຂ ສິ່ງນີ້ເປັນເຫດແທ່ທຸກໆ
๒. ອັດຄັນມຸນຸຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຈັກຜລ ເຊັ່ນ ຮູ້ຈັກວ່າ ສຸຂເປັນຜລແທ່ເຫດອັນນີ້ ທຸກໆນີ້ເປັນຜລແທ່ເຫດອັນນີ້
๓. ອັດຕັນມຸນຸຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຈັກຕົນວ່າ ໂດຍชาຕີຕະກຸລ ຍສຕັກດີ ສມບັດ ບຣິວາຣ ຄວາມຮູ້ ແລະຄຸນຮອຮມເພີ່ງເທົ່ານີ້ ແລ້ວປະພຸດຕິຕົນໃຫ້ສົມຄວາມແກ່ທີ່ເປັນອູ້ອ່ອຍ່າງໄຮ
๔. ມັດຕັນມຸນຸຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຈັກປະມານ ໃນການແສງຫາເຄື່ອງເລື່ອງໜີວິຕແຕ່ໂດຍທາງທີ່ຈອບ ແລະຮູ້ຈັກປະມານໃນການບຣິໂຄດແຕ່ພອຄວາຣ

- ๕. กາລັບມຸນຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຮັກກາລເວລາອັນສມຄວຣີໃນອັນປະກອບກິຈນັ້ນໆ**
- ໬. ປຣີລັບມຸນຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຮັກປະໜົມໜົນ ແລະ ກິຣີຍາທີ່ຈະຕ້ອງປະພຸດຕ່ອປະໜົມໜົນ ນັ້ນໆ ວ່າ ມູນື່ນີ້ເມື່ອເຂົ້າໄປທາ ຈະຕ້ອງທຳກິຣີຍາຍ່າງນີ້ ຈະຕ້ອງພຸດຍ່າງນີ້ ເປັນຕົ້ນ**
- ໭. ປຸກຄລປໂປຣີລັບມຸນຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຮັກເລືອກບຸກຄລວ່າ ຜູ້ນີ້ເປັນຄົນດີ ຄວາມປຸກ ຜູ້ນີ້ເປັນ ຄົນໄມ້ດີ ໄນໆ ຄວາມປຸກ ເປັນຕົ້ນ**

ອົບປາຍ

ສັບປຸງຮົມ ແປລວ່າ ຮຽມຂອງສັຕບຸຮຸ່ຈ ພົບ ທີ່ໃຫ້ເປັນສັຕບຸຮຸ່ຈ ດຳວ່າ ສັຕບຸຮຸ່ຈ ມາຍຄື່ນດີ ຄົນທີ່ມີຄວາມປະພຸດຕ່າງກາຍວາຈາໃຈຖຸກຕ້ອງຕາມທຳນອງຄລອງຮຽມ ເຮັດວຽກຕື່ມໄມ້ໂທ່າ ສັຕບຸຮຸ່ຈສູງສຸດຄື່ອ ພຣີພຸທຮເຈ້າ ຮຽມຂອງສັຕບຸຮຸ່ຈ ມາຍຄື່ນ ລັກຮຽມ ທີ່ປົງປັບຕິແລ້ວທຳໃຫ້ເປັນຄົນດີ ມີສີລຮຽມ ເປັນທີ່ເຄາຣພິໍາເກຮັງຂອງຄົນທີ່ໄປ ມີ ຕ ອຢ່າງ ຄື່ອ

១. ຮັມມັນມຸນຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຮັກເຫດຸ ມາຍຄື່ນ ຮູ້ລັກຄວາມຈິງທີ່ຈະທຳໃຫ້ເກີດຜລ ເຊັ່ນ ຮູ້ວ່າກຮະທຳຄວາມດີເປັນເຫດຸແໜ່ງຄວາມສຸຂ ກຮະທຳຄວາມຊ້ວເປັນເຫດຸແໜ່ງຄວາມທຸກໆ ຮູ້ວ່າອະໄຣເປັນເຫດຸແໜ່ງຄວາມຊ້ວ ຄວາມເສື່ອມ ອະໄຣເປັນເຫດຸແໜ່ງຄວາມດີ ຄວາມເຈີ້ມ ເປັນຕົ້ນ ກີ່ຈັກຄາດຄະນູນລ່ວງໜ້າໄດ້ ແລ້ວເລືອກທຳແຕ່ຄວາມດີ ລະເວັນຄວາມຊ້ວເສີຍ

២. ອັດຕັບມຸນຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຮັກຜລ ມາຍຄື່ນ ຮູ້ຄວາມມຸ່ງໝາຍ ຮູ້ປະໂຍ່ນທີ່ປະສົງຄໍ ຮູ້ຮັກຜລທີ່ສືບເນື່ອມາຈາກເຫດຸ ສາມາຮັດສາວໄປທາເຫດຸໄດ້ຖຸກຕ້ອງ ເຊັ່ນ ຮູ້ວ່າສຸຂເປັນຜລມາຈາກເຫດຸນີ້ ທຸກໆເປັນຜລມາຈາກເຫດຸນີ້ ຮູ້ວ່າໄດ້ລາກ ຍັກ ສຸຂ ສຣເສຣີມ ກີ່ເປັນຜລມາຈາກປະພຸດຕິສຸຈົມ ເປັນຕົ້ນ

៣. ອັດຕັບມຸນຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຮັກຕນ ມາຍຄື່ນ ຮູ້ສານະຂອງຕນວ່າ ມີຫາດີຕະກຸລ ຍັກຕັກດີ ສມບັດ ບຣີວາຣ ຄວາມຮູ້ ຄວາມສາມາຮັດ ແລະ ຄຸນຮຽມ ເປັນຕົ້ນ ເທົ່າໄຣ ອຢ່າງໄຣແລ້ວ ປະພຸດຕິໃຫ້ເໜາະສົມແລະ ຮູ້ທີ່ຈະແກ້ໄຂປັບປຸງຕ່ວັນໄປ ເຊັ່ນ ເປັນຜູ້ໃຫຍ່ທີ່ຈະປົງປັບຕິທ່ອຜູ້ນ້ອຍ ດ້ວຍພຣໜວຫາຮຽມ ສ່ວນຜູ້ນ້ອຍກີ່ທີ່ຈະມີຄວາມເຄາຣພ ອ່ອນນ້ອມຄ່ອມຕົ້ນຕ່ອັງຜູ້ໃຫຍ່ ເປັນຕົ້ນ

៤. ມັດຕັບມຸນຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຮັກປະມານ ມາຍຄື່ນ ຮູ້ຈັກຄວາມພອດີ ໄນໆ ມີການຫຼື ນ້ອຍຈົນເກີນໄປໃນທຸກເຮືອງ ເຊັ່ນ ໃນການແສງຫາ ກາຮັບ ກາຮໃຊ້ຈ່າຍ ເປັນຕົ້ນ ໄນໆ ໄນໆ ໃໃຊ້ຈ່າຍ ສຸຮູ່ສຸຮ່າຍຈົນເກີນສູ່ານະຂອງຕນ ມີຮາຍໄດ້ ມີຮາຍຈ່າຍ ແຕ່ກີ່ຕ້ອງມີຮາຍເໜືອ ທາກເປັນບຣັພືຕ ຕ້ອງຮັກປະມານໃນກາຮັບແລະ ບຣີໂກປັບປຸງຈ່າຍ ៥ ສ່ວນຄຖ້ສົດ ຕ້ອງຮັກປະມານໃນການ ໃໃຊ້ຈ່າຍໂກຄທຣພຍໃນກາເລື້ອງຈີ່ພ ໂດຍປົງປັບຕິຕາມຫລັກປະຈຸບາເສຣະຈຸກິຈພອເພີຍ

៥. ກາລັບມຸນຕາ ຄວາມເປັນຜູ້ຮັກກາລ ມາຍຄື່ນ ຮູ້ຈັກກາລເວລາອັນເໜາະສົມ ຮູ້ຈັກ ຮະຍະເວລາທີ່ຈະຕ້ອງໃຊ້ໃນການປະກອບກິຈກາງານຕ່າງໆ ຮູ້ວ່າສິ່ງໃຫ້ກວດກໍາລົງ ສິ່ງໃຫ້

ควรทำหลัง รู้ถึงคุณค่าของเวลาและใช้เวลาที่ล่วงเลยไปอย่างคุ้มค่ามีประโยชน์ที่สุด เพื่อให้ตรงเวลา ให้ทันเวลา ผู้รู้จักการลีจึงเป็นคนตรงต่อเวลา

๖. ปริสัญญา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน หมายถึง รู้จักชุมชน สังคม องค์กร และสถานที่ที่ตนต้องติดต่อบภิสัมพันธ์ รู้หลักการปฏิบัติ กฎติกา กิริยามารยาทในสถานที่นั้นๆ และปรับตัวให้เข้ากับชุมชน สังคม องค์กร ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น รู้จักว่าสังคมนี้ต้องปฏิบัติอย่างนี้ ต้องพูดอย่างนี้ เป็นต้น ผู้รู้จักชุมชนเช่นนี้จึงเป็นผู้ไม่เก้อเงิน มีความมองอาจแกล้วกล้าในที่ทุกสถาน ในการทุกเมื่อ

๗. ปุคคลปริปรััญญา ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล หมายถึง รู้จักการเลือกคบคน รู้จักเลือกเพื่อนพิจารณาถึงอุปนิสัยใจคอ ความแตกต่างแห่งบุคคล เป็นต้นว่า ผู้นี้ เป็นคนดีมีศีลธรรม គรคบ ผู้นี้เป็นคนไม่ดีไร้ศีลธรรม ไม่គรคบ เป็นต้น ในที่บางแห่งใช้ คำว่า ปุคคลัญญา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ก็มี

สปป.ปริสรรม ๗ อย่างนี้ เป็นคุณธรรมเครื่องกำหนดให้รู้ว่าเป็นคนดี ทำให้ผู้ปฏิบัติตามฉลาดรอบรู้เท่าทันทุกเหตุการณ์ ควรแก่การยกย่องนับถือของคนทั่วไป แม้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระเจ้าจักรพรรดิ ก็ทรงประกอบด้วยสปป.ปริสรรมนี้ จึงทรง สามารถประกาศหลักพุทธธรรมและปกครองอาณาจักรให้เป็นไปด้วยดี ในสปป.ปริสรรม ๗ อย่างนี้ ข้อว่า ซึ่มมัญญา ความเป็นผู้รู้จักเหตุสำคัญที่สุด เพราะธรรมทั้งหลายทั้งปวงล้วน เกิดจากเหตุ จะดับก็เพราะเหตุดับก่อน ผู้รู้จักเหตุสามารถคาดคะเนผลข้างหน้าได้ถูกต้อง จะปฏิบัติกิจการได้ก็ไม่ผิดพลาดเสียหาย

ອັກສອນ ມາດ ៨

ໂລກຮຽມ ៨

១. ມີລາກ	២. ໄມມີລາກ
៣. ມີຍຄ	៤. ໄມມີຍຄ
៥. ນິນທາ	៦. ສຣເສຣີຢູ່
៧. ສຸຂ	៨. ທຸກໆ

ອົບາຍ

ໂລກຮຽມ ແປລວ່າ ດຣມທີ່ຄຣອບຈຳສັຕິວໂລກ ພມາຍື້ງ ພັດທະນາຂອງໂລກ ມີອູ່ຄູກັບໂລກ ຜຶ່ງມູນໜູຍໃນໂລກຈຳຕ້ອງປະສົບດ້ວຍກັນທຸກຄົນ ໄມມີຄຣහີພັນໄປໄດ້ ໄມວ່າຈະຕ້ອງການ ທີ່ອີເມວ່າຕ້ອງການກີ່ຕາມ ມີ ៨ ອູ່ຄູກັບໂລກ ປີ່ມີລາກ

១. ມີລາກ ພມາຍື້ງ ການໄດ້ທັນສິນສິ່ງຂອງຕາມທີ່ປະກາດ
 ២. ໄມມີລາກ ພມາຍື້ງ ການໄມ້ໄດ້ສິ່ງທີ່ຕ້ອງການ ທີ່ອີເມວ່າຕ້ອງການ ເຊິ່ງສິ່ງທີ່ໄດ້ມາແລ້ວ
 ៣. ມີຍຄ ພມາຍື້ງ ການມີຕຳແໜ່ງໜ້າທີ່ທີ່ຂອບໃຈ ມີ ៣ ອູ່ຄູກັບໂລກ
 ໄດ້ແກ່ ຄວາມເປັນໄໝ່ມີອຳນາຈເໜີ້ວຸ້ອື່ນ (១) ເກີຍຣຕິຍຄ ໄດ້ແກ່ ການມີຫຼື່ອເສີຍດີ່ງນັ້ນ
 (២) ປຣວາຍຄ ໄດ້ແກ່ ການມີປຣວາຍແວດລ້ອມ

៤. ໄມມີຍຄ ພມາຍື້ງ ການໄມ້ໄດ້ຕຳແໜ່ງໜ້າທີ່ທີ່ອີເມວ່າຕ້ອງການເສື່ອມຈາກຕຳແໜ່ງໜ້າທີ່
 ທີ່ໄດ້ແລ້ວ

៥. ນິນທາ ພມາຍື້ງ ກາຮູກຕຳໜິຕິເຕີຍນ ກາຮູກນິນທາວ່າຮ້າຍລັບຫັ້ງ
 ៦. ສຣເສຣີຢູ່ ພມາຍື້ງ ການໄດ້ຮັບຄຳພຣຣນາຄຸນຄວາມດີ ການໄດ້ຮັບຍກຍ່ອງເຊີດໜູ
 ເກີຍຣຕິຄຸນ
 ៧. ສຸຂ ພມາຍື້ງ ຄວາມສບາຍກາຍແລະສບາຍໃຈ ເຊັ່ນ ມີຮ່າງກາຍແຂ້ງແຮງ ມີສຸຂພາພຈິຕິ
 ເປັນຕົ້ນ

៨. ທຸກໆ ພມາຍື້ງ ຄວາມໄມ້ສບາຍກາຍແລະໄມ້ສບາຍໃຈ ເຊັ່ນ ມີສຸຂພາພຈິຕິ
 ມີຈິຕໃຈເສົ້າໜອງ ເປັນຕົ້ນ

ໂລກຮຽມນັ້ນ ແບ່ງອອກເປັນ ២ ຝ່າຍ ອູ່ຄູກັບໂລກ

១. ອົງສູງຮຽມ ອາຮມນີ້ທີ່ນ່າງປະກາດ ທີ່ຄົນທີ່ໄປຕ້ອງການ ໄດ້ແກ່ ມີລາກ ມີຍຄ
 ສຣເສຣີຢູ່ ແລະສຸຂ

๒. อนิภูมิธรรมณ์ อารมณ์ที่ไม่น่าประณานา ที่คนทั่วไปไม่ต้องการ ได้แก่ ไม่มีลางไม่มีศรัทธา และทุกข์

โลกธรรมทั้ง ๘ อย่างนี้ ย่อมเกิดขึ้นแก่ปัญชนและอริยชน แต่ที่แตกต่างกัน คือ ปัญชนเมื่อประสบโลกธรรม ย่อมไม่เข้าใจสภาพตามความเป็นจริง จึงลุ่มหลงเพลิดเพลิน ยินดียินร้าย ปล่อยให้โลกธรรมเข้าครอบงำยั่ยจิตใจ พวยบเรื่อยไปตามโลกธรรมทั้งที่เป็นอภูมิธรรมณ์ และอนิภูมิธรรมณ์ จึงไม่พ้นจากความทุกข์ ความโศกเศร้าเสียใจ ส่วนอริยชน เมื่อประสบโลกธรรม ย่อมพิจารณาเห็นว่า โลกธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นแล้ว ล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความเปลี่ยนแปรเป็นธรรมชาติ จึงไม่ลุ่มหลงมัวแมในอภูมิธรรมณ์ และไม่เคร้าโศกเสียใจในอนิภูมิธรรมณ์ เพราะมีสติรู้เท่าทันตามความเป็นจริง

ผู้ประสบโลกธรรม ๘ อย่างนี้ แล้วไม่ยินดีในฝ่ายอภูมิธรรมณ์ และไม่ยินร้ายในฝ่ายอนิภูมิธรรมณ์ ย่อมถึงความเจริญของมาใหม่ลุยในธรรม เป็นมงคลแห่งชีวิตอันสูงสุด ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในมงคลสูตรว่า “จิตของผู้ถูกโลกธรรม ๘ ครอบงำแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว ไม่เคร้าโศก ปราศจากกิเลสธุตี ปลอดโปร่ง นับเป็นมงคลสูงสุด”

มรรคเมืองค์ ๘

๑. สัมมาทิปฏิ	ความเห็นชอบ
๒. สัมมาสังกปปะ	捺ริชอบ
๓. สัมมาวาจา	เจรจาชอบ
๔. สัมมากัมมัณตะ	ทำการงานชอบ
๕. สัมมาอาชีวะ	เลี้ยงชีวิตชอบ
๖. สัมมาวายามะ	เพียรชอบ
๗. สัมมาสติ	ระลึกชอบ
๘. สัมมาสมาริ	ตั้งใจไว้ชอบ

อธิบาย

มรรค แปลว่า ทาง หมายถึง ทางปฏิบัติให้ถึงความดีบุกข์ เป็นข้อปฏิบัติที่พอดี ไม่หย่อนไม่ตึงเกินไป ข้อปฏิบัติแต่ละข้อ เรียกว่า องค์ มือปู่ ๘ องค์ จึงเรียกว่า มรรคเมืองค์ ๘ ได้แก่

๑. สัมมาทิปฏิ ความเห็นชอบ หมายถึง ความเห็นที่ถูกต้อง ปัญญารู้แจ้งในอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรห มรรค ปัญญารู้แจ้งในไตรลักษณ์ ในปฏิจจสมุปบาท

๒. สัมมาสังกปปะ ความดาริขอบ หมายถึง ความดาริที่ถูกต้อง ความดาริในการพรางออกจากการ การไม่ผูกพยาบาท และการไม่เบิดเบี้ยนผู้อื่น

๓. สัมมาวaja การเจราขอบ หมายถึง การพูดที่ถูกต้อง การพูดที่ปราศจากวจิทุจริต ๔ อย่าง คือ ไม่พูดเหี้ยว ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ และไม่พูดเพ้อเจ้อ

๔. สัมมาภัมมันตะ การงานขอบ หมายถึง การทำงานที่ถูกต้อง ไม่มีโหะปราศจากภัยทุจริต ๓ อย่าง คือ ไม่ผ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ และไม่ประพฤติดในกาม

๕. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพขอบ หมายถึง การเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้อง ประกอบแต่อาชีพสุจริต งดเว้นจากมิจฉาชีพ ที่ผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย มีโหะทางโลก และทางพุทธบัญญัติ

๖. สัมมาวายามะ ความพยาຍາມขอบ หมายถึง ความเพียรพยายามที่ถูกต้อง ความเพียรพยายามในสัมมัปปран ๔ คือ เพียรระวังไม่ให้บาปอกุศลเกิดขึ้น เพียรละบานอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรให้บุญกุศลเกิดขึ้น และเพียรรักษาบุญกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว

๗. สัมมาสติ ความระลึกขอบ หมายถึง ความระลึกที่ถูกต้อง ความระลึกไปในสติปัฏฐาน ๔ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม

๘. สัมมาสมาริ ความตั้งใจขอบ หมายถึง ความตั้งใจมั่นที่ถูกต้อง ความตั้งใจมั่นในการเจริญiman ๔ คือ ปฐมiman ทุติยiman ตติยiman และจตุตติยiman

มรรคเมืองค ๘ เรียกอีกหนึ่งอย่างว่า “มัชณิมาปฏิปทา” แปลว่า “ทางสายกลาง” ข้อปฏิบัติอย่างกลางๆ พอดีๆ ไม่ตึงเกินไปไม่หย่อนเกินไป เป็นปฏิบatha นำไปสู่จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือนิพพาน และส่งเคราะห์เข้าในไตรสิกขาได้ ดังนี้

๑. สัมมาทิภูจิ สัมมาสังกปปะ สงเคราะห์เข้าใน ปัญญาสิกขา

๒. สัมมาวaja สัมมาภัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สงเคราะห์เข้าใน สีลสิกขา

๓. สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาริ สงเคราะห์เข้าใน จิตสิกขา

คิทิปภีบติ

กรรมกิเลส ๔

๑. ปานาติบاد	ทำชีวิตสัตตว์ให้ตกล่วง
๒. อทินนาทาน	ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยอาการแห่ง ขโมย
๓. กาเมสุ มิจฉาจาร	ประพฤติผิดในการ
๔. มุสาวาท	พูดเท็จ

อธิบาย

กรรมกิเลส แปลว่า กรรมเครื่องศร้าหมอง หมายถึง การกระทำที่เป็นเหตุให้บุคคลผู้กระทำการหมอง ไม่ผ่องใสสะอาดบริสุทธิ์ เป็นคนผู้น่ารังเกียจที่สุด มี ๔ อย่างคือ

๑. ปานาติบاد การทำชีวิตสัตตว์ให้ตกล่วงไป คือ การฆ่านุษย์และสัตว์ดิรัจฉานรวมถึงการทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยจิตใจให้หดร้ายทารุณ ปานาติบادนี้ต้องละด้วยการมีเมตตากรุณา

๒. อทินนาทาน การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ หรือการลักขโมยด้วยวิธีการต่างๆ ละเมิดลิขสิทธิ์ กรรมสิทธิ์ ทรัพย์สินของคนอื่น อทินนาทานนี้ต้องละด้วยทานและการประกอบสัมมาชีพ เลี้ยงชีวิตในทางที่ถูกต้องชอบธรรม

๓. กาเมสุ มิจฉาจาร ความประพฤติผิดในการ หมายถึง การประพฤติผิดล่วงประเวณในชายหญิงที่มีเจ้าของหงวนแทน การเป็นหญิงหลายใจชายหลายคู่ คบซึ้งสุขายหญิงที่ไม่ใช่คู่ครองของตน กาเมสุ มิจฉาจารนี้ต้องละด้วยความสำรวมในการยินดีในคู่ครองของตน

๔. มุสาวาท การพูดเท็จ หมายถึง การพูดโกหกหลอกลวง บิดเบือนจากความจริง มุสาวาทนี้ต้องละด้วยการรักษาสัจจะ พูดแต่คำจริง

กรรมกิเลส ๔ อย่างนี้ ตรงกับพุทธกรรมที่ว่าหดร้าย มือไว ใจเร็ว และพูดปดผู้ที่ทำแม้มข้อใดข้อนึง ชื่อว่าดำเนินชีวิตผิดจากครรลองคลองธรรมอันดึงของมนุษย์ เป็นผู้ศร้าหมอง ผู้รู้ติดเตียน ไม่มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต และมือบายภูมิเป็นที่ไปในภาพหน้า

ทิฎฐิรัมมิกตถุประโยชน์ ๔

๑. อุปถั�สัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหม่นในการประกอบกิจเครื่องเลี้ยงชีวิตก็ดี ในการศึกษาเล่าเรียนก็ดี ในการทำธุระหน้าที่ของตนก็ดี

๒. อารักขัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรักษาทรัพย์ที่แสวงหาได้ด้วย ความหม่นไม่ให้เป็นอันตรายก็ดี รักษาภาระงานของตัวไม่ให้เสื่อมเสียไปก็ดี

๓. กัลยานมิตรตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว

๔. สมชีวิตา ความเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หมายได้ ไม่ให้ฝิดเคืองนัก ไม่ให้ฟูมฟายนัก

อธิบาย

ทิฎฐิรัมมิกตถุประโยชน์ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความ สุขในปัจจุบันชาติ มี ๔ อย่าง คือ

๑. อุปถั�สัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหม่น หมายถึง ขยันหม่นเพียรในการ ปฏิบัติหน้าที่ภาระ ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตราหาอุบายนิริ สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี ผู้ที่ขยันหม่นเพียรเลี้ยงชีวิตด้วยปัญญา ย่อมประสบความสำเร็จได้โดยไม่ยาก ดังพุทธภาษิตว่า “ปัจ្យิปการី ธ្រవា อุปถั�ตา วินุทเต នា ដ្ឋីមិគាមម៉ោនៅខ្លួន ធាកិមោមេសម យំមាតារី”

๒. อารักขัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา หมายถึง รู้จักคุ้มครองเก็บรักษา โภคทรัพย์ ที่ตนหมายได้ด้วยความขยันหม่นเพียรโดยชอบธรรม ไม่ให้เป็นอันตรายหรือ เสื่อมเสียไป เพราะทรัพย์สมบัติที่แสวงหาได้ หากไม่รู้จักเก็บรักษาไว้ด้วยตี ก็ย่อมหมด สิ้นไปแน่นอน

๓. กัลยานมิตรตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี หมายถึง รู้จักเลือกเสนาคบหา แต่คนดี มีศรัทธา ศีล ใจจะ ปัญญา และไม่คบค้าเสวนากับคนชั่ว คนผู้มีความประพฤติ ต่ำธรรม การคบคนดี มีศีลธรรม ก็เหมือนการมีคนคอยคุ้มครองรักษาในที่ภัยยันตราย เหมือนมีประกบแสงสว่างในที่มืดมิด ส่วนการคบคนชั่ว ไม่มีศีลธรรม ก็เหมือนการจุดไฟ เผาเรือนตนเอง เพราะคนชั่วนำ้แต่กัยพิบัติมาให้

๔. สมชีวิตา ความเลี้ยงชีวิตตามสมควร หมายถึง รู้จักดำรงชีวิตที่พอดี รู้จัก กำหนดรายได้และรายจ่ายแล้วเลี้ยงชีวิตแต่พอดี ไม่ให้ฝิดเคืองหรือฟูมເដຍจนเกินไป รู้จักประหยัดเก็บออมไว้ ใช้ชีวิตให้พอเหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ของตนเอง

ธรรม ๔ อย่างนี้ เรียกเต็มว่า ทฤษฎีมิกตัสังวัตตนิกรรรม ย่อให้จำง่ายว่า อุ. อา. ก. ส. เรียกหัวใจเศรษฐี ผู้ที่ปฏิบัติธรรม ๔ อย่างนี้ คือ ขยันหา รักษาดี มีกลยุณมิตร เลี้ยงชีวิตแต่พอเหมาะ ย่อมมีชีวิตที่สมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ ลาภ ยศ สรรเสริญ และ มิตรไมตรีในปัจจุบันชาตินี้

มิตรปฏิรูป ๔

๑. คนปอกลอก	๒. คนดีแต่พูด
๓. คนหัวประจำ	๔. คนซักชวนในทางอิบหาย

อธิบาย

มิตรปฏิรูป คือ มิตรเที่ยม ได้แก่ คนที่เป็นศัตรูผู้มาในร่างของมิตร หรือ อมิตร ในสิงคากสูตร พระพุทธองค์ทรงแสดงมิตรเที่ยม มิตรแท้ แก่สิงคากามณพ ไว้ ๔ จำพวก คือ

๑. คนปอกลอก มีลักษณะ ๔ อย่าง
 - ๑) คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
 - ๒) เสียให้น้อย คิดเอาให้ได้มาก
 - ๓) เมื่อมีภัยแก่ตัว จึงรีบทำกิจของเพื่อน
 - ๔) คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ของตัว

อธิบาย

คนปอกลอก คือ คนที่มุ่งจะถืออาของเพื่อนไปอย่างเดียว มีลักษณะ ๔ อย่าง คือ

๑) คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว คือ คนผู้มีมือเปล่ามาแล้ว นำอาของอย่างใด อย่างหนึ่งไปโดยข้างเดียว มินิสัยหนักไปในทางเห็นแก่ตัว มิได้คิดถึงประโยชน์ของผู้อื่นว่า จะได้รับความเสียหายจากการกระทำการของตนแต่อย่างใด

๒) เสียให้น้อย คิดเอาให้ได้มาก คือ ให้ของอย่างใดอย่างหนึ่งแต่น้อย แล้ว ปราณາของมากจากเขา เป็นคนเอาเปรียบคน คบกับใครไม่ยอมขาดทุน

๓) เมื่อมีภัย จึงรีบทำกิจของเพื่อน คือ เมื่อร้ายเกิดขึ้นแก่ตน จึงทำกิจนั้นๆ เมื่อ/non ท้าสของเขา คนประเภทนี้ไม่ทำกิจในการทั้งปวง เมื่อภัยเกิดขึ้นเท่านั้นจึงทำ ไม่ทำด้วย ความรัก ไม่ทำด้วยความเต็มใจ ทำเพียงเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากความผิดจากภัยเท่านั้น

๔) คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว คือ คบเพราะรู้ว่าตนจะได้ผลประโยชน์จากเพื่อน ๓ ทาง คือ กำลังทรัพย์ กำลังกาย และกำลังความคิด

๒. คนดีแต่พูด มีลักษณะ ๔ อย่าง

- ๑) เก็บเอาของล่วงแล้วมาปราศรัย
- ๒) อ้างเอาของที่ยังไม่มีมาปราศรัย
- ๓) สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้
- ๔) ออกปากพึงมิได้

อธิบาย

คนดีแต่พูด คือ คนผู้กระทำเพียงคำพูดเท่านั้น แต่ไม่ลงมือกระทำ มีลักษณะ ๔ อย่าง คือ

- ๑) เก็บเอาของที่ล่วงแล้วมาปราศรัย คือ มักอ้างเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วว่าตนจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ให้แต่ไม่ได้ทำ เช่นว่า ทำไม่เพิ่งมา เมื่อวันนั้นทำไม่เมื่อมา เราเตรียมวัตถุสิ่งของไว้ให้ท่านเรียบร้อย แล้วนั่งรอคอยท่าน แต่ก็ไม่เห็นท่านมา เป็นต้น
- ๒) อ้างเอาของที่ยังไม่มีมาปราศรัย คือ ย้อมพูดเหมือนจะสงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ยังไม่ถึงอย่างนี้ว่า ในวันข้างหน้าถ้ากิจการของเราประสบความสำเร็จ เราจะให้ความช่วยเหลือท่าน เป็นต้น
- ๓) สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้ คือ มักพูดว่าเราจะให้สิ่งของเหมาะสมแก่ท่าน ของที่ท่านชอบใจ แต่เมื่อให้ กลับไม่เป็นของตามที่พูดไว้ หรือให้ของที่ใช้ประโยชน์มิได้
- ๔) ออกปากพึงไม่ได้ คือ เมื่อเพื่อนมีธุระจำเป็นเกิดขึ้น ออกปากขอความช่วยเหลือก็แสดงความชัดข้อง โดยอ้างแต่เหตุขัดข้อง เช่น เมื่อเพื่อนพูดว่า เราต้องการใช้รถไปทำธุระจำเป็น ทั้งที่รถสภาพดีอยู่แต่ก็พูดว่า น่าเสียดายจริง รถของเราเสียกำลังข່ອມอยู่ เป็นต้น

๓. คนหัวประจำ มีลักษณะ ๔ อย่าง

๑) จะทำซ้ำกีดล้อຍตาม	๒) จะทำดีกีดล้อຍตาม
๓) ต่อหน้าสรรสรีญ	๔) ลับหลังนินทา

อธิบาย

คนหัวประจำบ คือ คนที่มักคล้อยตามเพื่อนที่จะให้ผลประโยชน์แก่ตนได้ มีลักษณะ ๔ อย่างตามหัวข้อที่ตั้งไว้ โดยคนหัวประจำบ ๒ ประเภทแรก แสดงให้เห็นถึงความเป็นคนโลเล พึงไม่ได้ จะทำตามใจเพื่อนทุกอย่าง แม้ให้ทำความช้ำก์ตาม แม้มีเพื่อนพูดว่า พากเราจะไปลักทรัพย์กัน คนหัวประจำบจะไม่คัดค้านห้ามป่วย แต่กลับสนับสนุนส่งเสริม แม้ในการทำดีก็คล้อยตาม จะตามใจเมื่อขัดเพื่อนทุกอย่างเช่นกัน

ส่วน ๒ ประจำหลัง มีลักษณะเป็นคนกลับกลอก ตรงกับคำที่ว่า “ต่อหน้า มะพลับหลังตะโก หรือ หน้าไห้วหลังหลอก” เมื่อยู่ต่อหน้าเพื่อนก็จะยกแต่ความดีขึ้น พูดสรรเสริญ มีได้มีความจริงใจอย่างที่พูด ครั้นพอหลังก็ชุดเอาแต่เรื่องไม่ดี ซึ่งจริงบ้าง ไม่จริงบ้างมานินทาว่าร้าย

๔. คนซักชวนในทางฉบับหาย มีลักษณะ ๔ อย่าง

- ๑) ซักชวนดีมั่น้ำเมາ
- ๒) ซักชวนเที่ยวกางคืน
- ๓) ซักชวนให้มัวเมາในการเล่น
- ๔) ซักชวนเล่นการพนัน

อธิบาย

คนซักชวนในทางฉบับหาย คือ คนผู้ซักชวนในทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ทั้งหลาย ทำให้ชีวิตเสียหายล้มจม มีลักษณะ ๔ อย่าง คือ

- ๑) ซักชวนดีมั่น้ำเมາ คือ ซักชวนไปดีมั่นราเมรัย ของมีนมาอันทำให้ประมาทขาดสติ แล้วไปก่อความช้ำต่างๆ ตามมาอีกเป็นอันมาก
- ๒) ซักชวนเที่ยวกางคืน คือ ซักชวนกันเที่ยวเริงสนุกสนานในเวลาค่ำคืน ซึ่ง เป็นเวลาพักผ่อนของคนโดยทั่วไป พากันไปเที่ยวเตร่ตามสถานบันเทิง
- ๓) ซักชวนให้มัวเมາในการเล่น คือ ซักชวนกันไปดูการแสดงมหรสพต่างๆ มาก เกินไปหามรุ่งหามคា จนไม่มีเวลาพักผ่อน ทำให้เกิดโทษแกร่งกายและชีวิตตามมา อย่างมากมาย
- ๔) ซักชวนเล่นการพนัน คือ ซักชวนกันไปตามสถานการพนัน บ่อน คาสิโน เพื่อ เล่นไฟ ไฮโล ถ้า ม้า รวย หวาย การพนันทางด้านกีฬา มีการพนันบลล เป็นต้น เป็นเหตุให้ เสียทรัพย์สินเงินทอง บ้าน ที่ดินและสิ่งมีค่าอื่นๆ จนหมดเนื้อหมดตัว

มิตรปฏิรูป คือ มิตรเที่ยม ไม่ใช่มิตรแท้ หรือเพื่อนไม่ดี ซึ่งมีลักษณะดังกล่าวมานี้ ไม่ควรครบ หากได้ครบเข้าก็เสื่อมเสีย เปรียบเหมือนปลาเน่า ใครถูกต้องก็พลอยเหม็นไปด้วย เพราะคนที่ครบค้าสมาคมกับมิตรเที่ยม ย่อมมีแต่ความเสียหายล้มเหลวในชีวิต คนเที่ยม มิตรนั้นเป็นเหมือนเรือนที่ไฟไหม้ คอยันนำแต่ภัยพิบัตมาให้กู้ห์ทำตาม ก่อแต่ความเสียหาย แห่งชีวิตอย่างใหญ่หลวงให้ เช่น พระเจ้าอชาตศัตtruที่ครบค้าสมาคมกับพระเทวทัตผู้เป็น มิตรชั่ว เชือฟังคำยุงของพระเทวทัต จึงได้ทำปิตุชาตอันเป็นอนันติกรรม เป็นเหตุให้ ตัดอุปนิสัยแห่งโสดาปัตติผลที่จะพึงได้รับในชาตินั้น เพราะฉะนั้น ผู้หวังความเจริญในชีวิต ไม่ควรครบคนชั่ว คนเที่ยมมิตรเป็นอันขาด ควรหลีกเลี่ยงเสียให้ห่างไกล

มิตรแท้ ๔

๑. มิตรมีอุปการะ	๒. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์
๓. มิตรแนะนำประโยชน์ชั่น	๔. มิตรมีความรักใคร่

อริบาย

มิตรแท้ คือ มิตรใจดี มิตรที่จริงใจมีความสนิทชิดเชือเอื้ออาทรต่อกัน นับว่าเป็น กัลยาณมิตร และควรครบค้าสมาคมกับมิตรเหล่านี้ มีอริบายดังนี้

๑. มิตรมีอุปการะ มีลักษณะ ๔ อย่าง
 - ๑) ป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้ว
 - ๒) ป้องกันทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว
 - ๓) เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพันกันได้
 - ๔) เมื่อมีธุระ ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

อริบาย

มิตรมีอุปการะ คือ มิตรที่ค่อยช่วยเหลือເื້ອງລູນໃນสถานการณ์ต่างๆ มีลักษณะ ๔ อย่าง คือ

- ๑) ป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้ว คือ มิตรมีอุปการะ เมื่อเห็นเพื่อนประมาท ผลอ สติ ซึ่งจะก่อให้เกิดภัยนtractorอย่างโดยย่างหนึ่ง เช่น เห็นเพื่อนดื่มน้ำเมาแล้วขาดสติ คิดว่าเมื่อเพื่อนเป็นอย่างนี้คงฯ พึงทำร้ายหรือขโมยทรัพย์สินไป จึงดูแลใกล้ชิด และเมื่อ ได้สติก็ช่วยตักเตือน เป็นต้น

๒) ป้องกันทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว คือ คอยป้องกันรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้หลังผลอ เช่น เพื่อนไปข้างนอก ไม่มีคนเฝ้าบ้าน ใจจะพึงลักของอย่างโดยอย่างหนึ่งไป จึงช่วยสอดส่องดูแลป้องกันทรัพย์สมบัติของเพื่อนจากภัยต่างๆ เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเพื่อน เป็นต้น

๓) เมื่อมีภัยเป็นที่พึงพนักได้ คือ เมื่อภัยอย่างโดยอย่างหนึ่งเกิดขึ้น มิตรมีอุปการะกล่าวว่า อย่ากลัวเลย เมื่อสายเข่นเรายังอยู่ท่านจะกลัวอะไร แล้วจะจัดภัยนั้นออกไป เป็นที่พึงพนักได้ หรือ เมื่อเพื่อนมีภัยนั้นตรายก์สามารถช่วยระงับได้

๔) เมื่อมีธุระ ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก คือ เพิ่มทรัพย์ให้มากกว่าที่เพื่อนออกปากขอ เมื่อธุระที่ควรทำเกิดขึ้น มิตรมีอุปการะเห็นสายมาหาตนแล้วด้วยต้องการใช้สอยทรัพย์ เพื่อระงับทุกข์ที่เกิดขึ้น ก็ยินดีออกทรัพย์ของตนช่วยเหลือด้วยความจริงใจ

๒ มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มีลักษณะ ๔ อย่าง

- ๑) ขยายความลับของตนแก่เพื่อน
- ๒) ปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่กระจาย
- ๓) ไม่ละทิ้งในยามวิกฤติ
- ๔) แม้มีวิตกอาจสละแทนได้

อธิบาย

มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ คือ มิตรผู้อยู่ด้วยตลอดไม่ทอดทิ้ง เวลาเพื่อนมีสุขก็สุขด้วย พloyยินดีด้วย เวลาเพื่อนมีความทุกข์ ก็พลอยทุกข์ด้วย ประหนึ่งว่าทุกข์ของเพื่อนคือทุกข์ของตน มีลักษณะ ๔ อย่าง คือ

๑) ขยายความลับของตนแก่เพื่อน คือ ไม่บอกเรื่องอันควรปกปิด ความลับของตนแก่คนอื่นแล้ว บอกแก่เพื่อนผู้เดียวเท่านั้น

๒) ปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่กระจาย คือ รักษาความลับที่เพื่อนบอกแก่ตนไว้ โดยไม่บอกแก่คนอื่นให้รู้

๓) ไม่ละทิ้งในยามวิกฤติ คือ เมื่อภัยหรือความวิกฤตเสียหายเกิดขึ้น ย้อมไม่ทอดทิ้งกันอยู่เคียงข้างเสมอ

๔) แม้มีวิตกอาจสละแทนได้ คือ เมื่อเห็นว่าชีวิตเพื่อนมีประโยชน์ต่อส่วนรวม ก์สามารถสละชีวิตของตนแก่เพื่อนได้ เมื่อมีภัยเกิดขึ้นไม่คำนึงถึงชีวิตของตน คำนึงถึงความปลอดภัยของเพื่อนเป็นสำคัญ

๓. มิตรแนะนำประโยชน์ มีลักษณะ ๔ อย่าง

๑) ห้ามไม่ให้ทำความช้ำ	๒) แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
๓) ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง	๔) บอกทางสรรค์ให้

อธิบาย

มิตรแนะนำประโยชน์ คือ มิตรผู้คุยแนะนำพรั่สอนในสิ่งที่เป็นสาระประโยชน์ เป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต มีลักษณะ ๔ อย่าง คือ

๑) ห้ามไม่ให้ทำความช้ำ คือ ห้ามปราบเพื่อนจากการทำความช้ำ เช่น ไม่ให้ประพฤติทุจริตผิดศีลธรรม เป็นต้น

๒) แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี คือ แนะนำให้ประกอบความดี เช่น ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น

๓) ให้ฟังในสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง คือ ให้ฟังเรื่องที่ดีมีประโยชน์ ละเอียด ทำให้หลัดซึ่งยังไม่เคยฟัง

๔) บอกทางสรรค์ให้ คือ บอกวิธีปฏิบัติที่เป็นทางนำไปสู่สุคติโลกสรรค์ เช่น คนที่ให้ทาน รักษาศีล อยู่เสมอ ย่อมเกิดในสรรค์ เป็นต้น

๔. มิตรมีความรักใคร่ มีลักษณะ ๔ อย่าง

๑) เมื่อทุกข์ ทุกข์ด้วย	๒) เมื่อสุข สุขด้วย
๓) โต้ເຄີຍຄນທີ່ພຸດຕິເຕີຍນເພື່ອນ	๔) ຮັບຮອງຄນທີ່ສະຫະລົງເພື່ອນ

อธิบาย

มิตรมีความรักใคร่ คือ มิตรที่มีน้ำใจเมตตา มีความรักใคร่ปรารถนาดี มีลักษณะ ๔ อย่าง คือ

๑) เมื่อทุกข์ ทุกข์ด้วย คือ เมื่อเห็นหรือได้ยินความสูญเสียบุตรภรรยาหรือบริวารของเพื่อน ก็รู้สึกเศร้าเสียใจไปด้วย โดยเห็นทุกข์ของเพื่อนเหมือนกับทุกข์ของตน

๒) เมื่อสุข สุขด้วย คือ เมื่อได้เห็นหรือได้ยินว่าเพื่อนมีความสุข สมบูรณ์ด้วยโภคสมบัติ หรือได้เป็นใหญ่ ก็พอใจยินดีเช่นชมไปด้วย ประหนึ่งว่าเป็นความสุขของตน

๓) โต้ເຄີຍຄນທີ່ພຸດຕິເຕີຍນເພື່ອນ คือ เมื่อมีคนพูดຕິເຕີຍນເພື່ອນว่า มีรูปชั่วตัวดามีชาติบรรกุลตា หรือเป็นคนทุศีล ก็ห้ามคนที่กล่าวตິເຕີຍນເພື່ອນไม่ให้พูดอย่างนั้น

๔) ຮັບຮອງຄນທີ່ສະຫະລົງເພື່ອນ คือ เมื่อมีคนพูดยกย่องเพื่อนว่า มีรูปงาม

น่า�ับถือ มีชาติธรรมกุลดี เป็นคนดีมีศีลธรรม ก็สนับสนุนคนที่สรรเสริญเพื่อนของตน

มิตรแท้มีลักษณะ ๔ อย่างดังกล่าวมาນี้ จัดเป็นกลุยามมิตร คือมิตรที่ดี ควรคบ เพราะเป็นเหตุแห่งความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต บุคคลโดยทั่วไป แม้จะมีเพื่อนหنجคน แต่เป็นเพื่อนดี ย่อมดีกว่ามีเพื่อนเป็นร้าย แต่เป็นเพื่อนร้ายแน่นอน ดังกล่าวมีดีที่เค็ม เพื่อนมีดีที่คุณ น้ำเค็มกว่าจะมาเป็นเกลือต้องผ่านกรรมวิธี จะมีเพื่อนดี ต้องมีการเลือกคบ เพื่อนดีต้องคบอย่างปันช่วยเหลือกัน ปรึกษาหารือกันได้ หรือใครมีปัญหาที่พูดคุยกันได้ ใครทางก้าเข้าไปอยู่เป็นเพื่อน ใครไม่สบายก้าไปเยี่ยมเยือน ค่อยถามໄสไม่ทอดทิ้งกัน ดังคำประพันธ์ว่า “เห็นกันเมื่อยามป่วยไข้ ใหกันเมื่อยามมีทุกข์ ปลองปลูกในยามผิดหวัง เป็นพลังในยามอ่อนแอก”

สังคಹวัตถุ ๔

๑. ทาน	ใหปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน
๒. ปิยवาจา	เจจาจากที่อ่อนหวาน
๓. อัตถจริยา	ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น
๔. สมานตตตา	ความเป็นคนมีตนเสมอ ไม่ถือตัว

อธิบาย

สังคಹวัตถุ แปลว่า ธรรมเครื่องยืดเหนี่ยว หมายถึง หลักธรรมเครื่องทรงเคราะห์กัน และกัน ที่ยืดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่คนไว้ในสามัคคี มี ๔ อย่าง คือ

๑. ทาน คือ การให้ การแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของแก่คนที่ควรให้ เช่น ผู้ให้ภูมิรามดาบิดา เป็นต้น มีเจตนาจะใจจะอนุเคราะห์บุตรธิดา เป็นต้น บุตรธิดาเป็นต้นนั้นซึ่งว่าเป็นคนที่มารดาบิดาควรให้ ตลอดถึงให้ความรู้ ให้คำแนะนำสั่งสอนเพื่อเตือนสติ และการให้อภัยแก่ผู้อื่น

๒. ปิยวาจา หรือ **เบียร์วัชชะ** คือ การพูดด้วยวาจาเป็นที่รัก ดูดีมีน้ำใจ หรือชาบซึ้งใจ ได้แก่ การกล่าวคำสุภาพไฟเราอ่อนหวานสามัคคี ให้เกิดไมตรี และความรักใคร่รับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ ประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐานจุงใจให้นิยมยอมตาม

๓. อัตถจริยา คือ ความประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้แก่ การบำเพ็ญตนให้เป็นคนมีประโยชน์ต่อผู้อื่น ขวนขวยช่วยเหลือกิจธุระของผู้อื่นโดยไม่นิ่งดูดาย ช่วยบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของสังคม ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมผู้อื่นในทางจริยธรรมเพื่อแสดงอธิษฐานไมตรีอันน่ารักน่านับถือ

๔. สมานตตตา คือ ความเป็นผู้วางแผนได้เหมาะสม ทำตามเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอ กันในคนทั่วไปโดยไม่ถือตัว คือไม่หยิ่งจองหองเมื่อได้มีฐานะ และไม่ปล่อยตัวคือไม่ประพฤติตัวต่ำต้อยน้อยหนาลงมาจนเกินงาม แม้ในคราวสุขหรือทุกข์ก็ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางแผนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

สังคหวัตถุทั้ง ๔ อย่างนี้ นับว่าเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจกันไว้ในโลก เหมือนสักเพลารถคุณรถที่แล่นไปอยู่ไว้ฉะนั้น ถ้าธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจเหล่านี้ไม่พึงมี มารดาบิดาจะพึงไม่ได้รับความนับถือหรือการบูชาจากบุตรธิดา ทั้งยังเป็นไปเพื่อความมีพวกรห้องบริวารเป็นจำนวนมาก ธรรมหมวดนี้กำหนดจดจำอย่างง่ายๆ คือ **โอบอ้อมอารี วจีไฟเราะ สงเคราะห์ชุมชน วางแผนให้เหมาะสม**

ธรรมของพระราช ๔

๑. สจจะ	สัตย์ซื่อต่องกัน
๒. ทมะ	รู้จักข่มจิตของตน
๓. ขันติ	อดทน
๔. จาคะ	ஸະให้ปันสิ่งของตนแก่คนที่ควรให้ปัน

อธิบาย

พระราชธรรม แปลว่า ธรรมของพระราช หมายถึง ธรรมสำหรับการครองเรือน หรือหลักการครองชีวิตของคฤหัสด์ อันนำไปสู่ความสุข ความเจริญ มี ๔ อย่าง คือ

๑. สจจะ สัตย์ซื่อต่องกัน หมายถึง ความจริงใจซื่อตรงต่องกัน ไม่คดโกง ไม่หลอกหลวงกันและกัน ได้แก่ความซื่อสัตย์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกัน เช่น สามีภรรยา มีความซื่อสัตย์ต่องกัน มารดาบิดาและบุตรธิดามีความซื่อสัตย์ต่องกัน ญาติพี่น้องมีความซื่อสัตย์ต่องกัน เพื่อนบ้านมีความซื่อสัตย์ต่องกัน เป็นต้น

๒. ทมะ รู้จักข่มจิตของตน หมายถึง การฝึกฝนข่มใจ ฝึกนิสัยปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดด้ดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ได้แก่ การบังคับควบคุมจิตใจไม่ให้ทะเยอทะยานไฟ้สูงเกินขอบเขต ไม่ให้กรองเคืองมุทะลุเอาแต่อารมณ์ตนเองเป็นใหญ่ ไม่ให้ลุ่มหลงในรูป เสียงที่เย้ายวนใจ เป็นต้น โดยเป็นคนยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่น เช่น สามีภรรยาฟังเหตุผลกันและกันแล้วปรับตัว ปรับนิสัยเข้าหากัน เป็นต้น

๓. ขันติ อุดหน หมายถึง มีความอุดหนต่อการทำหน้าที่การงานด้วยความขยัน หมั่นเพียร เข้มแข็งไม่หัวน้ำให้ มั่นคงในจุดหมาย ไม่เดือดดาลง่าย เมื่อประสบปัญหา อุปสรรคต่างๆ ก็ไม่ท้อถอย มีความอุดหนต่อความลำบากในการทำงานเลี้ยงชีพ ต่อ ทุกเหตุนา และต่อคำดูถูกเหยียดหยาม ตลอดถึงการมีจิตเข้มแข็งในการถอนตัวออกจาก ความช่ำและพยายามทำความดี

๔. ใจจะ สละให้เป็นสิ่งของตนแก่คนที่ควรให้เป็น หมายถึง ความเสียสละ ได้แก่ การแบ่งปันสิ่งของที่ตนมีอยู่ให้แก่คนที่สมควรให้ เป็นคนใจกว้างพร้อมสละความสุข สบายและผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อผู้อื่นได้ พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความเดือดร้อน และความต้องการของผู้อื่น แล้วพิจารณาให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามควร ไม่ เป็นคนใจแคบเห็นแก่ตัว ตลอดถึงการรู้จักสละกิเลสให้อวัยผู้อื่น

พระราชธรรมทั้ง ๔ อย่างนี้ เป็นธรรมช่วยควบคุมให้คนในตระกูล ในครอบครัวมี ความสามัคคีกลมเกลียวกัน เข้าใจไว้เจอกันและกัน ทำให้ชีวิตในการรองเรือนมี ความสุขความเจริญมั่นคง ตามสมควรแก่ชีวิตพระราชธรรม เพราตามความเป็นจริง สิ่งที่ พระราชธรรมต้องการมากที่สุด ก็คือ ครอบครัวที่เป็นสุข การมีบ้านอยู่ มีคู่คล้า มีข้าวกิน มีสินใช้ แต่จิตใจต้องมีคุณธรรมด้วย พระราชธรรมนี้เป็นเสมือนยานานวิเศษที่ทำให้ ความรักของคนที่มีคู่รองรับมั่นคงยั่งยืน รักจะไม่ร้าว บ้านจะไม่ร้าง เพราะมีธรรม ๔ อย่าง นี้คือยก้ำยันให้ความรักมั่นคงแบบแน่นตลอดไป

มิจฉาณิชชา ๔

๑. ค้าขายเครื่องประหาร

๒. ค้าขายมนุษย์

๓. ค้าขายลัตว์เป็นสำหรับผ่าเพื่อเป็นอาหาร

๔. ค้าขายน้ำมา

๕. ค้าขายยาพิษ

อธิบาย

มิจฉาณิชชา แปลว่า การค้าขายที่ผิดธรรม หมายถึง การค้าขายที่ไม่ถูกต้อง ก่อความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์และสัตว์อื่น ซึ่งอุบาสกอุบาสิกาไม่ควรประกอบ มี ๕ อย่าง คือ

๑. ค้าขายเครื่องประหาร คือ ค้าขายอาวุธในการฆ่าทำลายมนุษย์และสัตว์ เช่น หอก ดาบ ปืน ระเบิด เครื่องจับสัตว์ เป็นต้น

๒. ค้าขามนุษย์ คือ การค้าขามนุษย์เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจของตนโดยไม่ชอบธรรม เช่น ค้าขามนุษย์เป็นทาส ค้าขายแรงงานกรรมกรเพื่อทราบ เอารัด เอาเปรียบค้าขายเด็กหรือสตรีเพื่อให้บริการทางเพศ เป็นต้น

๓. ค้าขายสัตว์เป็นสำหรับฆ่าเพื่อเป็นอาหาร คือ ค้าขายสัตว์เพื่อฆ่าเป็นอาหาร ถ้าเป็นสัตว์ใหญ่มีคุณมาก ก็จะมีโทษรุนแรง เช่น วัว ควาย เป็นต้น

๔. ค้าขายน้ำมา คือ ค้าข่ายยาเสพติดของมนุษย์ทุกชนิด เช่น สูรา เบียร์ เป็นต้น รวมถึง ยาบ้า ยาอี ฝิน เอโรอิน กัญชา หรือสารเสพติดให้โทษอื่นๆ ก็จัดเข้าในขอนี้

๕. ค้าขายยาพิษ คือ ค้าขายสารพิษสำหรับฆ่าหรือทำลายชีวิตมนุษย์และสัตว์ ทั้งปวง เช่น ยาฆ่าแมลง ยาเบื้องหนู เป็นต้น

การค้าขาย ๕ อย่างนี้ เป็นข้อห้ามสำหรับอุบลากสกอุบลสิกา ไม่ให้ประกอบ เพราะ ก่อให้เกิดการเบี่ยดเบี้ยนชีวิตและความสุขของผู้อื่น เป็นไปเพื่อความโหดเหี้ยมเลวทราม ไร้มนุษยธรรม คนทั่วไปอาจประกอบแล้วไม่ติดภูมาย พระได้รับใบอนุญาตประกอบ กิจการ เช่น กิจการสถานบันเทิง กิจการค้าขายอาวุธ กิจการโรงฆ่าสัตว์ เป็นต้น ล้วนเป็น สิ่งที่คนปัจจุบันเห็นเป็นเรื่องธรรมาดा แต่ในพระพุทธศาสนาเห็นว่า เป็นอาชีพที่ก่อให้เกิด การทำร้ายเบี่ยดเบี้ยนคนอื่นหรือสัตว์อื่น อุบลากสกอุบลสิกาผู้นั้นกลับประทับนั่งในหลุมน้ำร้อนตระหง่านถึงความลับของตน

สมบัติของอุบลาก ๕

๑. ประกอบด้วยศรัทธา

๒. มีคีลบริสุทธิ์

๓. ไม่ถือมงคลตีนข่าว คือ เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล

๔. ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพุทธศาสนา

๕. บำเพ็ญบุญแต่ในพุทธศาสนา

อธิบาย

สมบัติของอุบลาก หรือ อุบลากธรรม หมายถึง คุณสมบัติประจำตัวของอุบลาก อุบลสิกาผู้ปฏิบัติตนขอถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะที่พึงอย่างแท้จริง มี ๕ อย่าง คือ

๑. ประกอบด้วยครรัทธา หมายถึง อุบาสกอุบາสิกาจะต้องมีครรัทธาความเชื่อย่างมีเหตุมีผล ประกอบด้วยปัญญา คือไม่เชื่อย่างมงาย ตามหลักครรัทธาในพระพุทธศาสนา ๔ อย่าง คือ (๑) กัมมครรัทธา เชื่อเรื่องกรรม (๒) วิปากครรัทธา เชื่อผลของกรรมว่าให้ผลจริง ทำได้ดี ทำช้าได้ช้า (๓) กัมมัสสกตาครรัทธา เชื่อว่าทุกคนมีกรรมเป็นของตนเอง ไม่มีผู้ใดมาบังคับบัญชาให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ได้ (๔) ตถาคตโพธิครรัทธา เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าว่าเป็นพระสัพพัญญ รู้จริงทุกสรรพสิ่ง ครรัทธาทั้ง ๔ อย่างนี้ สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักการแห่งปัญญา มีเหตุผลสามารถพิสูจน์ได้ทุกผลลัพธ์

๒. มีศีลบริสุทธิ์ หมายถึง อุบาสกอุบາสิกาต้องตั้งมั่นในศีล ๕ ศีล ๘ เพื่อเป็นการฝึกหัดกาย วาจาให้สงบเรียบร้อย และได้เชื่อว่าเป็นคนดีมีศีลธรรม ทั้งนี้ เพราะศีล เป็นพื้นฐาน รากแก้วของคุณงามความดีทั้งปวง ดังข้อความในอุทกนิกาย เตรคคลา ว่า “ศีลนั้นเป็นที่พึ่งแรกของมนุษย์ เป็นมาตรฐานแห่งความดีงาม และเป็นประมุขของคุณธรรม ทั้งปวง”

๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว คือ เชื่อกรรม ไม่เชื่อมคล หมายถึง อุบาสกอุบາสิกา ต้องเชื่อกรรม ต้องมุ่งหวังผลจากการกระทำและการงานเป็นสำคัญ มิใช่หวังผลจาก สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้าใดจะมาบันดาลให้เกิดความสุข โขคลาก การถือมงคลตื่นข่าวนี้ เป็นความเชื่อคำเล่าลือที่ขาดการพินิจพิเคราะห์ด้วยปัญญา เช่น ลือกันว่ามีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ กินแล้วหายจากโรคภัย ก็แตกตื่น เสียเงินเสียทอง เสียเวลาไป หรือลือกันว่ามีสำนัก ร่างทรงบอกไปให้หายแม่นก็พากันไปเสี่ยงโชค เป็นต้น อุบาสกอุบາสิกาไม่ควรแตกตื่น เช่นนั้น

๔. ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพุทธศาสนา หมายถึง อุบาสกอุบາสิกาต้องเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาว่ามีเขตบุญที่ประเสริฐยอดเยี่ยมที่สุดในโลก ทำบุญแล้วยอมได้อานิสงส์ ผลบุญจริง ได้แก่ การทำบุญกับพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นอริยสงฆ์และสมมติสงฆ์ที่ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้วนำมาสั่งสอนมนุษย์ให้รู้ และปฏิบัติตาม

๕. บำเพ็ญบุญแต่ในพุทธศาสนา หมายถึง อุบาสกอุบາสิกาต้องกระทำการส่งเสริมสนับสนุนกุศลกิจ และขวนขวยในการอุปััมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาเป็นเบื้องต้น เพราะกุศลกิจในพระพุทธศาสนาบังมีมากมายที่จะให้พุทธศาสนาได้ร่วมกันบำเพ็ญ ส่งเสริม ทำบุญบำรุงเพื่อเป็นบุญเป็นกุศล เป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ฉะนั้น พุทธศาสนาจึงควรทำกุศลกิจในพระพุทธศาสนาให้ดีเสียก่อน จึงค่อยไปบำเพ็ญบุญตามลัทธิศาสนา หรือ ประเมินอื่นๆ โดยไม่ผิดศีลธรรม ท่านก็ไม่ห้าม

อุบากลุ่มสิการผู้ประกอบด้วยสมบัติของอุบากลุ่ม อย่างนี้ได้ชื่อว่ามีจิตวิญญาณแห่งความเป็นพุทธศาสนาพิษณุ มีสรณะที่พึงอย่างมั่นคง มีจุดยืนไม่หวั่นไหวไม่เอนเอียงไปตามมองคลื่นข่าว และอุบากลุ่มสิการผู้เข้าถึงพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง ยอมได้รับการยกย่องว่า เป็นอุบากลุ่มสิการแก้ว ส่วนอุบากลุ่มสิการที่ไม่ประกอบด้วยคุณสมบัติ อย่างนี้ ยอมถูกตำหนิว่าเป็นอุบากลุ่มสิการต่าชาศร้าหมองน่าติเตียน

ทิศ ๖

๑. ปรัชติมทิศ	คือ ทิศเบื้องหน้า มารดาบิดา
๒. ทักษิณทิศ	คือ ทิศเบื้องขวา อาจารย์
๓. ปัจฉิมทิศ	คือ ทิศเบื้องหลัง ภรรยา
๔. อุตตรทิศ	คือ ทิศเบื้องซ้าย มิตร
๕. เหงวัญมิทิศ	คือ ทิศเบื้องตัว ป่า
๖. อุป Ritimthi	คือ ทิศเบื้องบน สมณพราหมณ์

อธิบาย

ทิศ ในที่นี้ หมายถึง บุคคลประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางสังคมดูจะทิศที่อยู่รอบตัว มี ๖ ทิศ คือ

๑. ปรัชติมทิศ คือทิศเบื้องหน้า ได้แก่ มารดาบิดา เพราะท่านทั้งสองเป็นผู้มีอุปการคุณแก่บุตรธิดาที่อยู่ในครอบครัว ดังนั้น บุตรธิดาพึงบำรุงมารดาบิดาด้วยกิจ อย่าง คือ

๑) ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ คือ มารดาบิดาเลี้ยงเรามาด้วยกิจ ต่างๆ มีให้ดื่มน้ำนม เลี้ยงดูและดูแลอย่างเอาใจใส่ประคับประคองมาจนเติบโต ดังนั้น บุตรธิดาจึงต้องเลี้ยงดูท่านทั้งสองให้มีความสุขสบาย เมื่อนั้นที่ท่านทั้งสองเคยทำแก่เรามาก่อน

๒) ทำกิจของท่าน คือ มารดาบิดามอบหมายภาระงานใดๆ ให้ทำ ก็ควรยินดีรับทำภาระงานนั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย ภาระงานทุกอย่างที่สามารถช่วยได้แม้ท่านไม่ได้ออกปากใช้ให้ทำ บุตรธิดาที่ดีก็ควรช่วยเหลือจัดทำเสียเอง

๓) ดำรงวงศ์สกุล คือ บุตรธิดาที่ดีควรรักษาเกียรติ ขนบธรรมเนียมของวงศ์สกุลไว้ไม่ให้เสื่อม ไม่ทำทรัพย์สมบัติ เงินทอง เป็นต้น ของมารดาบิดาให้สูญเสียไปโดยไม่จำเป็น และไม่ยกเลิกภาระงานบุญที่มารดาบิดาหรือวงศ์ตระกูลได้ปฏิบัติสืบท่อ กันมา

๔) ประพฤติตนให้เป็นผู้ครรภ์รับทรัพย์มรดก คือ ประพฤติแต่สิงห์ที่ดีมีประโยชน์ อันเป็นเหตุน้ำความสุขความเจริญมาสู่ตนและวงศ์ตระกูล เว้นจากความชั่วต่างๆ ไม่ประพฤติตนเป็นคนเสเพล ไม่ทำให้มารดาบิดาเดือดร้อน ประพฤติตนอยู่ในอ่าวคำสั่งสอนของท่านด้วยดี

๕) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน คือ การทำบุญอุทิศให้แก่ มารดาบิดาผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นส่วนหนึ่งแห่งการตอบแทนบุญคุณ บุตรธิดาที่ดีต้องทำทานอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ท่านทั้งสองผู้ล่วงลับไปแล้ว และทำเป็นประจำตามโอกาส อันควร

มารดาบิดาได้รับบำรุงเช่นนี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์บุตรธิดา ด้วยกิจ ๕ อย่าง คือ

๑) ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว คือ ห้ามไม่ให้ทำความชั่วทั้งในปัจจุบันและอนาคต ติเตียนว่ากล่าวบุตรที่กระทำความชั่ว มารดาบิดาที่ดีต้องบอกโหะของการทำความชั่ว เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ว่ามิโหะมหันต์ทั้งในชาตินี้และในชาติหน้า แล้วห้ามปราบบุตรธิดาไม่ให้ทำความชั่วทั้งปวง

๒) ให้ตั้งอยู่ในความดี คือ ให้ดำรงอยู่ในกุศลทั้งหลาย มีการให้ทาน รักษาศีล พังครรມ เป็นต้น ตลอดถึงคุณความดีอย่างอื่นที่บัณฑิตสรรเสริฐ มารดาบิดาที่ดีต้องบอกผลของการทำดีเหล่านั้นว่ามิอานิสัยส์มากทั้งในชาตินี้และในชาติหน้า แล้วซักชวนจูงใจ โน้มน้าวให้บุตรธิดาทำความดี เหมือนเศรษฐีอณาถปิณฑิกะที่จ้างลูกไปฟังธรรมรักษาศีล

๓) ให้ศึกษาศีลปวิทยา คือ มารดาบิดาที่ดีต้องสนับสนุนส่งเสริมให้บุตรธิดา ได้ศึกษาเล่าเรียนเมื่อถึงวัยอันสมควรแก่การศึกษา เพื่อให้ลูกมีความรู้ความสามารถในการใช้ชีวิตต่อไป ในการประกอบอาชีพในอนาคต

๔) หาคู่ครองที่สมควรให้ คือ เมื่อบุตรธิดาถึงวัยที่สมควรมีคู่ครอง ควรแต่งงาน มารดาบิดาที่ดีก็ต้องหาคู่ครองที่ดีมีความเหมาะสมให้ เช่น มีรูป ตระกูล ศีล และปัญญา เป็นต้น ที่เสมอ กัน

๕) มอบทรัพย์ให้ในสมัย คือ มารดาบิดาที่ดีต้องมอบทรัพย์สมบัติให้แก่บุตรธิดาในโอกาสอันควร เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละวันบ้าง เพื่อการศึกษาเล่าเรียนบ้าง เพื่อใช้ทำบุญกุศลบ้าง หรือแม้กระทั่งให้ในเวลาพิเศษ เช่น ในวันเกิด วันแต่งงาน เป็นต้น

๒. ทักษิณทิศ ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์ เพราะท่านได้แนะนำพรรดาสอน ขี้ผิดขี้ถูกให้แก่ศิษย์ เปรียบเหมือนมือข้างขวาที่ต้องทำงานประจำที่สำคัญของเรา ตั้งนั้น ศิษย์พึงบำรุงอาจารย์ ด้วยกิจ ๕ อย่าง คือ

๑) ด้วยลูกขี้นียนรับ คือ เมื่อเห็นครูอาจารย์มาแต่ไกลต้องลุกขึ้นจากที่นั่งไปทำการต้อนรับ รับสิ่งของจากมือ จัดที่นั่งอันเหมาะสมให้ท่านแล้วทำกิจต่างๆ ตามสมควร

๒) ด้วยเข้าไปยืนคอยรับใช้ คือ เอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือการงานของท่าน แม้ท่านจะใช้หรือมีได้ใช้ให้ทำ ถ้าเห็นเป็นการสมควรก็ทำ

๓) ด้วยเชือฟัง คือ เอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน ตั้งอยู่ในอวاطของครูอาจารย์ และเป็นผู้ว่าจ่ายสอนง่าย

๔) ด้วยอุปภูฐานะ คือ คอยปรนนิบัตรับใช้ท่าน เมื่อท่านเจ็บป่วยก็ช่วยรักษาพยาบาล

๕) ด้วยเรียนศิลปวิทยาโดยเคราะห์ คือ ในเวลาที่ท่านสอนก็ตั้งใจฟังโดยเคราะห์ไม่ดูหมิ่นครูอาจารย์ ไม่ค恩施ณาจารย์ ให้เกียรติครูอาจารย์

ครูอาจารย์ได้รับบำรุงฉะนี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ ด้วยกิจ ๕ อย่าง คือ

๑) แนะนำดี คือ แนะนำกิริยามารยาทดีในสังคม สั่งสอนให้ประพฤติดีเป็นคนดี ไม่ให้คบคนชั่วเป็นมิตร ให้คบคนดีมีศีลธรรม

๒) ให้เรียนดี คือ ให้เรียนวิชาที่เป็นประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรม สอนให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ชี้แจงอธิบายเนื้อหาสาระวิชาการอย่างละเอียดถี่ถ้วน ハウวิธีการสอนให้ศิษย์เข้าใจโดยง่าย

๓) บอกศิลปะให้สื่นเชิง ไม่ปิดบังอ้ำพราง คือ สอนทุกอย่างที่รู้ มีประโยชน์แก่ศิษย์ โดยไม่ปิดบังอ้ำพราง ไม่มีจิตใจคับแคบบริษัยา ไม่ตระหนนความรู้ ด้วยเกรงว่าศิษย์จะเก่งกว่าตน

๔) ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง คือ ให้รางวัลหรือประกาศเกียรติคุณ ยกย่องสรรเสริญคุณความดีความสามารถของศิษย์ให้ปรากฏทั้งในหมู่เพื่อนและสังคมทั่วไป

๕) ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย (จะไปทางทิศไหนก็ไม่อุดอยาก) คือ ฝากเพื่อนหรือผู้ใดผู้หนึ่งให้อ่านวิความสะดวก และให้มีความปลอดภัย ศิษย์จะไปในที่ใดก็ไม่ให้ได้รับความลำบาก

๓. ปัจฉินิธิ ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ ภรรยา เพาะเป็นผู้คอยสนับสนุนอยู่เบื้องหลังสามีพึงบำรุงด้วยกิจ ๕ อย่าง คือ

๑) ด้วยยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา คือ เลี้ยงดูให้มีความสุข ยกย่องให้เกียรติอยู่เสมอทั้งในบ้านและนอกบ้าน

๒) ด้วยไม่ดูหมิ่น คือ ไม่กล่าวดูถูกเหยียดหยามให้เจ็บช้ำน้ำใจ

๓) ด้วยไม่ประพฤตินอกใจ คือ มีความซื่อสัตย์จริงใจ ไม่คบหญิงอื่นในทาง

๔) ด้วยมอบความเป็นใหญ่ให้ คือ มอบกิจการงานทุกอย่างภายในบ้านให้ จัดการดูแล

๕) ด้วยให้เครื่องแต่งตัว คือ ให้เครื่องประดับเป็นของขวัญตามโอกาสต่างๆ เช่น วาระครบรอบวันเกิด วาระครบรอบวันแต่งงาน เป็นต้น

ภรรยาได้รับการบำรุงฉนั้นแล้ว ย้อมอนุเคราะห์สามี ด้วยกิจ ๕ อย่าง คือ

๑) จัดการงานดี คือ จัดการงานภายในบ้านให้เรียบร้อย ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง เช่น ดูแลทำความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เป็นต้น

๒) สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีดี คือ ให้ความช่วยเหลือญาติมิตรของสามี ด้วยความเต็มใจไม่รังเกียจ

๓) ไม่ประพฤตินอกใจสามี คือ มีความซื่อสัตย์จริงใจต่อสามี ไม่คบชู้สุขชาญ

๔) รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ไว คือ ดูแลรักษาทรัพย์สมบัติ รู้จักจัดสรรรายได้ให้เหมาะสมกับฐานะ ว่าส่วนไหนควรจ่าย ส่วนไหนควรเก็บ

๕) ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการงานทั้งปวง คือ เอาใจใส่ทำการงานทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงานทุกอย่าง

๔. อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตร เพราะได้ช่วยเหลือเราเมื่อคราวจำเป็น เปรียบเหมือนมือซ้าย ดังนั้น บุคคลพึงบำรุงมิตร ด้วยกิจ ๕ อย่าง คือ

๑) ด้วยให้ปัน คือ มีใจกว้าง ไม่ตระหนณี่enneiya แบ่งปันสิ่งของให้มิตรตามสมควร

๒) ด้วยเจรจาถ้อยคำไฟเรา คือ พูดจาด้วยคำไฟเรา อ่อนหวาน จริงใจ มีสาระประโยชน์ ถูกกาลเทศะ

๓) ด้วยประพฤติประโยชน์ คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา ตามที่สามารถจะช่วยเหลือได้

๔) ด้วยความเป็นผู้มีตนเสมอ คือ เมื่อตนได้ดีมีลาภศักดิ์เม่หยิ่ง มิตรยกับก็ ไม่ทับถม ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมสุขร่วมทุกข์ในทุกที่ทุกสถาน

๕) ด้วยไม่แกล้งกล่าวให้คลาดจากความเป็นจริง คือ มีความซื่อสัตย์จริงใจ ต่อมิตร ไม่กล่าวคำลวงให้มิตรเข้าใจผิดเป็นอย่างอื่น อันเป็นเหตุนำความเสียหายมาให้แก่มิตร

มิตรได้รับการบำรุงฉนั้นแล้ว ย้อมอนุเคราะห์มิตรตอบ ด้วยกิจ ๕ อย่าง คือ

๑) รักษามิตรผู้ประมาณทางแล้ว คือ เมื่อมิตรเลินเล่อหลงผิดก็หาทางให้ถอนตัวกลับมาในทางถูก เช่น ให้เลิกจากการเป็นนักเลงการพนัน เป็นต้น

๒) รักษาทรัพย์ของมิตรผู้ประมาณทางแล้ว คือ ป้องกันรักษาทรัพย์สมบัติของ

เพื่อนผู้พลั้งเพลオ เช่น เมื่อมิตรหลงผิดติดการพนัน จนต้องขายสมบัติ ก็ช่วยซื้อไว้ก่อนแล้วขายคืนให้ภายหลังโดยไม่คิดกำไร เป็นต้น

๓) เมื่อมีภัย เอาเป็นที่พึ่งพาได้ คือ เมื่อภัยอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นก็ยินดีช่วยเหลือเกื้อกูลให้มิตรรู้สึกเย็นใจในยามเดือดร้อน

๔) ไม่ละทิ้งในยามวิกฤต คือ ไม่เมินเฉยในยามมิตรตกทุกข์ได้ยาก เมื่อเกิดความวิกฤตยกเว้นอย่างใดอย่างหนึ่งแก่มิตร ก็ช่วยเหลือปลดเปลื้องให้พ้นจากวิกฤตเหล่านั้น

๕) นับถือตลอดถึงวงศ์ของมิตร คือ เคารพนับถือให้เกียรติไม่เหยียดหยามมิตรตลอดถึงวงศ์คาดนาญาติของมิตรประดุจว่าเป็นญาติของตน

๕. เห็นใจมิตร ทิศเบื้องตัว ได้แก่ บ่าว (คนรับใช้, คนงาน, ลูกจ้าง) เพราะเป็นผู้ช่วยทำการงานต่างๆ เป็นฐานกำลังให้ นายพึงบำรุงด้วยกิจ ๕ อย่าง คือ

๑) ด้วยจัดการงานให้ทำงานสมควรแก่กำลัง คือ ให้ทำงานเหมาะสมกับกำลังความรู้ ความสามารถ และเวลา

๒) ด้วยให้อาหารและรางวัล คือ ให้ค่าจ้างอันสมควรแก่การงานให้เลี้ยงชีพได้อย่างสบายไม่ฝืดเคือง และให้รางวัลพิเศษตามโอกาส

๓) ด้วยรักษาพยาบาลในเวลาเจ็บไข้ คือ มีสวัสดิการ เมื่อลูกจ้างหรือคนรับใช้เจ็บไข้ ก็ช่วยดูแลรักษาพยาบาล

๔) ด้วยแจกของมีสแต่ปลกประหลาดให้กิน คือ ให้ของบริโภคที่มีรสอร่อยแก่ลูกจ้างหรือคนรับใช้บ้าง ในบางคราว

๕) ด้วยปล่อยในสมัย คือ อนุญาตให้ลูกจ้างหรือคนรับใช้หยุดงานเพื่อพักผ่อนหย่อนใจตามโอกาสอันสมควร เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น

ป่าวหรือลูกจ้างเมื่อได้รับการบำรุงฉะนี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์นาย ด้วยกิจ ๕ อย่าง คือ

๑) ลูกขึ้นทำการงานก่อนนาย คือ มีความขยันลูกขึ้นทำงานก่อนนาย หรือก่อนเวลาที่กำหนดไว้

๒) เลิกการงานที่หลังนาย คือ ทำงานให้เต็มเวลา ไม่เลิกงานก่อนนายหรือก่อนเวลาที่กำหนดไว้

๓) ถือเอาแต่ของที่นายให้ คือ ไม่หยิบจวยสิ่งของอะไร ที่นายยังไม่อนุญาตถือเอาเฉพาะสิ่งของที่นายให้เท่านั้น

๔) ทำการงานให้ดีขึ้น คือ รักงานที่ทำ ปรับปรุงพัฒนาการทำงานของตนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นเสมอ

๕) นำคุณของนายไปสรรเสริญในที่นั้นๆ คือ ไปในที่ใดๆ ก็นำเอาคุณความดีของนายไปสรรเสริญยกย่องให้สาธารณชนได้รับรู้

๖. อุปรมทิศ ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณพราหมณ์ หรือ พระสงฆ์ เพราะเป็นผู้สูงโดยเพศและโดยคุณธรรม กุลบุตรพึงบำรุงด้วยกิจ ๕ อย่าง คือ

๑) ด้วยกายกรรม คือ ทำอะไร ประกอบด้วยเมตตา ได้แก่ มีความปราณາดีช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยกำลังกาย เช่น ช่วยทำธุระต่างๆ ของท่าน เป็นต้น

๒) ด้วยวจีกรรม คือพูดอะไร ประกอบด้วยเมตตา ได้แก่ เจรจาปราศรัยกับท่านด้วยวาจาที่สุภาพเรียบร้อย มีสัมมาคาระ ไม่ก้าวร้าว ด้วยมีความปราณາดีเป็นเบื้องหน้า

๓) ด้วยมโนกรรม คือคิดอะไร ประกอบด้วยเมตตา ได้แก่ คิดปราณາให้ท่านอยู่ดี มีความสุขกายสบายใจ ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน

๔) ด้วยความเป็นผู้เมปิดประตู คือ มิได้ห้ามเข้าบ้านเรือน ได้แก่ ยินดีต้อนรับสมณพราหมณ์ซึ่งสมบูรณ์ด้วยศีลารวัตต์รผู้มาสู่บ้านเรือน ปฏิสันถารกับท่านด้วยความเคารพ

๕) ด้วยให้อภิสathan ได้แก่ อุปถัมภ์บำรุงท่านด้วยปัจจัย ๕ คือ เครื่องนุ่งห่มอาหาร ที่อยู่อาศัย และยาภัณฑ์ อันสมควรแก่สมณะ เพื่อเกื้อกูลต่อการประพฤติปฏิปักษิธรรมของท่าน

สมณพราหมณ์ หรือพระสงฆ์ ได้รับการบำรุงฉะนี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรด้วยกิจ ๖ อย่าง คือ

๑) ห้ามไม่ให้กระทำความชั่ว คือ สอนให้รู้จักความชั่ว โทษของความชั่ว แล้วห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ไม่ให้ประพฤติทุจริตทางกาย วาจา ใจ

๒) ให้ตั้งอยู่ในความดี คือ สอนให้รู้จักความดี คุณของความดี แล้วแนะนำให้ทำความดี ประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ

๓) อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม คือ มีจิตเมตตาปราณາดี หวังความสุขความเจริญแก่กุลบุตร อบรมสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในคุณความดี

๔) ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง คือ แสดงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ ที่ยังไม่เคยฟังให้ฟัง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

๕) ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้จำแจ้ง คือ อธิบายเรื่องที่เคยฟังมาแล้ว แต่ยังคลุมเครือไม่เข้าใจ ให้เข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจน ให้สิ้นความสงสัย

๖) บอกทางสวรรค์ให้ คือ สอนให้ปฏิบัติถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล ใจจะปัญญา อันเป็นทางไปสู่สุคติโลกสวรรค์

บุคคล ๖ จำพวก มีมารดาบิดา เป็นต้น ได้ชื่อว่าทิศ ๖ เพราะพระพุทธเจ้านำไปเปรียบกับทิศใหญ่ทั้ง ๖ ในทางโลก โดยเป็นทิศอันบุคคลพึงให้ เมื่อบุคคลมาให้วิธิศ ๖ ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมอันเป็นหน้าที่ประจำตัวอย่างนี้แล้ว ก็จักมีความเคราะพนับถือกันและกัน มีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพราะต่างรู้หน้าที่ของตนเอง

อภัยมุข ๖

๑. ดีmn้ำma	๒. เที่ยวกางคีน
๓. เที่ยวดุการเล่น	๔. เล่นการพนัน
๕. คบคนชั่วเป็นมิตร	๖. เกี่ยจคร้านทำการงาน

อธิบาย

อภัยมุข คือ ทางที่นำไปสู่ความเสื่อม ความพินาศแห่งโภคทรัพย์ ทำให้ชีวิตตกอับล้มสลายประஸบแต่ความทุกข์ยาก และอุปสรรคนานัปการ มี ๖ อย่าง คือ

๑. ดีmn้ำma คือ การดีmn้ำที่ทำให้มีน้ำma เช่น สุรา เมรัย เบียร์ ไวน์ เป็นต้น ตลอดถึงการเสพสิ่งเสพติดชนิดต่างๆ มี บุหรี่ กัญชา ฝิ่น ยาบ้า ยาอี สารระเหย เป็นต้น มีโทษ ๖ อย่าง คือ

๑) เสียทรัพย์	๒) ก่อการทะเลาะวิวาท
๓) เป็นบ่อเกิดของโรค	๔) ถูกติเตียน
๕) ไม่รู้จักอาย	๖) thonกำลังปัญญา

๒. เที่ยวกางคีน คือ การเที่ยวไปตามตรวจซอกซอย อันเป็นสถานที่ไม่สมควร เช่น คลับ บาร์ คาราโอเกะ เป็นต้น ไม่รู้จักพักผ่อนหลับนอนด้วยความคึกคักของ เมื่อไห ชายหนุ่มหญิงสาวผู้ประมาทมัวเมา มีโทษ ๖ อย่าง คือ

๑) ชื่อว่าไม่รักษาตัว	๒) ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย
๓) ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ	๔) เป็นที่ระแวงของคนทั้งหลาย
๕) มักถูกใส่ความ	๖) ได้รับความลำบากมาก

๓. เที่ยวดุการเล่น คือ การเที่ยวดุหารสพ การเล่นรื่นเริงประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนดลุ่มหลงมัวเมาเพลิดเพลิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่ต้องเสียเงินเสียทอง เสียเวลา เสียการเสียงาน มีโทษเสียหายหลายอย่าง ตามสิ่งที่เที่ยวไปดู ๖ อย่าง คือ

- ๑) รำที่ไหน ไปที่นั่น
- ๒) ดนตรีที่ไหน ไปที่นั่น
- ๓) เพลงที่ไหน ไปที่นั่น

- ๔) ขับร้องที่ไหน ไปที่นั่น
- ๕) เสภาที่ไหน ไปที่นั่น
- ๖) เดินเทิงที่ไหน ไปที่นั่น

๔. เล่นการพนัน คือ การเล่นพนันมีเดิมเสียทรัพย์ เช่น หวย บล็อก ไก่ ไฮโล ม้า วัว เป็นต้น คนติดการพนันยกที่จะตั้งตัวได้ เพราะหากมาได้เท่าใดก็หมดไปกับการพนัน ต่างๆ มีโทษ ๖ อย่าง คือ

- ๑) เมื่อชนะย้อมก่อเรื่อง
- ๒) เมื่อแพ้ย้อมเสียหายทรัพย์ที่เสียไป
- ๓) ทรัพย์ย้อมฉบับหาย
- ๔) ไม่มีใครเชือถือถ้อยคำ
- ๕) เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน
- ๖) ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

๕. คบคนชั่วเป็นมิตร คือ คบหาสมาคมกับคนไม่ดี ร่วมประคุร่วมพากับคนพาล เกเร ย้อมถูกคนชั่วซักจุ่งไปในทางชั่ว มีโทษตามบุคคลที่คบ ๖ อย่าง คือ

- ๑) นำให้เป็นนักเลงการพนัน
- ๒) นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้
- ๓) นำให้เป็นนักเลงเหล้า
- ๔) นำให้เป็นคนลวงเข้าด้วยของปลอม
- ๕) นำให้เป็นคนลวงเข้าซึ่งหน้า
- ๖) นำให้เป็นนักเลงหัวไม้

๖. เกียจคร้านทำการงาน คือ ไม่ขยันทำการงานตามเวลาและหน้าที่ ปล่อยงานให้ค้างค้างอาภูมิ ความเกียจคร้านเป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ ผู้เกียจคร้านทำการงาน ย่อมไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีชีวิตลำบากยากจน เพราะมัว妄เลศ ๖ อย่าง คือ

- ๑) มักอ้างว่า หนานัก แล้วไม่ทำการงาน
- ๒) มักอ้างว่า ร้อนนัก แล้วไม่ทำการงาน
- ๓) มักอ้างว่า เวลาเย็นแล้ว แล้วไม่ทำการงาน
- ๔) มักอ้างว่า ยังเข้าอยู่ แล้วไม่ทำการงาน
- ๕) มักอ้างว่า หิวนัก แล้วไม่ทำการงาน
- ๖) มักอ้างว่า กระหายนัก แล้วไม่ทำการงาน

บุคคลผู้หมกมุ่นอยู่ในอบายมุขทั้ง ๖ อย่างนี้ ย่อมประสบความเสื่อมโภคทรัพย์ เสียชื่อเสียง ตลอดถึงไม่มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ประเทศชาติที่มีบุคคลประเภทนี้ จำนวนมาก จะล้าหลัง ไม่มั่นคง ไม่พัฒนา ก้าวไก ไม่เจริญรุ่งเรือง ดังนั้น บุคคลผู้ประพฤติความเจริญแก่ชีวิตและสังคม ควรงดเว้นทางแห่งความเสื่อม คือ อบายมุข ๖ อย่างนี้

ວິຊາພຸතරປະວັດ
ອຣມສຶກສາ ທຳນຽມ
ฉบັບປັບປຸງ ພ.ຄ. ເຊິ່ງ

วิชาพุทธประวัติ ธรรมศึกษา ชั้นตรี

บุริมกาล ปริเขตที่ ๑

ชมพุทธวีปและประชาชน

ชมพุทธวีป เป็นดินแดนที่กำหนดหมายด้วยต้นหว้าในครั้งดึกดำบรรพ์ มีพื้นที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้แก่ ดินแดนประเทศไทยเดิม เนปาล ปากีสถาน บังคลาเทศ อัฟغانistan และภูฏาน ในปัจจุบันนี้

ชมพุทธวีป เป็นดินแดนที่มีพื้นที่อยู่ทางตอนใต้ของเทือกเขาหิมาลัย มีความเจริญสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติตามากมาย แบ่งลักษณะทางภูมิศาสตร์ออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. มัชลิมชนบท หรือมัธยมประเทศ เป็นที่ตั้งแห่งพระนครใหญ่ๆ เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์เจริญด้วยการค้า การศึกษามีประชาชนและนักประชุมราชบัณฑิตอาศัยอยู่จำนวนมาก

๒. ปัจจันตชนบท คือเขตแดนรอบนอกมัชลิมชนบทออกไป ทิศตะวันออกจัดเป็นมหาศาลนคร ทิศตะวันออกเฉียงใต้จัดแม่น้ำสัลลวดี ทิศใต้จัดหมู่บ้านเสตกัณณิกันนิคม ทิศตะวันตกจัดหมู่บ้านญุนคำ ทิศเหนือจัดภูเขาอุสีรฉะ

ประชาชนในชมพุทธวีป แบ่งเป็น ๒ ชนชาติ

๑. ชาวอริยกะ ไม่ใช่เจ้าของถิ่นเดิม อาศัยอยู่ทางตอนเหนือของเทือกเขาหิมาลัย มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดเฉียบแหลม เจริญด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวิทยา ต่างๆ

๒. ชาวมิลักษะ เจ้าของถิ่นเดิม มีการศึกษาน้อย อาศัยอยู่ในชมพุทธวีปมาแต่เดิม ก่อนพากอริยกะจะย้ายเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐาน มีความเจริญในระดับหนึ่ง มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง แต่ไม่รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีในการปกครอง

ชาวอริยกะ ได้อพยพจากดินแดนทางตอนเหนือ ข้ามเทือกเขาหิมาลัยรุกไปล่าชาวมิลักษะให้ถอยร่นลงมาทางใต้ของชมพุทธวีป แผ่ขยายอำนาจ เข้ายึดครองดินแดนอันอุดมสมบูรณ์แทน ภายหลังกล่าวเป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน เช่น อารยธรรม เกษตรกรรม และพาณิชยกรรม เป็นต้น เพราะฉะนั้น จึงเรียกดินแดนที่ชาวอริยกะปกครองว่า มัชลิมชนบท หรือมัธยมประเทศ เรียกดินแดนที่ชาวมิลักษะย้ายไปตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ว่า ปัจจันตชนบท

หลังจากชาวอิริยกะเข้าปกครองมัธยมประเทศแล้ว ได้แบ่งการปกครองออกเป็น แคว้นใหญ่ ๑๖ แคว้น คือ อังคะ มคอะ กะสี โภสละ วัชชี มัลละ เจตี วังสะ กรุ ปัญжалะ มัจฉะ สุรเสนะ อัสสกะ วันตี คันธาระ กัมโพชะ นอกราชนี้ ยังมีแคว้นเล็กอีก ๕ แคว้น คือ สักกะ โกลิยะ ภัคคะ วิเทหะ อังคุตตราปะ แต่ละแคว้นมีการปกครองแตกต่างกันไป แบบสมบูรณ์นาญาสิทธิราชย์บ้าง แบบสามัคคีธรรมบ้าง

วรรณะ ๔

การปกครองในสมัยนี้ ถ้าผู้ปกครองมีอำนาจมาก ก็สามารถแผ่ขยายอาณาเขต ของตนออกໄປได้มาก ถ้าผู้ปกครองเสื่อมอำนาจ ก็ตกเป็นเมืองขึ้นของผู้อื่น ถูกจับเป็นเชลย หรือตกเป็นทาส ทำให้เกิดการรังเกียจกัน เป็นสาเหตุการแบ่งชนชั้น เรียกว่า วรรณะ ชาวยมพุทวีในยุคนี้ จึงถูกแบ่งออกเป็น ๔ ชนชั้น คือ กษัตริย์ พระมหาณ์ แพศย์ ศูทร

กษัตริย์ หมายถึง ชนชั้นเจ้า ถือเป็นชนชั้นสูง ได้แก่ นักรบ นักปกครอง เสนา อำนาจตั้งต่างๆ ศึกษาเรื่องยุทธวิธี มีหน้าที่ปกป้องรักษาและบริหารบ้านเมืองให้มีความสุข

พระมหาณ์ หมายถึง เจ้าลัทธิ ถือเป็นชนชั้นสูง เช่นเดียวกับกษัตริย์ ได้แก่ นักบัว นักปรชาญ ครูอาจารย์ ศึกษาเรื่องศาสนา คัมภีร์พระเวท และวิทยาการต่างๆ มีหน้าที่ สั่งสอนศิลปวิทยาการ และประกอบพิธีกรรมตามลัทธิของตน ตลอดจนให้คำปรึกษาแก่ กษัตริย์

แพศย์ หมายถึง พลเรือนทั่วไป ถือเป็นชนชั้นกลาง ได้แก่ เกษตรกร พ่อค้า ศึกษาเรื่องศิลปะ กสิกรรม และพาณิชยกรรม มีหน้าที่ทำนา ค้าขาย และฝึกหัดทำการซ่าง

ศูทร หมายถึง คนใช้แรงงาน ถือเป็นชนชั้นต่ำ ได้แก่ กรรมกร คนรับใช้ ข้าราชการ มีหน้าที่ในการรับจ้างและทำงานทั่วไป

กษัตริย์เป็นวรรณะสูงสุด แต่พวกราหมณ์ก็ถือว่าตนมีวรรณะสูงเช่นเดียวกัน คนเหล่านี้ สำคัญทุนว่าสูงกว่าวรรณะอื่น มีมานะถือตัวจัด รังเกียจคนวรรณะต่ำลงมา ไม่ยอมสมรสเป็นสามีภรรยา ไม่คบหาสมาคม ไม่ร่วมกินร่วมนอนด้วย เพราะจะนั่น กษัตริย์ก็ตี พระมหาณ์ก็ตี จึงสมรสกันแต่ในพวกรของตนเท่านั้น หากสมรสกับคนต่าง วรรณะ เช่น พระมหาณ์สมรสกับศูทร มีบุตรออกมาก จัดเป็นอีกจำพวกหนึ่ง เรียกว่า จันทາล บุตรที่เกิดจากการ嫁บิดาต่างวรรณะกันเช่นนี้ ถือเป็นชนชั้นต่ำสุด เป็นที่ดูหมิ่น เหยียดหยามของคนวรรณะอื่น

ลักษณะความเชื่อของคนในยุคนี้ สรุปลงเป็น ๒ อย่าง คือ พวกรหึ่งเชื่อว่าตายแล้ว เกิด อีกพวกรหึ่งเชื่อว่าตายแล้วสูญ

พວກที่ถือว่าตายแล้วเกิด แบ่งออกໄປခိုက ၂ ฝ่าย คือ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าชาตินี้เกิดเป็นอะไร ตายแล้วเกิดใหม่ ก็จะเป็นอย่างนั้นอยู่เช่นเดิม ไม่มีเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าชาตินี้เกิดเป็นอะไร ตายแล้วเกิดใหม่ ย่อมเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้

พວกที่ถือว่าตายแล้วสูญ ก็แบ่งออกໄປခိုက ၂ ฝ่ายเหมือนกัน คือ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ตายแล้วสูญทุกสิ่งทุกอย่าง อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ตายแล้วสูญเฉพาะบางสิ่งบางอย่าง

ประเวทที่ ๒

สักกชชนบทและคากยวงศ์

ครั้งดีกดำบรรพ์ พระเจ้าโอกการราช ครองราชสมบัติในพระนครแห่งหนึ่ง ทรงมีพระราชโอรส ๔ พระองค์ พระราชนิตา ๕ พระองค์ ประสูติจากพระครรภ์ของพระมเหศีรี เป็นพระภคินีของพระองค์เอง ต่อมาระมเหศีทิวงคต ได้ทรงอภิเชกสมรสกับพระมเหศี องค์ใหม่ ทรงโปรดป्रานมาก พลังพระราชนทรให้พระนางเลือกสิงห์ที่ต้องประสงค์ พระนางจึงทูลขอราชสมบัติให้แก่พระราชโอรส พระเจ้าโอกการราชไม่พระราชนทรให้ ตามที่ทูลขอ พระนางก็ไม่ลดละความพยายาม กราบบุกรับเร้าอยู่เนื่องๆ พระเจ้าโอกการราช ทรงดาริว่า ถ้าไม่พระราชนทรให้ ก็จะเสียสัตย์ เพราะได้ลั่นพระวาจาไปแล้ว จึงตรัสสั่ง พระราชโอรสพระราชนิตาให้ไปสร้างพระนครอยู่ใหม่

พระราชโอรส ๔ พระองค์ ถวายบังคมลาพระราชนิตา พาพระภคินี ๕ พระองค์ ไปสร้างพระนครอยู่ใหม่ ในดงไม้สักกะ เขตป่าหิมพานต์ อันเป็นที่อยู่ของกบกิลด้าบส จึงขานนามพระนครว่า กบกิลพัสดุ ให้ทรงกับชื่อของกบกิลด้าบสที่ยอมสละพื้นที่ให้ ทรงอภิเชกสมรสกันเอง ตั้งคากยวงศ์ขึ้นมา ฝ่ายพระเชฏฐภคินี ภายหลังได้ทรง อภิเชกสมรสกับพระเจ้ากรุงเทวท הה ตั้งโกลิยวงศ์ต่อมา

ลำดับคากยวงศ์

คากยวงศ์สืบเชื้อสายมาโดยลำดับ ในรัชกาลพระเจ้าชัยเสนะ พระองค์มีพระราชโอรสพระนามว่า สีหหนุ และพระราชธิดาพระนามว่า โยstroRa ครั้นสิ้นรัชกาลพระเจ้าชัยเสนะ สีหหนุราชกุมารเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ต่อมา ทรงอภิเชกสมรส กับพระนางกัญจนา พระgnิภูภคินีของพระเจ้าอัญชัน กรุงเทวท הה ทรงมีพระราชโอรส ๔ พระองค์ คือ สุทธอรานะ สุกโภทนะ อภิโตทนะ โรโตทนะ ฉนิโตทนะ และพระราชธิดา ๒ พระองค์ คือ ปมิตา อภิตา

ส่วนพระนางยโสstroRa พระราชธิดาของพระเจ้าชัยเสนะ ต่อมามาได้ทรงอภิเชกสมรส กับพระเจ้าอัญชัน ทรงมีพระราชโอรส ๒ พระองค์ คือ สุปปุพุทธะ ทันทปานิ และ พระราชธิดา ๒ พระองค์ คือ มายา ปชาบตี

พระเจ้าสุทธอรานะ ทรงอภิเชกสมรสกับพระนางมายา เสด็จขึ้นครองราชสมบัติใน กรุงกบกิลพัสดุ สืบสันตติวงศ์ต่อจากพระเจ้าสีหหนุ

พระพุทธเจ้าของเรายังหลาย เสด็จอุปัต্তิในชุมพูทวีป มัชลิมนบด แคว้นสักกะ เป็นชนชาติอริยกะ วรรณะกษัตริย์ ศากยวงศ์ พระราชโกรสของพระเจ้าสุทโธทนะกับพระนางสิริมามาวยา ก่อนพุทธศักราช ๔๐ ปี

ประเวทที่ ๓

ประสูติ

พระโพธิสัตว์ ทรงถือปฎิสนธิในพระครรภ์พระนางสิริมหามายา เมื่อครบกำหนด
ทศมาส จวนจะประสูติ พระนางได้ทูลขออนุญาตพระราชสวามี เพื่อเสด็จไปประสูติที่
เมืองเทวทะ ตามธรรมเนียมพราหมณ์ว่า เมื่อภรรยามีครรภ์ จะไม่คลอดที่เรือนสามี
ต้องกลับไปคลอดที่เรือนสกุลเดิมของตน เป็นประเพณีสืบทอดกันมา พระเจ้าสุทโธทนา^๕
ทรงประทานอนุญาต มิได้ขัดพระทัยพระมหาเสี้

ครั้นรุ่งเช้าวันเพญวิสาขามาส (ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖) ก่อนพุทธศักราช ๒๐ ปี พระนาง
เสด็จออกไปพร้อมด้วยข้าราชบริพาร ทั้งฝ่ายในและฝ่ายหน้า โดยสัตلامารค เมื่อเสด็จถึง
อุทยานลุมพินีวัน ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างเมืองกบิลพัสดุกับเมืองเทวทะ ทรงมีพระประสงค์จะ^๖
ทรงหยุดพักสักครู่หนึ่ง ในขณะนั้น ทรงเกิดประชวรพระครรภ์ ประสูติพระราชโอรส
ภายใต้ร่มเมี้ยສາລະສານที่นั้นเอง

เมื่อพระโพธิสัตว์ประสูติ ได้เสด็จพระดำเนินด้วยพระบาท ๗ ก้าว ทรงเปล่ง^๗
อาสวิวาจาว่า โคโคหมสุมิ โลกสุส เชฏโรหมสุมิ โลกสุส เสฎโรหมสุมิ โลกสุส
อยมนติมา ชาติ นตถิทานิ ปุนพูกโว เราเป็นเลิศในโลก เราเป็นใหญ่ในโลก เราเป็น^๘
ผู้ประเสริฐในโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ ภพใหม่เมื่มี คำอุทานนี้เป็นนิมิตหมายการ
บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ

พระเจ้าสุทโธทนา ทรงทราบข่าวการประสูติพระราชโอรส ทรงดีพระทัย รับสั่งให้
ทูลเชิญเสด็จพระมารดาและพระราชโอรสกลับคืนสู่เมืองกบิลพัสดุ

เกิดเหตุการณ์สำคัญ อสิตดาบสเข้าฝ่าและพยากรณ์

เมื่อพระราชโอรสประสูติได้ ๓ วัน อสิตดาบส เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กາພທේවิลดาบส
อาศัยอยู่ใกล้ภูเขาหิมพานต์ มีความคุ้นเคยและเป็นที่เคารพนับถือของราชสกุล ได้ทราบ
ข่าวพระราชโอรสประสูติ จึงเข้าไปเยี่ยม พระเจ้าสุทโธทนา ทรงทราบแล้ว ตรัสเชิญ^๙
ให้เข้าไปนั่งในพระตำแหน่ง ทรงอภิวิษฐ์ และโปรดครรภ์ตามสมควรแล้ว รับสั่งให้อุ้ม^{๑๐}
พระราชโอรสออกมาก เพื่อนมัสการอสิตดาบส พระดาบสเห็นพระราชโอรสนั้น มีพระ^{๑๑}
ลักษณะตรงตามตำรามหาบุรุษลักษณะ จึงลุกขึ้นกราบลงที่พระบาททั้งสองของพระ

ราชโโหรสด้วยเสียรเกล้า กล่าวคำนำพายพระลักษณะของพระราชนอร์ส ตามมหาบุรุษ-ลักษณะพยากรณศาสตร์ว่า ผู้มีลักษณะเช่นนี้ มีคติเป็น ๒ คือ

๑. ถ้าอยู่ครองมรภาวาส จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีมหาสมุทรทั้ง ๔ เป็นขอบเขต

๒. ถ้าออกผนวช จะได้ตั้งรัฐเป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระศาสดา เอกในโลก แล้วถวายพระพรลากับไปอาคารของตน

ฝ่ายราชสกุล เห็นด้าบสั่งเป็นที่นับถือของตน ก้มกราบพระบาทของพระราชนอร์ส แสดงความนับถือ และได้ฟังคำพยากรณ์อย่างนั้น มีจิตเลื่อมใสในพระราชนอร์สยิ่งนัก ยอมถวายพระอุรสาของตนให้เป็นบริวารสกุลลงทะเบียน สร่วนพระเจ้าสุทโธทนาอดพระเนตรเห็นการกระทำเช่นนั้น ก็ก้มกราบพระราชนอร์ส นี้เป็นการกราบครั้งแรกของพระราชนิเวศน์ พร้อมรับสั่งให้จัดฟีเลี้ยงนางนมคอยอภิบาลรักษาพระราชนอร์สเป็นอย่างดี

เมื่อพระราชนกุมารประสูติได้ ๕ วัน พระเจ้าสุทโธทนา ทรงโปรดให้ประชุมพระประยูรญาติ และเสนอมาตย์ พร้อมทั้งเชิญพระมหาณ ๑๐๘ คน มาบริโภคโภชนาหารในพระราชนิเวศน์ ครั้นเสร็จแล้ว ทรงคัดเลือกพระมหาณ ๙ คน ผู้มีความชำนาญในการทำนายลักษณะ พระมหาณ ๗ คนแรก เห็นพระลักษณะของพระมหาบุรุษตรงตามตัวรำมหาบุรุษลักษณะ ได้ทำนายเป็น ๒ คติ เมื่อนี้ก็สิ้นสถาบันทำนายไว้ แต่โภณทั้งญู-พระมหาณ ซึ่งเป็นพระมหาณหนุ่ม มีอายุน้อยกว่าพระมหาณทั้งหมด ได้ทำนายเป็นคติเดียวว่า พระราชนกุมารจะเสด็จออกผนวช ตรัสรัฐเป็นพระศาสดาเอกในโลกแน่นอน ต่อจากนั้น ทำการขานพระนามว่า สิทธิตตํ แปลว่า ผู้มีความต้องการสำเร็จ แต่เมื่อชาชนมักเรียกตามพระโคตรว่า โคตมะ

ฝ่ายพระนางสิริมามายา พระมารดา พ่อประสูติพระราชนอร์สได้ ๗ วัน ก็สิ้นพระชนม์ พระเจ้าสุทโธทนา ทรงมอบพระราชนอร์สให้พระนางปชาบตีโคตมี พระนันนาง ได้เลี้ยงดูต่อมา ภายหลังพระนางทรงอภิเชกสมรสกับพระเจ้าสุทโธทนา ทรงมีพระราชนอร์ส พระนามว่านันทกุมา ทรงมีพระราชนิวัติ พระนามว่ารูปันนทา

เมื่อพระสิทธิตตํกุมา ทรงมีพระชนมายุได้ ๗ ปี พระราชนิวัติรับสั่งให้ชุดสรง โบกขนนี ๓ สรง ภายในพระราชนิเวศน์ ปลูกบัวขาวสระหนึ่ง ปลูกบัวหลวงสระหนึ่ง ปลูกบัวขาวสระหนึ่ง ตกแต่งให้เป็นที่เล่นสำราญพระทัยของพระราชนอร์ส และจัดเครื่องทรง คือ จันทน์สำหรับทา ผ้าโพกพระเสียร ฉลองพระองค์ ผ้าทรงสะพัก พระภูษา ล้วนเป็นของแคว้นกาสีทั้งสิ้น ซึ่งนิยมกันว่าเป็นของประณีตในเวลาอันนั้น มีคนคอยกัน

เศรษฐัตรทั้งกลางวันกลางคืน เพื่อไม่ให้เย็น ร้อน ชื้น ลีลาของ แดด น้ำค้าง มาต้องประวราภัยได้

ครั้นพระราชนมาร มีพระชนมายุเจริญวัย ควรจะศึกษาศิลปวิทยาได้ พระราชนิตาทรงพาไปเมอบไว้ในสำนักครูวิศวามิตร พระราชนมารทรงเรียนได้ว่องไว จบสิ้นความรู้ของอาจารย์ แสดงศิลปวิทยาให้ปรากฏในหมู่พระญาติ ไม่มีพระราชนมารอื่นจะเทียบได้

ทรงเจริญアナปานสตि

ขณะทรงพระเยาว์ คราวหนึ่งมีพระราชพิธีจารนั้นคัลแรกนาขวัญ ถือเป็นนักขัตฤกษ์ของบ้านเมือง พระราชนิตาเสด็จแรกนาด้วยพระองค์เอง โปรดให้พระสิทธิ์ตัณกุมาตามเสด็จด้วย และให้จัดที่ประทับภายใต้ต้นหว้า ครั้นถึงเวลาแรกนา เหล่าพี่เลี้ยงนางนມพากันออกมาดูข้างนอก พระกุมาประทับอยู่ตามลำพัง เสด็จขึ้นนั่งบนบลังก์เจริญアナปานสตि ทำปฐมมาให้เกิดขึ้น ขณะนั้นเป็นเวลาป่าย เขาตันไม้เมื่อคล้อยตามตะวัน แต่เขาตันหว้าตรงเหมือนเวลาเที่ยง เหล่าพี่เลี้ยงนางนມกลับเข้ามาเห็น ต่างพิศวงสงสัย จึงกราบทูลให้พระเจ้าสุทโธทนาทรงทราบแล้ว พระองค์เสด็จมาเห็นเหตุอัศจรรย์ เช่นนั้น จึงถวายบังคมพระราชโกรสเป็นครั้งที่ ๒

ทรงอภิเชกสมรส

เมื่อพระราชนมาร มีพระชนมายุได้ ๑๖ ปี พระเจ้าสุทโธทนา มีพระประสกจะให้เจ้าย沙ทิรัตนะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิตามคำนำนัย จึงพยายามท่านุถอนมเป็นอย่างดี ทรงรับสั่งให้สร้างปราสาท ๓ ฤดู คือ ฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน ตกแต่งปราสาทให้เหมาะสมแก่ฤดูนั้นๆ เพื่อเป็นที่ประทับอยู่ของพระราชนมาร ทรงให้อภิเชกสมรสกับเจ้าหญิงยโสธรารหรือพิมพา พระราชนิตาของพระเจ้าสุปพุทธะเมืองเทเวทะ ซึ่งประสูติแต่พระนางอมิตา พระกนิษฐภคินีของพระองค์ เจ้าย沙ทิรัตนะประทับอยู่ในปราสาท ๓ ฤดู เสวยสุขสมบูรณ์ทั้งกลางวันกลางคืน พอพระชนมายุได้ ๒๙ ปี ทรงมีพระราชโกรส พระนามว่าราหุลกุมาร ประสูติแต่พระนางยโสธรฯ

ประชethที่ ๔

เสด็จออกบรรพชา

เจ้าชายสิทธิ์ตถุ เสด็จอยู่ครองพระราชวังสวนกุหลาบฯ ๒๙ ปี วันหนึ่งได้เสด็จประพาสอุทยานกับนายฉันนະ เทวดาจึงได้นำมิตเทวทูต ๔ ศีอ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ให้ปรากฏเบื้องหน้าพระพักตร์ตามลำดับ เมื่อพระองค์ทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย ทรงเกิดความสัจจะสลดพระทัย และเมื่อทอดพระเนตรเห็นสมณะ ก็มีพระทัยน้อมไปในการออกบรรพชา พร้อมกับได้ทราบข่าวการประสูติพระโอรส ทำให้พระองค์ทรงเห็นว่า ความแก่ ความเจ็บ และความตาย ล้วนเป็นผลลัพธ์เนื่องมาจากการเกิด เป็นเหตุให้ตัดสินพระทัยเสด็จออกผนวชทันที

พระองค์เสด็จออกผนวชตอนกลางคืน ทรงม้ากัณฐกะ มีนายฉันนะตามเสด็จไปถึงฝั่งแม่น้ำโขโนมา รับสั่งให้นายฉันนะนำม้ากัณฐกะกลับคืนพระนคร ทรงตัดพระมาลีด้วยพระชรรค์ ครั้งเดียว พระมาลีเหลือ只有วประมาณ ๒ องคุลี ภูมิการพรหมได้น้อมนำบาร แล้วผ้ากาสาวพัตรย้อมด้วยน้ำ fading ของต้นไม้มีสีเหลืองหม่น เข้าไปถวายสำหรับนุ่งผืนหนึ่ง ห่มผืนหนึ่ง พระองค์ทรงครองผ้ากาสาวพัตรนั้นแล้ว อธิษฐานเพศเป็นบรรพชิต ณ ฝั่งแม่น้ำโขโนมานั้น

ประเวทที่ ๕

ตรัส្ឋ

พระมหาบุรุษครั้นผ่านวชแล้ว เสด็จประทับแรมที่สวนมะม่วงแห่งหนึ่ง ซึ่ออนุปิยอัมพัน เขตอนุปิยนิคม แคว้นมัลตะ ราوا ๗ วัน หลังจากนั้น ทรงออกแสวงหาความรู้ที่จะทำให้หลุดพ้นจากทุกๆ เสด็จเดินทางไปพบปะสนทนากับนักบัวและคณาจารย์ต่าง ๆ จนถึงแคว้นมคอร เมืองราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสาร ผู้ครองแคว้นมคอร เสด็จมาเข้าเฝ้า ตรีสถานถึงชาติสกุลแล้ว ได้ทรงเชื้อเชิญให้อัญถียกันที่แคว้นมคอร โดยจะแบ่งสิริราชสมบัติให้ครองครองส่วนหนึ่ง พระองค์ทรงปฏิเสธและแสดงความประสงค์ว่าจะออกแสวงหาทางพันทุกๆ พระเจ้าพิมพิสาร ทรงอนุโมทนาและทูลขอปฏิญญาว่า ถ้าตรัส្ឋแล้ว ขอให้เสด็จมาเทศนาโปรดด้วย

เมื่อทรงรับปฏิญญาพระเจ้าพิมพิสารแล้ว พระองค์ได้เสด็จไปยังสำนักของอาจารดาบส กาลามโคตร ฝึกิจจนสำเร็จสมบัติ ๗ แต่ทรงเห็นว่ายังไม่ใช่ทางพันทุกๆ จึงทรงลาอาจารดาบสเสด็จไปศึกษา กับอุทกดาบส รามบุตร จนสำเร็จสมบัติ ๘ ทรงเห็นว่ายังไม่ใช่ทางพันทุกๆ ที่ทำให้พ้นไปจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย จึงทรงลาอุทกดาบสเสด็จจากริกไปแสวงหาทางพันทุกๆ ลำพังพระองค์เอง เมื่อเสด็จถึงตำบลอรุณเวลาเสนานิคม ทอดพระเนตรเห็นพื้นที่ร่มรื่น แนวป่าเขียวสดใส เป็นที่เบิกบานใจ มีแม่น้ำไหลผ่าน น้ำใส สะอาด อุดมไปด้วยไม้เขียวขี้ราก ที่อยู่ในน้ำ น้ำใส จึงตัดสินพระทัยเสด็จประทับอยู่ ณ สถานที่นั้น

ทรงบำเพ็ญทุกรกริริยา

เมื่อพระมหาบุรุษตัดสินพระทัยแสวงหาทางพันทุกๆ ด้วยพระองค์เองเข่นนั้นแล้ว ทรงคำริว่า บางที่การทราบกายให้ลำบาก จะเป็นทางแห่งการตรัส្ឋ จึงเริ่มบำเพ็ญทุกรกริริยา คือ การทำความเพียรที่ทำได้ยาก เป็นการทราบตนเองให้ลำบากด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

วาระแรก ทรงกดพระทนต์ด้วยพระทนต์ กดพระตากลุ่มด้วยพระอิชิวาหาให้แน่น จนพระเสโขให้เหลือจากพระกัจฉะ ทรงเสวยทุกข์เวทนาเสนสาหัส เมื่อคนที่แข็งแรง จับคนมีกำลังน้อยที่ศรีษะหรือที่คอ บีบให้แน่น แม้พระวราภัยกระวนกระวาย แต่ทุกข์เวทนา ก็ไม่อาจครอบงำพระทัยให้กระสับกระส่ายได้เลย มีพระสถิตมั่นคง ไม่ฟันเพื่อน ไม่ท้อถอย ครั้นทรงเห็นว่าไม่ใช่ทางตรัส្ឋ จึงทรงเปลี่ยนเป็นวิธีอื่น

วาระที่สอง ทรงกลั่นลมอัสสาสะปัสสาสะ ทางช่องพระนาสิกและช่องพระโอหูรู๊
เกิดเสียงดังอู้ทางช่องพระกระณทั้งสอง ให้ปวดพระศีริ เสียดพระอุทธร ร้อนในพระ
วรกายเป็นกำลัง แม้จะเสวยทุกขเวทนาแسنสหสติเพียงนี้ ทุกเวทนานั้น ก็ไม่อาจ
ครอบงำพระทัยให้กระสับกระสายได้ มีพระสติมั่นคง ไม่พินเปื่อน ไม่ห้อถอย ครั้นทรง
เห็นว่าไม่ใช่ทางตรัสรู้ จึงทรงเปลี่ยนเป็นวิธีอื่นอีก

วาระที่สาม ทรงอดพระภรรยาหาร เสวยวันละน้อยบ้าง เสวยพระภรรยาหาร
ละเอียดบ้าง จนพระวรกายเที่ยวแห้ง พระฉวีวรรณศร้าหมอง พระอัฐปракาฎหัวพระวรกาย
เมื่อทรงลูบพระวรกาย เส้นพระโลมามีรากเน่าหลุดร่วงไป มีพระกำลังน้อยลง จะเสด็จไป
ข้างไหนก็ล้มพับอยู่ตรัตนั้น ทรงเห็นว่ายังไม่ใช่ทางตรัสรู้แท้จริง

ทรงเลิกบำเพ็ญทุกรثิริยา

ภายหลังทรงสั่นนิษฐานว่า ทุกรธิริยาไม่ใช่ทางตรัสรู้แน่แล้ว จึงทรงเลิกบำเพ็ญ
ทุกรธิริยา ครั้นนั้น อุปมา ๓ ข้อ ที่ไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อนเลย ปรากฏขึ้นในพระทัย
ของพระองค์ว่า

๑. สมณพราหมณ์เหล่าใด มีกายยังไม่หลีกออกจากภัย ใจยังระคนด้วยกิเลส
มีความพอใจรักใคร่ในภัย เขายังลงทะเบียนได้ ยังสงบระงับไม่ได้ สมณพราหมณ์เหล่านั้น แม้
จะเสวยทุกขเวทนาแسنสหสติ เพาะทำความเพียรก็ต้องไม่ได้เสวยก็ต้องไม่สามารถจะ
ตรัสรู้ได้ เมื่อไม่สติชุ่มด้วยยิ่ง แข็งอยู่ในน้ำ ถ้าบุรุษมีความต้องการไฟ นำไม้นั้นมาสีให้
เกิดไฟ ก็ไม่อาจให้ไฟเกิดขึ้นได้เลย เขาต้องเห็นด้หน่อยเปล่า เพราะไม่นั้นยังสติ มีyangอยู่
ทั้งแข็งอยู่ในน้ำ

๒. สมณพราหมณ์เหล่าใด มีกายหลีกออกจากภัยแล้ว แต่ใจยังระคนด้วยกิเลส
มีความพอใจรักใคร่ในภัย เขายังลงทะเบียนได้ ยังสงบระงับไม่ได้ สมณพราหมณ์เหล่านั้น แม้
จะเสวยทุกขเวทนาแسنสหสติ เพาะทำความเพียรก็ต้องไม่ได้เสวยก็ต้องไม่สามารถจะ
ตรัสรู้ได้ เมื่อไม่สติชุ่มด้วยยิ่ง วางไว้บนบก แม้ห่างไกลจากน้ำ ก็ไม่อาจนำมาสีให้เกิด
ไฟได้ เขาต้องเห็นด้หน่อยเปล่า เพราะเป็นไม้สติชุ่มด้วยยิ่ง แม้จะวางอยู่บนบก็จริง

๓. สมณพราหมณ์เหล่าใด มีกายหลีกออกจากภัยแล้ว ใจก็ไม่ระคนด้วยกิเลส
ทั้งลงทะเบียนใจรักใคร่ในภัยได้แล้ว สงบระงับดีแล้ว สมณพราหมณ์เหล่านั้น ได้เสวย
ทุกขเวทนาแسنสหสติ เพาะทำความเพียรก็ต้องไม่ได้เสวยก็ต้องสามารถจะตรัสรู้ได้
เมื่อไม่แห้งสนิท วางอยู่บนบก ห่างไกลจากน้ำ ย่อมนำมาสีให้เกิดไฟได้ เพราะเป็น
ไม้แห้ง ทั้งวางอยู่บนบก ไกลจากน้ำ

พระมหาบุรุษทรงดำริว่า สมณพราหมณ์เหล่าใด ได้เสวยทุกขเวทนาราแسنสาหัส ก็เดจากการทำความเพียร ในอดีต อนาคต หรือปัจจุบัน ทุกขเวทนานั้น อย่างมากก็เท่าที่ เราประสบอยู่นี้ ไม่เกินไปกว่านี้ แต่เราก็ไม่สามารถจะตรัสรู้ด้วยทุกรถรริกิริยาอันເຟັດຮ້ອນ อย่างนี้ ชະรอยทางแห่งการตรัสรู้ยังมีอยู่อົກ ทรงรະลິດได้ว่า เมื่อคราวมีพระชนມາຍ ๗ ปี ทรงเจริญอานาปานสตि คือ การกำหนดลมหายใจเข้าออก จนบรรลุปฐมภาน การบำเพ็ญ เพียรทางจิตจะเป็นทางแห่งการตรัสรู้ได้ และความเพียรเช่นนั้น คนชูบ侗ມไม่สามารถจะ ทำให้สำเร็จได้ เราจะกินข้าวสุกและขนมกุมมาสให้ร่างกายแข็งแรงก่อน ครั้นทรงตกลง พระทัยเข่นนี้แล้ว จึงหันมาเสวยพระกระยาหารตามปกติ

ฝ่ายปัญจัคคីยัง ៥ คือ โภณทัญญา วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ อัสสซិ เมื่อทราบ ข่าวว่าพระมหาบุรุษเสด็จออกจากบรรพชา จึงพา กันติดตามออกบวช ค่อยเฝ้าปรนนิบัติ ด้วยหวังว่า พระองค์ทรงบรรลุธรรมแล้ว จะทรงสั่งสอนตนให้บรรลุธรรมนั้นบ้าง ครั้นเห็น พระองค์ทรงเลิกอดพระกระยาหารและการทราบกายโดยวิธีต่างๆ แล้วหันมาเสวย พระกระยาหารตามปกติเช่นนั้น แสดงอาการรังเกียจว่า พระสมณโคดมคลายความเพียร เวียนมาเป็นคนมักมากเสียแล้ว คงไม่อาจบรรลุธรรมพิเศษได้ เพราะปัญจัคคីยัง គິດຈະເຟັດ ความเชื่อว่าการทำความเพียรทุกรถรริกิริยาเท่านั้น เป็นทางแห่งการตรัสรู้ จึงเบื่อหน่ายไม่คิดจะเฝ้า ปรนนิบัติรับใช้อົກต่อไป พากันหลบไปอยู่ป่าอิสปตุนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี

ทรงบำเพ็ญเพียรทางจิต

พระมหาบุรุษเสวยพระกระยาหาร ทำพระวรกายให้กลับมีพระกำลังแข็งแรง ทรงลະทิ้งลักษิที่มีมาแต่เดิมทั้งหมด เพราะทรงແນ່พระทัยว่าไม่ใช่ทางแห่งการตรัสรู้ ไม่ ทำให้พระองค์คันພบทางหลุดพ้นจากทุกข์ เป็นการใช้เวลาให้สูญเปล่าถึง ๖ ปี จึงทรง เลือกข้อปฏิบัติเป็นทางสายกลางเรียกว่า ‘มัชณิมาปฏิปทา’ คือ อริยมรรค มีองค์ ๘ ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกปปะ สัมมาว贾 สัมมาກัมมันตะ สัมมาอชาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เพื่อบำเพ็ญเพียรทางจิตต่อไป

เวลาเข้าของวันตรัสรู้ พระมหาบุรุษทรงรับข้าวปายาสของนางสุชาดา ริดาของ คุณหนบดิผู้มั่งคั่งแห่งตำบลอุรุเวลาเสนอanicom ซึ่งตั้งความปรารถนาไว้ว่า ขอให้ได้สามีที่มี ตระกูล semen กัน และขอให้ได้บุตรคนแรกเป็นชาย ครั้นสมปรารถนาแล้ว จึงหุงข้าวปายาส คือ ข้าวสุกหุงด้วยน้ำมันมัว จัดลงในถาดทองคำ นำไปบวงสรวงเทวดาที่ถนนบ้านໄວ เมื่อเห็นพระมหาบุรุษประทับนั่งอยู่ที่โคนต้นพระศรีมหาโพธิ มีพระวรกายผ่องใสยิ่งนัก เข้าใจว่าเป็นรุกขเทวดา จึงน้อมถอดข้าวปายาสเข้าไปถวาย ในเวลานั้นบาทรของพระ

มหาบุรุษอันตรรานหายไป จึงทรงรับถอดข้าวปายาสด้วยพระหัตถ์ แล้วทอดพระเนตรดูนางสุชาดา นางทรายพระอาการเข่นนั้น จึงกราบทูลถวายทั้งถอดแล้วกลับไป พระมหาบุรุษเสวยแล้ว ทรงอธิษฐานloyถอดลงในแม่น้ำเนรัญชราว่า ถ้าได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ขอให้ถอดนี้loyทวนกระแสน้ำขึ้นไป ขณะนั้น ถอดทองได้loyทวนกระแสน้ำตามคำอธิษฐาน พระองค์เสด็จประทับอยู่ที่ดงไม้สาละ ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา เวลาบ่ายจึงเสด็จกลับไปที่ต้นพระศรีมหาโพธิ ในระหว่างทางทรงรับหญ้าคา ๘ กำ จาคนายโสตถิยะ คนหาบหญ้า ทรงนำหญ้าคนนี้มาปูถอดต่อรัตนบลังก์ ณ โคนต้นพระศรีมหาโพธิ ประทับนั้งขัดสมาธิ หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก พระปจุภางค์อยู่ทางต้นพระศรีมหาโพธิ ตั้งพระวรกายตรง ดำรงพระสถิตมั่น ทรงตั้งพระทัยเด็ดเดี่ยวว่า แม่นื้อและเลือดจะเหือดแห้งไป เหลือแต่หนัง เอ็น และกระดูกก็ตามที่ ถ้าไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า จะไม่ลุกขึ้นจากที่นั้น

ทรงผจญภัย

เวลาเย็นของวันตรัสรู้ ขณะที่พระมหาบุรุษกำลังบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ พญาสวัตติมารมีใจริษยา คอยตามขัดขวางการสำเร็จมรรคผลตั้งแต่เสด็จออกผนวช เพราะเกรงว่าพระมหาบุรุษจะพ้นจากอำนาจของตน จึงยกพลเสนามารماจลุแสดงฤทธิ์ประการต่างๆ เพื่อข่มขู่พระมหาบุรุษให้ตกพระทัยกลัว ยกเลิกการบำเพ็ญเพียรพระมหาบุรุษทรงมีพระทัยสงบนิ่ง มีได้สะทกสะท้านหัวนั่นเอง ทรงนึกถึงพระบารมี ๑๐ ทัศ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา ที่ทรงเคยสั่งสมมาตั้งแต่ในอดีตชาติ อ้างมหาปฐมเป็นพยาน เข้าช่วยผจญพญาмарพร้อมเหล่าเสนามารให้ปราชัยแล้ว

หลังจากพญาสวัตติมารและเหล่าเสนามารพ่ายแพ้กลับไปหมดสิ้นแล้ว พระมหาบุรุษทรงบำเพ็ญเพียรต่อไป โดยทรงเจริญสมถวนา ทำจิตให้เป็นสมาธิแน่นแ่น ปราศจาก อุบกิเลสคืออารมณ์เครื่องเศร้าหมองใจ พระสถิตปัญญาแจ่มใส พิจารณาหลักธรรมได้ละเอียดลึกซึ้งโดยลำดับ ไม่ข้ากับบรรลุปฐมภาน ทุติยภาน ตติยภาน จตุตภาน ก็เป็นความสงบจับตับเงินในพระทัย

เวลาปฐมภาน ทรงบรรลุความรู้พิเศษเรียกว่า ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ คือ ระลึกชาติได้ ทำให้พระองค์สามารถหยั่งรู้อดีตของพระองค์และสรรพสัตว์ได้ตามพระประสงค์

เวลาแม้ชั่วมิยาม ทรงบรรลุจุตุปปาตญาณ หรือทิพพจักรุขญาณ ทำให้สามารถทราบการจุติและการเกิดของสรรพสัตว์ทั้งหลาย

เวลาปัจฉิมยาม ทรงบรรลุอาสวักขัยญาณ ทำให้ตัดกิเลสอาสวะทั้งปวงได้สิ้นเชิง ครั้นใกล้รุ่ง ทรงบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ ตรัสรู้อริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ مرض สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ขณะมีพระชนมายุ ๓๕ ปี ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี

ปฐมโพธิกาล

ปริเขตที่ ๖

เสวยวิมุตติสุข

หลังจากตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ประทับเสวยวิมุตติสุข คือ สุขในการหลุดพ้นจากอา娑伽ริเกส ณ สถานที่ ๗ แห่ง แห่งละ ๗ วัน รวม ๗ สัปดาห์ ดังนี้

สัปดาห์ที่ ๑ เสด็จประทับนั่งอยู่บนรัตนบัลลังก์ใต้ต้นพระศรีมหาโพธินั่นเอง ยังไม่เสด็จลูกขึ้นไปไหน ทรงพิจารณาปฏิจสมุปบาทกลับไปกลับมา

สัปดาห์ที่ ๒ เสด็จไปประทับยืนทางทิศอีสาน คือทิศตะวันออกเฉียงเหนือของต้นพระศรีมหาโพธิ์ ทอดพระเนตรต้นพระศรีมหาโพธิ์ ไม่กระพริบพระเนตร สถานที่นั้นเรียกว่า อนิมิสเจดีย์ แสดงให้เห็นพระกตัญญูญาติเวทีต่อต้นพระศรีมหาโพธิ์ ที่ทรงอาศัยร่มเงาบำเพ็ญเพียรจนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

สัปดาห์ที่ ๓ ทรงเนรมิตสถานที่จงกรมขึ้นทางทิศอุดร คือทิศเหนือ ระหว่างต้นพระศรีมหาโพธิกับอนิมิสเจดีย์ เสด็จจงกรมในที่นั้น สถานที่นั้นเรียกว่า รัตนจงกรมเจดีย์

สัปดาห์ที่ ๔ เสด็จไปประทับนั่งขัดบัลลังก์ ทรงพิจารณาอภิธรรมปีปฏิกू ณ เรือนแก้วที่เทวดาเนรมิตถวาย ตั้งอยู่ทางทิศพายัพ คือทิศตะวันตกเฉียงเหนือของต้นพระศรีมหาโพธิ์ สถานที่นั้นเรียกว่า รัตนธรรมเจดีย์

สัปดาห์ที่ ๕ เสด็จออกไปประทับใต้ต้นไทร ชื่อชปานนิโคธ เป็นที่พักของคนเลี้ยงแพะ ตั้งอยู่ทางทิศบูรพา คือทิศตะวันออกของต้นพระศรีมหาโพธิ์ ขณะประทับนั่งเสวยวิมุตติสุข อดีามาร ๓ นาง คือ ตัณหา ราคะ และอรดี ได้เข้ามายั่วยวน แต่ก็ไม่สามารถทำให้พระทัยของพระองค์หวั่นไหวได้จึงต้องล่าถอยกลับไปจากนั้นพระมหาณัคหนึ่งชื่อหุหุกชาติ เพราะมักตัวคนอื่นว่า หิ หิ ได้มาถูลตามปัญหาเกี่ยวกับหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นพระมหาณ้อย่างแท้จริง พระองค์ตรัสว่า ผู้ลอยบาปได้แล้ว ไม่ข่มขู่คนอื่นด้วยคำหยาบว่า หิ หิ หมั่นสำรวมตน รอบรู้ ประพฤติพระธรรมจรรยาจบแล้ว ไม่มีกิเลสในใจ เม้น้อยหนึ่ง ควรเรียกว่าเป็นพระมหาณแท้จริง พระมหาณนั้น ได้ฟังแล้วเดินหลีกไป

สัปดาห์ที่ ๖ เสด็จไปประทับนั่งใต้ต้นจิก ชื่อมุจลินธ์ ตั้งอยู่ทางทิศอุดเนย คือทิศตะวันออกเฉียงใต้ของต้นพระศรีมหาโพธิ์ ระหว่างนั้นมีฝนตกทั้งสัปดาห์ มุจลินธนาคราชได้ขึ้นจากสร่าน้ำในบริเวณนั้น มาขนาดลำตัวโอบรอบพระวรกายและแฟ พังพานปกป่องพระศีรษะ ไม่ให้ลงและฝนต้องพระวรกาย ครั้นฝนหายขาดแล้ว มุจลินธนาคราชคล้ายขندอกออกแล้วจากไป

สัปดาห์ที่ ๗ เสด็จไปประทับใต้ต้นเกต ชื่อราชาโยตนะ ตั้งอยู่ทางทิศทักษิณ คือทิศใต้ของต้นพระศรีมหาโพธิ ขณะประทับนั่งเสวยวิมุตติสุข พาณิชสองพี่น้อง คือ ตปุสสและภัลลิกะ เดินทางจากอุกคลชนบทมาถึงที่นั้น เห็นพระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ใต้ต้นราชายตนะ ได้นำข้าวสัตตบุญและสัตตพุงเข้าไปถวาย และแสดงตนเป็นปฐมอุบาสก ขอถึงพระรัตนะ ๒ ประการ คือ พระพุทธเจ้าและพระธรรม เป็นสรณะที่พึงตลอดชีวิต เรียกว่า เทววاجิกอุบาสก

ทรงพิจารณาสัตว์โลกเบรี่ยบด้วยดอกบัว

เมื่อสิ้นสัปดาห์ที่ ๗ พระพุทธเจ้าเสด็จกลับไปประทับใต้ต้นอุปปานิโคโรหีก ครั้งหนึ่ง ทรงรำพึงถึงพระธรรมที่ได้ตรัสรู้แล้ว ทรงเห็นว่าเป็นธรรมลึกซึ้ง ยากที่บุคคลผู้เพลิดเพลินอยู่ในความคุณจะรู้แจ้งเห็นจริงได้ จึงไม่น้อมพระทัยสั่งสอนธรรมแก่ผู้อื่น ทันใดนั้นท้าวสหัมบดีพรหมได้มามาเข้าเฝ้า กราบทูลอาราธนาให้ทรงสั่งสอนธรรม เพราะผู้ที่มีกิเลสเบาบางสามารถรู้แจ้งธรรมก็มีอยู่ ถ้าไม่ทรงสั่งสอนธรรม คนเหล่านี้จะสูญเสียโอกาสและประโยชน์อย่างใหญ่หลวง พระพุทธองค์ทรงอาทัยพระกรุณายในหมู่สัตว์ เมื่อท้าวสหัมบดีพรหมกราบทูลเช่นนั้น จึงทรงรับคำอาราธนา ทรงตรวจดูอริยาศัยของเวไนยสัตว์ ควรแก่การแนะนำสั่งสอน ทรงทราบด้วยพระปัญญาว่า บางคนมีกิเลสน้อย บางคนมีกิเลสหนา บางคนมีอินทรีย์กล้า บางคนมีอินทรีย์อ่อน บางคนสอนให้รู้จ่าย บางคนสอนให้รู้ยาก บางคนไม่สามารถจะรู้ได้เลย เมื่อนบัวเกิดในน้ำ เจริญเติบโตในน้ำ ลง根ในน้ำ บางเหล่ายังจมอยู่ในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ น้ำหล่อเลี้ยงไว้ บางเหล่าตั้งอยู่เสมอในน้ำ บางเหล่าตั้งขึ้นพ้นน้ำ บัวทั้ง ๓ ชนิดนั้น บัวพ้นน้ำ พoSัมผัสแสงอาทิตย์ก็เบ่งบานในทันที บัวเสมอในรอเบ่งบานในวันพรุ่งนี้ และ บัวจนน้ำ ตั้งอยู่ในน้ำ คงเบ่งบานในวันต่อๆ ไป

ในพระบาลีปราภูณเพียงบัว ๓ เหล่า คือ บัวจนน้ำ บัวเสมอในน้ำ บัวพ้นน้ำ แต่ในอรรถกถาได้เพิ่มเป็นบัว ๔ เหล่า เพื่อนำไปเบรี่ยบกับบุคคล ๔ ประเภท ปราภูณอยู่ในพระบาลีสูตรต้นตปภูก วงศุตตันนิการ จตุกนิบາต และพระบาลีอวิธรรมปีภูก ปุคคลบัญญัติ ดังนี้

๑. อุคழภูตัญญู บุคคลมีปัญญาเฉียบแหลม เพียงแต่ก้าวข้อธรรมขึ้นแสดง ก็สามารถรู้แจ้งทันที เบรี่ยบเหมือนบัวพ้นน้ำ พoSัมผัสแสงอาทิตย์ก็พลันเบ่งบานในวันนี้

๒. วิปจิตัญญู บุคคลมีปัญญาปานกลาง พอดีฟังอธิบายหรือขยายความให้เข้าใจ เพียงเล็กน้อย ก็สามารถรู้แจ้งได้ เบรี่ยบเหมือนบัวเสมอในน้ำ รอเบ่งบานในวันพรุ่งนี้

๓. เนี่ยยะ บุคคลมีปัญญาพอจะแนะนำได้ เมื่อได้รับการพร่าสอนอย่างสมำเสมอ ก็พอจะรู้แจ้งตามได้ เปรียบเหมือนบัวจมน้ำ คอยเปงบานในวันมะรืนนี้

๔. ปทประะ บุคคลอับปัญญา แม้เล่าเรียนทรงจำไว้ได้แล้ว แต่ไม่สามารถจะรู้แจ้งธรรม เป็นคนอาภัพ ไม่ยอมรับคำแนะนำ เปรียบเหมือนบัวจมอยู่ในโคลนตม เป็นอาหารของปลาและเต่า ไม่มีโอกาสจะเปงบานได้เลย

ครั้นพระพุทธเจ้าทรงตั้งพระทัยจะแสดงธรรมสั่งสอนชาวโลกอย่างนี้แล้ว จากนั้นทรงพิจารณาบุคคลผู้ควรได้ฟังธรรมก่อน ก็ทรงเห็นอาการดับสและอุทกดาวส ผู้สอนให้พระองค์สำเร็จสมาบัติ ๘ ท่านทั้งสองเป็นคนฉลาด มีกิเลสเบาบาง สามารถจะรู้ธรรมได้ฉับพลัน แต่ทรงทราบว่าคนทั้งสองสิ้นชีวิตเสียแล้ว เมื่อทรงพิจารณาตรวจดูต่อไป ก็ทรงเห็นปัญจัคคีที่เคยฝึกนิบัติพระองค์ขณะทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาอยู่ เมื่อทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา ได้ละทิ้งพระองค์ไป และทรงทราบว่า ขณะนี้ปัญจัคคีพักอยู่ที่ป่าอสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี

ทรงแสดงปฐมเทศนา

พระองค์ทรงกำหนดว่าจะแสดงธรรมแก่ปัญจัคคีก่อน จึงเสด็จออกจากต้นอชปานิโคร ตอนเช้าวันนี้ ๑๕ ค่ำแห่งเดือนอาสาฬหะ คือ เดือน ๘ ทรงพระดำเนินไปตามทางที่จะไปเมืองพาราณสี อันเป็นเมืองหลวงของแคว้นกาสี ครั้นเสด็จถึงเขตติดต่อระหว่างแม่น้ำคยา กับต้นพระศรีมหาโพธิ ทรงพบอาชีวากชื่ออุปະโนสุวนทางมาอุปกาชีวะ เห็นพระชนวีวรรณของพระองค์ผุดผ่อง นีกประหลาดใจ ต้องการทราบว่าใครเป็นศาสดา จึงทูลถามพระองค์ พอดียินคำตอบว่า พระองค์เป็นผู้ตรัสรู้เอง ไม่ใครเป็นศาสดาสั่งสอน อุปกาชีวกไม่เชื่อ สั่นศีรษะแล้วเดินหน้าไป พระองค์เสด็จต่อไปยังป่าอสิปตนมฤคทายวัน ถึงที่อยู่ของปัญจัคคีในเวลาเย็นวันเดียวกัน

ฝ่ายปัญจัคคีเห็นพระพุทธเจ้าเสด็จมาแต่ไกล ก็นัดหมายกันว่า พระสมณโคดมนี้ ทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา คลายความเพียร เวียนมาเพื่อความมักมากเสียแล้ว ไม่สามารถจะบรรลุธรรมวิเศษอะไรได้ เมื่อเสด็จมาถึง พວกเราจะไม่ให้ ไม่ต้อนรับ ไม่รับบทเจริญ เมื่อตนแต่ก่อน แต่จะปูอาสนะไว ครั้นพระองค์เสด็จเข้าไปหาแล้ว ปัญจัคคีพุดถ้อยคำอันแสดงความไม่เคารพ พระองค์จึงตรัสว่า เราได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว มาแสดงธรรมให้ฟัง ปัญจัคคีไม่เชื่อ จึงทรงเตือนสติว่า เธอทั้งหลายจำได้อยู่หรือว่า วาจาเช่นนี้เราเคยพูดมาก่อน ปัญจัคคีนึกขึ้นได้ว่า พระองค์ไม่เคยตรัสถามคำใดก่อน จึงถวายอภิวัதยอมรับฟังพระธรรมเทศนา

รุ่งขึ้นวันอาสาพหุชา พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาชื่อรัมจักรกับปวตตนสูตร โปรดปัญจวัคคี ความย่อว่า ส่วนสุดสองอย่างบรรพชิตไม่ควรยึดถือปฏิบัติ ได้แก่ การสุขลิภานุโยค การหมกมุ่นอยู่ด้วยการสุข ซึ่งหย่อนเงินไป และอัตตกิลมณานุโยค การทำตนให้เดือดร้อน เช่น การทำทุกริริยา ซึ่งตึงเกินไป ส่วนสุดสองอย่างนี้ ไม่ใช่ทางพันทุกๆ พระองค์ทรงค้นพบทางสายกลางที่ไม่ข้องแวงกับส่วนสุดสองอย่างนั้น ไม่หย่อนนัก ไม่ตึงนัก เปรียบเหมือนสายพิณ หย่อนนักก็ได้ไม่ดัง ตึงนักก็ได้แล้วมากขาดสายพิณที่แข็งได้พอดี จึงจะดีดังและไม่ขาด ทางสายกลางนี้ เรียกว่า มัชณามปฎิปทา เป็นทางแห่งการตรัสรู้และพระนิพพาน

ขณะทรงแสดงพระธรรมเทศนาอยู่ โกลทัญญะเกิดดวงตาเห็นธรรมว่า สิ่งใด สิ่งหนึ่ง มีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดा สิ่งนั้นทั้งหมด มีความดับเป็นธรรมดा เมื่อทรงแสดงปฐมเทศนาจบลง ท่านได้บรรลุโสดาปัตติผล พระองค์ทรงทราบ จึงทรงเปล่งอุทานว่า อุณฑali วต โภ โกลุทลุโภ แปลว่า ผู้เจริญทั้งหลาย โกลทัญญะรู้แล้วหนอ พระอุทานนี้ ทำให้ท่านได้ชื่อว่า อัญญาโกลทัญญะ เป็นสักขีพยานว่า พระธรรมของพระองค์ที่ว่า ประณีตลุ่มลึกนั้น บัดนี้มีผู้รู้แจ้งแล้ว เมื่อท่านทูลขออุปสมบท พระองค์ทรงให้โกลทัญญะ อุปสมบทเป็นภิกษุ ด้วยพระวัวจ่าว่า ท่านจะเป็นภิกษุมาแล้ว ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว ท่านจะประพฤติพระธรรมจรรย์ เพื่อทำให้สุดทุกๆโดยชอบเกิด วิธีอุปสมบทอย่างนี้ เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสมบท ส่วนผู้ที่ได้รับการอุปสมบทด้วยวิธีนี้ เรียกว่า เอหิภิกขุ การอุปสมบทของพระอัญญาโกลทัญญะ ทำให้เกิดพระภิกษุองค์แรกขึ้นในพระพุทธศาสนา และทำให้มีพระรัตนตรัยครบสมบูรณ์ คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสังฆ์ในวันอาสาพหุชา

หลังจากนั้นมา พระองค์ประทับจำพรรษาแรก ณ ป่าอิสิตวนมฤคทายวัน ทรงแสดงพระธรรมเทศนาอีก จนพระปัญจวัคคีที่เหลือได้ดวงตาเห็นธรรมครบทุกรูป และทรงบัวให้ทั้งหมด เมื่อนอย่างบัวให้พระอัญญาโกลทัญญะทุกประการ

ทรงแสดงอนัตตลักษณสูตร

เมื่อภิกษุปัญจวัคคีบรรลุโสดาปัตติผล ตั้งอยู่ในฐานะเป็นพระอริยสาวก เพราะพึงรัมจักรกับปวตตนสูตรแล้ว พระพุทธเจ้าทรงมีพระประสงค์จะให้ภิกษุปัญจวัคคีย เหล่านั้นบรรลุอรหัต จึงทรงแสดงอนัตตลักษณสูตรให้ฟัง ความย่อว่า ภิกษุทั้งหลาย รูปคือร่างกาย เวทนาคือความรู้สุขทุกๆหรือไม่สุขไม่ทุกๆ สัญญาคือความจำ สังหารคือสภาพที่เกิดกับจิต ปรุงแต่งจิตให้ดีบ้าง ช้ำบ้าง และวิญญาณคือจิต รวมเรียกว่าขันธ์ ๕ นี้ เป็นอนัตตาไม่ใช่ตัวตน ถ้าขันธ์ ๕ นี้เป็นตัวตนแล้ว บุคคลผู้เป็นเจ้าของพึงปราณາได้

ตามใจชอบว่า จะเป็นอย่างนี้ก็ได้ อย่าเป็นอย่างนั้นเลย แต่เพราะขั้นร์ ๕ เป็นอนตตาไม่ใช่ ตัวตน บุคคลผู้เป็นเจ้าของจึงไม่สามารถบังคับได้ตามใจหัว

เมื่อพระพุทธองค์ตรัสสอนภิกษุปัญจวัคคีย์ให้พิจารณาแยกภายในใจโดยขั้นร์ ๕ เป็น อนตตาไม่ใช่ตัวตนอย่างนี้แล้ว ภิกษุปัญจวัคคีย์พิจารณาตามกราสพระธรรมเทศนานั้น จิตก็หลุดพ้นจากอาสวะ ไม่ถือมั่นด้วยอุปทาน สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด

ขณะนั้น มีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๖ องค์ คือ พระพุทธเจ้าและภิกษุปัญจวัคคีย์ อีก ๕ คือ พระอัญญาโภณทัญญา พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะ และพระอัสสชี

ประเวที ๗

ทรงส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนา

โปรดยสกุลบุตร

หลังจากแสดงธรรมโปรดปัญจัคคีย์แล้ว เสด็จประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตันมณฑาทายวัน เมืองพาราณสี บุตรเศรษฐีคนหนึ่งชื่อยสะ มีเรือน ๓ หลังเป็นที่อยู่ประจำใน ๓ ถู มีความสุขตามพระราชวิสัย ขณะนั้นเป็นช่วงฤดูฝน คืนวันหนึ่งยสกุลบุตรอนหลับก่อน เหล่านางบำเรอและบริวารหลับที่หลัง แสงไฟที่ตามไว้ยังสว่างอยู่ ยังส่องด้วยไฟฟ้าหิน บริวารเหล่านั้นนอนหลับอย่างชาดสติ มีอาการต่างๆ บางนางพินクトอยู่ที่รักแร้ บางนาง ตะโพนวางอยู่ข้างคอ บางนางเปิงมากตกอยู่บนอก บางนางสายยัม บางนางน้ำลายไหล บางนางบ่นละเมอพิมพ์ ไม่น่ายินดีเหมือนแต่ก่อน ปรากฏแก่ยสกุลบุตรเหมือนชาติพหุที่ ถูกทิ้งในป่าช้า ยสกุลบุตรเห็นแล้วสลดหดหู่ใจ เกิดความเบื่อหน่ายต่อชีวิตธรรมราeras หนีออกจากบ้าน บ่นพิมพ์ว่า ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ เดินไปตามทางป่าอิสิปตัน มณฑาทายวัน

ในเวลานั้นจวนใกล้รุ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จจงกรมอยู่ในที่แจ้ง ทรงได้ยินเสียง ยสกุลบุตรเดินบ่นมา จึงตรัสเรียกว่า ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง ยจะมาได้ นั่งลงเกิด เรากจักแสดงธรรมให้ฟัง ยสกุลบุตรได้ยินเสียงพระพุทธเจ้ารับสั่งอย่างนั้นแล้ว จึงถอด รองเท้าเข้าไปเฝ้าพระองค์ ถวายบังคม นั่ง ณ ที่สมควรข้างหนึ่งแล้ว

พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดยสกุลบุตรด้วยอนุปุพพีกถา คือ พระนนานการให้ ทาน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การรักษาศีล ไม่เบียดเบี้ยนซึ่งกันและกันทางกายภาพ ตามหลักมนุษยธรรม การเกิดในสวรรค์ อันเป็นผลจากการให้ทานและรักษาศีลนั้น โภษของกาม อันเกิดจากการเสวยสุขในสวรรค์ ซึ่งไม่จริงยั่งยืน ไม่ส่งบสุข ประกอบด้วย ความคับแคร้น น่าเบื่อหน่าย เป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ไม่มีที่สิ้นสุด และอานิสงส์การอุกไป จากการ ตัดซ่องทางให้เกิดทุกข์ สงบสุข เมื่อคนออกจากเรือนที่ไฟกำลังไหม้อยู่ ไม่เร่าร้อน ปลอดภัยทุกประการ

ครั้นพระองค์ทรงแสดงอนุปุพพีกถา ฟอกจิตยสกุลบุตรให้ห่างไกลจากความยินดี ในกาม จนเกิดดวงตาเห็นธรรม สำเร็จเป็นพระโสดาบัน เมื่อตนผ้าที่ปราสาจากมลทินควร รับน้ำย้อมแล้ว จึงทรงแสดงอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ นิโรห ความดับทุกข์ และทุกขนิโรหามนีปฏิปทา ทางดำเนินถึงความดับทุกข์ โปรดยสกุลบุตรให้ได้เห็นธรรม พิเศษ ณ ที่นั่นนั่น

ครั้นรุ่งเช้า márada ของ ysaklubutr ขึ้นไปบนเรือนไม่เห็นลูกชาย ตกใจ รีบไปบอกเศรษฐี ผู้เป็นสามี ท่านเศรษฐีให้คนให้ไปตามหาห้าง ๔ ทิศ ส่วนตนก็อ กตามหาด้วย เผอญเดินทางผ่านมาใกล้ป่าอิสิตวนมฤคทายวัน เห็นรองเท้าของลูกชายวางอยู่ จำได้ จึงตามเข้าไปดู ได้พบลูกชายของตนนั่งอยู่กับพระพุทธเจ้า

เมื่อท่านเศรษฐีถวายบังคมแล้วนั่งอยู่ พระองค์ทรงแสดงอนุปุพพิกาและอริยสัจ ๔ โปรดเศรษฐีให้ได้ดูงตาเห็นธรรม สำเร็จเป็นพระโสดาบันแล้ว เศรษฐีทูลสรรเสริญ พระธรรมเทศนาและแสดงตนเป็นอุบาสก ขอถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่พึงตลอดชีวิต นับเป็นอุบาสกคนแรกในพระพุทธศาสนาที่ได้เชื่อว่า เต瓦จิกอุบาสก

ขณะพระพุทธเจ้าทรงแสดงอนุปุพพิกาและอริยสัจ ๔ โปรดเศรษฐีบิดาของ ysaklubutrฯ นั่งอยู่ด้วย ได้ฟังพระธรรมเทศนาหั้งสองเรื่องนี้ช้า อีกครั้งหนึ่ง พิจารณาธรรม ตามกระแสพระธรรมเทศนา จิตก์หลุดพ้นจากอา娑ะ ไม่ลืมมั่นด้วยอุปทาน สำเร็จเป็น พระอรหันต์ ณ ที่นั่งนั้นเอง นับเป็นคุณที่สักคนแรกที่สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ขณะยัง มีทันได้บวชเป็นภิกษุ

ฝ่ายเศรษฐีผู้เป็นบิดา ไม่ทราบว่า ysaklubutr บรรลุพระอรหันต์แล้ว จึงบอกว่า พ่อysah มาрадาของเจ้ากำลังร้องให้เสียใจอยู่ จงกลับไปบ้านเดิม ysaklubutr มองดู พระพุทธเจ้า พระองค์จึงตรัสบอกเศรษฐีว่า ysaklubutr บรรลุอรหัตผล สำเร็จเป็น พระอรหันต์แล้ว ไม่ใช่ผู้ควรจะกลับคืนไปครองเพศรา瓦สาอีก เศรษฐีกราบทูลว่า เป็น ลักษณะของพ่อysah แล้ว นิมิต์พระพุทธเจ้าเสด็จไปรับบินทบาทที่บ้านในเช้าวันนั้น และให้ ysaklubutr ตามเสด็จด้วย ครั้นทราบว่าพระองค์ทรงรับนิมิต์แล้ว ถวายบังคมกลับไป แจ้งข่าวภรรยาและสั่งให้เตรียมภัตตาหารรายพระพุทธเจ้า

เมื่อเศรษฐีกลับไปไม่นาน ysaklubutr ทูลขออุปสมบทเป็นภิกษุ พระพุทธเจ้า ทรงประทานเอหิภิกขุ อุปสมบทแก่ ysaklubutr ด้วยพระวัวจ่าว เธอจะเป็นภิกษุมาเกิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรมจรรย์เกิด แต่ไม่ตรัสถความว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์ โดยชอบ เพราะพระยสะสมได้ถึงที่สุดแห่งทุกข์แล้ว

ในเวลาเช้าวันนั้น พระพุทธเจ้ามีพระยสะสมเป็นปัจฉานิมนต์ เสด็จไปยังเรือนเศรษฐี ตามคำนิมนต์ ประทับนั่งบนอาสนะที่จัดเตรียมไว้ まるดาและภรรยาของพระยสะสมมาเข้าเฝ้า พระองค์ทรงแสดงอนุปุพพิกาและอริยสัจ ๔ โปรดสตรีทั้ง ๒ ให้ได้ดูงตาเห็นธรรม สำเร็จเป็นพระโสดาบัน เลื่อมใส่ในพระพุทธศาสนา แสดงตนเป็นอุบาสิกา ขอถึง พระรัตนตรัยเป็นสรณะที่พึงตลอดชีวิต สตรีทั้ง ๒ นั้น นับเป็นอุบาสิกา ก่อนหนูนึงได้ในโลก

ครั้นได้เวลาภัตกิจ มารดา บิดา และภรรยาของพระยสห น้อมนำภัตตาหารเข้ามาถวายพระพุทธเจ้าและพระยสหด้วยมือตนเอง เมื่อเสร็จภัตกิจแล้ว พระพุทธเจ้าทรงทำอนุโมทนาให้คุณทั้ง ๓ อาจหาญร่าเริงในธรรมแล้ว เสด็จกลับไปประทับยังป่าอสีปตันมฤคทายวัน ขณะนั้น ได้มีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๗ องค์ รวมทั้งพระยสห

สายของพระยสห ๔ คน คือ วิมล ศุภานุ ปุณณชี และคัมปติ เป็นบุตรเศรษฐีเมืองพาราณสี ทราบข่าวว่าพระยสหออกบวช มีความสนใจครั่งรู้ธรรมเป็นเหตุให้พระยสหออกบวช จึงพร้อมใจกันไปหาพระยสหที่ป่าอสีปตันมฤคทายวัน พระยสหสายทั้ง ๔ คนนี้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ทูลขอให้ทรงแสดงธรรมโปรดสอนอย่างตน พระองค์ทรงแสดงธรรมโปรดเศรษฐีบุตรทั้ง ๔ คนนั้น ให้ได้ด้วยตาเห็นธรรมแล้ว ทรงให้อุปสมบทเป็นภิกษุด้วยເອົາภิกขุอุปสมบทฯ และทรงสั่งสอนให้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในเวลาต่อมา ขณะนั้น มีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๑๖ องค์

ต่อมาสายของพระยสหอีก ๕๐ คน เป็นชาวชนบท พอทราบข่าวนั้นแล้ว มีความคิดเช่นเดียวกับสายของพระยสห ๔ คนแรก จึงพากันออกบวชตามพระยสห ได้ฟังธรรมต่อหน้าพระพักตร์พระพุทธเจ้า สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ขณะนั้น มีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๖๑ องค์

เพียงในพระยาแรกหลังจากตรัสรู้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมสั่งสอนจนมีผู้ตรัสรู้ตามสำเร็จเป็นพระอรหันต์ถึง ๖๐ องค์ หลังออกพระยาแล้ว ทรงเห็นว่ามีพระสาวกมาก พอกจะประกาศพระศาสนาได้แล้ว จึงทรงส่งพระสาวกทั้ง ๖๐ องค์นั้น ออกไปประกาศพระศาสนาในทิศต่าง ๆ ด้วยพระดำรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เราได้พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งเป็นของทิพย์ ทั้งเป็นของมนุษย์ แม้เรอทั้งหลายก็เข่นกัน เธอทั้งหลายจะเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่าไปทางเดียวกัน ๒ องค์ ต่างองค์ต่างไป จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ จงประกาศพระมหาธรรมยปริสุทโธปริบูรณ์สิ้นเชิง สัตว์ทั้งหลายถูกกิเลสเพียงน้อยนิดปิดบังปัญญาไว้ ดุจผงธลีในจักขุ จะเสื่อมจากคุณพึงได้พึงถึง เพราะโทษที่ไม่ได้ฟังธรรม แม้เราก็จะไปบำบัดลอรุเวลาเสนานิคปะประกาศพระศาสนาเข่นกัน

พระสาวกทั้ง ๖๐ องค์นั้น รับพระดำรัสแล้ว ถวายบังคมลาพระพุทธเจ้า ออกจากป่าอสีปตันมฤคทายวัน เที่ยวจาริกไปประกาศพระศาสนาในชนบทน้อยใหญ่ตามพระพุทธประสังค์แล้ว ส่วนพระองค์เสด็จดำเนินไปบำบัดลอรุเวลาเสนานิค ครั้นถึงไรฝ่ายระหว่างทาง ทรงหยุดพักใต้ร่มไม้แห่งหนึ่ง

ขณะนั้น มวลพ ๓๐ คน เป็นชายรักครรภ์ กัน เรียกว่าภัยทวัคคี ต่างคนต่างพากภารຍามาเที่ยวเล่นในที่นั้น ชายคนหนึ่งไม่มีภรรยา ชายเหล่านั้นจึงหาหูงูแพศยา คนหนึ่งมาอยู่เป็นเพื่อน ครั้นชายเหล่านั้นผลอไป ไม่ทันระวัง หูงูแพศยาคนนั้น ได้ลักเอาห่อเครื่องประดับหนึ่งไป มวลพทั้ง ๓๐ คนนั้น พากันออกตามหาหูงูแพศยานั้น ไปพบพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่ริมฝายนั้น จึงเข้าไปเฝ้าและทูลถามว่า พระองค์ทรงเห็น สตรีนางหนึ่งมาทางนี้บ้างหรือไม่ นางลักษ์ห่อเครื่องประดับหนึ่งไป พระองค์ตรัสตอบว่า ภูมิทั้งหลาย เหอทั้งหลายจะแสวงหาสตรีนั้นดี หรือจะแสวงหาตนดีกว่า เมื่อชายเหล่านั้นกราบทูลว่า แสวงหาตนดีกว่า จึงทรงแสดงอนุปุพพิกาและอริยสัจ ๔ ให้ภัยทวัคคี ทั้ง ๓๐ คนนั้น ได้ดวงตาเห็นธรรม สูงสุดเป็นพระอนาคตี ต่ำสุดเป็นพระโสดาบัน ทรงประทานอุปสมบทเป็นภิกษุ ด้วยເອທິກຸຂ່ອປັນປາ ทรงส่งไปประกาศพระศาสนา เช่นเดียวกับพระสาวก ๖๐ องค์ก่อนนั้น

โปรดขวัญ ๓ พื้น้อง

หลังจากส่งพระภัยทวัคคีไปแล้ว พระพุทธเจ้าเสด็จตรงไปยังตำบลอุรุเวลา เสนานิคม เป็นที่อยู่ของชฎี ๓ พื้น้องกับหมู่บริวาร ตั้งอยู่ในเขตเมืองราชคฤห์ ซึ่งพระเจ้า พิมพิสารทรงปกครองอยู่ เป็นเมืองเจริญรุ่งเรืองคับคั่งด้วยผู้คน เจ้าลักษ์มากมายมาอาศัย บรรดาเจ้าลักษ์เหล่านั้น มีนักบัวจำพวกชฎีท่านหนึ่ง ชื่ออุรุเวลกสสປະ เป็นคนอาจารย์ใหญ่ มีคณเดราพนับถือมากมาย มีพื้น้อง ๓ คนด้วยกัน อุรุเวลกสสປະเป็นพี่ชายใหญ่ มีชฎีบริวาร ๕๐๐ นทีกสสປະน้องชายคุณกลาง มีชฎีบริวาร ๓๐๐ คุยกสสປະน้องชายคุณเล็ก มีชฎีบริวาร ๒๐๐ ทั้ง ๓ พื้น้องออกบัวจากตระกูลกสสປະໂຄຕ สร้างอาศรมอยู่ใกล้ผึ้ง แม่น้ำเนรัญชราตามลำดับ คือ อุรุเวลกสสປະ อยู่ต้นแม่น้ำในตำบลอุรุเวลาเสนานิคม นทีกสสປະ อยู่ติดลงมาอีกตำบลหนึ่ง คุยกสสປະ อยู่ที่คุ้งแม่น้ำตอนใต้ ในตำบลคุยาสีสະ ชฎีเหล่านี้ทั้งหมด ถือลักษิการบูชาไฟ

พระพุทธเจ้าเสด็จถึงอาศรมของอุรุเวลกสสປະในเวลาเย็น ทรงขอพักแรมด้วย راتรีหนึ่ง อุรุเวลกสสປະรังเกียจ ไม่พอใจให้พัก พุดบ่ายเบียง เพราะเห็นว่าพระองค์เป็น นักบัวต่างลักษณ์ กัน พระองค์จึงขอพักที่โรงไฟ อันเป็นสถานที่บูชาเพลิงของเหล่าชฎี และ เป็นที่อยู่ของนาราชาดุร้าย อุรุเวลกสสປະห้ามไม่ให้พัก เพราะเกรงว่าจะเป็นอันตราย แก่ชีวิต เมื่อพระองค์ทรงรับสั่งยืนยันว่า นาราชาไม่อาจจะทำอันตรายได้ จึงอนุญาตให้ เข้าไปพักแรมตามพระพุทธประสังค์ พระองค์เสด็จเข้าไปอยู่ในโรงบูชาไฟ ทรงแสดงฤทธิ์ บังหวานควนและเปลวเพลิงทรมานนาราชาจนสิ้นฤทธิ์เดช

ครั้นรุ่งเช้า อุรุเวลกัสสแปบเห็นพระองค์ไม่มีอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่ง นึกประหลาดใจว่า พระมหาสมณะองค์นี้ มีอานุภาพมาก สามารถปราบนาคราชให้ สิ้นฤทธิ์เดชาได้ มีจิตเลื่อมใสในอิทธิปักษีหาริย์ กราบทูลนิมนต์ไปเสวยพระกระยาหาร ที่อาศรมของตน ได้ฟังพระพุทธอธิษฐานแล้ว เห็นว่าลักษณะของตนไม่มีแก่นสาร จึงซักชวน ชภีลบริวาร ๕๐๐ loyzgva และบริขารเครื่องบูชาไฟลงในแม่น้ำ ทูลขออุปสมบทเป็น ภิกษุในพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงประทานอุปสมบทให้ชภีลเหล่านั้นเป็นภิกษุด้วย เอหิภิกขุอุปสัมปทาทุกรูป

นทีกัสสแปบ น้องชายคนกลาง เห็นชภีลบริวารเครื่องบูชาไฟเหล่านั้นลอยมา ตามกระแสน้ำ เข้าใจว่าเกิดอันตรายแก่พี่ชายของตน จึงพร้อมด้วยชภีลบริวาร ๓๐๐ รีบมายังอาศรมพี่ชาย เมื่อเดินทางมาถึง เห็นพระอุรุเวลกัสสแปบและภิกษุบริวารครองเศว เป็นภิกษุแล้ว สอบกามเรื่องราวที่เกิดขึ้น ทราบความจริงทั้งหมดแล้ว มีความเลื่อมใสใน พระพุทธเจ้า จึงซักชวนชภีลบริวาร ๓๐๐ loyzgva และบริขารเครื่องบูชาไฟลงในแม่น้ำ ทูลขออุปสมบทเป็นภิกษุเหมือนพี่ชาย พระองค์ทรงประทานอุปสมบทให้ชภีลเหล่านั้น เป็นภิกษุด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทาทุกรูป

ฝ่ายคยา กัสสแปบ น้องชายคนเล็ก เห็นชภีลบริวารเครื่องบูชาไฟลอยมาตาม กระแสน้ำ จำได้ เข้าใจว่าเกิดอันตรายแก่พี่ชายทั้ง ๒ ของตน จึงพร้อมด้วยชภีลบริวาร ๒๐๐ รีบมายังอาศรมของพระอุรุเวลกัสสแปบ เห็นพี่ชายทั้ง ๒ และเหล่าบริวารครองเศว เป็น ภิกษุแล้ว สอบกามเรื่องราวที่เกิดขึ้น ทราบความจริงทั้งหมดแล้ว มีความเลื่อมใสใน พระพุทธเจ้า จึงซักชวนชภีลบริวาร ๒๐๐ loyzgva และบริขารเครื่องบูชาไฟลงในแม่น้ำ ทูลขออุปสมบทเป็นภิกษุเหมือนพี่ชายทั้ง ๒ ของตน พระองค์ทรงประทานอุปสมบท ให้ชภีลเหล่านั้นเป็นภิกษุด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ทรงแสดงอาทิตตปوريยสูตร

พระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่ตำบลอุรุเวลาเสนาสนานิคมพอสมควรแล้ว ทรงพาริภิกษุ เหล่านั้นเสด็จไปต่ำบลคยาสีสะ เมืองราชคฤห์ ประทับอยู่ ณ ริมฝั่งแม่น้ำคยา ตรัสรียก ภิกษุเหล่านั้นมาร่วมกันแล้ว ทรงแสดงอาทิตตปوريยสูตร อันควรแก่อัธยาศัยของภิกษุ เหล่านั้น ซึ่งเคยเป็นชภีลถือลักษณะบูชาไฟมาก่อน ความย่อว่า อายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อได้สัมผัสอย่างนະภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐพพ และ ธรรมารมณ์ ก็จะเกิดความเร่าร้อนขึ้น เพราะถูกเผาไหม้ด้วยไฟกิเลส คือ ราคะ โหสะ โมหะ นอกจากนี้ยังร้อนรุ่มเพราะไฟทุกข์ คือ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย

ความโศกเศร้า ความร้ายไร่รำพัน ความเสียใจ ความคับแค้นใจ เมื่อเบื้องหน่ายในสิ่งทั้งปวงนั้น ก็ปราศจากความกำหนดดรักครัว จิตหลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น เมื่อจิตหลุดพ้น ก็รู้แจ้งด้วยญาณว่าหลุดพ้นแล้ว

ภิกษุ ๑,๐๐๓ เหล่านั้น พึงอาทิตตยปริยาสูตรจบแล้ว มีจิตหลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลาย ไม่ยึดมั่นถือมั่นด้วยอุปทาน สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทุกองค์

ประเวที ๘

เสด็จเมืองราชคฤห์ แคว้นมкор

ก่อนจะเผยแพร่พระศาสนาไปยังดินแดนอื่นๆ พระพุทธเจ้าทรงเล็งเห็นว่า แคว้นมкорเป็นแคว้นใหญ่ มีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล มีอำนาจแผ่ขยายครอบคลุมกว้างไกล โดยรวมแคว้นอังคะเข้าไว้ด้วย มีเขตแดนติดต่อแคว้นโกศล แคว้นกาสี และแคว้นวัชชี มีเมืองราชคฤห์เป็นเมืองหลวง พระเจ้าพิมพิสารทรงปักครุฑ์โดยสิทธิ์ขัด เป็นแหล่งรวมเจ้าลัทธิและศาสนาต่างๆ ที่มีอยู่ในสมัยนั้น ทั้งจะได้โปรดพระเจ้าพิมพิสารตามที่ทูลขอให้เสด็จกลับมาโปรด หลังตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว จึงทรงเลือกแคว้นมкорเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรก

ครั้นเสด็จประทับอยู่ที่ตำบลคยาสีสะตามสมควรแล้ว พระองค์จึงเสด็จไปยังเมืองราชคฤห์พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวก ๑,๐๐๓ องค์ เสด็จประทับอยู่ ณ ลักษณะวันสวนตาลหนุ่ม เมืองราชคฤห์ เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทรงได้สัตบกิตติศัพท์ว่า พระสมณโคดม พระโหรสแห่งศากยราชสกุล สละขอรา华สสมบัติ เสด็จออกผนวช จนได้บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บัดนี้ เสด็จมาถึงเมืองราชคฤห์ ประทับอยู่ ณ ลักษณะ ทรงโสมนัสอย่างยิ่ง ได้เสด็จไปเข้าเฝ้าพร้อมด้วยข้าราชการบริพารจำนวน ๑๒ นหุต พระเจ้าพิมพิสารถวายอภิวัதด้วยความเคารพ แต่เหล่าข้าราชการแสดงอาการกระด้างกระเดื่อง บางพากถวายบังคม บางพากแค่ประณมมือ บางพากแค่พูดทักทาย บางพากประการชี้อ ตระกูลของตน บางพากนั่งนิ่งเฉย ไม่ถวายบังคม ไม่สนใจ เพราะสงสัยว่า พระพุทธเจ้ากับพระอุรุเวลกัสสปะ คงเป็นอาจารย์ คงเป็นศิษย์ พระพุทธองค์ทรงทราบว่า ชาวมкорเคารพนับถือชนิด ๓ พื้น้อง จึงทรงรับสั่งให้พระอุรุเวลกัสสปะแก้ความสงสัยนั้น

พระอุรุเวลกัสสปะลุกจากที่นั่ง ห่มจีวรเอวี่ยงบ่า กราบลงແຫບพระยุคลบาทพระพุทธเจ้า อธิบายเหตุผลที่เลิกนับถืออัลจิบูชาไฟ หันมานับถือพระพุทธศาสนาว่า การบูชาไฟไม่ใช่ทางหลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลาย เราได้เห็นทางอันสงบ ไม่มีกิเลสเป็นเหตุ ก่อให้เกิดทุกข์ ไม่มีความกังวลเข้ามาพัวพัน ไม่ติดอยู่ในการภาพ ไม่ประปรวนเป็นอย่างอื่น ไม่ใช่ธรรมที่บุคคลอื่นจะแนะนำให้เชื่อได้ แต่เป็นคุณที่ปราภูมิแก่ใจตนเอง เหตุนั้น เราจึงไม่ยินดีในการเช่นสรวงและการบูชาไฟ ซึ่งเคยประพฤติมาแล้ว จากนั้นได้ประกาศว่า พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาของเรา ส่วนเราเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า

เมื่อเหล่าข้าราชการของพระเจ้าพิมพิสารเห็นเช่นนั้น ก็หมดความคุ้มครองแล้ว
สงสัย คล้ายความถือตัว ไม่มีกิริยากระดับเกรดเดื่องเหมือนตอนมาถึง พระพุทธองค์ทรง
เห็นว่า ทุกคนพร้อมจะรับฟังพระธรรมเทศนา จึงทรงแสดงอนุปุพพิกาและจบลงด้วย
อริยสัจ ๔ พระเจ้าพิมพิสารพร้อมข้าราชการ ๑๖ นาทุต ได้ดวงตาเห็นธรรม สำเร็จ
เป็นพระโสดาบัน อีก ๑ นาทุต มีความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ทั้งหมดประกาศตนเป็น
อุบาสก ตั้งอยู่ในเตรสรณคมน์ตลอดชีวิต

พระเจ้าพิมพิสารกราบทูลว่า เมื่อห่มอัณฑงเป็นพระราชนุภาพอยู่ ได้ตั้งความ
ประณานิเวศ ๕ ประการ คือ

๑. ขอให้ได้รับราชภัฏเชกเป็นกษัตริย์แคว้นมคอ
๒. ขอให้พระอรหันต์ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบมาถังแคว้นมคอ
๓. ขอให้ได้เข้าไปนั่งไกด์พระอรหันต์นั้น
๔. ขอให้พระอรหันต์นั้นแสดงธรรมให้ฟัง
๕. ขอให้ได้รู้ทั่วถึงธรรมของพระอรหันต์นั้น

บัดนี้ ความประณานิเวศน์ที่ห่มอัณฑงตั้งใจไว้ สำเร็จแล้วทุกประการ ในวันพุธนี้
ขออาภารณาพระองค์พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวกทั้งปวง เสด็จไปเสวยภัตตาหารใน
พระราชนิเวศน์

พระพุทธเจ้าทรงรับด้วยพระอาการดุษฎี พระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยข้าราชการ
ถวายอภิวัททูลาเสติ้จกลับ

ทรงรับพระอุทัยนาเวสุวนเป็นสังฆาส

ในวันรุ่งขึ้น พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสงฆ์สาวก เสด็จไปยังพระราชนิเวศน์
ประทับนั่งบนพุทธอาสน์แล้ว พระเจ้าพิมพิสารทรงถวายภัตตาหาร ทรงยังคำสัพพระสงฆ์มี
พระพุทธเจ้าเป็นประธาน ด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง ครั้นพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จ
เรียบร้อยแล้ว พระเจ้าพิมพิสารกราบทูลว่า ลักษณ์วันที่เสติ้จประทับอยู่นั้น เป็นสถานที่เล็ก
ทั้งไกลจากชุมชน หนทางไปมาไม่สะดวก หม่อมฉันขอถวายพระราชอุทัยนาเวสุวนสวน
ไม่ได้เป็นสังฆาสที่พักของพระสงฆ์ ด้วยเป็นสถานที่กว้างใหญ่ มีเสนาสนะพร้อมมูล
อยู่ไม่ไกลไม่ไกลจากชุมชน กลางวันไม่พลุกพล่านด้วยผู้คน กลางคืนเงียบสงบ ไม่มีเสียง
เอื้อเอิง หนทางไปมาสะดวก เหมาะจะแสวงหาความสงบ หลีกเร้นอยู่ตามวิสัยสมณะ
ควรเป็นที่ประทับอยู่ของพระองค์ แล้วทรงจับพระเต้าทองเต็มด้วยน้ำหลังลงบนพระหัตถ์
พระพุทธเจ้า ถวายพระราชอุทัยนาเวสุวนเป็นสังฆาส

พระพุทธเจ้าทรงรับพระเวทวันเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนาทรงอนุโมทนาแล้ว ทรงพาพระสงฆ์สาวกไปประทับ ณ พระเวทวัน และทรงใช้พระเวทวันแห่งนี้ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธศาสนา นับแต่ทรงให้การอุปสมบทชีวิต ๓ พื่น้อง ทรงพาไปเผยแพร่ธรรมในเมืองราชคฤห์โดยมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่ขยายไปได้อย่างรวดเร็ว

ทรงได้พระอัครสาวก

ขณะพระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ ณ เมืองราชคฤห์ มีมาณพคนหนึ่งชื่ออุปติสสะ เกิดในตระกูลพระมหาณ ในหมู่บ้านอุปติสสาม ตำบลนาลันทา ใกล้เมืองราชคฤห์ เป็นบุตรของวังคันตพระมหาณและนางสารีพระมหาณ เป็นเพื่อนสนิทกับมาณพอีกคนหนึ่งชื่อ โกลิตะ ลูกชายนางโมคคัลลีพระมหาณ ในหมู่บ้านโกลิตา ซึ่งอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน อุปติสสาม ทั้งสองตระกูลนี้คบหาเป็นเพื่อนกันมานานถึง ๗ ชั่วอายุคน ดังนั้น อุปติสสามพและโกลิตามณ จึงคบหาเป็นเพื่อนกันตามบรรพบุรุษ ทั้งสองคนมีอายุ รุ่นราศราวเดียวกัน เข้าศึกษาศิลปวิทยาในสำนักเดียวกัน มักไปไหนมาไหนด้วยกัน และ มีบริวารคนละ ๕๐๐ คนอยู่ติดตามห้อมล้อมไปด้วยเสมอ

วันหนึ่งชวนกันไปดูมหรสพ แต่ไม่รู้สึกสนุกสนาน เกิดความเบื่อหน่ายในการชม มหรสพ เห็นพ้องต้องกันว่า การดูมหรสพจะได้ประโยชน์อะไร คนที่กำลังแสดงอยู่ อีกไม่ถึง ๑๐๐ ปี ก็จะต้องตายกันหมด ควรออกบวชแสวงหาโมกธรรมดีกว่า จึงชวนกันไปบวชอยู่ในสำนักของสัญชาติไทย หนึ่งในจำนวนครูทั้ง ๖ ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของ คนมากมายในสมัยนั้น

หลังจากบวชเป็นปริพากแล้ว มาณพทั้งสองใช้เวลาไม่นานนักก็ศึกษาเล่าเรียนจน จบความรู้ของอาจารย์ เพาะะเป็นผู้มีสถิติปัญญาดี แต่ไม่พอใจในความรู้เพียงเท่านั้น เพราะ ไม่สามารถทำให้บรรลุโมกธรรมได้ จึงเที่ยวเสาะแสวงหาพระมหาจารย์ ผู้เป็นนักประชณ์ สามารถสอนทางบรรลุโมกธรรมได้ เมื่อมาพบรูปนักประชณ์ตามที่คาดหวัง จึงพากันกลับมา อยู่ในสำนักอาจารย์สัญชาติตามเดิม และทำกติกากันว่า ใครพบโมกธรรมก่อน จะบอกแก่ กัน จากนั้นได้แยกย้ายกันเสาะแสวงหาโมกธรรม

เช้าวันหนึ่ง ขณะพระอัสสิกำลังเที่ยวบินทบทาตในเมืองราชคฤห์ อุปติสสรวิพาก เดินมาจากการบวชฯ ได้เห็นพระอัสสิมีกิริยาอาการสำรวม น่าเลื่อมใส สุภาพเรียบร้อย สงบนิ่งยิ่ม งดงามทั้งการเดินและการยืน มีนัยน์ตาหอดลง แบลกจากบรรพชิตทัวไป เกิดความเลื่อมใสในจิริยาวัตรของท่าน จึงเดินตามหลังไปด้วยความรู้สึกแปลกใจว่า

นักบวชท่านนี้เป็นครกัน เรายังไม่เคยพบเห็นมาก่อน คงจะเป็นพระอรหันต์หรือผู้บรรลุธรรมขึ้นได้ขั้นหนึ่ง สังเกตเห็นพระเคราะกำลังบิณฑบาตอยู่ ไม่เหมาะจะเข้าไปถาม จึงเดินตามไปห่างๆ ครั้นเห็นพระเคราะได้อาหารบิณฑบาตพอสมควร กำลังหาสถานที่ฉันภัตตาหาร จึงเข้าไปปรนนิบัติให้เกิดความคุ้นเคย แล้วสอบถามว่า ท่านผู้เจริญ อกักษิริยา ของท่านสงบเสงี่ยมยิ่งนัก ผิวพรรณก็เปล่งปลั่งสุกใส ใครเป็นศาสดาของท่าน ท่านชอบใจ คำสอนของใคร ทำให้ต้องละทิ้งบ้านเรือนออกบวช เมื่อพระอัสสัชิตตอบว่า พระสมณโคดม ทรงละเอียดราวาสวิสัย เสด็จออกพนวชากราชสกุลศากยะ เป็นศาสดาของเรา เราชอบใจ คำสอนของพระองค์ จึงติดตามออกบวช จึงถามต่อไปว่า ศาสดาของท่านสั่งสอนอย่างไร

พระเคราะตอบอย่างล่อมตนว่า เราบวชได้ไม่นานนัก เพิ่งเข้ามาศึกษาพระธรรมวินัยนี้ จึงไม่สามารถแสดงธรรมให้ท่านฟังโดยพิสดารได้ แต่จะบอกให้รู้เพียงใจความสั้นๆ

อุปติสสปริพากขอให้บอกเพียงใจความสั้นๆ เท่านั้น พระอัสสัชิ จึงบอกย่อๆ ว่า

เย ဓမ්ම ແຫුປປກວາ ເຕ් ແහු ຕතාໂຕ

ເຕසඩු ໂය නිරෝ ຈ ເວວාති ມහාສම්බන්ධ

แปลว่า ธรรมเหล่าใดเกิดจากเหตุ พระตถาคตทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และ ความดับแห่งธรรมเหล่านั้นไว้ด้วย พระมหาสมณะมีปกติตรัสสอนอย่างนี้

เมื่อพระเคราะกล่าวจบ อุปติสสปริพากเกิดดวงตาเห็นธรรมว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดा สิ่งนั้นทั้งหมดล้วนมีการดับไปเป็นธรรมดा จากนั้นถามพระเคราะว่า ขณะนี้พระศาสนาประทับอยู่ที่ไหน เมื่อทราบว่าประทับอยู่ที่พระเวพวัน จึงนิมนต์ให้พระเคราะล่วงหน้าไปก่อน

ครั้นพระเคราะจากไปแล้ว อุปติสสปริพากก็กลับไปหาโกลิตปริพาก บอกข่าว การพบพระอัสสัชิ และแสดงธรรมให้ฟังตามที่ตกลงกันไว้ โกลิตปริพากได้ดูงตาเห็นธรรมเหมือนกัน หลังจากนั้นคนทั้งสองawan กันไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ตั้งใจจะพากอาจารย์สัญชาติไปด้วย แต่สัญชาติปริพากมีทิภูมิมาก ถือตนว่าเป็นเจ้าสำนักใหญ่ มีคนเคารพนับถือมาก ไม่อาจจะลดตัวเป็นศิษย์ได้ จึงปฏิเสธไม่ยอมไป แม้พยายามซักชวนหลายครั้งก็ไม่เป็นผลสำเร็จ ท่านได้ถามคนทั้งสองว่า ในโลกนี้ คนโง่มากหรือคน聰明มาก เมื่อคนทั้งสองตอบว่า คนโง่มาก คน聰明มีน้อย จึงกล่าวว่า ถ้าเข่นนั้น คน聰明จะไปหาพระสมณโคดม คนโง่จะมาหาเรา ท่านทั้งสองจะไปกันเลิด

ในที่สุด อุปติสสะและโกลิตะได้มาลาสัญชาติปริพาก ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าที่พระเวพวัน พร้อมด้วยเพื่อนปริพาก ๒๕๐ คน อีก ๒๕๐ คนยังคงอยู่กับสัญชาติปริพาก ต่อไป ขณะนั้นพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมอยู่ ทอดพระเนตรเห็นสายทั้งสองนำบริวาร

มาแต่ไกล ทรงรับสั่งกับภิกขุทั้งหลายว่า คู่อัครสาวกของเรากำลังมา เมื่อคนเหล่านี้ มาถึง ถวายอภิวัตแด่วันนี้ฟังพระธรรมเทศนา ณ ที่สมควรข้างหนึ่ง บริวาร ๒๕๐ คน สำเร็จเป็นพระอรหันต์พร้อมกันในวันนั้นเอง ยกเว้นอุปติสสะและโกลิตะ ทั้งหมดทูลขอ อุปสมบทเป็นภิกขุในพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงอุปสมบทให้ด้วยวิธีเอหภิกขุอุปสมัย ภัยหลังอุปสมบท อุปติสสะมีชื่อว่า พระสารีรบุตร โกลิตะ มีชื่อว่า พระโมคคัลลานะ ตามนามมารดาของตนตั้งแต่นั้นมา

พระโมคคัลลานะหลังจากอุปสมบทได้ ๗ วัน หลีกไปบำเพ็ญเพียรที่บ้านกัลวาล มุตตตาม แคว้นมคอร ขณะปฏิบัติธรรมอยู่นั้น ถูกความง่วงครอบงำ มีความเบื่อหน่าย นั่งโง่กง่วงอยู่ พระพุทธเจ้าทรงทราบด้วยพระญาณ เสด็จไปประทานอุบายนแก่ง่วงว่า ดูกร โมคคัลลานะ เมื่อเรอกำหนดรรธรรมฐานได้อยู่ รู้สึกง่วงนอน จงกำหนดรรธรรมฐานนั้นให้มาก ขึ้นกว่าเดิม ความง่วงของเรอจะหายไป ถ้ายังไม่หายง่วง ให้ตรึกตรองพิจารณาถึงธรรมที่ ได้ฟังและเรียนมาแล้ว สารยายธรรมนั้น ยอนหนังสองข้าง เอาเมือลูบตามตัว ยืนขึ้นแล้ว เอาน้ำลูบนัยน์ตา เหลียวดูทิศทั้งหลาย แหงนดูดาวบนห้องฟ้า ทำความรู้สึกให้เหมือนกัน ทั้งกลางวันกลางคืน เดินจงกรมกลับไปกลับมา ไม่ให้จิตคิดฟุ่มซ่านไปในภายนอก สุดท้าย ให้สำเร็จสีหัสยา นอนตะแคงขวา ซ้อนเท้าเหลือมกัน ตั้งสติว่าจะไม่ประกอบสุขในการนอน ตื่นแล้วรีบลุกขึ้นทำความเพียรทันที

ต่อจากนั้นทรงประทานพระโอวาทอีก ๓ ข้อ คือ

๑. จงสำเนียงก่าว่า เราจักไม่ชูวงเข้าไปสู่ตระกูล คือไม่ถือตัวว่าเป็นคนสำคัญ เพราะ เมื่อชูวงเข้าไปสู่ตระกูล หากคนทั้งหลายมีงานจำเป็นอยู่หลายอย่าง ไม่ทันได้ใส่ใจถึง อาจทำให้เข้าใจผิดไปว่า ใครยุบพวกราให้แตกจากเรา พวกราจึงไม่สนใจเรา และเมื่อ บินทบาทไม่ได้อะไร ก็จะเขินอาย คิดฟุ่มซ่าน ไม่สำรวมจิต ทำให้จิตห่างจากสามาริ

๒. จงสำเนียงก่าว่า เราจักไม่พูดถ้อยคำเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งกัน เพราะเมื่อ พูดโถ่เลียงกันไปมา ก็ต้องพูดมาก คิดฟุ่มซ่าน ไม่สำรวมจิต ทำให้จิตห่างจากสามาริ

๓. เราไม่สนับสนุนให้คลุกคลีกับหมู่ชน ไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิต แต่สนับสนุนให้คลุกคลีกับเสนาสนะอันเงียบสงบ ไม่มีเสียงอ้ออิง ไร้คนสัญจร หมายจะ หลีกเร้นอยู่ตามวิสัยสมณะ

พระโมคคัลลานะทูลขอให้ทรงแสดงต้นหักขยธรรม คือข้อปฏิบัติอันจะนำไปสู่ การดับกิเลสตันหา พระองค์ตรัสรสอนไม่ให้ยืดมั่นถือมั่นลิ่งทั้งปวงในโลก เมื่อไม่ยืดมั่น ถือมั่น ก็จะไม่สะดุงหวานหรั่น เมื่อไม่สะดุงหวานหรั่น ก็จะดับกิเลสตันหาทั้งปวงได้ พระโมคคัลลานะปฏิบัติตามพระโอวาทที่ตรัสรสอน สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในวันนั้นเอง

ได้รับการยกย่องให้เป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย เป็นผู้เลิศในทางมีททิมิก

พระสารีบุตร หลังจากอุปสมบทได้ ๑๕ วัน ตามเสด็จพระพุทธเจ้าไปพักที่ถ้ำสุกราตา เขากิจณ์ภูมิ เมืองราชคฤห์ มีปริพากผู้หนึ่งชื่อทีชนชา อัคคิเวสสนโคตร ซึ่งเป็นหลานของท่านเอง ได้มายเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า แสดงทีภูมิของตนว่า สิงห์ปวงไม่ควรแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่ชอบใจหมวด พระองค์ตรัสตอบว่า อัคคิเวสสนะ ถ้าอย่างนั้น ความเห็นอย่างนั้น ก็ต้องไม่ควรแก่ท่าน ท่านต้องไม่ชอบใจความเห็นอย่างนั้น และทรงแสดงทีภูมิของคน ๓ ประเกทว่า คนบางพวกเห็นว่า สิงห์ปวงควรแก่เรา เราชอบใจ หมวด คนบางพวกเห็นว่า สิงห์ปวงไม่ควรแก่เรา เราไม่ชอบใจหมวด คนบางพวกเห็นว่า บางสิงห์ควรแก่เรา เราชอบใจ บางสิงห์ไม่ควรแก่เรา เราไม่ชอบใจ ทีภูมิเช่นนี้ทำให้เกิดการเข้าใจผิดกัน ทุ่มເຄີຍກັນ บาดหมางกัน จนถึงເປີດເບີຍກັນຂຶ້ນ ເມື່ອພິຈາລາເຫັນอย่างນີ້ ควรละทີ່ງໃນສີຍ ແລະ ໄມ່ທຳທີ່ງໃນໄກ

ครั้นทรงแสดงโหคความยึดมั่นถือมั่นด้วยทีภูมิ ๓ อย่างนั้นแล้ว ทรงแสดงเวทนา ปริคคหสูตร มีความย่อว่า มหาภูตруป ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ประชุมกันเข้าเป็นกาย เกิดจากบิดามารดา เติบโตมาเพราะข้าวสุกและขนมสด มีการแตกทำลายไป ไม่ยั่งยืน ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ເມື່ອພິຈາລາເຫັນอย่างນີ້ ຍ່ອມລະຄວາມພອໃຈໃນກາຍ ຄວາມເຢືອໃຢໃນກາຍ ແລະ ຄວາມຕກອງຢູ່ໃນອໍານາຈຂອງກາມໄດ້ ເວທนา ๓ คือ ສຸຂ ຖຸກໍ ແລະ ໄມໃຊ້ສຸຂໄມໃຊ້ຖຸກໍ ກີ່ເຊັນເດີຍກັນ ເປັນຂອງໄມ່ເທິຍ ເວທນາอย่างหนึ่งເກີດຂຶ້ນ ເວທນາອີກສອງ ອິ່ງກີ້ທ້າຍໄປ ຂຶ້ນຍູ້ກັບປັຈຈີຍປຽງແຕ່ງ ເມື່ອພິຈາລາເຫັນอย่างນີ້ ຍ່ອມລະຄວາມຍືດມັນຄືອມັນ ເບື່ອໜ່າຍໃນເວທනາເຫຼຸ່ນ ເມື່ອເບື່ອໜ່າຍ ຍ່ອມຄລາຍກຳໜັດ ເພຣະຄລາຍກຳໜັດຍ່ອມ ພລຸດພັນ ໄມຍືດມັນຄືອມັນດ້ວຍທີ່ງ ໄມວິວາທແກ່ງແຢ່ງກັບໂຄຣ

พระสารีบุตรนั่งถวายงานพัดอยู่เบื้องพระปุษ്ഠภูริของพระพุทธเจ้า พังพระธรรมเทศนาที่ตรัสแก่ทีชนชาบริพาก ตั้งใจพิจารณาไปตามกราะແສພະธรรมเทศนานั้น จิตกີ້ຫລຸດພັນຈາກອາສະໄໝ ໄມຄືອມັນດ້ວຍອຸປາຫານ ສໍາເຮົາເປັນພະອຣຫັນໃນວັນນັ້ນເອງ ໄດ້ຮັບ ກາຍຍ່ອງໃຫ້ເປັນพระอัครสาวกເບື້ອງຂວາ ເປັນຜູ້ເລີສີໃນທາງມີປັບປຸງມາກ

ส່ວນທີ່ชนชาบริพาก ໄດ້ດວງຕາເຫັນຮຽມ ຕັ້ງອູ້ໃນໂສດາປັຕິພລ ສິ້ນຄວາມ ເຄື່ອບແຄລງສັງສົນໃນພຣະພຸທສາສານາ ຖຸລສຣຣເສວີຍພຣະຮຣມເທັນນາວ່າ ມີຄວາມໄພເຮຣະ ດຸຈຸບຸຄຄລ່າຍຂອງທີ່ຄວ່າ ເປີດຂອງທີ່ປິດ ບອກທາງແກ່ຄົນຫລັງທາງ ສ່ອງປະທີປິນທີ່ມີດ ແລະ ປະກາສຕນເປັນອຸບາສກຂອງຕິ່ງພຣະວັຕນຕຽຍເປັນສຣນະທີ່ພິ່ງຕລອດຊີວິຕ

มัชณิมโพธิ์
บริษัท๕
ทรงบำเพ็ญพุทธกิจในแคว้นมคอ

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงได้พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกแล้ว พระองค์ยังคงประทับอยู่ ณ พระเวทวัน พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวก ทรงอาศัยเมืองราชคฤห์เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยได้รับการสนับสนุนทำนุบำรุง เป็นอย่างดี จากพระเจ้าพิมพิสารกษัตริย์ผู้ครองแคว้นมคอ จึงทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคง และทรงบำเพ็ญพุทธกิจในแคว้นมคอโดยราบรื่นตลอดมา

ประทานการอุปสมบทแก่พระมหากัสสปะ

คราวหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จจากริปโปรดประชาชนในมคอชนบท ประทับอยู่ใต้ร่มไม้ริชือว่า พหุปุตตกานีโครซึ่งตั้งอยู่ระหว่างเมืองราชคฤห์และเมืองนาลันทาต่อ กันปีปัล米านพ กัสสป์โคตร เปื้อน้ำยในการครองเรือน เห็นว่าต้องอยรับบาปที่คุณอื่นทำมาดี จึงลงทะเบิทั้ง ทรัพย์สมบัติ ถือเศบบรรพชิต ออกบวชพร้อมภรรยาซึ่งอภิทกากาปีลา尼 เพื่ออุทิศต่อ พระอรหันต์ในโลก ตามวิถีชีวิตของนักบวชในสมัยนั้น ได้จาริกมาถึงที่นั้น พบกับพระพุทธองค์ เกิดความเลื่อมใสศิดว่าเป็นพระอรหันต์ จึงเข้าไปเฝ่ายอมรับนับถือเป็นศาสดา ของตน และทูลขออุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา พระองค์ประทานอุปสมบทให้ ด้วยพระโอวาท ๓ ข้อว่า

๑. เราจักเข้าไปตั้งความละอายและความลำเกรงในภิกษุทั้งที่เป็นผู้เฒ่า ผู้ใหม่ และผู้ปานกลาง อาย่างแรงกล้า

๒. เมื่อฟังธรรมอย่างโดยย่างหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยกุศล เราจักเงี่ยหูฟังธรรมนั้น ตั้งใจฟังธรรมนั้น พิจารณาเนื้อความอย่างรอบคอบ

๓. เราจักไม่ละสติไปในกาย คือ พิจารณากายเป็นอารมณ์ โดยความเป็นของไม่ สะอาด เพื่อถอนความกำหนดดินดีในกายนี้

เมื่อปีปัล米านพได้รับอุปสมบทเป็นภิกษุในพระธรรมวินัยนี้แล้ว มีชื่อเรียกตาม กัสสป์โคตรว่า พระมหากัสสปะ ได้ปฏิบัติตามพระพุทธโอวาทนั้นแล้ว ไม่นานนักก็บรรลุ อรหัตผลในวันที่ ๘ นับแต่วันอุปสมบทนั้นเอง ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เลิศทางธุดงค์คุณ มีธรรมเป็นเครื่องอยู่เสมอด้วยพระพุทธองค์

มหาสันนิบาตแห่งพระสาวก

ครั้นถึงวันเพ็ญเดือน ๓ หลังจากตรัสรู้และประกาศศาสนาได้ ๕ เดือน พระพุทธเจ้าทรงประชุมสงฆ์ครั้งใหญ่ ณ พระเวทวัน เป็นการประชุมครั้งสำคัญ เรียกว่า จัตุรงคสันนิบาต เพราะเป็นการประชุมประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๑. พระสงฆ์สาวก ๑,๒๕๐ องค์ มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย
๒. พระสงฆ์สาวกเหล่านั้น ล้วนเป็นพระอรหันต์ขีณาสพ
๓. พระสงฆ์สาวกเหล่านั้น ล้วนเป็นเอหิกิกขุ
๔. วันนั้นเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓

ในโอกาสสำคัญเช่นนี้ พระองค์ทรงแสดงโอวาทป้าภูมิกข์ คือหลักธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ท่ามกลางพระอรหันต์ขีณาสพที่มาประชุมพร้อมกันในวันนั้น มีเนื้อหาสาระสำคัญ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

- ตอนที่ ๑** ขันติ คือความอดทน เป็นตบะอย่างยอด
 พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นยอด
 ผู้ทำร้ายคนอื่น ไม่ใช่บรรพชิต
 ผู้เบียดเบียนคนอื่น ไม่ใช่สมณะ

ความตอนแรก กล่าวถึง การทำหน้าที่ประกาศพิษศาสนาของพระสงฆ์สาวก ต้องอดทนต่อเย็นร้อนทิวกระทาย ถ้อยคำให้ร้าย ใส่ความดุด่าไม่น่าพอใจ และทุกเหตุนา ที่เกิดแก่ร่างกายในยามอาพาธป่วยไข้ ไม่แสดงอาการผิดปกติให้ปรากฏ ทำใจไม่ให้ถูก ตัณหาคือความทะยานอยากรครอบงำ ทั้งไม่เบียดเบียน ไม่ก่อความทุกข์เดือดร้อนแก่ใครๆ มีใจเมตตากรุณา สั่งสอนประชาชนให้ได้รับผลสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน หลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของกิเลส คือ โลภะ โถะ โมหะ และกองทุกข์ทั้งปวง

- ตอนที่ ๒** การไม่ทำบาปทั้งปวง
 การทำความดีให้บริบูรณ์
 การทำจิตของตนให้ผ่องใส
 นี้คือคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ความตอนที่ ๒ กล่าวถึง ข้อปฏิบัติในพระพุทธศาสนาทั้งหมด สรุปลงเป็น ๓ ประการ คือ ไม่ทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำใจให้บริสุทธิ์ ไม่ใช่แค่สอนให้ด้วยการทำความชั่ว เท่านั้น แต่ยังสอนให้ทำความดีด้วย ไม่ใช่แค่ด้วยการฝ่าฝืนการเบียดเบียนกันแล้วได้ บุญกุศล แต่ต้องปรารถนาดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามทุกข์ยากลำบากด้วย และ หมั่นchara ใจให้ใสสะอาดด้วยการเจริญสมถวิปัสสนา จนกิเลสและความทุกข์ครอบงำ จิตใจไม่ได้

ตอนที่ ๓	การไม่ว่าร้าย การไม่ทำร้าย การสำรวมในพระปฏิโมก্�ษ การรู้จักประมาณในอาหาร การอนุการนั่งในที่อันสังด การประกอบความเพียรทางจิต นี้คือคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ความตอนที่ ๓ กล่าวถึง การปฏิบัติตนของพระสงฆ์สาวกผู้จะไปประกาศพระศาสนา ทำหน้าที่สั่งสอนธรรมแก่ประชาชน ต้องไม่พูดค่อนขอดกัน พูดเสียดแทงกัน ทะเลาะกัน ทำร้ายกัน ตีกัน ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น มีการกระทำและคำพูด ประกอบด้วยเมตตากรุณา ประพฤติตนเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ไม่เห็นแก่กินแก่นอน มีจิตแన่แన่เข้มแข็งไม่ท้อถอยในการสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน หมั่นรักษาจิตของตนให้เป็นสามาริอญี่สืบมือ

โอวาทปาฏิโมกข์นี้ พระพุทธองค์ทรงวางหลักในการประกาศพระศาสนาสำหรับพระสงฆ์สาวกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายสูงสุดอย่างเดียวกัน มีรูปแบบการประพฤติตนเหมือนกัน พระศาสนาของพระองค์ จึงแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วและยั่งยืน มั่นคงมาจนทุกวันนี้

ทรงอนุญาตเสนอสนะ

ในสมัยต้นพุทธกาล พระพุทธเจ้ายังไม่ได้อนุญาตให้กิจขุพกอาศัยในเสนานะเช่น ทุกวันนี้ ภิกขุทั้งหลายจึงพากันเข้าไปพักอาศัยตามสถานที่ต่างๆ ในป่าบ้าง โคนไม้บ้าง ถ้ำบ้าง ซอกเขาบ้าง ป่าช้าบ้าง ล้อมฟางบ้าง ไม่มีเสนานะพักอาศัยเป็นหลักแหล่งแน่นอน

อยู่มawanหนึ่ง ราชคฤห์เศรษฐีไปอุทัยานแต่เข้า ได้พบภิกขุทั้งหลายกำลังออกจากสถานที่พักอาศัยของตน เห็นแต่ละรูปมีอาการปigrิยาสงบเสื่อมน่าเลื่อมใส เกิดศรัทธาอย่างสร้างที่อยู่ถาวรให้ดูมั่นคงถาวร แต่เกรงว่าภิกขุทั้งหลายจะไม่เข้าไปพักอาศัย จึงเข้าไปสอบถามภิกขุทั้งหลายว่า ถ้าโยมสร้างที่อยู่ถาวร พระคุณเจ้าจะเข้าไปพักอาศัยหรือไม่ ภิกขุเหล่านั้นตอบว่า พระพุทธเจ้ายังไม่ได้อนุญาตให้เข้าพักอาศัยในเสนานะ จึงบอกไม่ได้ว่าจะไปเข้าพักอาศัยได้หรือไม่ เศรษฐีขอให้ภิกขุทั้งหลายกลับไปทูลถามพระพุทธเจ้า ได้ความอย่างไร ให้กลับมาบอกด้วย ภิกขุเหล่านั้นพากันไปกราบทูลเรื่องนี้ให้ทรงทราบพระองค์ทรงอนุญาตให้ภิกขุพักอาศัยในเสนานะ ๕ ชนิด คือ

๑. วิหาร ได้แก่ กุฎิมุงหลังคาสองด้านเหมือนบ้านเรือนทั่วไป
๒. อัษฎาโยค ได้แก่ โรงมุงหลังคาเพิงหมาแหงน เปิดด้านข้างไปร่อง เช่น โรงโโน่ โรงลิก
๓. ปราสาท ได้แก่ เรือนมียอดเป็นชั้น ๆ เรียกว่า กุฏิการ
๔. หัมมิยะ ได้แก่ เรือนมีหลังคาเป็นดาดฟ้าพระจันทร์ส่องถึง เช่น ตึกในปัจจุบัน
๕. คุหา ได้แก่ ถ้ำต่างๆ ที่มีอยู่ตามภูเขา

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเสนาสนะแล้ว กิจขี้ทั้งหลายจึงไปแจ้งข่าวให้ราชคหกศรีทราบ จากนั้นศรีทราบให้สร้างวิหารขึ้น ๖๐ หลัง สำเร็จภายในวันเดียว ได้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า กราบทูลอารานารับภัตตาหารที่เรือนของตนในวันรุ่งขึ้น พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยกิจขี้ส่งฟ้าเด็ดจไปยังเรือนราชคหกศรีทราบ ทรงรับภัตตาหารทำภัตกิจเสร็จแล้ว ราชคหกศรีทราบทูลถามถึงแนวทางปฏิบัติในวิหารที่ตนสร้างถาวร ทรงแนะนำให้ถาวรเป็นที่พักอาศัยสำหรับกิจขี้ที่มาแล้วและยังไม่ได้มาจากการทิศทั้ง๔ ทรงอนุโมทนาวิหารท่าน มีความว่า วิหารเป็นสถานที่ระงับเย็นร้อน ป้องกันสัตว์ร้าย สัตว์เลี้ยงคลาน และยุง คุ้มกันฝนลมแಡด การสร้างวิหารถาวรกิจขี้ เพื่อเป็นที่กำบัง เพื่อความสงบ เพื่อบำเพ็ญสมถวิปัสสนา พระพุทธเจ้าทั้งหลายสรรเสริญว่าเป็นยอดท่าน คนฉลาดมองเห็นประโยชน์ส่วนตน พึงให้สร้างวิหารแล้ว นิมนต์เหล่ากิจขี้ พหุสูตเข้าพักอาศัย ถาวรข้าว น้ำ ผ้าสุ่ง ผ้าห่ม ที่นอน ที่นั่ง ด้วยใจเลื่อมใส กิจขี้พหุสูตเหล่านั้น จะแสดงธรรมซึ่งทางบรรเทาทุกข์ให้เข้า เมื่อเขารู้ธรรมแล้ว ก็สิ้นอาสวากิเลส นิพพานในอัตภาพนี้ เสร็จแล้วเด็ดจกลับพระเวพวัน

ทรงมอบให้สังฆเป็นใหญ่ในกิจพระศาสนา

การประกาศพระศาสนาในยุคต้น เมื่อกลوبุตรมีศรัทธาเข้ามาบัวชื่นพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงบัวชี้ให้ด้วยวิธีเอหกิจข้อปั้นปทาบ้าง พระสาวกบัวชี้ให้ด้วยวิธีติสราณ คณูปั้นปทาบ้าง เนื่องจากพระสังฆสาวกยังไม่มาก เมื่อพระสังฆสาวกมีมากขึ้น พระองค์ทรงคำริให้อำนาจแก่สังฆในการอุปสมบทกุลบุตร เพื่อรับพระสาวกเข้ามาสู่พระศาสนา

วันหนึ่ง ขณะพระพุทธเจ้าเสด็จดำเนินอยู่ในพระเวพวันวิหาร ทอดพระเนตรเห็นราษฎรmany มีร่างกายผ่ายผอม ผิวพรรณเคราหมาย ดูผิดปกติจากคนทั่วไป ตรัสถามได้ความว่า ราษฎรmany เป็นคนเมืองราชคฤห์หนึ่ง เมื่อก่อนมีฐานะดี พอแก่ราศีถูกลูกเมียทอดทิ้ง มาขออาศัยอยู่ในวัดพระเวพวัน ต้องการบัวช แต่ไม่มีกิจธุรูปใดบัวชให้ ได้ตรัสตามกิจขี้ทั้งหลายว่า ครนีกถึงอุปการะของพระมหาณท่านนี้ได้บ้าง พระสารีบุตรกราบทูลว่า

ข้าพระองค์จำพระมณ์ท่านนี้ได้ วันหนึ่งข้าพระองค์เที่ยวไปบินพาตในเมืองราชคฤห์ พระมหาณ์ท่านนี้ถวายข้าวทพพืชนึงแก่ข้าพระองค์ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญพระสารีบุตรว่า เป็นคนกตัญญูกตเวที จึงตรัสสั่งให้พระสารีบุตรบัวราษฎรพระมหาณ์ทรงยกเลิกการอุปสมบทด้วยวิธีรับไตรสรณคณ์ที่ทรงอนุญาตไว้แต่เดิม และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทรงอนุญาตให้สงฆ์อุปสมบทกุลบุตรด้วยวิธีประชุมสงฆ์ ๑๐ รูป ในมัชยมประเทศ ส่วนในปัจจันตประเทศหากิกขุยาก ทรงอนุญาตภิกขุเพียง ๕ รูป การอุปสมบทด้วยวิธีนี้เรียกว่า ปฏิจตุตตกรรมอุปสัมปทา ยังใช้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

การที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์อุปสมบทกุลบุตรด้วยวิธีนี้ ถือว่าทรงยกสงฆ์ให้เป็นใหญ่ในกิจสำคัญ เห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าไม่ทรงมองความเป็นใหญ่ให้ใครคนใดคนหนึ่ง หรือภิกขุรูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้มีอำนาจเหนือสงฆ์ ปักครองดูแลกิจทั้งปวง และหลังจากทรงมองอำนาจให้แก่สงฆ์แล้ว ไม่ประทานเอหิกขุอุปสัมปทาให้แก่ผู้ใดอีกเลย แม้สังฆกรรมอื่นๆ ก็ทรงมองให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการดำเนินการเช่นเดียวกัน

ทรงแสดงทิศ ๖ โปรดลิงคากามณพ

เข้าวันหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จออกรับบินพาตในเมืองราชคฤห์ ในระหว่างทางได้ทอดพระเนตรเห็นสิงคากามณพ มีตัวเปียกชุ่มไปด้วยน้ำ กำลังยกมือไหว้ทิศตะวันออกทิศใต้ ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ให้แหงหน้าขึ้นไปบนห้องฟ้า ให้ก้มหน้าลงมาทางพื้นดินได้ตรัสถามสาเหตุการไหว้ทิศทั้งหลาย ทรงทราบว่า เขาทำเพื่อป้องกันสิงชั่วรายจากทิศทั้งหลาย จากเหตุการเบื้องบน และจากปีศาจเบื้องต่ำ มีให้เข้ามาสู่ตัวเขา ตามคำสั่งสอนสุดท้ายของบิดา ก่อนเสียชีวิต เขายังอาจฝ่าฝืนความประ sanctus ของบิดา ทำเช่นนี้เป็นประจำนับแต่วันบิดาเสียชีวิตเป็นต้นมา จึงทรงแสดงการไหว้ทิศตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแก่สิงคากามณพว่า

การไหว้ทิศตะวันออก บิดาของท่านต้องการให้แสดงความเคารพสักการะต่อบุคคลผู้ให้กำเนิดชีวิต คือมารดาบิดานั่นเอง การไหว้ทิศใต้นั้น ต้องการให้ท่านเคารพสักการะครูบาอาจารย์ ซึ่งประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้แก่ท่าน การไหว้ทิศตะวันตก ต้องการให้ท่านทะนุถนอมเลี้ยงดูบุตรและภรรยาให้ดี การไหว้ทิศเหนือ ต้องการให้ท่านเคารพนับถือสังเคราะห์วงศัญญาติและมิตรสหาย การไหว้ทิศเบื้องบน ต้องการให้ท่านสักการบูชาบุคคลผู้มีความดี ควรแก่การยกย่องเชิดชู เช่น สมณะและพระมหาณ์ สำหรับการไหว้ทิศเบื้องต่ำก้มหน้าลงทางพื้นดินนั้น เป็นการยอมรับนับถือสิทธิในการดำรงชีวิตของบุคคลผู้ด้อยโอกาส เช่น บ่าวไพรและลูกจ้าง บิดาท่านมุ่งหมายอย่างนี้ จึงสั่งสอนให้

ท่านไห้วิศทั้งหลาย เป็นการป้องกันอันตรายจากบุคคลต่างๆ อันจะมาถึงทุกทิศทุกทาง พระพุทธองค์ทรงอธิบายให้สิงคากลามานพฟังโดยละเอียด ในสิ่งที่เข้าต้องประพฤติต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น เพื่อให้ทุกคนมีความสุขความเจริญ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทรงแนะนำให้สิงคากลามานพงดเว้นจากการฆ่า การลักขโมย การล่วงเกินคนรักของคนอื่น การพูดเท็จ และการดื่มน้ำเมາทุกชนิด ทรงตรัสสอนให้เข้าทำงานด้วยความขยันหม่นเพียร หม่นสะสมทรัพย์ เก็บรักษาทรัพย์ที่หาได้แล้ว ไม่ใช้ทรัพย์ไปในทางสรุ่ยสรุ่ย ควรใช้เพื่อการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว ช่วยเหลือคนที่ต้องการความช่วยเหลือ เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น เช่น ยามเจ็บป่วย ยามมีภัยพิบัติ เมื่อกีดขึ้นจะได้นำมาใช้สอยทันท่วงที

พระพุทธเจ้าทรงแสดงการไห้วิศแก่สิงคากลามานพ เปลี่ยนจากการไห้วิศตามลักษณะเดิม มาไห้วิศตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เมื่อสิงคากลามานพได้ฟังแล้ว กีดครั้หราเสื่อมใส กล่าวสรรเสริญพระธรรมเทศนา แสดงตนเป็นอุบาสก ขอถึงพระพุทธ พระธรรม พระสัมมาเป็นสระณะที่พึงตลอดชีวิต

ทรงแสดงเทวตาพลี

ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จจากริปีโปรดประชาชน ณ บ้านปาฏลีคาม ตั้งอยู่ในอาณาเขตของเควั่นมคอ ทรงรับนิมนต์สุนิพรามณ์และวัสดุการพราหมณ์ มหาอามาตย์ของเมืองราชคฤห์ ซึ่งควบคุมการก่อสร้างพระนครแห่งใหม่อยู่ที่นั่น ซึ่งว่าเมืองปาฏลีบุตรเพื่อป้องกันการรุกรานของชาววัชชี มหาอามาตย์ทั้งสองได้ถวายภัตตาหารอย่างประณีต แด่พระพุทธเจ้าพร้อมพระสัมมาสัม侯ตัวยมีอตนอง ครั้นเสร็จแล้ว พระพุทธองค์ทรงอนุโมทนาด้วยพระคตาว่า ยสมี ปเทส กปุเปติ วาส ปณฑิตชาติโย ... สทา ภทราย ปสสติ แปลความว่า กุลบุตรผู้นลาด พักอาศัยอยู่ในประเทศใด นิมนต์พรหมจาเรื้อรังศีล สำรวมดี ให้ฉันแล้วบำเพ็ญทักษิณ อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้เหล่าเทวดาผู้สิงสถิตอยู่ในประเทศนั้น เหล่าเทวดาอันเขาบูชาบันถือแล้ว ย่อมบูชานับถือตอบ ย่อมอนุเคราะห์ด้วยจิตเมตตา ดุจมารดา กับบุตรผู้เกิดจากอก กุลบุตรที่เทวดาปกปักษากุศลรองแล้ว ก็จะประสบแต่ความเจริญอย่างเดียว

พระพุทธองค์ทรงแนะนำวิธีทำเทวตาพลีแก่มหาอามาตย์ทั้งสอง ด้วยการบริจาคมาก แก่ผู้ทรงศีล ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้เทวดาที่ตนเคารพนับถือ แทนการเช่นสังเวยและการฆ่าสัตว์บุชัญญ ตามธรรมเนียมเดิมเคยปฏิบัติสืบทอดตามกันมาเป็นเวลาช้านาน ครั้นทรงอนุโมทนาแล้ว เสด็จออกจากที่นั่น มีสองมหาอามาตย์ตามส่งเสด็จ ตัวสัมเมือง

ปาฏิบุตรว่า สิงปลูกสร้างเป็นระเบียบเรียบร้อย ทรงพยากรณ์ว่าจะเป็นยอดนคร เป็นแหล่งชุมนุมอารยชน เป็นศูนย์กลางการค้าขาย แต่จะเกิดอันตรายขึ้น ณ ประการ คือ ถูกไฟไหม้ น้ำท่วม และแตกสามัคคีกันเอง ทรงلامหาอำมาตย์ทั้งสอง เสด็จพร้อม ด้วยพระสงฆ์สาวกข้ามแม่น้ำคงคาจากริมต่อไป

ปริเฉทที่ ๑๐
ເສດ්ධී ແລະ ວິວະສັກກະ
ເສດ්ධී ເມືອງ ກົບລັພ ສັດු ທ່າຕິ ຖຸມີ

ໃນພຣະຫາທີ ๒ ຂ່າວພຣະພູທຮອງຄົ້ນໄດ້ບຣລຸພຣະສົມມາສັນໂທຣີຢານ ຕຣັກສູງເປັນພຣະພູທຮເຈົ້າ ເສດ්ධී ຈາກີກແສດງຮຣມໂປຣດັກບວ່າ ແລະ ປະຊານໃນເມືອງຮາຊຄຸ້ຫໍ ມີຄົນອອກບວ່າຕາມຈຳນວນມາກ ໄດ້ແພຣສະພັດໄປໆ ເປັນເມືອງ ກົບລັພ ສັດු ພຣະເຈົ້າສຸຖ້ໂຮທນະທຽບຂ່າວນີ້ມີພຣະຮາຈປະສົງຈະທຽບໄດ້ເຫັນພຣະຮາຈໂອຣສັກຄົງທີ່ນີ້ ກ່ອນຈະສິ້ນພຣະໜ່າມໍ ເພຣະທຽບ່ານ້າມາກແລ້ວ ຈຶ່ງທຽບສ່າງຮາຊທຸຕພ້ອມດ້ວຍບຣວາຄນະທີ່ນີ້ ໃຫ້ໄປເຂົ້າແຜ້ພຣະພູທຮເຈົ້າ ຄູ່ພຣະເວຸວັນວິຫາຣ ກຣາບທຸລອາຮານາເສດ්ධී ເມືອງ ກົບລັພ ສັດු ຮາຊທຸຕຄນະນັ້ນ ເດີນທາງຄົງເມືອງຮາຊຄຸ້ຫໍ ໄດ້ເຂົ້າແຜ້ໃນຂະພຣະພູທຮອງຄົ້ນ ກໍາລັງທຽບແສດງຮຣມແກ່ພູທຮບຣີ້ຫ້ອຍໆ ຈຶ່ງນັ້ນຝ່າຍຮຣມດ້ວຍ ຄຣັນຝ່າຍຮຣມຈບແລ້ວ ບຣລຸອຮ້າທັດພລທັ້ງໜົດ ກຣາບທຸລຂອອຸປສົມບທເປັນກິກູ້ໃນພຣະພູທຮຄາສນາ ມີໄດ້ກຣາບທຸລເຮືອງພຣະເຈົ້າສຸຖ້ໂຮທນະທຽບປັ້ງປານາ

ພຣະເຈົ້າສຸຖ້ໂຮທນະທຽບ ຄອຍອູ່ເປັນເວລານານ ໄມ່ທຽບເຫັນຮາຊທຸຕຄນະນັ້ນ ກລັບມາຈຶ່ງທຽບສ່າງຮາຊທຸຕຄນະໃໝ່ ອອກຕິດຕາມຊຸດແຮກ ແລະ ໄທ້ລຸເຊີຍພຣະພູທຮອງຄົ້ນ ເສດ්ධී ເມືອງກົບລັພ ສັດු ດ້ວຍ ຮາຊທຸຕຄນະນີ້ກີ່ເຂົ້າແໜ່ງກັນ ໄດ້ຝ່າຍຮຣມຂອງພຣະພູທຮອງຄົ້ນ ແລ້ວ ບຣລຸອຮ້າທັດພລ ກຣາບທຸລຂອອຸປສົມບທເໜ່ອນຄນະກ່ອນ ພຣະເຈົ້າສຸຖ້ໂຮທນະທຽບສ່າງຮາຊທຸຕພ້ອມເປົ້າເຊີຍ ເສດ්ධී ຄົງ ຄຣັງ ໄມ່ເປັນພລສໍາເຮົາຈັກຄົງເດີຍວາ ຄຣັງທີ່ ๑๐ ທຽບເຫັນວ່າ ກາພຸທາຍີອຳມາຕົມຍີເຕັມເປົ້າເຊີຍເປົ້າ ເປົ້າຮັບສິ່ງໃຫ້ໄປທຸລເຊີຍເສດ්ධී ເມືອງ ກົບລັພ ສັດු ກາພຸທາຍີອຳມາຕົມຍີຮັບສິ່ງພຣະເຍົກວ່າ ຈະກຳໄ້ໃຫ້ສໍາເຮົາຕາມພຣະຮາຈປະສົງ ໄດ້ອອກເດີນທາງພ້ອມດ້ວຍບຣວາຄນະພຣະເວຸວັນ ເມືອງຮາຊຄຸ້ຫໍ ຂະພຣະພູທຮອງຄົ້ນ ກໍາລັງທຽບແສດງຮຣມໂປຣດັກບຣີ້ຫ້ອຍໆ ນັ້ນຝ່າຍຮຣມຈນຈບໄດ້ບຣລຸອຮ້າທັດພລໝາຍດຸກຄົນ ເມື່ອພູທຮບຣີ້ຫ້ກລັບແລ້ວ ເຂົ້າແຜ້ກຣາບທຸລຂອອຸປສົມບທພ້ອມທັ້ງບຣວາ

ກາຍຫລັງອຸປສົມບທໄດ້ ۷ - ۸ ວັນ ພຣະກາພຸທາຍີເຫັນວ່າຢ່າງເຂົ້າສູ່ຄົມທັນທອດ ທ່ານາທີ່ ຫຼັງໜາຍເກີບເກີຍເສົ່ງແລ້ວ ຜັນທາງເສດ්ධී ໄປເມືອງ ກົບລັພ ສັດු ກົດວາກສບາຍ ຕັ້ນໄມ້ຮົມທາງກໍາລັງພລິດອກອກພລ ໄທ້ຄວາມຮ່ມເຫັນເປັນອ່າງຕີ ພື້ນດິນມື້ຫຼັກ້າຈີ້ເຊີຍວາຈີ ເປັນຄຸດກາລເໝາະຈະເສດ්ධී ຈັງເມືອງ ກົບລັພ ສັදු ຈຶ່ງໄປເຂົ້າແຜ້ພຣະພູທຮເຈົ້າ ກຣາບທຸລເຊີຍເສດ්ධී ໂປຣ ພຣະພູທຮບິດາ ພຣະປະຍູຮູາຕີ ແລະ ປະດີມັງກອງພຣະພູທຮຄາສນາ ຄູ່ ເມືອງ ກົບລັພ ສັදු

พระพุทธองค์ทรงรับอาราธนาและโปรดให้แจ้งข่าวแก่พระสงฆ์สาวก เพื่อเตรียมเดินทางไปเมืองกบิลพัสดุ

ครั้นถึงวันตามกำหนด พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสงฆ์สาวก ๒๐,๐๐๐ รูป เสด็จออกจากเมืองราชคฤห์ เสด็จดำเนินวันละ ๑ โยชน์ มีกำหนดว่า ๒ เดือนจะเสด็จถึงเมืองกบิลพัสดุ โดยพระกาพุทายืนนำเสด็จ และส่งข่าวการเสด็จเมืองกบิลพัสดุให้พระเจ้าสุทโธทนะทรงทราบเป็นระยะ บรรดาพระประยูรญาติ ทั้งฝ่ายศากยวงศ์และโภลิวงศ์ เตรียมการต้อนรับด้วยความปลื้มปิติยินดี ได้ร่วมกันสร้างนิโคธรรมมหาวิหาร เพียบพร้อมด้วยเศนาสนะและพระคันธกุณี เงียบสงบควรแก่สมณวิสัย เพื่อเป็นที่รับรองพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกทั้งปวง

พระพุทธเจ้าเสด็จถึงเมืองกบิลพัสดุ พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวก ๒๐,๐๐๐ รูป ประทับ ณ นิโคธรรม ซึ่งพระเจ้าสุทโธทนะและพระประยูรญาติสร้างถวาย ครั้นนั้นเหล่าพระประยูรญาติ มีทิภูมิมานะแรงกล้า ไม่อาจประน姆พระหัตถ์ถวายอวิวาทพระพุทธองค์ได้ ด้วยคำว่า พระองค์อยู่น้อยกว่าพวกตน ไม่สมควรกราบไหว้ พระพุทธองค์ทรงทราบเหตุ มีพระประสงค์จะให้พระประยูรญาติลดทิภูมิมานะ จึงทรงบันดาลให้ฝนโบกขรบรรณาດลงในสมาคมนั้น แล้วทรงแสดงพระธรรมเทศนามหาเวสสันดรชาดก ว่าด้วยการบำเพ็ญทานบารมี

โปรดพระพุทธบิดาและพระประยูรญาติ

เมื่อทรงแสดงธรรมจบลง พระเจ้าสุทโธทนะ พระพุทธบิดา ทรงปลาบปลื้มโสมนัส ประน姆พระหัตถ์ถวายอวิวาทพระพุทธองค์ กราบทูลว่า พระองค์ผู้เจริญ ในวันพระองค์ประสูติ หม่อมฉันให้พระพี่เลี้ยงนางน曼ามานมสักการภาพเทวิลดาบส เห็นพระบาทของพระองค์ลอยปราภูอยู่หนึ่อศีรษะของภาพเทวิลดาบส หม่อมฉันได้ไหว้พระองค์เป็นครั้งแรก ต่อมาวันงานพระราชพิธีวัปปมงคลแกรกนาขวัญ พระพี่เลี้ยงนางนມได้นำพระองค์มาประทับใต้ร่มไม้หว้า แม้เป็นเวลาบ่าย งาไม่ก็มีได้คล้อยไปตามตะวัน หม่อมฉันได้ไหว้พระองค์เป็นครั้งที่ ๒ ในครั้นนี้พระองค์บันดาลให้ฝนโบกขรบรรณาດลงในสมาคมพระประยูรญาติ หม่อมฉันจึงไหว้พระองค์เป็นครั้งที่ ๓ เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะกราบทูลจบ เหล่าพระประยูรญาติคลายทิภูมิมานะ พากันกราบไหว้ทุกพระองค์ ทูลลากลับพระราชนิเวศน์ ไม่มีใครเฉลี่ยวใจว่า พรุ่งนี้พระพุทธองค์และพระสงฆ์สาวกจะนั่นอาหารบิณฑบาต ณ ที่ได้ จึงไม่มีใครกราบทูลนิมนต์ให้เปล้นภัตตาหารในเคหสถานของตน

โปรดพระพุทธบิดา

รุ่งเช้า พระพุทธเจ้าทรงอุ้มบาตร เสด็จออกรับบิณฑบาตไปตามถนน ตรอก ซอย ต่างๆ โดยพระสงฆ์สาวก ๒๐,๐๐๐ รูปตามเสด็จ ประชาชนสัญจรตามท้องถนนได้โอกาส ชุมพรหมารมี ด้วยความเลื่อมใสและประหลาดใจระคนกันว่า ไฉนพระพุทธเจ้า จึงนำ พระสงฆ์สาวกเสด็จออกรับบิณฑบาต ใจกันอื้ออึงทั่วทั้งพระนคร เมื่อพระเจ้าสุทโธทนา ทรงทราบก็ตกพระทัย รีบเสด็จจากพระราชินีเวศน์ไปยังถนนที่พระพุทธองค์ทรงรับ บิณฑบาตอยู่ ทรงหยุดยืนเบื้องหน้าพระพักตร์ของพระพุทธองค์กลางถนนนั้นเอง ตรัสพ้อ ว่า ไฉนทรงให้หม่อมฉันได้รับความอับอายเช่นนี้

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า ดูกรมหาบพิตร การออกรับบิณฑบาตนี้ เป็นพุทธประเพณี พระเจ้าสุทโธทนาทรงรับสั่งว่า พระองค์ผู้ใดริบ ประเพณีกษัตริย์อาหารชาวบ้าน มืออยู่หรือ หม่อมฉันไม่เคยเห็นมาก่อน

พระพุทธองค์ตรัสว่า การออกรับอาหารบิณฑบาต เป็นประเพณีของพระพุทธเจ้า ทุกพระองค์ ทรงอธิบายให้พระพุทธบิดาเข้าใจแจ่มแจ้ง และทรงแสดงธรรมมีใจความว่า ไม่ใช่ประมาทในบิณฑบาต พึงประพฤติธรรมให้เป็นสุจริต ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า พระพุทธบิดาทรงบรรลุโสดาปัตติผล ขณะประทับยืนบนถนน นั้นเอง ทรงรับบาตร กราบถูลาราชนาเสด็จขึ้นพระราชินีเวศน์ ทรงอังคاسพระสงฆ์ด้วย อาหารบิณฑบาตอันประณีต ด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง

รุ่งขึ้นวันที่ ๒ ทรงพาพระสงฆ์สาวกไปรับบิณฑบาตในพระราชวังอีก ทรงแสดง ธรรมโปรดพระนางมหาปชาบดีให้บรรลุโสดาปัตติผล พระพุทธบิดานั่งฟังอยู่ด้วย ได้บรรลุ สภาพความมิผล ต่อมากในวันที่ ๓ ทรงพาพระสงฆ์สาวกไปรับบิณฑบาตในพระราชวัง เช่นเดย ทรงแสดงมหาธรรมปาลชาดกโปรดพระพุทธบิดา จนได้บรรลุอนาคตความมิผล

ครั้นโปรดพระพุทธบิดาแล้ว พระองค์ได้เสด็จไปยังพระตำหนักของพระนางพิมพาย์โสธรฯ มีพระสารีบุตรและพระโมคคลานะตามเสด็จไปด้วย พระนางทอดพระเนตรเห็น พระพุทธองค์ ก็ทรงโผลเข้าชบແທบพระบาท รำไรให้ตัดพ้อต่างๆ นานา พระพุทธองค์ตรัส ห้ามไม่ให้ใครขัดขวาง ทรงแสดงกิจนริชาดกโปรดพระนางพิมพาย์ จนได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วเสด็จกลับนิโคราราม

พระนันทกุมารอ กบวช

ในวันที่ ๔ พระพุทธเจ้าเสด็จไปงานวิวาห์มงคลของพระนันทกุมา พระอนุชาของพระองค์ ทรงประสูติจากพระนางมหาปชาบดี ครั้นเสร็จภัตกิจแล้ว พระทานบานตรให้พระนันทกุมาถือตามเสด็จลงจากพระราชนิเวศน์ ไม่ได้ทรงรับบานตรจากพระนันทกุมาคนี้ พระนันทกุมาทรงดำเนินตามเสด็จไป ด้วยพระดำริว่า เมื่อพระเชฏฐาเสด็จถึงพื้นล่างแล้ว จะทรงรับคืน ถึงที่นั้นพระพุทธองค์ไม่ทรงรับคืน ทรงดำริอีกว่า เมื่อถึงหน้าพระลาน จะทรงรับคืน หรือพอพ้นประตุพระราชนิเวศน์ จะทรงรับคืน ครั้นถึงสถานที่ทั้งสองแห่ง ก็ไม่ทรงรับคืน พระนันทกุมาทรงเกรงพระทัย ไม่กล้าจะกราบทูลให้พระพุทธองค์รับบานตรคืนไป จึงจำใจถือบานตรตามเสด็จพระเชฏฐาไป

ฝ่ายนางชนบทกัลยาณีคู่อภิเบกสมรส ได้ทราบจากนางสนมว่า พระพุทธเจ้าทรงพำนัชกุมาออกไป ก็ตกพระทัยรับวิงออกไป ทรงร้องสั่งตามหังว่า ได้โปรดเสด็จกลับมาเร็วๆ พระลูกเจ้า พระนันทกุมาได้สดับเสียง กีเสดดุ้มีความอาลัยใคร่จะกลับแต่ทรงเกรงพระทัยพระพุทธเจ้า ไม่กล้าจะกราบทูล หนึ่นใจอุ้มบานตรตามเสด็จพระพุทธองค์ไปจนถึงนิโคราราม

พระองค์เสด็จถึงพระคันธกุฎีแล้ว ตรัสสามว่า จะบวชหรือ นันทะ

พระนันทกุมาไม่กล้าปฏิเสธ เพราะเคารพพระพุทธเจ้า จึงจำใจกราบทูลว่า หมื่นฉัน จะบวช พระเจ้าข้า

พระองค์ทรงรับสั่งภิกษุทั้งหลายให้อุปสมบทพระนันทกุมาในวันนั้น พระนันทะไม่ได้ผนวชด้วยศรัทธา จึงมีจิตฟุ่งซ่าน คิดถึงแต่นางชนบทกัลยาณี คิดจะสักไปเป็นพระราชศรีองเรือน แต่พระพุทธองค์ทรงใช้อุบายพาไปเชมสวรรค์ ให้พระนันทะเห็นสมบัติในสวรรค์เป็นสิ่งประเสริฐกว่าสมบัติในโลกมนุษย์ เมื่อเสด็จกลับลงมา ทรงแสดงธรรมโปรดจนได้บรรลุอรหัตผล

พระราหุลบรรพชา

ในวันที่ ๗ พระพุทธองค์ทรงพาพระสังฆสาวกไปรับบิณฑบาตในพระราชวัง พระนางพิมพา มารดาพระราหุล ตกแต่งพระกุมาให้ไปเข้าเฝ้าทูลขอทรัพย์มรดกในฐานะรัชทายาทสืบสันตติวงศ์ พระองค์ทรงทำภัตกิจเสร็จ ทรงอนุโมทนา เสด็จลุกขึ้นจากที่ประทับกลับสู่นิโคราราม พระราหุลกุมาถือตามเสด็จไปด้วย พระองค์ไม่ตรัสสั่งให้พระกุมาเสด็จกลับ แม้พวากข้าราชบริพารก็ไม่อาจทูลเชิญพระกุมาให้เสด็จกลับได้ พระราหุลกุมาถือตามเสด็จพระพุทธเจ้าไปจนถึงนิโคราราม พระองค์ทรงเห็นว่า ทรัพย์มรดก

ที่พระราหุลขอนั้น เป็นทรัพย์ภายนอก ไม่จีรังยั่งยืน ลำบากต่อการดูแลรักษา ไม่ใช่ อริยทรัพย์ ทรง darüberว่า จะให้พระกุมาเป็นเจ้าของโลกุตตรทรัพย์ คือ ธรรมที่พระองค์ ตรัสรู้ภายในตัวตนพระศรีมหาโพธิ์ อันเป็นทรัพย์ภัยในแทน จึงทรงโปรดให้พระสารีบุตร เป็นพระอุปัชฌาย์บวชพระราหุลกุมาเป็นสามเณร โดยวิธีเปล่งวาจารับไตรสรณคมน์ วิธีบวชแบบนี้ เรียกว่า ติสรณคมนูปสัมปทา พระราหุลเป็นสามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา ทรงบรรพชาขณะมีพระชนมายุเพียง ๗ ปี

หลังจากพระราหุลบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว พระเจ้าสุทโโทนะทรงโถมน้ำมาก ทรง ห่วงจะให้สืบสันตติวงศ์แทนพระองค์ ในเมื่อพระพุทธองค์ทรงพาพระนันทะพระราษฎร์ องค์ที่ ๒ ไปอุปสมบทแล้ว ยังทรงพาราหุลกุมาไปบรรพชาเป็นสามเณรอีก จึงเสด็จ ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า กราบบุลขอพรว่า หมื่นฉัันขอประทานพระวโรกาส กุลบุตรได ประสังค์จะบวช หากมารดาบิดามิ่งพร้อมใจอนุญาตให้บวช ขออย่าบรรพชาอุปสมบทให้ แก่กุลบุตรนั้น พระองค์ทรงประทานพรแก่พระพุทธบิดา และทรงบัญญัติพระวินัยว่า กุลบุตรที่มารดาบิดามิ่งอนุญาต ภิกษุไม่พึงให้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา พระพุทธบัญญัตินี้ ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติต่อมาจนถึงทุกวันนี้ พระพุทธเจ้าเสด็จประทับ อยู่ในเมืองกบิลพัสดุ์ ๗ วัน ถวายพระพรลาพระพุทธบิดา เสเด็จกลับเมืองราชคฤห์พร้อม ด้วยพระสงฆ์สาวกทั้งปวง

ปริเฉทที่ ๑๑

ເສດ්ධීແකව້ນໂກසල

ແකວ້ນໂກසල ເປັນແකວ້ນໃຫຍ່ແකວ້ນທີ່ນີ້ ຕັ້ງອູ້ໃນມັງມປະເທດ ຕອນເໜືອຂອງໝາງພູຖົມ ມີເມືອງຫລວງຊື່ສາວຕິ ພຣະເຈົ້າປະເສັນທິໂກສລ ທຽມມີອຳນາຈສີທີ່ຂັດໃນກປກຄອງ ທຽມແຜ່ພຣະຮາຊອຳນາຈໄປຢຶດຄອງແකວ້ນກາສີ ອັນມີພາຣານສີເປັນເມືອງຫລວງ ແລະ ແກວ້ນ ສັກກະ ອັນມີກົບລັບສົດຖືເປັນເມືອງຫລວງ ແກວ້ນໂກສລມີອາຄາເບືດຕິດຕ່ອກກັບແກວ້ນອີສະ ໄກລັ້ງເຄີຍ ຄື່ອ ແກວ້ນມັລະ ແກວ້ນວັນຈີ ແລະ ແກວ້ນມຄຮ ເຈີ້ມູ່ຮຸ່ງເຮືອງດ້ວຍການຄ້າ ການເກະຕຣ ແລະ ວັດນຮຽມຕ່າງໆ

ໃນເມືອງສາວຕິ ມີຄຫບດີທ່ານທີ່ນີ້ຊື່ສຸທັຕະ ເປັນເສຣະໜູ້ໃຈບຸນ ຈອບ່ອຍເຫຼືອຄົນ ຖກຍາກ ຕັ້ງໂຮງທານແຈກອາຫາຣແກ່ຄົນທີ່ໄປ ດີ້ອາຫັນອາຫາຫາທີ່ພື້ນໄດ້ ໄດ້ອາຫັນອາຫາຣ ໃນໂຮງທານຂອງເຂົາເລີ່ມຊີວິຕ ທ່າວເມືອງເຮັກເຂວ່າວ່າ ອາຄົບປິນທິກະ ແປລວ່າ ຜູ້ມີກົນຂ້າວເພື່ອ ຄົນອາຫາ ອາຄົບປິນທິກເສຣະໜູ້ເປັນຜູາຕີກັບຮາຍຄົກເສຣະໜູ້ ເພຣະໄດ້ນັ້ອງສາວຂອງ ຮາຍຄົກເສຣະໜູ້ມາເປັນກຣຍາຂອງຕົນ ຄຣວ່ານີ້ອາຄົບປິນທິກເສຣະໜູ້ເດີນທາງໄປທໍາຮູຮະທີ່ ເມືອງຮາຍຄຸຖ໌ ພັກຍູ່ທີ່ບ້ານຮາຍຄົກເສຣະໜູ້ ວັນນັ້ນຮາຍຄົກເສຣະໜູ້ສາລະວນອູ່ກັບກາຣ ສັ້ກາສກຽມກຣໃຫ້ຕະເຮັດວຽກແລະ ຕກແຕ່ງສັກນີ້ທີ່ເປັນການໃຫຍ່ ອາຄົບປິນທິກເສຣະໜູ້ ນີກວ່າໃນຄຣາກ່ອນໆ ເມື່ອເຮົາມາຄຶ້ງ ເສຣະໜູ້ພັກງານທັງໝາດມາຕ້ອນຮັບເຮົາ ແຕ່ຄຣາວ້ື່ທ່ານ ກລັບໄມ້ໄສໃຈ ສາລະວນສັ້ງປ່ວໄພຣໃຫ້ຫຸ່ງຂ້າວທຳກັບຂ້າວຂອງກິນຍ່າງໜຸລຸມຸນ ນ່າຈະມີງານມົກລ ຢ້ອເຊີ່ມເສດ්ຈພຣະເຈົ້າພິສາຮມາເສວຍພຣະກຣຍາຫາຣເປັນແນ່ ເມື່ອຮາຍຄົກເສຣະໜູ້ສັ້ກາຣ ເຮີບຮ້ອຍແລ້ວ ມາຕ້ອນຮັບອາຄົບປິນທິກເສຣະໜູ້ຕາມເຄຍ ເລ່າໃຫ້ຟັງວ່າ ໄດ້ນິມນຕີພຣະພຸທຣເຈົ້າ ພຣອມດ້ວຍພຣະສົງສາວກມາຈັນກັດຕາຫາຣໃນວັນພຽງນີ້ ອາຄົບປິນທິກເສຣະໜູ້ໄຫ້ຍືນຄໍວ່າ ພຣະພຸທຣເຈົ້າ ປຶ້ງກັບຕກຕະລົງ ເພຣະໄມ່ເຄຍໄດ້ຍືນຄໍວ່າ ພຣະພຸທຣເຈົ້າມາກ່ອນເລຍ ໃຫ້ ຮາຍຄົກເສຣະໜູ້ພຸດຈັກໆຄົງ ๓ ຄຣັງ ທີ່ອກຈະຈະໄປເຂົາເຟ້າພຣະພຸທຣອົງຄ ຄືນນັ້ນ ອາຄົບປິນທິກເສຣະໜູ້ອັນໄມ່ໜັບ ທັງຄືນ ຕົ້ນການໃຫ້ສ່ວ່າງເວົວໆ ຈະໄດ້ເຂົາເຟ້າພຣະພຸທຣເຈົ້າ ພວອ່ງເຂົາກ່ອນພຣະພຸທຣອົງຄຈະ ເສດ්ຈມາຈັນທີ່ເຮືອນຮາຍຄົກເສຣະໜູ້ ຮີບໄປເຂົາເຟ້າ ຄ ສີຕວັນ ໄດ້ຟັງອນຸປຸພືກຄາແລະ ອວິຍສັຈ ບຣຣລຸໂສດາປັດຕິພລ ປະກາສຕນເປັນອຸບາສກຄົງພຣະວັດນຕຣຍ ເປັນສຣະນະທີ່ພື້ນ ຕລອດຊີວິຕ ແລະ ກຣາບຖຸລໃຫ້ພຣະອົງຄເສດ්ຈໄປປະກາສພຣະສາສາທີ່ເມືອງສາວຕິ ໃນແກວ້ນໂກສລ

อนาคตบิณฑิกเศรษฐีเดินทางกลับบ้านถึงเมืองสาวัตถีแล้ว มองหาที่ดินจะสร้างวัดถวายพระพุทธเจ้า พบรที่ดินแปลงหนึ่งเหมาะสมสำหรับบำเพ็ญสมณธรรม เป็นของเจ้ายาเซตพระญาติของพระเจ้าปเป่นทิโภศล จึงขอซื้อที่ดินกับเจ้ายาเซต พระองค์ไม่ยอมขายให้ เพราะต้องการทำเป็นพระอุทยานสำหรับพักผ่อน เมื่อเศรษฐีรับเร้าจะซื้อให้ได้ จึงตรัสให้นำแผ่นทองคำมาปูเรียงกันจนเต็มพื้นที่พระอุทยานจะขายให้ วันรุ่งขึ้น เศรษฐีสั่งคนให้ขนแผ่นทองคำมาปูเรียงกันจนเต็มพื้นที่พระอุทยาน เจ้ายาเซตพระเนตรด้วยความแปลกพระทัย ไม่นึกว่าเศรษฐีจะตั้งใจขนาดนั้น จึงลดราคาที่ดินเหลือแค่ครึ่งเดียว ขอร่วมสร้างวัดถวายพระพุทธเจ้าด้วย เมื่อสร้างวัดเสร็จเรียบร้อยแล้ว เศรษฐีใช้ชื่อว่าพระเซตวันเพื่อเฉลิมพระเกียรติเจ้ายาเซตที่ยอมสละที่ดินให้และร่วมสร้างวัดกับตน กราบทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสงฆ์สาวกเด็จแคว้นโภศล ถวายพระเซตวันให้ประทับอยู่จำพรรษา และเอาใจใส่ทำนุบำรุงพระพุทธองค์และพระสงฆ์สาวกเป็นอย่างดี จนได้รับการยกย่องว่าเป็นอุบาสกผู้เลิศในการถวายทาน พระพุทธเจ้าเด็ดจประทับจำพรรษาที่พระเซตวัน ประกาศพระศาสนาในแคว้นโภศล จนชาวเมืองจำนวนมาก รวมทั้งพระเจ้าปเป่นทิโภศลได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา พระองค์ประทับจำพรรษาที่พระเซตวันถึง ๑๙ พรรษา นานกว่าสถานที่ได

ปัจฉิมโพธิ์
ปริเฉทที่ ๑๙
อนุสันธิ

พระพุทธเจ้า ตรัสรู้พระอุณฑトルสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ได้เสด็จจากริปไปในความนิคมชนบทราชธานีต่างๆ เช่น เมืองราชคฤห์ แคว้นม殒 ทรงสั่งสอนเวไนยสัตว์ให้เห็นแจ้ง อริยสัจจับไม่ถ้วน ทรงประดิษฐ์งานพระพุทธศาสนาให้บริสัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม บรรลุธรรมตามสมควรแก่ปุนิสัย ทรงประกาศพระศาสนาให้แพร่หลาย เป็นประโยชน์แก่เทวดาและมนุษย์เป็นอันมาก ตลอดเวลา ๔๕ พระชา จนมีประชาชนมายุ่งเข้า ๘๐ พระชา ทรงรู้สึกถึงพระวรกายถอย กำลังพระราพาพ ทรงพิจารณาเห็นว่าจะมีประชาชนมายุ่งได้เพียง ๑๐ เดือนก็จะปรินิพพาน มีพระประสงค์จะเสด็จไปปรินิพพาน ณ เมืองกุสินารา จึงได้เสด็จออกจากเมืองราชคฤห์ ทรงไปยังเมืองกุสินารา ในระหว่างทางเสด็จผ่านเมืองเวสาลี ประทับ ณ ป่ามะม่วง ของนางคณิกาชื่ออัมพปาลี ทรงรับอัมพปาลีวันเป็นอารามสุดท้ายก่อนเสด็จปรินิพพาน พระองค์ประทับอยู่ ณ อัมพปาลีวันตามพระอัธยาศัยแล้ว เสด็จต่อไปยังเวพุความ เมืองเวสาลี แคว้นวัชชี

ทรงปลงอายุสังขาร
เสด็จบ้านเวพุความ

พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ เสด็จดำเนินถึงเวพุความ เมืองเวสาลี ทรงเห็นว่า รอบเมืองเวสาลีมีเสนานะมาก ภิกษาก็หาได้ยาก เป็นสับปายะแก่ภิกษุ ทั้งหลายผู้อยู่จำพระชา จึงตรัสรักกับภิกษุทั้งหลายว่า เเรอทั้งหลายจะแยกย้ายกันไป จำพระชาตามเสนาสนะต่างๆ รอบเมืองเวสาลีตามความพอดใจเดิด เรายاتถาดจะจำพระชาสุดท้าย ณ เวพุความแห่งนี้

ในระหว่างพระชา พระองค์ทรงพระประชวรหนัก เกิดเวทนารอย่างแรงจน กีออบจะปรินิพพาน ทรงดำรงพระสถิติสัมปชัญญะ อดกลืนเวทนานั้น ทรงทำริว่า เราจะ ปรินิพพานโดยไม่บอกภารภิกษุอุปถัมภ์ ไม่บอกภารภิกษุสงฆ์ หากวรมี จึงทรงเข้า sama bat กำหนดเวทนาระรับพระอาการประชวรนั้น เมื่อทรงหายจากพระอาการประชวรแล้ว ทรงสำราญพระอิริยาบถบนอาสนะในร่มเงาพระวิหาร พระอานันทพุทธอุปถัมภ์จากมา

เข้าเฝ้ากราบทูลว่า พระองค์ผู้เจริญ พระอาการประชวรของพระองค์ ทำให้ข้าพระองค์ กระวนกระวายใจ เมื่อนจะอาพาธตามพระองค์ไปด้วย จนไม่เป็นอันปฏิบัติธรรม แต่เบาใจอยู่หน่อยหนึ่งว่า พระองค์ยังไม่ได้แสดงธรรมบอกลาภิกขุสงฆ์ จะไม่เสด็จ ปรินิพพาน พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า ดูกรอ่านนท์ บัดนี้ ตถาคตแก่เฒ่าเข้าวัยชรา มีอายุ ถึง ๘๐ ปีแล้ว กายของตถาคตก็เหมือนเกวียนเก่าอาศัยไม่ผูกค้ำพอให้ใช้งานได้เท่านั้น พร้อมกับตรัสเตือนพระอานนท์ให้รีบทำที่พึงแก่ตนเอง

วันรุ่งขึ้น เสด็จเข้าไปบินทباتในเมืองเวสาลี ครั้นเสด็จกลับจากบินทباتแล้ว ตรัสร่วนพระอานนท์ไปประทับพักสำราญพระอิริยาบถ ณ ปavaลเจดี ด้วยพระประสงค์ จะให้พระอานนท์กราบทูลอารามนาให้พระองค์ทรงพระชนม์อยู่ต่อ ทรงทำนิมิตโภกาส ตรัสรักบพระอานนท์ว่า ดูกรอ่านนท์ เมืองเวสาลีนี้เป็นสถานที่รื่นรมย์ หศนีสภาพสวยงาม มีเจดีย์มากมาย รวมทั้งปavaลเจดี ถ้าบุคคลได้เจริญอิทธิบาท ๔ มีความปราณจะมี ชีวิตอยู่ชั่วgapหรือมากกว่านั้นก็สามารถทำได้ทรงทำนิมิตโภกาสให้พระอานนท์ทูลอารามนา ถึง ๓ ครั้ง แต่พระอานนท์ไม่อาจจะรู้ทัน เมื่อนถูกมารเข้าดลใจ ไม่ได้ทูลอารามนา จึงทรงรับสั่งให้พระอานนท์ออกไป พระอานนท์ถวายบังคมแล้ว ออกไปบังพักที่โคนไม้ แห่งหนึ่ง ไม่ไกลจากพระองค์มากนัก

เมื่อพระอานนท์จากไปไม่นาน มาเริบ้าปเข้าไปหาพระองค์ถึงที่ประทับ ทูลให้ ระลึกถึงเรื่องที่เคยสนทนากันเมื่อคราวแรกตรัสรู้ ในขณะประทับที่โคนไม้อซปานิโครร่ว่า เคยกราบทูลอารามนาให้พระองค์เสด็จปรินิพพานแล้ว แต่พระองค์ตรัสร่วบบริษัท ๔ คือ ภิกขุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ยังไม่ฉลาด ไม่อาจแสดงธรรมให้ลัทธิต่างๆ นอกพระ ศาสนาเข้าใจหลักธรรมตามเป็นจริงได้ และพระศาสนาอย่างไม่แพร่หลาย ยังไม่สำเร็จ ประโยชน์แก่ประชาชนเป็นอันมาก เราจะไม่ปรินิพพาน บัดนี้ บริษัท ๔ และพระศาสนา ก็ ตั้งมั่นแพร่หลายตามพุทธประสังค์ทุกประการแล้ว นิมนต์เสด็จปรินิพพานถัด พระพุทธเจ้า ตรัสร่วบ ดูกรรมการใจบ้า ท่านจวางใจถด นับจากนี้ไปอีก ๓ เดือน เราจะปรินิพพาน ออกจากนั้นจึงทรงปลงอายุสังขาร ณ ปavaลเจดี ทำให้เกิดแผ่นดินไหวอย่างรุนแรง และเกิดขนพองสยองเกล้า จนน่าสะพรึงกลัว

เหตุทำให้เกิดแผ่นดินไหว ๔ ประการ

พระอานนท์รู้สึกได้ว่าแผ่นดินไหวรุนแรง จึงออกจากร่มไม้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ทุกสถานะเหตุการณ์แผ่นดินไหวรุนแรง พระองค์ตรัสร่วบ ดูกรอ่านนท์ เมื่อเรือออกไปแล้ว มากเริบ้าปเข้ามาหาทูลอารามนาให้เราเสด็จปรินิพพาน จึงบอกการใจบ้านนั่นว่า นับจาก

นี้ไปอีก ๓ เดือน ตذاคตจะปรินิพพาน ดูกรอานนท์ เหตุที่ทำให้เกิดแผ่นดินไหวมีอยู่ ๘ ประการ คือ

๑. ลมกำเริบ
๒. ผู้มีฤทธิ์บันดาล
๓. พระโพธิสัตว์จุติจากดุสิตลงสู่พระครรภ์
๔. พระโพธิสัตว์ประสูติ
๕. ตذاคตตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ
๖. ตذاคตแสดงพระรัมมจักกปปวัตตนสูตร
๗. ตذاคตปลงอายุสังขาร
๘. ตذاคตเสด็จดับขันธปรินิพพาน

พระอานนท์คิดได้ว่า เหตุการณ์ทุกอย่างเกิดขึ้นหมดแล้ว เหลือเพียงพระตذاคตปลงอายุสังขารและปรินิพพาน ชั่ร้อยแผ่นดินไหวครั้งนี้ จะเกิดจากพระพุทธองค์ปลง อายุสังขารเป็นแน่ จึงกราบทูลอารานาให้พระพุทธองค์ทรงดำเนินพระชนม์อยู่กับหนึ่ง เพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก เพื่อเกื้อกูลแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พระองค์ตรัสว่า ดูกร อานนท์ บัดนี้ ไม่ใช่เวลาจะมาขอร้องตذاคตให้มีชีวิตอยู่กับหนึ่ง เป็นความผิดพลาดของ เรือءอง เมื่อตذاคตทำนิมิตโอกาสชัดแจ้ง เรือกไม่อ้าจะจะรู้ทัน ไม่ได้ขอร้อง บัดนี้ ตذاคตปลงอายุสังขารแล้ว แม้พระอานนท์พุทธอุปถัมภากจะกราบทูลอารานาถึง ๓ ครั้ง ก็ตรัสรู้สปปวิเศษทุกครั้งไป

พระทานโอวาทแก่ภิกษุสงฆ์ เสด็จปามหารวัน

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงสบอกราษฎร์ที่อย่างนั้นแล้ว ได้เสด็จไปยังกฎาการศาลาป่า มหาวัน ตรัสสั่งพระอานนท์ให้เรียกภิกษุทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในเมืองเวสาลีมาเข้าเฝ้าณศาลา ฉันภัตตาหาร พระทานโอวาทแก่ภิกษุสงฆ์ด้วยอภิญญาเทศิธรรม คือ หลักธรรมที่ทรง แสดงเพื่อความรู้ยิ่ง หมายถึง โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ได้แก่ สติปัฏฐาน ๔ สัมมปปราณ ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๔ พละ ๔ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรค�ีองค์ ๘ บุคคล เจริญทำให้มาก ย่อมเป็นไปเพื่อความดำเนินอยู่ได้นานแห่งพระศาสนา เพื่อประโยชน์สุขแก่ ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก เพื่อเกื้อกูลแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ต่อจากนั้น ตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายว่า หนทางนี้ กิจข่าว อาบนุตยามิ ไว้ระมุมา สงหารา อปุปมาเทน สมปາเทณ แปลความว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราขอเตือนเรอทั้งหลายว่า สังหาร

ทั้งหลายมีความเสื่อมเป็นธรรมด้า เเรอทั้งหลายจะยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเลิดนับจากนี้ไปอีก ๓ เดือน ตذاคตจะดับขันธปรินิพพาน

เช้าวันต่อมา พระองค์เดี๊ยวเข้าไปบิณฑบาตในเมืองเวสาลี เมื่อเดี๊ยวจากเมืองเวสาลี หอดพระเนตรเมืองเวสาลีเป็นนาคาวโลก หรือมองอย่างซ้างเหลี่ยวหลัง ผินพระพักตร์มาตรัสกับพระอานนท์ว่า ดูกรอานนท์ การเห็นเมืองเวสาลีครั้งนี้ เป็นการเห็นครั้งสุดท้ายของตذاคต เราจะไปยังบ้านภัณฑุคามกัน พระอานนท์ทูลรับพระดำรัสแล้ว

พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่เดี๊ยวถึงบ้านภัณฑุคามแล้ว ประทับอยู่ ณ บ้านภัณฑุคามนั้น ทรงแสดงอริยธรรม ๔ ประการ คือ ศีล สมาริ ปัญญา และวิมุตติ แก่ภิกษุทั้งหลาย มีใจความว่า ศีลเป็นที่ตั้งแห่งคุณวิเศษเบื้องบน ประหนึ่งแผ่นดินเป็นที่รองรับสิ่งทั้งปวง เมื่อศีลบริบูรณ์ สมาริก็มีผลมาก มีอานิสงส์มาก เมื่อฝึกฝนสมาริตแล้ว ปัญญา ก็มีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตอันปัญญาอบรมดีแล้ว ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะ คือ karma ภava อกุชชา อกุชชา ๓ นี้ เป็นทางแห่งวิมุตติ วิมุตติเป็นแก่นแห่งพระธรรมวินัย พระสาวกจะบรรลุวิมุตตินี้ได้ ก็ด้วยทำให้บริบูรณ์ในไตรสิกขานั้น

เดี๊ยวโภคนคร

พระพุทธเจ้าประทับอยู่บ้านภัณฑุคามตามพระพุทธอธิษฐานแล้ว เดี๊ยวต่อไปยังบ้านหัตถีคาม บ้านอัมพคาม บ้านชัมพคาม เดี๊ยวถึงโภคนครตามลำดับ ประทับอยู่ ณ อาณันทเจดีย์ในโภคนคร ตัวมหาป่าเทศ ๔ โปรดภิกษุทั้งหลาย มีใจความว่า ถ้าจะมีภิกษุ อ้างพระศาสนา ก็ต้องอ้างสังฆ์ อ้างคณะ อ้างบุคคล ก็ต้องแสดงแก่ผู้ใดว่า นี้เป็นธรรมเป็นวินัย เป็นคำสอนของพระศาสนา เเรอทั้งหลายไม่พึงชื่นชม ไม่พึงคัดค้านคำกล่าวของภิกษุนั้น พึงเรียนรู้บทพยัญชนะให้แน่นอนแล้ว สอบสวนพระสูตร เทียบเคียงพระวินัย ถ้าคำกล่าววนั้น ไม่ตรงกับพระสูตร เทียบเคียงพระวินัยไม่ได้ พึงเข้าใจเกิดว่า มีเช่นคำสอนของพระศาสนา เเรอผู้นี้รับมาผิดๆ จำมาคลาดเคลื่อนแน่แล้ว แต่เมื่อได้สอบสวนแล้ว ตรงกับพระสูตรและเทียบเคียงพระวินัยได้ ไม่ผิดพลาด ไม่คลาดเคลื่อน เมื่อนั้นพึงถึงความตกลงใจว่า นี้เป็นคำสอนของพระศาสนาแน่นอน เเรอผู้นี้รับมาถูกต้อง ไม่วิปริตคลาดเคลื่อนจากพระธรรมวินัย

พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ อาณันทเจดีย์ในโภคนครนั้น นอกจากทรงแสดงมหาป่าเทศ ๔ ยังทรงแสดงไตรสิกขາเป็นทางแห่งวิมุตติ คือความหลุดพ้นจากการอาสวะ ภava และอกุชชา ออกุชชา โปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลาย มากกว่าหลักธรรมอย่างอื่น

นายจุนทะถวยปัจฉิมบิณฑบาต สेन्ऱจเมืองป่าฯ

พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โภคนคร ตามพระอัธยาศัยแล้ว ครั้นใกล้ถึงกำหนด ๓ เดือน นับแต่วันปลงอายุสังขาร เสด็จไปยังเมืองป่าวพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ประทับอยู่ ณ อัมพวัน สวนมะม่วงของนายจุนทะ บุตรนายช่างทองในเมืองปawan ผ่านนายจุนทะกัมมารบุตร ได้ทราบว่าพระพุทธองค์เสด็จถึงเมืองป่าว ประทับอยู่ในสวนมะม่วงของตน จึงเข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์ สดับพระธรรมเทศนา และกราบทูลอาราธนา พระพุทธองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์เสด็จไปฉันภัตตาหารเช้าที่บ้านของตนในวันรุ่งขึ้น

นายจุนทะกัมมารบุตรทราบว่าพระองค์ทรงรับอาราธนาแล้ว จึงกราบทูลลา ทำประทักษิณแล้วหลีกไป วันนั้นเป็นวันก่อนปรินิพพาน ๑ วัน ตรงกับขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เมื่อกลับถึงบ้านแล้ว สั่งให้จัดเตรียมอาหารอย่างประณีตและสูตรมหทวะจำนวนมากในบ้านของตนตลอดทั้งคืน ครั้นได้เวลาฉันภัตตาหารเช้า จึงสั่งให้คนไปกราบทูลเชิญเสด็จ พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์

พระพุทธองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์เสด็จไปยังบ้านของนายจุนทะประทับนั่งบนอาสนะ ตรัสสั่งนายจุนทะว่า สูตรมหทวะที่ท่านจัดเตรียมไว้ จงถวายตถาคตผู้เดียว ส่วนที่เหลือให้ชุดหลุมฝังกลบเสีย จงถวายอาหารอย่างอื่นแก่ภิกษุทั้งหลาย เพราะสูตรมหทวะไม่สามารถจะย่อยได้ง่าย นายจุนทะทูลรับพระคำรับสั่นแล้ว ครั้นเสวยพระกระยาหารเสร็จ ได้ตรัสอนุโมทนาให้นายจุนทะเบิกบานใจในไทยทานที่ถวาย เสด็จกลับไปอัมพวันแล้ว ในวันนั้นเป็นวันปรินิพพานของพระองค์ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖

ทรงพระประชวร เสด็จเมืองกุสินารา

เมื่อพระพุทธเจ้าเสวยภัตตาหารของนายจุนทะแล้ว ก็เกิดอาพาธอย่างรุนแรง ทรงพระประชวรลงพระโลหิต เกิดทุกข์เวหนารุนแรงถึงกับปรินิพพาน แต่ทรงมีพระสติสัมปชัญญะมั่นคง ไม่ทุนทุราย ทรงอดกลั้นทุกข์เวหนานั้นด้วยอธิวานิชัณติ ตรัสสั่งพระอานันท์ว่า ดูกรอานันท์ เราจะไปเมืองกุสินารากัน พระอานันท์ทูลรับพระคำรับสั่ง แจ้งข่าวให้ภิกษุสงฆ์รับทราบทั่วโลกแล้ว พระพุทธองค์เสด็จออกจากอัมพวันไปยังเมืองกุสินารา ในระหว่างทางเสด็จพระดำเนิน ทรงลำบากพระวรกายมาก ทรงแพ้พักเหนื่อย เป็นระยะๆ ขณะประทับใต้ร่มไม้แห่งหนึ่ง ตรัสสั่งพระอานันท์ให้ปูลادผ้าสังฆาภิพับเป็น๔ ชั้น เพื่อประทับนั่งพักระงับความเหนื่อย ทรงกระหายน้ำมาก ตรัสสั่งให้พระอานันท์ไปตักน้ำมาถวาย

พระอานนท์กราบทูลว่า พระองค์ผู้เจริญ เมื่อครุ่นนี้เอง เกวียนประมาณ ๕๐๐ เล่ม เพิ่งข้ามแม่น้ำผ่านไป น้ำขุ่นมาก ไม่ควรจะเสวย แต่แม่น้ำกุฎานทีอยู่ไม่ไกล น้ำใส่เน็น สะอาด มีท่าขึ้นลงสะดวก พระองค์เดี๋จไปเสวยและสรงชำระพระวรกายที่แม่น้ำ นั้นเดิด จึงตรัสสั่งเป็นครั้งที่ ๒ ว่า ดูกรอานนท์ เธอช่วยนำน้ำมาให้เรา เราจะหายจะดีมีน้ำ พระอานนท์กราบทูลทัดทานเป็นครั้งที่ ๒ เช่นกัน พอกรั้งที่ ๓ พระอานนท์ทูลรับพระ ดำรัสถือบารตรไปังแม่น้ำนั้น ขณะนั้นน้ำในแม่น้ำมีน้อย ถูกเกวียนย่างจนขุ่นมัว เมื่อพระ อานนท์เข้าไปใกล้ น้ำกลับใสสะอาด ไม่ขุ่นมัว นึกจะนินใจว่า น่าแปลกใจจริง สิ่งไม่เคย เกิดก็เกิดขึ้น แม่น้ำขนาดเล็กถูกเกวียนเหยียบย่างจนขุ่นมัว น้ำกลับใสสะอาด ไม่ขุ่นมัว จึงใช้บารตรตักน้ำ นำเข้าไปถวายให้พระองค์เสวย กราบทูลเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ขณะนั้น พระอรรถองมัลลากษตริย์ นามว่าปุกคุสะ สาวกของอพารดาบส กาลามโคตร ออกเดินทางจากเมืองกุสินาราจะไปังเมืองปาوا ผ่านมาทางนั้นพอดี เห็นพระพุทธเจ้าประทับนั่ง ภายใต้ร่มไม้นั้น จึงเข้าไปเฝ้าถวายบังคม นั่งฟังสัณติวิหารธรรม เกิดความเลื่อมใส กล่าวชมพระธรรมเทศนาว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระภาณิชของ พระองค์เพเราะ แจ่มแจ้ง เหมือนบุคคลหมายของที่ค้ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลง ทาง และส่องประทีปในที่มืด พร้อมทั้งประกาศตนเป็นอุบาสก ขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึงตลอดชีวิต ได้นำผ้าสิงคิวรณ ๑ คู่ เป็นผ้าเนื้อละเอียด มีสีดั่งทองสิงคี คือ มีสีทองเหมือนเปลวไฟ น้อมเข้าไปถวายพระพุทธเจ้าผืนหนึ่ง ถวายพระอานนท์ผืนหนึ่ง ปล้มปีติยินดีในการประกอบความดีของตนในวันนั้น ถวายบังคมลา ทำประทักษิณแล้วหลีกไป

ผิวภัยพระตถาคตผ่องใสยิ่งใน ๒ กາລ

เมื่อปุกคุสะมัลลบุตรหลีกไปไม่นาน พระอานนท์ได้น้อมผ้าสิงคิวรณคู่นั้นเข้าไป ถวายพระพุทธเจ้า ผ้าสิงคิวรณนั้น ปรากฏประหนึ่งถ่านไฟปราศจากเปลว พระองค์ทรง นุ่งผืนหนึ่ง ทรงห่มผืนหนึ่ง ทันใดนั้น ผิวภัยของพระพุทธองค์ก็งามบริสุทธิ์ผุดผ่องยิ่งนัก พระอานนท์ทูลสรรเสริญความงามดงามผ่องใสของพระฉบวีวรรณ ซึ่งปกคลุมพระวรกายด้วย ผ้าสิงคิวรณ พระพุทธองค์ตรัสว่า จริงดังอานนท์สรรเสริญ กายของตถาคตงามบริสุทธิ์ ผุดผ่องยิ่งนักใน ๒ กາລ คือ

๑. คืนตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า
๒. คืนตถาคตปรินิพพานด้วยอนุปattiเสสนิพพานธาตุ

ดูกรอานนท์ ในยามสุดท้ายของคืนวันนี้ ตذاقتจะปรินิพพานในระหว่างโคนไม้สาลະหັກຸ່ມໃນສາລາໂນທຍານຂອງມັລກົກໜ້າຕີຍໍທັງຫລາຍ ໃນເມືອງກຸສິນາຮາ ດູກຮອນນີ້ ເຮົາຈະໄປແມ່ນໜ້າກຸກຸ່ານທີກັນ ພຣອານນີ້ຫຼຸດຮັບພຣະບັນຫາແຈ້ງໃຫ້ກົກໝຸສົງໝົງທຣາບແລ້ວ

ພຣະພຸທຮອງຄົກຮັມດ້ວຍກົກໝຸສົງໝົງໜູ້ແໜ່ງ ເສດີຈຳດຳເນີນໄປຄົງແມ່ນໜ້າກຸກຸ່ານທີ່ເສດີຈຳຈົງເສຍແລ້ວສຽງສະນາຕາມພຣະອ້ອຍາຕີຍໍແລ້ວ ເສດີຈຶ່ນຈາກແມ່ນໜ້າໄປປະທັບທີ່ອັນພວນຕຣັສສັ່ງໃຫ້ພຣະຈຸນທກະ ປຸລາດຜ້າສັງໝົງພັບເປັນ ۴ ຂັ້ນ ພຣອງຄົກເສດີຈຳບຣອມສີ່ເສຍາໂດຍຂ້າງເບື້ອງຂວາ ທຣັງໜ້ອນພຣະບາທໃຫ້ເລື່ອມກັນ ທຣັງມີພຣະສຕີສັ້ມປໜູ້ງະ ທຣັມນສຶກາຮອ່ງຈຸນສົ່ງໝູ້ ອື່ນ ຕັ້ງພຣະທີ່ຢ່າວ່າບຣອມແລ້ວຈະເສດີຈຸລຸກຂຶ້ນ ໂດຍມີພຣະຈຸນທກະນັ້ນເຝົາຄວາຍກາຮູ້ແລ້ນທີ່ນັ້ນ

ບົນທາຕາທານ ແລ້ວ ຄຣາມີຟລເສມວກັນ

ເມື່ອພຣະພຸທຮອງຄົກ ທຣັງພັກພຣະວຽກພອບຮາເຄວາມເໜື້ອຍແລ້ວ ຈຶ່ງຕຣັສເຮົາກພຣອານນີ້ມາຮັບສັ່ງວ່າ ດູກຮອນນີ້ ຈາມມີໂຄຮາງຄນທຳໃຫ້ນາຍຈຸນທກົມມາຮຸຕຣເກີດຄວາມເດືອດຮ້ອນໃຈວ່າ ຕذاقتເສຍອາຫາຣບົນທາຕາທອງທ່ານເປັນຄຣັງສຸດທ້າຍແລ້ວເສດີຈຳປຣິນິພພານ ເຮົອພຶ້ງຊ່ວຍຮັບໃຫ້ນາຍຈຸນທະສບາຍໃຈວ່າ ຕذاقتໄດ້ຕຣັສສຣຣເສຣິຢູ່ບົນທາຕາທ ແລ້ວ ຄຣາມີຟລເສມວກັນ ມີອານີສັງສົມາກກວ່າບົນທາຕາອື່ນໆ ອື່ນ ບົນທາຕາທີ່ຕذاقتເສຍແລ້ວ ໄດ້ຕຣັສຮູ້ອຸນຕຣສົມມາສັ້ມໂພຮິຢູ່ານ ແລະບົນທາຕາທີ່ຕذاقتເສຍແລ້ວເສດີຈຳປຣິນິພພານດ້ວຍອຸປະກິເສສັນພພານຮາຕຸ ເພຣະໄດ້ສັ່ງສົມກຸສລກຮຽມເປັນເຫຼຸດໃໝ່ອໝາຍ ໃ້ມີວຽກຮະ ໃ້ມີຄວາມສຸຂ ໃ້ມີຍົດຍົດ ແລະໃ້ບັງເກີດໃນສວຣົກ ດູກຮອນນີ້ ເຮົາຈະໄປຢັງແມ່ນໜ້າທີ່ຮັບສົງວິຝ່ໄນ້ຂ້າມໄປເມືອງກຸສິນາຮາ ແລະສາລາໂນທຍານຂອງມັລກົກໜ້າຕີຍໍກັນ ພຣອານນີ້ຫຼຸດຮັບພຣະດຳຮັສຂອງພຣະພຸທຮອງຄົກແລ້ວ

ບຣອມອນໜຸ້ງສານໄສຍາ

ພຣະພຸທຮອງຄົກຮັມດ້ວຍກົກໝຸສົງໝົງໜູ້ແໜ່ງ ເສດີຈຳຂ້າມແມ່ນໜ້າທີ່ຮັບສົງວິຝ່ໄນ້ເມືອງກຸສິນາຮາ ປະທັບອູ່ ຄົນສາລາໂນທຍານ ສຖານທີ່ເສດີຈຳປະພາສຂອງເຈົ້າມໍລະຫັງຫລາຍຕຣັສສັ່ງພຣອານນີ້ວ່າ ດູກຮອນນີ້ ເຮົອຈົງຕັ້ງເຕີຍທັນຕີຣະຍະໄປທາງທີ່ສອຸດຮ ຮະຫວ່າງຕັ້ນສາລະຫັກຸ່ມ ເຮົາເໜື້ອຍຈະນອນພັກ ພຣອານນີ້ຫຼຸດຮັບພຣະດຳຮັສແລ້ວ ຕັ້ງເຕີຍໃຫ້ເປັນພຣະແທ່ນປຣິນິພພານ ທັນພຣະເຕີຍໄປທາງທີ່ສອຸດຮ ຮະຫວ່າງຕັ້ນສາລະຫັກຸ່ມ ພຣະພຸທຮອງຄົກທຣັງສໍາເຮົງສີ່ເສຍາ ໂດຍຂ້າງເບື້ອງຂວາ ທຣັງໜ້ອນພຣະບາທເລື່ອມກັນ ທຣັງມີພຣະສຕີສັ້ມປໜູ້ງະ ບຣອມອນໜຸ້ງສານໄສຍາ ອື່ນ ບຣອມຄຣັງສຸດທ້າຍໄມ່ເສດີຈຸລຸກຂຶ້ນອີກເລຍ

ทรงประภัสสกการบูชา

สมัยนี้ ต้นสาลีหงส์คู่ผลิตออกแบบสะพรั่งออกฤคุกาลหงส์ต้น ดอกไม้เหล่านี้นั้นร่วงหล่นไปอยู่ในบ้านและสวนต่างๆ แม้ดอกมณฑารพในเมืองสารคดี ก็ร่วงหล่นไปอยู่ในบ้านและสวนต่างๆ กลิ่นหอมอบอวลด้วยมาทางอากาศ เหล่าเทวดาก็ประโคมดนตรีทิพย์ในอากาศ เพื่อสักการบูชาพระพุทธเจ้าในวอสานกาล พระองค์ตรัสบอกพระอานันท์ว่า ดูกรอันนี้ การบูชาตถาคตด้วยอาโนมสบูชาเช่นนี้ ไม่ใช่ว่าบูชาตถาคตอย่างแท้จริง เพราะไม่สามารถจะดำเนินพระศาสนานิพัทธ์ได้ ผู้ใดแล จะเป็นภิกษุภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกีตาม ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ประพฤติตามธรรม ผู้นั้น ชื่อว่าบูชาตถาคตด้วยปฏิบัติบูชา เป็นการบูชาสูงสุด เพราะสามารถดำเนินพระศาสนานิพัทธ์ได้ พร้อมทั้งตรัสรเตือนให้พุทธบริษัทหนักแน่นในการปฏิบัติธรรม เพื่อความดำเนินมั่นสติสติพราแหน่งพระศาสนาตลอดกาลนาน

พระทานโอกาสให้เทวดาเข้าเฝ้า

พระอุปวนะยืนถวายงานพัดออยุ่เฉพะพระพักตร์พระพุทธเจ้า พระองค์ทรงรับสั่งให้พระอุปวนะออกไป ไม่ให้ยืนขวางพระพักตร์ พระอานันท์นึกแปลกใจว่า พระอุปวนะ รูปนี้ เป็นพระอุปัญญาแก่ตัว จึงรีบเดินไปยังที่ตั้งของพระพุทธองค์มานาน ในวาระสุดท้ายกลับทรงขับพระอุปวนะออกไป ไม่ให้ถวายการบรรนินบัติเหมือนเช่นเคย จึงเข้าไปทูลถามได้รู้ความจริงว่า ขณะนั้นเหล่าเทวดาในหมู่นี้เลกราตุมาประชุมกันเพื่อจะเข้าเฝ้าพระพุทธองค์เป็นครั้งสุดท้าย แต่พระอุปวนะมายืนบังอยู่เบื้องหน้าพระพักตร์ เทวดาทั้งหลายพากันไม่พอใจเพราะไม่สมหวังดังตั้งใจมา พระองค์จึงให้พระอุปวนะถอยออกไปจากเบื้องหน้าพระพักตร์ เทวดาบางพวงยังมีกิเลส สยายผมประคองแขนคร่ำครวญอยู่ล้มเกลือกกลิ้งไปมา เหมือนคนมีเท้าขาด เพื่อวารพันว่า พระพุทธเจ้าผู้เป็นดวงประทีปของโลกปรินิพานเร็วนัก ส่วนเหล่าเทวดาผู้ปราศจากราคะ มีสติสัมปชัญญะ อดกลั้นได้โดยธรรมสั่งเวชว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง สัตว์ทั้งหลายจะพึงหวังอะไรในสังขารนี้ ความเที่ยงแท้แน่นอนซึ่งสัตว์ทั้งหลายต้องการนักนั้น พึงหาไม่ได้แต่สังขารนี้ พระพุทธองค์ตรัสรับอกเหตุให้พระอุปวนะ ออกไปจากเบื้องหน้าพระพักตร์ และทรงแสดงอาการขอเหล่าเทวดามาประชุมในวันนั้น ให้พระอานันท์ทราบดังกล่าวมานี้

ทรงแสดงสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล

พระอานันท์กราบทูลว่า พระองค์ผู้เจริญ เมื่อก่อนพากภิกขุอยู่จำพรรษาในทิศต่างๆ ครั้นออกพรรษาป่าวารณาแล้ว พากันเดินทางมาเข้าเฝ้าพระองค์ ได้โอกาสอยู่ใกล้ชิดได้สัมทนาราประศรัย ได้รับฟังพระโอวาทอันประทับใจจากพระองค์ แต่หลังจากพระองค์เสด็จปรินิพพานแล้ว ข้าพระองค์ทั้งหลายจะไม่ได้เห็น จะไม่ได้เข้าเฝ้าพระองค์เช่นนั้นอีก ข้าพระองค์ทั้งหลายควรปฏิบัติอย่างไร พระพุทธองค์ตรัสบอกว่า ดูกรอ่านนี้ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล คือ สถานที่ประสูติ สถานที่ตรัสรู้ สถานที่แสดงปฐมเทศนา และสถานที่ปรินิพพาน เป็นสถานที่พุทธบริษัท คือ กิษุ กิษุณี อุบาสก อุบาสิกา มีเจริญราเลื่อมใส ในตถาคต ควรจะไปดูไปเห็น เพื่อให้เกิดความสังเวชสดใจ ชนเหล่าได มีเจริญราเลื่อมใส จาริกไปยังสังเวชนียสถานเหล่านี้ ชนเหล่านั้นตายไป จะเกิดในสุคติโลกสวรรค์

อาการอันกิษุทั้งหลายจะพึงปฏิบัติต่อสตรี

ต่อจากนั้น พระอานันท์ได้ทูลถามถึงการปฏิบัติต่อสตรีทั้งหลายว่า พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทั้งหลายจะพึงปฏิบัติต่อมาตุคามอย่างไร พระพุทธองค์ตรัสบอกว่า ดูกรอ่านนี้ ขึ้นชื่อว่ามาตุคาม กิษุทั้งหลายพึงปฏิบัติต่อเรอย่างนี้ คือ อย่าดูอย่าเห็น เป็นการดี เมื่อจำเป็นต้องดูต้องเห็น ไม่ควรพูดไม่ควรเจรจาด้วย เมื่อจำเป็นต้องเจรจาด้วย ควรตั้งสติให้มั่นคง ไม่ให้จิตแปรปรวนด้วยอำนาจกิเลสตัณหา ดูกรอ่านนี้ เรอทั้งหลาย พึงปฏิบัติต่อมาตุคามอย่างนี้

วิธีปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

พระอานันท์ทูลถามถึงวิธีปฏิบัติในพระพุทธศาสนาว่า พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทั้งหลายจะพึงปฏิบัติในพระพุทธศาสนาอย่างไร

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ดูกรอ่านนี้ เเรอทั้งหลายอย่าขวนขวย เพื่อบุชาสรีระ ตถาคตเลย จงประกอบประโยชน์ตน เป็นผู้เม่งประมาทในประโยชน์ตน มีความเพียรเพา กิเลสและบำบัดธรรม มีจิตมุ่งตรงต่อพระนิพพานเกิด กษัตริย์พระมหาณมและคุณหนดี ผู้เป็นบัณฑิต เลื่อมใสในตถาคตมีอยู่ พากเขาจะทำการบุชาสรีระตถาคตเอง

พระอานันท์กราบทูลถามต่อไปว่า พระองค์ผู้เจริญ ท่านเหล่านั้นจะพึงปฏิบัติในพระสรีระของพระองค์อย่างไร

ดูกรอ่านนี้ ชนทั้งหลายย่อมปฏิบัติในสรีระตถาคต เหมือนปฏิบัติในพระบรมศา พะเจ้าจักรพรรดิ คือเข้าหอสรีระพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้าใหม่ ซับด้วยสำลี ห่อด้วยผ้า

ใหม่ทับอีก ๕๐๐ คู่ อัญเชิญพระสรีระลงในร่างเหล็กเต็มด้วยน้ำมัน ใช้ร่างเหล็กอีกอันหนึ่งปิดทับข้างบน อัญเชิญพระบรมศพขึ้นประดิษฐานบนจิตกรานทำด้วยไม้ห้อมล้วน ถวายพระเพลิงพระบรมศพ สร้างสูปของพระเจ้าจักรพรรดิไว้ตรงทางใหญ่สีแยก อัญเชิญพระอัฐิบรรจุลงในสูป เพื่อเป็นที่สักการบูชาของมหาชนผู้สัญจรไปมาทั้ง ๔ ทิศ ดูกรอันนท์ ชนทั้งหลายพึงปฏิบัติในสรีระตถาคต เมื่อเข้าปฏิบัติในพระบรมศพ พระเจ้าจักรพรรดิ พึงสร้างสูปตถาคตไว้ตรงทางใหญ่สีแยก เพื่อให้พุทธบริษัทได้ สักการบูชาด้วยดอกไม้ของห้อม หรือกราบไหว้ รลึกถึงพระพุทธคุณ ทำใจให้เลื่อมใส ในพระสูปนั้น การกระทำ เช่นนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่พุทธบริษัทสืნกากลนาน

ถุปารหบุคคล ๔

พระพุทธเจ้า ครั้นตรัสวิปธิบัติในพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิให้พระอันนท์ ทราบแล้ว ทรงแสดงถุปารหบุคคล ๔ ประเภท ซึ่งควรบรรจุอัฐิธาตุไว้ในสูป คือ พระพุทธเจ้า พระป่าเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระเจ้าจักรพรรดิ ชนเหล่าใด ทำจิตให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในสูปว่า สูปนี้บรรจุอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า พระป่าเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก พระเจ้าจักรพรรดิ กราบไหว้ สักการบูชาด้วยดอกไม้ของห้อม ชนเหล่านั้นตามไป จะเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ประทานโอวาทแก่พระอันนท์

พระอันนท์รู้สึกว่า พระพุทธองค์กำลังจะเสด็จจากไป ได้แอบเข้าไปยังวิหาร ยืนเห็นชาวสักปะตุสัณฐานคล้ายศรีษะวนร ร้องให้รำพันถึงตัวเองว่า เรายังเป็น เสขบุคคล ยังมีกิจจะต้องทำอยู่ แต่พระศาสดาผู้ทรงอนุเคราะห์เรา จะปรินิพพานเสียแล้ว พระพุทธเจ้าไม่ทรงเห็นพระอันนท์อยู่ในที่นั้น ตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า พระอันนท์ไปไหน เมื่อภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า พระอันนท์แอบยืนร้องให้อยู่ จึงรับสั่งให้เรียกเข้ามาเฝ้า ตรัสร่วม ดูกรอันนท์ พอดีเดิม อย่าเคราโศก อย่าร้องให้เลย เราบอกหลายครั้งแล้วว่า หรือว่า วันหนึ่งเราต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจ สังขารทั้งหลาย ไม่เที่ยงแท้ถาวร จะหาความเที่ยงแท้จากสังขารได้ที่ไหน ทุกสิ่งเกิดขึ้นในเบื้องต้น แปรปรวนในท่ามกลาง และต้องแตกสลายไปในที่สุด ดูกรอันนท์ เรօเฝ้าอุปภูมิภาคตามาเป็นเวลานานแล้ว มีเมตตาภัยกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม ในตถาคตมาโดยตลอด ถือว่าได้ ทำบุญไว้แล้ว เร่งทำความเพียรเข้าเกิด ไม่นานจะหลุดพ้นจากอาสวะ สำเร็จเป็นพระอรหันต์

ตรัสรสตรเสริญพระอานนท์

พระพุทธเจ้าตรัสรสตรเสริญพระอานนท์ในท่านกลางทรงชี้ว่า ดูกรภิกขุทั้งหลาย ภิกขุผู้อุปถัมภ์พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ทั้งในอดีตและอนาคต ไม่มีใครเสมอเหมือน พระอานนท์อุปถัมภ์แห่งเรา พระอานนท์เป็นพุทธอุปถัมภ์ดีที่สุด รู้จักกาลเทศะ รู้จักบุคคล จัดลำดับบุคคลจะเข้าเฝ้าตถาคตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมสมว่า นี้เป็นเวลาของภิกขุ นี้เป็นเวลาของภิกษุณี นี้เป็นเวลาของพวากुบาสก นี้เป็นเวลาของพวากุบасิกา นี้เป็นเวลาของพระราชา นี้เป็นเวลาของมหาอัมมาตย์ นี้เป็นเวลาของเดียรถีและสาวกเดียรถี นอกจากนี้ พระอานนท์ยังมีอัพถุตธรรมอันน่าอัศจรรย์อยู่ในตัว ๔ ประการ เช่นเดียวกับที่ มีอยู่ในพระเจ้าจักรพรรดิ คือ

๑. พุทธบริษัทปรารถนาจะได้เห็นพระอานนท์
๒. พุทธบริษัทยินดีพอใจเมื่อได้เห็นพระอานนท์
๓. พุทธบริษัทยินดีพอใจในธรรมที่พระอานนท์แสดง
๔. พุทธบริษัทไม่옴ในรสพระธรรมที่พระอานนท์แสดง

ตรัสถึงเมืองกุสินารา

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรสตรเสริญพระอานนท์จบลง พระอานนท์ได้กราบทูลว่า พระองค์ผู้เจริญ กุสินาราเป็นเมืองป่าเมืองดอน เมืองเล็กเมืองน้อย ไม่เหมาะสมจะเป็นที่ ปรินิพพาน ยังมีเมืองใหญ่ ๆ มีความเจริญมากกว่า คือ เมืองจำปา เมืองราชคฤห์ เมืองสาวัตถี เมืองสาเกต เมืองโกสัมพี และเมืองพาราณสี พระองค์เดี๋ยวไปปรินิพพานในเมืองใหญ่ เหล่านั้นแล้ว กษัตริย์ พระมหาชน แล้วคหบดี เลื่อมใสพระองค์ที่มีอิฐมูก เขาเหล่านั้นจะรับ ภาระจัดการพระศพของพระองค์ให้สมพระเกียรติ พระพุทธเจ้าตรัสห้ามว่า ดูกรอานนท์ อย่ากล่าวอย่างนั้น เมืองกุสินาราในอดีตมีนามว่า กุสาวดี เป็นพระนครกว้างใหญ่ไพศาล เคยเป็นราชธานีให้พระเจ้าจักรพรรดิประทับมาแล้ว เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ประชาชน อยู่ร่มเย็นเป็นสุข มีความเจริญมั่งคง ผู้คนมากมายสัญจรไปมาหากสุกันไม่หยุดหย่อน ไม่เงียบจากเสียง ๑๐ อย่าง คือ เสียงช้าง เสียงแม้ เสียงรถ เสียงกลอง เสียงตะโพน เสียงพิณ เสียงกังสดาล เสียงขับร้อง เสียงสังข์ และเสียงคนเรียกันให้บริโภคอาหาร ทั้งกลางวันและกลางคืน

ตรัสสั่งให้แจ้งข่าวปรินิพพานแก่มัล咯ษัตรី

พระพุทธองค์ตรัสเรื่องในอดีตของเมืองกุสินาราให้พระอานนท์ฟังแล้ว ทรงรับสั่งว่า ดูกรอานนท์ เธอจะไปแจ้งข่าวแก่มัล咯ษัตรីและชาวเมืองกุสินาราว่า พระตถาคตจะปรินิพพานในยามสุดท้ายคืนนี้ คนเหล่านั้นจะได้มีเมเสียใจอย่างหลังว่า พระตถาคตเสด็จมาปรินิพพานในเมืองของเรา แต่เราหันหลายกลับไม่ได้เข้าเฝ้าพระองค์เป็นครั้งสุดท้าย

พระอานนท์ทูลรับพระบัญชาแล้ว รีบเข้าไปแจ้งข่าวการปรินิพพานแก่มัล咯ษัตรី และชาวเมืองกุสินาราตามที่พระองค์ตรัสสั่งทุกประการ ทันทีที่ได้ทราบข่าว มัล咯ษัตรីและประชาชนทั้งหลาย ก็พากันเคร้าโศกครั่วราญว่า พระพุทธองค์เสด็จปรินิพพานเร็วนัก ดวงประทีปของโลกดับเร็วนัก จึงพร้อมกันไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ ณ สาลวโนทยานแล้ว

พระอานนท์คิดว่า ถ้าจะให้มัล咯ษัตรីหันหลายเข้าเฝ้าถวายบังคมที่ลงทะเบียนไว้ จะไม่ได้ถวายบังคมพระพุทธองค์ทั่วถึงกัน ถึงรุ่งเช้าก็ยังไม่เสร็จสิ้น จึงจัดให้มัล咯ษัตรីหันหลายเข้าเฝ้าถวายบังคมเป็นคนละ ตามลำดับสกุลวงศ์ กราบทูลชื่อและสกุลวงศ์ให้ทรงทราบ ด้วยอุบายนี้ มัล咯ษัตรីหันหลายได้ถวายบังคมพระพุทธองค์ เสร็จสิ้นภายในปฐมยามเท่านั้น

โปรดสุภาษีพิพาก

ขณะพระพุทธเจ้าทรงประชวรหนักอยู่นั้น ปริพากคนหนึ่งนามว่าสุภาษี พักอยู่ในเมืองกุสินารานั้น พอทราบข่าวว่าพระพุทธองค์จะปรินิพพานในคืนนี้แล้ว ได้รีบเดินทางไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ในทันที เพื่อทูลถามปัญหาบางประการ เมื่อมาถึงสาลวโนทยานแล้ว ได้พบพระอานนท์ก่อนจะเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ พระอานนท์ทัดทานไว้ไม่ให้เข้าเฝ้า บอกว่า อย่าเลยสุภาษี พระพุทธองค์ทรงประชวรหนัก อย่าถวามปัญหาให้เป็นการรบกวน พระองค์เลย สุภาษีพิพากนั้น มีความร้อนใจมาก ไม่ยอมฟังคำทัดทานของพระอานนท์ รบเร้าจะเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ให้ได้ พระอานนท์ก็ทัดทานไว้ไม่ให้เข้าเฝ้าทุกครั้งไป

พระพุทธเจ้าทรงสั่งให้แจ้งข่าวปรินิพพานให้เจรจาอยู่กับสุภาษีพิพาก จึงทรงรับสั่งว่า ดูกรอานนท์ อย่าห้ามสุภาษีเลย ให้เข้าเข้ามาเกิด การถวามปัญหาไม่เป็นการรบกวน ตถาคตให้ลำบาก เขาจะรู้แจ้งเห็นจริงในปัญหาที่ตถาคตพยากรณ์แล้ว พระอานนท์จึงยอมให้สุภาษีพิพากได้เข้าเฝ้าตามความประสงค์ สุภาษีพิพากเข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์ ถึงที่ประทับ ทูลถามปัญหาว่า ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ เจ้าลัทธิทั้ง ๖ คือ ปูรณกัลลสปะ มักขลิโគศาล อชิตเกสกัมพล ปกุธรกจจายนะ สัญชัยเวลภูษบุตร และนิคزنนาภูบุตร อ้างตนว่าเป็นผู้วิเศษ เป็นพระอรหันต์ รู้แจ้งเห็นจริงด้วยปัญญา ท่านเหล่านั้นเป็นพระอรหันต์ตามคำอ้างหรือไม่

พระพุทธองค์ตรัสว่า ดูกรสุกททະ อย่าถามเลย อย่าคิดถึงปัญหาข้อนั้น แต่จงฟังคำพูดเรา จงสนใจแต่คำพูดที่เราจะกล่าว เราจะให้ท่านเข้าใจในคำสอนของเรา ดูกรสุกททະ อริยมรรค คือ ธรรมเป็นเครื่องดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ๔ ประการ ไม่มีในคำสอนของศาสนาใด ศาสนานั้นจะไม่มีสมณะที่ ๑ คือ พระโสดาบัน สมณะที่ ๒ คือ พระสกทาคามี สมณะที่ ๓ คือ พระอนาคตมี สมณะที่ ๔ คือ พระอรหันต์ ถ้าคำสอนของศาสนาได มีอริยมรรค ๕ ประการดังกล่าว ศาสนานั้นย่อมมีสมณะที่ ๑ คือ พระโสดาบัน สมณะที่ ๒ คือ พระสกทาคามี สมณะที่ ๓ คือ พระอนาคตมี สมณะที่ ๔ คือ พระอรหันต์ อริยมรรคไม่องค์ ๕ ย่อมมีในพระศาสนาเท่านั้น ดังนั้น จึงมีบุคคลสามเรือเป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคตมี และพระอรหันต์นับไม่ถ้วน ถ้าภิกษุทั้งหลายยังปฏิบัติได ปฏิบัติชอบอยู่ โลกจะไม่ว่างจากพระอรหันต์เลย

เมื่อพระพุทธองค์ตรัสจบลง สุกททประพิชาตก เกิดความเชื่อความเลื่อมใสในพระศาสนา ได้ประกาศตนเป็นอุบาสก ขอถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ และหูลขอบรรพชา อุปสมบทกับพระพุทธองค์ พระองค์จึงทรงแสดงติ忒ิยปริวาส คือ วิธีอยู่กรรมของเดียรถี ผู้มาขอวชในพระพุทธศาสนาว่า ดูกรสุกททະ บุคคลเคยเป็นอัญญเดียรถีมาก่อน ประธานจะเข้ามาบัวะเป็นภิกษุในธรรมวินัยต้องอยู่ปริวาสก่อน ๔ เดือน เมื่ออยู่ครบ ๔ เดือนแล้ว จึงจะอุปสมบทเป็นภิกษุได แม้พระพุทธองค์จะตรัสอย่างนั้น ก็ไม่สามารถทำให้สุกททประพิชาตกห้อยจนเลิกล้มความตั้งใจได จึงกราบบุกฯ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ติ忒ิยปริวาสมีกำหนด ๔ เดือน ข้าพระองค์จะอยู่ให้นานถึง ๔ ปี เมื่อครบ ๔ ปีแล้ว โปรดให้ข้าพระองค์อุปสมบทเป็นภิกษุเถิด

พระพุทธองค์ จึงทรงรับสั่งพระอานนท์ให้บรรพชาสุกททະเป็นสามเณรก่อน แล้วพากลับเข้ามารับการอุปสมบทเป็นภิกษุเฉพาะพระพักตร์พระพุทธองค์ เมื่อพระสุกททະไดรับอุปสมบทตามประธานาแล้ว ปลีกไว้เกตตามลำพัง บำเพ็ญเพียรสมณธรรม มีจิตมุ่งตรงต่อพระนิพพาน สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในคืนนั้นเอง เป็นปัจฉิมสักขิสาวาก คือ พระอรหันต์สาวกองค์สุดท้าย ทันเห็นพระพุทธองค์ขณะยังทรงพระชนม์อยู่

พระทานโอวาทแก่ภิกษุสงฆ์

ครั้นถึงเวลาปัจฉิมยาม พระพุทธเจ้าตรัสเรียกวิภิกษุทั้งหลายให้เข้ามาประชุม พร้อมกัน ทรงรับสั่งกับพระอานนท์ว่า

ดูกรอานนท์ เมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว บางทีเรอทั้งหลายบางรูปอาจจะคิดไปว่า พระศาสนาของเราปรินิพพานแล้ว บัดนี้ เราทั้งหลายไม่มีพระศาสนาแล้ว เรอทั้งหลายไม่

ควรจะคิดเห็นอย่างนั้น ธรรมและวินัยอันใด เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่เรือทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จักเป็นศาสตรของเรือทั้งหลาย โดยการล่วงไปแห่งเรา

ดูกรอาบนท์ บัดนี้ ภิกขุทั้งหลายยังเรียกันด้วยถ้อยคำว่า อาวุโส เป็นการทำตน เสมอกัน ทั้งภิกขุพระจำนวนมากและภิกขุพระน้อย อายุเรียกันอย่างนั้นเลย ภิกขุมี พระจำนวนมาก ควรเรียกว่าภิกขุมีพระน้อยกว่า ออกชื่อหรือโโคตร หรือเรียกว่า อาวุโส ส่วนภิกขุมีพระน้อย ควรเรียกว่าภิกขุมีพระมากกว่า ด้วยความเคารพว่า ภนute หรือ อายสูมา

ดูกรอาบนท์ เมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว ถ้าสังฆมีความประรณะ จะพร้อมเพรียง กันสอนสิกขบทเล็กๆ น้อยๆ ก็จะถอนเดิม

ดูกรอาบนท์ สงฆ์พึงลงพระมหาทัณฑ์แก่พระชนนະเดิม เมื่อพระอานนท์ทูลถามวิธีลง พระมหาทัณฑ์ จึงทรงแสดงว่า พระชนนະนั้นจะเจรจาคำไดๆ ก็ตาม ภิกขุทั้งหลายไม่พึง เจรจาด้วย ไม่พึงว่ากล่าว ไม่พึงตักเตือน ไม่พึงพรำสอน การทำเช่นนี้เรียกว่า พระมหาทัณฑ์ เมื่อพระชนนະถูกสงฆ์ลงพระมหาทัณฑ์แล้ว จะสำนึกถึงความผิด เคราะพพระธรรมวินัย เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย ยอมรับฟังโอวาท และปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

ประทานโอกาสให้ภิกขุสังฆามข้อสงสัย

สุดท้ายทรงประทานโอกาสให้ภิกขุทั้งหลายทูลถามข้อสงสัยความเคลือบแคลงใจ ในพระรัตนตรัยและข้อปฏิบัติว่า ดูกรภิกขุทั้งหลาย ถ้าภิกขุรูปใด ในพวกเรือทั้งหลาย ยังมีความสงสัย ข้องใจ หรือเคลือบแคลงใจ ในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสังฆ ในมรรค ในความผิดความถูกแห่งข้อปฏิบัติ จนถ้ามาเดิม อาย่าได้เสียใจในภายหลังว่า พระศาสนาประทับอยู่ต่อหน้าพวกราแล้ว แต่กลับไม่มีโอกาสได้ถามข้อสงสัย เมื่อ พระพุทธองค์ตรัสจบ ภิกขุเหล่านั้นนั่งอยู่ ไม่มีรูปใดทูลถามเลย พระพุทธองค์ทรง ประทานโอกาสให้ทูลถามถึง ๓ ครั้ง แม้ครั้งที่ ๓ ภิกขุทั้งหลายยังคงนั่งนิ่งอยู่ ไม่มีภิกขุ รูปใดทูลถาม ไม่มีภิกขุรูปใดสงสัย ข้องใจ หรือเคลือบแคลงใจ ในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสังฆ ในมรรค หรือในข้อปฏิบัติแต่ประการใด เพราะภิกขุทั้งหมดในที่นั้น ล้วนเป็นพระอริยบุคคล ซึ่งพระแสดงบันเป็นอย่างต่ำ ไม่เจือปนด้วยปุถุชนเลย

ปัจฉิมโอวาท

เมื่อไม่เห็นภิกขุรูปใดทูลถาม พระพุทธองค์จึงตรัสแก่ภิกขุเหล่านั้นว่า หนทางนิ ภิกขุฯ สามัญญาณ โว วายธรรมมา สงฆารา อปปมาเทน สมปາเทน ดูกรภิกขุทั้งหลาย

บัดนี้เราขอเตือนເຮືອທັງໝາຍວ່າ ສັງຫຸກທັງໝາຍ ມີຄວາມເສື່ອມໄປເປັນອຣມດາ ເຮືອທັງໝາຍ ຈະຍັງຄວາມໄມ່ປະມາທໃຫ້ງພຽມເລີດ ພຣະດຳຮັສນີ້ ເຮີຍກວ່າ ປັຈິມໂອວາຫ ພຣະພູທອງຄໍ ທຽບປະມວລພະໂອວາຫທີ່ປະທານໄວ້ຕລອດ ๔๕ ພຣະຫາ ຮວມລົງໃນຄວາມໄມ່ປະມາທ ຕຽສເປັນຄົ້ງສຸດທ້າຍແກ່ມາລົມນຸ່ຍໃນໂລກນີ້

ປົກລົງພານ

ຫລັງຈາກນັ້ນ ພຣະພູທອງຄໍໄມ້ໄດ້ຕຽສອະໄໝອື່ນເລີຍ ທຽບເຂົາອນຸບຸພວິຫາຮສາບັດີ ແລ້ວ ໂດຍອນຸໂລມແລະປັງໂລມ ມີພຣະອນຸຮູທະແລະພຣະອານນ໌ ເຟັດູພຣະອາກາຮຂອງພຣະພູທອງຄໍ ອູຍ່າງໄກລ້ື່ືດ ຄຣັນຄຶ່ງປັຈິມຍາມ ໄດ້ເສີດີຈົປົກລົງພານ ຂະຄອນຈົດອອກຈາກຈຸຕຸຕົມານ ກາຍໄຕ້ຕັ້ນສາລະທັ້ງຄູ່ ໃນສາລວໂນທຍານ ເມື່ອງກຸລິນາຮາ ຮວມພຣະໜນມາຢູ່ໄດ້ ៤០ ພຣະຫາ

ກາຮປົກລົງພານຂອງພຣະພູທອງເຈົ້າ ທຳໄໝເກີດແຜ່ນດີນໄຫວອຍ່າງຮຸນແຮງ ຂນພອງ ສຍອງເກ්ລ້າ ນ່າສະພົງກລ້ວ ເສີຍກລອງທີພົມບັນລື້ອນື່ນກຶກກັ້ອງໃນອາກາສ ມີຄວາມໂກລາຫລ ໄປທີ່ວິເຊາວສາລວໂນທຍານ ທ້າວສ້າມບົດີພຣະມ ທ້າວໂກສີ໌ສັກເທວະໜີ ພຣະອນຸຮູທະ ແລະພຣະອານນ໌ ໄດ້ກ່າວຄາຄາສຣເຣີຢູ່ພຣະຄຸນຂອງພຣະພູທອງເຈົ້າ ແລະແສດງສັງເວຄຄາ ຄື່ອ ຄວາມໄມ່ເຖິງຄາວະແໜ່ງສັງຫຸກທັງໝາຍ ບຣເທາຄວາມທຸກໆໂສກແກ່ພູທອບຣີ່ທີ່ ປະໜຸມອູ້ໃນສາລວໂນທຍານນັ້ນ ຕ່າງເສົ້າໂສກ ຮໍາໄຣ ຮຳພັນ ຄໍາຄວຸງທີ່ພຣະພູທອງຄໍ ເປັນທີ່ນໍາສລດໃຈຢູ່ນັກ ພຣະອນຸຮູທະແລະພຣະອານນ໌ ແສດງອຣມປລອບໃຈມ໌າຊນໃ້ ຄລາຍຄວາມເສົ້າໂສກເສີຍໃຈ ຈົນກະທັ້ງຄົ່ງຮູ່ເໜັງ

อปภก
ปริเจทที่ ๑๓
ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ

ครั้นส่วนกลางแล้ว พระอนุรุทธะ ได้มีบัญชาให้พระอานันท์เข้าไปแจ้งข่าวการปรินิพพานแก่มัล咯ษัตริย์ทั้งหลายในเมืองกุสินารา มัล咯ษัตริย์ทั้งหลายพอทราบข่าวต่างเคราะโศกเสียพระทัย ด้วยความอาลัยในพระพุทธเจ้า ทรงรับสั่งให้ประกาศข่าวการปรินิพพานให้ชาวเมืองกุสินาราทราบทั่วทั่ว ก็ทรงรับสั่งให้ตรະเตรียมเครื่องบูชาพระพุทธสรีระและผ้า ๕๐๐ คู่ เสด็จไปยังสาวโนไทยาน ตกแต่งสถานที่ ฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี กระทำสักการบูชาพระพุทธสรีระอย่างมหึมา

มัล咯ษัตริย์ทั้งหลายประกษา กันว่า วันนี้plibค่ำแล้ว ไม่สามารถถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระได้ เอาไว้พรุ่งนี้เดิด พวกราจะถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ กัน มหาชนจำนวนมาก แม้จะอยู่ในที่ไกล พอทราบข่าวพระพุทธเจ้าปรินิพพาน ต่างถือเครื่องสักการะมากมาย รีบรุดเดินทางมาไม่ขาดสาย ไม่มีหยุดพัก พากันสักการบูชาพระพุทธสรีระเป็นเวลาต่อเนื่องถึง ๖ วัน

ครั้นถึงวันที่ ๗ มัล咯ษัตริย์ทั้งหลาย พร้อมใจกันจะอัญเชิญพระพุทธสรีระออกไปทางทิศใต้ของเมืองกุสินารา ทำการถวายพระเพลิงภายนอกพระนคร เมื่อได้เวลาอัญเชิญ ปรากฏว่าไม่สามารถอัญเชิญพระพุทธสรีระไปได้ แม้แต่ขยับเขย้อนให้เคลื่อนจากที่สักน้อยหนึ่ง ก็ไม่อาจทำได้ มัล咯ษัตริย์ทั้งหลายพากันประหาดใจไปตามๆ กัน จึงตรัสตามพระอนุรุทธะ ประธานสงฆ์ในที่นั้น ได้รับคำตอบว่า เหล่าเทวดามีความประสงค์จะให้อัญเชิญพระพุทธสรีระเข้าสู่พระนครทางประตูทิศเหนือ ผ่านท่ามกลางพระนคร อุกทางประตูทิศตะวันออก ถวายพระเพลิง ณ มหาวิหารพันธุ์เจดีย์ ทางทิศตะวันออกของเมืองกุสินารา

มัล咯ษัตริย์ทั้งหลายทราบเช่นนั้น ก็ทรงผ่อนผันตามความประสงค์ของเทวดาทั้งหลาย ปรากฏว่าอัญเชิญพระพุทธสรีระออกจากที่นั้นได้อย่างง่ายดาย มัล咯ษัตริย์ที่ ๘ องค์ จัดขบวนอัญเชิญพระพุทธสรีระเคลื่อนเข้าสู่พระนครทางประตูทิศเหนือ ผ่านท่ามกลางพระนคร อุกทางประตูทิศตะวันออก ตามที่พระอนุรุทธะอธิบายแล้ว ขณะนั้นดูกมณฑรพบนสวรรค์ ร่วงหล่นลงมาสักการบูชาพระพุทธสรีระทั่วทั้งพระนครกุสินารา ประชาชนได้ยินเสียงขับร้อง เสียงประโคมดนตรี พากันออกมากดูขบวนอัญเชิญพระพุทธสรีระ สักการบูชาด้วยดอกไม้ของหอมนานาชนิด น้อมส่งเสด็จเป็นครั้งสุดท้ายตลอดทางไปสู่มหาวิหารพันธุ์เจดีย์

เมื่ออัญเชิญพระพุทธสรีระไปถึงมกุฏพันธนเจดีย์เรียบร้อยแล้ว มัล咯ษัตรีย์ทั้งหลาย ตามพระอานนท์ถึงวิปูบติในพระพุทธสรีระ ให้ตรงตามพระพุทธประสังค์ ได้รับคำตอบว่า มหาบพิตรพึงปฏิบัติในพระพุทธสรีระ เช่นเดียวกับพระบรมศพพระเจ้าจักรพรรดิ มัล咯ษัตรีย์ทั้งหลายได้ปฏิบัติตามพระอานนท์อธิบายแล้ว ห่อพระพุทธสรีระด้วยผ้าใหม่ ซับด้วยสำลี ห่อด้วยผ้าใหม่ทับอีก ๕๐๐ คู่ อัญเชิญลงประดิษฐานในร่างเหล็กชุ่มด้วยน้ำมัน ใช้ร่างเหล็กอุกอันหนึ่งปิดทับข้างบน อัญเชิญขึ้นสู่จิตการณ์ทำด้วยไม้หอมล้วน เตรียมการจะถวายพระเพลิง

ครั้นดำเนินการเรียบร้อยแล้ว มัล咯ปามोก๊ ๔ องค์ นำไฟเข้าไปยังจิตการณ์ทั้ง ๔ ทิศ แต่ไม่สามารถจุดไฟที่จิตการณ์ให้ติดได้ แม้พยายามอยู่หลายครั้ง ก็ไม่บรรลุผล มัล咯ษัตรีย์ทั้งหลายสงสัยว่าจะเป็นอา鼻ภาพเทวดา จึงเข้าไปถามพระอนุรุทธะ ได้รับคำตอบว่า เหล่าเทวดาประสังค์จะให้คอยพระมหากัสสปะ เมื่อพระมหากัสสปะเดินทางมาถึง ถวายบังคมพระบาทพระพุทธองค์แล้ว จึงจะถวายพระเพลิงได้ มัล咯ษัตรีย์ทั้งหลายทรงผ่อนผันตามความประสังค์ของเทวดาแล้ว

สมัยนี้ พระมหากัสสปะยังไม่มีถึงมกุฏพันธนเจดีย์ กำลังเดินทางจากเมืองปัวไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ เมืองกุสินารา พร้อมด้วยกิกขุบริวาร ๕๐๐ รูป ในระหว่างทางพากิกขุบริวารหยุดพักให้ร่มไม้มีแห่งหนึ่งเห็นอาชีวคนหนึ่งถือดอกมณฑารพเดินสวนทางมา รู้สึกแปลกใจว่า ดอกมณฑารพเป็นดอกไม้ทิพย์ ไม่มีในโลกมนุษย์ ปรากฏเฉพาะในเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าเท่านั้น เช่น เสด็จลงสู่พระครรภ์ ประสูติ เสด็จออกผนวช ตรัสสู ทรงแสดงปฐมเทศนา ทรงทำymกปาฏิหาริย์ เสด็จลงจากเทวโลก ปลงอายุสังขาร และปรินิพพาน นึกสังหารณ์เจถึงพระพุทธองค์ จึงเข้าไปถามอาชีวคนนี้ ได้รับคำตอบว่า พระพุทธองค์ปรินิพพานได้๗ วันเข้าวันนี้แล้ว และจะถวายพระเพลิงในวันนี้ ดอกมณฑารพนี้เราเก็บมาจากการที่ปรินิพพานนั้น

กิกขุทั้งหลายฟังอาชีวบอกเช่นนั้น บางพวkyangเป็นปุถุชนอยู่ ต่างตกใจ ประคงแข่น ร้องไห้ กลิ้งเกลือกไปมา รำพันถึงพระพุทธองค์ ส่วนพระจีณาสพทั้งหลาย มีสติสัมปชัญญะมั่นคง อดกลั้นได้ เจริญธรรมสั่งเวช พิจารณาความแตกดับแห่งสังขาร

กิกขุรูปหนึ่งนามว่าสุรัทธะ เป็นวุฒิบรรพิท เพราบวชพระตอนแก่ นั่งอยู่ในที่นั้นด้วย ได้ยืนขึ้นพูดห้ามกิกขุทั้งหลายว่า พวkyท่านอย่าเคราโศกเสียใจไปเลย พวkyเรา หลุดพ้นจากอำนาจพระมหาสมณะแล้ว เมื่อพระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ ค่อยบังคับห้ามปรมพวkyเราต่างๆ นานา ว่าสิ่งนี้ไม่ควร พระองค์ปรินิพพานก็ได้แล้ว พวkyเราปราณจะทำสิ่งใด ก็ทำได้ตามใจชอบ ไม่มีใครมาอยบังคับห้ามปรมพวkyเราแล้ว

พระมหากัสสปะฟังพระสุภาษทกล่าวจากจั่งพระธรรมวินัยเช่นนั้น รู้สึกสดใจ ว่า พระพุทธองค์ปรินิพพานเพียงแค่ ๗ วันเท่านั้น ยังมีอัลชีกกล่าวจากจั่งพระธรรมวินัย ได้ไม่เกรงขาม ครั้นจะยกขึ้นเป็นอธิกรณ์ทำนิคคหกรรม ก็เห็นว่าไม่ควรทำในเวลาเช่นนี้ เพราะต้องรับเดินทางไปให้ทันถวายพระเพลิง ทำได้เพียงแค่ปลอบกิษุทั้งหลายให้คลายความโศกเสียใจ รับพา กิษุบริวารเดินทางไปเมืองกุสินารา ตรงไปยังมกุฏพันธนเจดีย์ ครั้นมาถึงจิตการณ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธสรีระแล้ว ห่มจีวรเฉียวงบ่า ประกอบอัญชลี ทำประทักษิณจิตการณ ๓ รอบ ถวายบังคมพระยุคlobath พร้อมกับกิษุบริวาร ๕๐๐ พ่อถวายบังคมพระยุคlobath เสร็จ จิตการณเกิดไฟลุกโชนขึ้นเอง

พระอรรถกถาจารย์แสดงว่า พระพุทธสรีระบางส่วนไฟไหม้หาເຄ้าถ่านมีได้ คือ พระฉวี (ผิว) พระจัมมะ (หนัง) พระมังสะ (เนื้อ) พระนหาร (เอ็น) พระลสิกา (ไขข้อ) เมื่อไฟมอดดับลงแล้ว เหลือพระพุทธสรีระบางส่วน คือ พระอัฐ (กระดูก) พระเกศา (ผม) พระโลมา (ขน) พระนา (เล็บ) พระทันตา (ฟัน) และผ้าห่อพระพุทธสรีระคู่หนึ่ง คือ ผ้าฝืนในสุดกับผ้าฝืนนอก มีสภาพเป็นปกติ ไม่ถูกไฟเผาไหม้ ห่อหุ้มพระบรมสารีริกธาตุอยู่ ผ้านอกนั้นถูกไฟเผาไหม้ทั้งหมด

ครั้นเสร็จการถวายพระเพลิงแล้ว ท่อน้ำได้ตกลงมาจากอากาศ น้ำพุ่งออกจาต้นสาละ ตับไฟที่จิตการณ ต่อจากนั้น มัลลกัชตريย์ทั้งหลายนำน้ำobaoน้ำหอมเข้าประพรหมิจิตการณ เก็บพระบรมสารีริกธาตุ อัญเชิญไปประดิษฐาน ณ ห้องพระโรง ภายในพระนคร จัดวางกำลังอารักษาอย่างแน่นหนา ทั้งชั้นในและชั้นนอกเมืองกุสินารา สักการบูชาด้วยเครื่องบูชาต่างๆ ดอกไม้ของหอมนานาชนิด และจัดมหรสพสมโภช พระบรมสารีริกธาตุเป็นเวลา ๗ วัน

แจกพระบรมสารีริกธาตุ

ครั้นนั้น พระเจ้าอชาตศัตtruเมืองราชคฤห์ แคว้นมคอร กษัตริย์ลิจฉวีเมืองเวสาลี กษัตริย์ศากยะเมืองกบิลพัสดุ กษัตริย์ถูลีเมืองอัลลกีปปะ กษัตริย์โภโลเมืองรามคำม กษัตริย์มัลละเมืองปava รวมพระมหาณัฐกรองเมืองเวภูทีปภาคด้วย เป็น ๗ พระนคร ล้วนมีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พอทราบข่าวพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานในเมือง กุสินารา ต่างเศร้าโศกเสียพระทัย ได้ส่งทูตไปขอส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ เพื่ออัญเชิญ ไปสร้างพระสถูปสำหรับสักการบูชาในพระนครของตน

คณะทูตานุทูตจากพระนครทั้ง ๗ พากันเข้าเฝ้ามัลลกัชตريย์ ถวายพระราชทานสาส์น ขอส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ มัลลกัชตريย์ทั้งหลาย ได้มีพระดำรัสกับคณะทูตานุทูต

เมืองเหล่านั้นว่า พระพุทธเจ้าเสด็จมาปรินิพพานในเมืองพวกรา พวกราจะไม่ยอมแบ่งพระบรมสารีริกธาตุให้แก่ใคร เมื่อมลักษชัตtriย์หั้งหลายตรัสรสีนกรานเข่นั้น ฝ่ายคณฑูตานุทูตก็ไม่ยอมห้อถอย จึงเป็นประเด็นอกเดียง เป็นปมขัดแย้ง กือบจะทำสังคมแย่รชิงพระบรมสารีริกธาตุกันขึ้น

สุนทรพจน์ของโภณพราหมณ์

ในที่ประชุมนั้น โภณพราหมณ์ เป็นอาจารย์ของกษัตริย์ในเมืองเหล่านั้น ฉลาดทั้งคดีโลกคดีธรรม เป็นที่เคารพยกย่องของคนทั่วไป สามารถพูดโน้มน้าวใจคนฟังให้โอนอ่อนตามได้ ฟังคำปฏิเสธของมลักษชัตtriย์เหล่านั้นแล้ว คิดว่า มลักษชัตtriย์ไม่มีข้ออ้างจะไม่แบ่งพระบรมสารีริกธาตุให้แก่เมืองอื่นๆ เพราะมลักษชัตtriย์ไม่ใช่พระประยูรญาติพระพุทธเจ้า เพียงแต่นับถือพระพุทธองค์เพราะพระธรรมคำสอน แม้กษัตtriย์และพราหมณ์มากขอแบ่งพระบรมสารีริกธาตุในครั้งนี้ ต่างนับถือพระพุทธองค์ เพราะพระธรรมคำสอนเหมือนกัน พระพุทธองค์ไม่ได้ทรงแสดงธรรมให้พุทธบริษัททำศึกสังคมกันเลย แต่ตรัสรสอนให้มีขันติ อุดหน อุดกลั้น ต่อทุกข์และกิเลสยั่วยุต่างๆ ตรัสรสอนให้ตั้งอยู่ในสามัคคีธรรม ห่างไกลจากวิหิงสา เบียดเบียน อาษาตจงเรวกัน อิกหั้งสมัย捺รังพระชนม์อยู่ ปวงชนมากมายเคยได้เห็นได้กราบไหว้พระพุทธองค์ในสถานที่ต่างๆ บัดนี้พระพุทธองค์ปรินิพพานแล้ว ปวงชนควรจะได้กราบไหว้บุชาพระบรมสารีริกธาตุแทนพระองค์ และปฏิบัติตนตามพุทธธรรม งดเว้นจากบาปทุจริตหั้งปวง บำเพ็ญกุศลความดีให้ถึงพร้อม สร้างความมั่นคงแก่พระศาสนา มลักษชัตtriย์หั้งหลายไม่ควรสร้างความขัดแย้ง เพราะส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ ควรแบ่งให้เท่ากันทั้ง ๘ พระนคร เมื่อมีทุกมหาอิกในภายหลัง ก็จะอ้างได้ว่า พระบรมสารีริกธาตุที่จะแบ่งให้มีมีแล้ว แบ่งปันกันเสร็จแล้ว ก็จะไม่เสียสัมพันธ์ไม่ตรี เกิดภัยอันตรายแก่เมืองกุสินารา

โภณพราหมณ์ประสังค์จะระงับความขัดแย้ง และให้พระบรมสารีริกธาตุแบ่งหั้งไปในพระนครต่างๆ จึงกล่าวขึ้นว่า ท่านผู้เจริญหั้งหลาย โปรดฟังข้าพเจ้าก่อน พระพุทธเจ้าทรงเป็นสรณะที่พึงของเราหั้งหลาย พระองค์ทรงมีพระขันติธรรมเป็นเลิศ ตรัสรสอนเสริมขันติ ความอดทน อุดกลั้น ต่อความทุกข์ยากและกิเลสหั้งหลาย ทรงพระรำสสอนให้พวกราสามัคคีปรองดองกัน ห่างไกลจากวิหิงสาและความอาชาต การจะถือเอาส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุมาเป็นเหตุประหัตประหารต่อสู้กันด้วยศัสตราธิจ เป็นสังคมขึ้นมา จึงผิดไปจากคำสอนและพระประสงค์ของพระพุทธเจ้าโดยสิ้นเชิง พวกราจะอดทน อุดกลั้น พร้อมใจกันแบ่งพระบรมสารีริกธาตุเป็น ๘ ส่วน ให้เท่ากัน

ทุกพระนคร อัญเชิญไปสร้างพระสูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ให้แพร่หลายไปทั่วทุกทิศานุทิศเดิม ยังมีปวงชนอีกมากเคารพนับถือพระพุทธเจ้า พากเขาครจะได้รับประโยชน์สุขโดยทั่วถัน

มัลลกษัตริย์และคณะทูตานุทูตหั้ง ๘ พระนคร ได้ยินคำพูดเตือนสติเช่นนั้น เห็นด้วยกับโภณพราหมณ์นั้นพร้อมใจกันให้โภณพราหมณ์ทำหน้าที่แบ่งพระบรมสารีริกธาตุ โภณพราหมณ์ จึงแบ่งพระบรมสารีริกธาตุออกเป็น ๙ ส่วนเท่าๆ กัน มอบให้แก่เมืองเหล่านั้น ส่วนตนเองขอท่านانตะวะพระบรมสารีริกธาตุไปสักการบูชา

ภายหลังโมริยกษัตริย์เมืองปีปผลิวัน ทราบข่าวการปรินิพทานของพระพุทธเจ้า จึงส่งทูตมาขอส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุจากเมืองกุสินารา แต่พระบรมสารีริกธาตุได้แบ่งกันเสร็จแล้ว มัลลกษัตริย์หงายจึงมอบพระองค์การ (ถ้ากระดูก) ให้แทน

สาระสำคัญในการเสด็จปรินิพทานที่เมืองกุสินารา

๑. เพราะเคยเป็นเมืองเจริญรุ่งเรือง สมบูรณ์ด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี
๒. เพื่อโปรดสุขททปritchak พระสาวกองค์สุดท้าย
๓. เพื่อไม่ให้เกิดสงครามแย่งชิงพระบรมสารีริกธาตุระหว่างเมืองต่างๆ
๔. เพื่อให้พระบรมสารีริกธาตุแพร่หลายไปยังเมืองต่างๆ พร้อมกับพระธรรมวินัย

ประเภทแห่งสัมมาลัมพุทธเจดีย์

เมื่อกษัตริย์และพราหมณ์เหล่านั้น ได้รับส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุแล้ว ต่างจัดขบวนอัญเชิญอย่างมหาศาล นำไปประดิษฐานในพระนครของตน โปรดให้สร้างพระสูปบรรจุเป็นปุชนียสถาน เป็นสถานที่กราบไหว้สักการบูชาแห่งมหาชนตามเมืองต่างๆ รวม ๙ แห่ง คือ เมืองราชคฤห์ เมืองเวสาลี เมืองกบิลพัสดุ์ เมืองอัลลกัปปะ เมืองรามคำเมืองเว:greenทีปกะ เมืองปาวา เมืองกุสินารา พระสูปหั้ง ๙ แห่งเหล่านี้ จัดเป็นธาตุเจดีย์

ฝ่ายโภณพราหมณ์ ได้นำท่านانตะวะพระบรมสารีริกธาตุไปสร้างพระสูปบรรจุไว้เป็นปุชนียสถานให้ชาวเมืองกุสินารากราบไหว้บูชา พระสูปนี้ เรียกว่า ตุมพสูป ส่วนโมริยกษัตริย์เมืองปีปผลิวัน อัญเชิญพระองค์การไปสร้างพระสูปบรรจุไว้ เช่นกัน เรียกว่า อังคารสูป ในตันปฐมกาลแห่งปรินิพทานของพระพุทธเจ้า มีพระสูปเจดีย์รวมทั้งหมด ๑๐ แห่งด้วยกัน

สังเวชนียสถาน ๔

สังเวชนียสถาน แปลว่า สถานที่เป็นที่ตั้งแห่งความสังเวช เป็นคำใช้เรียกสถานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า มี ๔ แห่ง คือ สถานที่ประสูติ สถานที่ตรัสรู้ สถานที่แสดงปฐมเทศนา และสถานที่ปรินิพพาน พุทธศาสนาครวไปถูกไปเห็นและให้เกิดความสังเวช เพื่อเพิ่มพูนความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า ทำให้รู้สึกเหมือนได้อ่ายุกลัชิดพระพุทธเจ้า เป็นแรงบันดาลใจในการทำความดี เป็นเครื่องเตือนใจให้ดำรงชีวิตอยู่ในความไม่ประมาท จะได้รับเร่งขวนขวยประกอบกุศลกรรม อันจะนำให้ไปเกิดในสุคติภูมิพระพุทธองค์ทรงแสดงแก่พระอานนท์ก่อนปรินิพพานว่า ดูกรอานนท์ กิกขุ กิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้มีศรัทธา จะพากันมาสักการบูชาสังเวชนียสถาน ๔ ตำบลเหล่านี้ ด้วยความเชื่อว่า พระตถาคตประสูติที่นี่ ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณที่นี่ ทรงแสดงปฐมเทศนาที่นี่ ทรงปรินิพพานที่นี่ ชนเหล่าได จาริกไปตามเจดีย์สถานเหล่านี้ด้วยจิตเลื่อมใส ชนเหล่านั้นตายไป จะบังเกิดในสุคติโลกสวารรค์

สังเวชนียสถาน ๔ แห่งนี้ รวมกับตุमพสูปและอัองการสูป จัดเป็นบริโภคเจดีย์อัญชัญบริหารของพระพุทธเจ้าที่ทรงเคยใช้สอย เช่น باتร จีวร สังฆาฏิ ဓမกรก และเสนาสนะเคยประทับ เช่น เตียง ตั้ง กุฎิ วิหาร ชนชั้นหลังได้นับรวมเข้าในบริโภคเจดีย์ด้วย

ต่อมากายหลัง พุทธศาสนาชนบางพวกเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า ได้น้อมนำเอาท่องคำ เงิน รัตนะ ไม้แก่น อัญชัญ ศิลา ปุน และโลหะต่างๆ มาสร้างเป็นพระพุทธรูปขึ้น เล็กกว่าพระองค์จริงบ้าง เท่าพระองค์จริงบ้าง ใหญ่กว่าพระองค์จริงบ้าง ให้เป็นปุชณียวัตถุ เป็นเครื่องเตือนจิตให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า และเกิดปิติศรัทธาแก่ผู้พบเห็น เรียกว่า อุทาหริสิกเจดีย์

วิญญาณบางพวก มีศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนา ประนunaจะบูชาพระธาตุเจดีย์และบริโภคเจดีย์ แต่ไม่สามารถจะเดินทางไปสักการบูชาได้ ทั้งไม่ยินดีในการสร้างพระพุทธรูป และพระบรมสารีริกธาตุก็หายาก จึงสร้างพระสูปขึ้นในถินฐานของตน แล้วจาริกพระพุทธจนะ คือ คำสอนของพระพุทธเจ้า เช่น ปฏิจสมุปบาท อวิยสัจ โพธิปักขิยธรรม และอื่นๆ ซึ่งเห็นว่าเป็นพุทธภาษิตแท้ ลงในแผ่นทองคำบ้าง แผ่นเงินบ้าง แผ่นศิลาบ้าง ในลานบ้าง นำมาบรรจุไว้ภายในพระสูปแทน เพื่อกราบไหว้สักการบูชา เรียกว่า ธรรมเจดีย์

กล่าวโดยสรุป สัมมาสัมพุทธเจดีย์มี ๔ ประเภท คือ ธาตุเจดีย์ บริโภคเจดีย์ อุทาหริสิกเจดีย์ ธรรมเจดีย์ ด้วยประการจะนี้

ศาสนาพิธี ธรรมศึกษา ชั้นตรี

ศาสนาพิธี แปลตามศัพท์ว่า พิธีทางศาสนา หมายถึง วิธี ระเบียบ แบบแผน หรือแบบอย่างที่ใช้ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา จึงหมายถึง ระเบียบแบบแผน หรือแบบอย่างที่พึงปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

ศาสนาพิธีเป็นสิ่งที่มีอยู่ในทุกศาสนา แต่เมื่อความแตกต่างกันไปตามความเชื่อและคำสอนของศาสนาหรือลัทธินั้นๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง เมื่อมีศาสนาเกิดขึ้นแล้ว จึงมีพิธีกรรมต่างๆ เกิดขึ้นตามมา เมื่อศาสนานั้นๆ มีผู้นับถือมากขึ้น พิธีกรรมชนิดเดียวกัน อาจมีการปฏิบัติเหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง ในศาสนาพิธีกรรมต่างกลุ่มต่างพื้นที่ ต่อมา拿กประชัญญาทางศาสนานั้นๆ จึงได้วางระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติพิธีกรรมแต่ละพิธีไว้ เป็นแบบอย่าง เพื่อให้การปฏิบัติพิธีกรรมเรื่องนั้นๆ เป็นไปในทางเดียวกัน เรียกซึ่ว่า ศาสนาพิธี ท่านผู้รู้บางท่านเปรียบพิธีกรรมหรือศาสนาพิธีว่าเป็นเหมือนเปลือก หรือกระพี้ที่ห่อหุ้มแก่นของต้นไม้ คือ แก่นแท้ของศาสนาไว้ แต่ความจริงทั้งสองส่วนนี้ จะต้องอาศัยกันและกัน กล่าวคือ หากไม่มีแก่นแท้ของศาสนา ศาสนาพิธีก็อยู่ได้ไม่นาน หรือหากมีเฉพาะแก่นแท้ของศาสนา แต่ไม่มีศาสนาพิธี แก่นแท้ของศาสนา ก็อยู่ได้ไม่นาน เช่นเดียว กับต้นไม้ที่มีแต่เปลือกไม่มีแก่น หรือมีแต่แก่นไม่มีเปลือก จะนั้น ปัจจุบันได้มีจุดหักเหใน การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา อาจทำให้ผู้ที่ยังไม่เข้าใจแก่นแท้ของ หลักธรรมไปยึดถือว่า ศาสนาพิธีนั้น คือแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ซึ่งนับว่าเป็นอันตราย อย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนา ตั้งนั้น จึงต้องศึกษาทำความเข้าใจให้ถูกต้องว่า อะไรคือเปลือก อะไรคือแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามความมุ่งหมาย ของหลักธรรมคำสอนต่อไป

องค์ประกอบของศาสนา

ศาสนา แปลว่า คำสอน หมายถึง หลักธรรมคำสอนของศาสดาผู้ก่อตั้งศาสนา นั้นๆ รวมทั้งหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ไม่มีศาสดาผู้ก่อตั้ง ศาสนาโดยทั่วไปมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. ศาสนา ผู้ก่อตั้งศาสนา ศาสนาที่มีผู้นับถือมากเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศไทย และได้รับการรับรองจากทางราชการ คือ ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม สิกข์หรือซิกข์ ลัทธ มีศาสดาผู้ก่อตั้งศาสนาทั้งสิ้น ยกเว้นศาสนาพราหมณ์-อินดูเท่านั้น ไม่มีศาสดาผู้ก่อตั้ง เป็นศาสนาที่นับถือสืบท่องกันมาแต่โบราณ

๒. ศาสนาธรรม หลักธรรมคำสอน ที่ศาสดาประกาศเผยแพร่แก่ชาวโลก

๓. ศาสนาหรือสาขาว คือ ผู้รับฟังหลักธรรมคำสั่งสอนที่ศาสดาประกาศแล้วมีศรัทธาเลื่อมใสและปฏิบัติตาม

๔. ศาสนาสถานหรือศาสนาวัตถุ คือสถานที่ใช้ประกอบพิธีของศาสนานั้นๆ หรือรูปเคารพของศาสนา เป็นต้น

๕. ศาสนาพิธี คือ พิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งแตกต่างกันไปตามความเชื่อในหลักธรรมคำสอน

ประโยชน์ของศาสนาพิธี

ศาสนาพิธี แม้จะได้รับการเปรียบเทียบว่าเป็นเพียงเปลือกหรือกระพี้ของศาสนา ก็ตาม แต่ศาสนาพิธีที่ปฏิบัติได้ถูกต้อง เรียบร้อย มีประโยชน์ทั้งแก่ศาสนาและผู้ปฏิบัติ คือ

๑. ทำให้พิธีมีความถูกต้องเรียบร้อยดงาม สำเร็จประโยชน์ตามวัตถุประสงค์

๒. เพิ่มความครั้งชาปณาจ พาก ความเชื่อความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น

๓. เป็นเครื่องแสดงเกียรติยศของเจ้าภาพและผู้ร่วมพิธี

๔. เป็นการรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาติไว้

บทที่ ๑

การจัดโต๊ะหมู่บูชาและเครื่องสักการะ

การจัดโต๊ะหมู่บูชา

โต๊ะหมู่บูชา คือกลุ่ม หรือชุดของโต๊ะที่ใช้ตั้งพระพุทธรูป หรือสิ่งที่ควรเคารพ เช่น พระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ หรือพระบรมรูปหล่อของพระมหาภัตtriy พระฉายาลักษณ์ หรือพระสาทิสลักษณ์ของพระบรมวงศานุวงศ์ หรือรูปของบรรพบุรุษ ประกอบด้วยเครื่องบูชาอันเป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่อผู้มีอุปการคุณ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันดีงามที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของสังคมไทย

ความเป็นมาของโต๊ะหมู่บูชา

ความเป็นมาของโต๊ะหมู่บูชา นั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงนิพนธ์ไว้ในเรื่อง “อธิบายเครื่องบูชา” ได้ทรงกล่าวถึงม้าหมู่ (โต๊ะหมู่) ไว้ว่าดังนี้

“เครื่องบูชา นี้ เป็นอย่างไทยแบบจีนนั้น เพราะความคิดที่จัดเครื่องบูชาเป็นความคิดไทย แต่กระบวนการที่จัดเอาอย่างที่จีนเขาจัดตั้งเครื่องแต่งเรือน หรือเรียกว่า ก่ออย่างหนึ่ง ว่า “ลายอ่อ” ซึ่งจีนชอบเขียนฉาก และเขียนเป็นลายแจกัน และของเครื่องถ้วยชาม อย่างอื่น จีนเรียกว่า “ลายปักโก” เป็นของที่ได้เห็นกันมาในประเทศนี้เห็นจะช้านานแล้ว แต่ตามเรื่องตำนานประภูม่า เมื่อในรัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงสร้างสวนขวางที่ในพระบรมหาราชวัง (ทรงบริเวณสวนศิวาวลัยบัดนี้) ครั้นนั้น ประจำเวลาราชทูตไทยออกไปเมืองปักกิ่ง ไปได้เครื่องตั้งแต่งเรือนอย่างจีนเข้ามาจัดแต่งพระตำแหน่งที่ในสวนขวาง เป็นเหตุให้เกิดนิยมกันขึ้นเป็นที่แรก ว่าเป็นของงามน่าดู ถึงเอ้าไปผูกเป็นลายเขียนผนังโบสถ์ แต่คิดตัดแปลงไปให้เป็นเครื่องพุทธบูชา ยังมีประภูมอยู่ทุกวันนี้ ที่พระอุโบสถวัดราชโอรสาราม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างตั้งแต่ดำรงพระยศเป็นพระเจ้าลูกยาเธอ ในรัชกาลที่ ๒ แล้วเจ้าพระยานิกรบดินทร์ (โต) ต้นสกุล กัลยาณมิตร เอาอย่างมาเขียนผนังพระอุโบสถวัดกัลยาณมิตร ซึ่งสร้างเมื่อในรัชกาลที่ ๓ นั้น เป็นต้น สันนิษฐานว่า แม้ในขั้นนี้ก็ยังไม่เกิดเครื่องบูชาอย่างม้าหมู่ มาจนสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบูรณะวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เมื่อจะฉลองวัดพระเชตุพน ใน พ.ศ.๒๓๙๑ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิรันดร์

โดยอนุโลมตามลายอ่อ ซึ่งเขียนผนังโบสถ์ดังกล่าวมาแล้ว ให้สร้างม้าหมูขึ้นสำหรับตั้งเครื่องบูชา หน้าพระประธานในพระอุโบสถวัดพระเขตุพนวิมลมังคลาราม เป็นม้าหมูใหญ่๑๑ ตัว และทรงพระราชดำริให้สร้างม้าหมูขนาดน้อย มีม้าสำหรับตั้งเครื่องบูชาหมูลส ๔ ตัว ตั้งประจำพระวิหารทิศ สันนิษฐานว่า เครื่องบูชาอย่างม้าหมู เกิดมีขึ้นด้วยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งฉลองวัดพระเขตุพนวิมลมังคลารามเป็นเดิม แล้วผู้อื่นนิยมกีເຂາແບບอย่างทำกันต่อมาจนทุกวันนี้”

การจัดโต๊ะหมู่บูชา ถือเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันสำคัญประการหนึ่งของสังคมไทย ได้มีการปฏิบัติสืบทอดมาเป็นระยะเวลาราวนาน ดังนั้น พระราชประเพณีหรือพระราชพิธีต่างๆ ที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือประเพณีต่างๆ ของสังคมไทย ได้มีการจัดโต๊ะหมู่บูชาในการประกอบพิธีนั้นๆ เป็นการแสดงออกถึงการบูชาต่อสิ่งที่เคารพสักการะอย่างสูงยิ่ง ตามที่บรรพบุรุษได้กระทำเป็นแบบอย่างไว้

ประเภทของโต๊ะหมู่บูชา

โต๊ะหมู่บูชาที่จัดตั้งในที่ต่างๆ และในการประกอบพิธี เท่าที่เคยพบเห็นมา มีตั้งแต่หมู่ ๒ จนถึง หมู่ ๒๑ ตามแต่ผู้ทำจะประดิษฐ์คิดทำขึ้นมา แต่ที่ยังใช้มากในปัจจุบัน คือหมู่ ๔ หมู่ ๕ หมู่ ๗ และหมู่ ๙ เท่านั้น ส่วนหมู่อื่นๆ เป็นการจัดตั้งประจำเฉพาะที่ เช่นหน้าพระประธานในอุโบสถ ดังนั้น ในศาสนพิธีนี้ จะขอนำກล่าวเฉพาะ ๔ หมู่ดังกล่าวเท่านั้น

การที่เรียกว่า หมู่ ๔ หมู่ ๕ หมู่ ๗ และหมู่ ๙ เป็นการเรียกชื่อตามจำนวนโต๊ะที่รวมตั้งอยู่บนโต๊ะรองเท่านั้น ส่วนโต๊ะตัวรองไม่นับเข้าในจำนวน

วัตถุประสงค์การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา

ปัจจุบัน การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา นิยมจัดตั้งในกิจกรรมต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

๑. การตั้งโต๊ะหมู่บูชาในพิธีทางพระพุทธศาสนา

๒. การตั้งโต๊ะหมู่บูชาในพิธีถวายพระพร

๓. การตั้งโต๊ะหมู่บูชาในพิธีรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือของพระราชทาน

๔. การตั้งโต๊ะหมู่บูชาในการรับเสต็จ หรือตามเส้นทางเสต็จพระราชดำเนิน

๕. การตั้งโต๊ะหมู่บูชาในพิธีถวายราชสักการะ เนื่องในวันสำคัญเกี่ยวกับพระมหาภัยตรี

๖. การตั้งโต๊ะหมู่บูชาในการประชุมสัมมนา
๗. การตั้งโต๊ะหมู่บูชาเพื่อการประมวล

วิธีการจัดโต๊ะหมู่บูชา

โต๊ะหมู่บูชาที่จัดขึ้นตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว มีวิธีการจัด ๒ แบบ คือ

๑. วิธีจัดแบบอนุรักษ์ คือ จัดตั้ง kraang rup เชิงเทียน พานพุ่ม และเจกันดอกไม้ ครบตามจำนวนที่ท่านกำหนดไว้

๒. วิธีจัดแบบสมัยนิยม คือ จัดพานดอกไม้สดแทนพานพุ่มและเจกันดอกไม้

โต๊ะหมู่ต่างๆ ที่มีชื่อเรียกตามจำนวนของโต๊ะตามที่กล่าวแล้ว ยังมีการแบ่งขนาดเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ดังนี้ การจัดเครื่องสักการะประกอบการจัดโต๊ะหมู่ ผู้จัดก็ต้องใช้เครื่องประกอบ คือ kraang rup เชิงเทียน พานพุ่ม และเจกันให้เหมาะสมกับขนาดของโต๊ะด้วย จึงจะดูสวยงาม

ในการจัดแบบอนุรักษ์ มีการจัด และการใช้ ดังนี้

โต๊ะบูชาหมู่ ๔

โต๊ะบูชาหมู่ ๔ มีการจัดสร้างเป็น ๒ แบบ คือ แบบแนวกว้าง และแนวตั้ง แต่ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน คือ แบบแนวตั้งสูง ซึ่งประกอบด้วยเครื่องสักการะ ดังนี้

แบบแนวกว้างใช้ kraang rup ๑ เชิงเทียน ๒ พานพุ่ม ๒ และเจกันดอกไม้ ๒ โต๊ะตัวบนใช้ตั้งพระพุทธรูป พระบรมรูปหล่อ หรือโภศอธิฐานแต่ตั้งถุประสงค์ของงาน

แบบแนวตั้งสูงใช้ kraang rup ๑ เชิงเทียน ๒ พานพุ่ม ๑ และเจกันดอกไม้ ๑ โต๊ะบูชาหมู่ ๔ นี้ นอกจากใช้ตั้งรูปเครา捧ตามที่กล่าวแล้ว ยังใช้จัดเป็นชุดโต๊ะเคียง ประกอบโต๊ะบูชาหมู่ ๔ ในสถานที่ประกอบพิธีที่กว้างขวางอีกด้วย

โต๊ะบูชาหมู่ ๕

โต๊ะบูชาหมู่ ๕ ปัจจุบันมีที่ใช้น้อย ถ้าจัดเต็มรูปแบบ ประกอบด้วย เครื่องสักการบูชา คือ kraang rup ๑ เชิงเทียน ๕ คู่ พานพุ่ม ๕ พาน และเจกันดอกไม้ ๒ คู่

แต่ปัจจุบันนิยมจัดลดเชิงเทียนและเจกันคู่ที่ตั้งบนโต๊ะตัวที่ตั้งพระพุทธรูป เพื่อให้พระพุทธรูปดูเด่นชัด และการจัดแบบลดนี้ นิยมใช้ในการจัดโต๊ะหมู่บูชาทั้งหมู่ ๕ หมู่ ๗ และหมู่ ๙

การจัดเครื่องสักการบูชา มีแนวในการจัดตั้ง ดังนี้

๑. เจกันดอกไม้ ตั้งไว้มุมนอกด้านหลังสุดของโต๊ะหมู่

๒. พานพุ่ม ตั้งกลางโต๊ะหมู่แต่ละตัว ในการจัดเพื่อบูชาพระรัตนตรัย ใช้พานพุ่มที่

ทำដ้วยดอกไม้ ไม่นิยมใช้พานพุ่มที่ทำด้วยตาดทองตลาดเงิน

๓. เทียนประดับ (เทียนที่ตั้งไว้ประดับโดยไม่ได้จุดในพิธี) ตั้งที่มุนอภด้านหน้า
โต๊ะทุกตัว

๔. กระถางฐาน เชิงเทียน สำหรับจุดบูชา ตั้งไว้กลางโต๊ะตัวต่ำสุด

อนึ่ง พระพุทธรูปที่อัญเชิญมาประดิษฐานที่โต๊ะหมู่บูชาคราวมีขันดพอHEMA
กับโต๊ะ ไม่ให้ญี่ หรือเล็กเกินไปก็จะดูงาม และงานทั่วไปนิยมใช้พระพุทธรูปปางมารวิชัย
(ชนนมาร) ถ้าเป็นงานทำบุญคล้ายวันเกิด นิยมใช้พระพุทธรูปปางประจำวันเกิดของเจ้าภาพ

โต๊ะบูชาหมู่ ៣

โต๊ะบูชาหมู่ ៣ เป็นชุดที่นิยมใช้กันมากที่สุดในพิธีทำบุญทั่วไป เพราะมีขันด
พอHEMA กับสถานที่ที่ประกอบพิธี เครื่องสักการบูชาที่จัดแบบลดรูป ซึ่งนิยมใช้ในปัจจุบัน
ประกอบด้วย กระถางฐาน ១ เชิงเทียน ៥ คู่ พานพุ่ม ៥ พาน และแจกันดอกไม้ ១ คู่

โต๊ะบูชาหมู่ ៥

โต๊ะบูชาหมู่ ៥ นิยมใช้จัดในงานพิธีใหญ่ สถานที่กว้างขวาง เช่นในอุโบสถ ศาลา
การเปรียญ เครื่องสักการบูชาที่จัดแบบลดรูปแล้ว ประกอบด้วย กระถางฐาน ១ เชิงเทียน
៥ คู่ พานพุ่ม ៥ พาน และแจกันดอกไม้ ២ คู่

ส่วนการจัดแบบสมัยนิยม ใช้พานพุ่มดอกไม้สดแทนพานพุ่มดอกบานไม่รู้เรียว และ
แจกันดอกไม้ ส่วนเทียนประดับจะมี หรือไม่มีก็ได้ แล้วตั้งกระถางฐาน เชิงเทียนสำหรับ
บูชาพระรัตนตรัยไว้ที่โต๊ะตัวต่ำสุด บางงานอาจเปลี่ยนจากกระถางฐาน เชิงเทียนเป็น
เครื่องบูชาเครื่องห้าແທນก็มี

สำหรับในพิธีประชุมสัมมนาหรือจัดอบรม นิยมตั้งรังชาติ และพระบรม^३
ฉายาลักษณ์ด้วย ให้ตั้งรังชาติไว้ด้านขวาของพระพุทธรูป และตั้งพระบรมฉายาลักษณ์
ไว้ด้านซ้าย เมื่อมองเข้าไปจากด้านนอก จะเห็นสัญลักษณ์ตามลำดับคือ ชาติ ศาสนา
และพระมหากัชตريย มีข้อแนะนำคือ รังชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ ไม่ควรอยู่สูง
กว่าพระพุทธรูป ส่วนพิธีสงฆ์ไม่นิยมตั้งรังชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ที่ข้างโต๊ะหมู่บูชา

การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชาในพิธีทำบุญต่างๆ ให้ตั้งด้านขวาของอาสนะพระสงฆ์ แต่ถ้า
สถานที่บังคับ จะตั้งทางด้านซ้ายก็ได้ ในพิธีหลวงบางพิธี เช่นพิธีถวายผ้าพระภูรูป
พระราชทาน พิธีบำเพ็ญกุศลวันเฉลิมพระชนมพรรษาในส่วนภูมิภาค จัดโต๊ะหมู่บูชาไว้
ด้านซ้ายพระสงฆ์เสมอ

การตั้งโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะ ในพิธีถวายผ้าพระภูรูปพระราชทาน ตั้งพระบรม^३
ฉายาลักษณ์ที่โต๊ะตัวกลางบนสุด ตั้งพานแหวนฟ้าสำหรับวางผ้าพระภูรูปที่โต๊ะตัวกลางรอง
มาจากพระบรมฉายาลักษณ์ และวางเครื่องราชสักการะ (ฐานเทียนแพ กรวยดอกไม้)

หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตระ สนามหลวงแผนกรรรม

ที่ต้องตัวล่างสุด ด้านข้างตั้งพุ่มทอง พุ่มเงิน หรือพุ่มดอกไม้ตามสมควร การตั้งโต๊ะหมู่นี้ นิยมตั้งด้านหน้าพระอุโบสถ หรือสถานที่อื่นที่ใช้ประกอบพิธีถวายผ้าพระภรassin

เครื่องสักการบูชา

นอกจากเครื่องบูชาสักการะ ที่รู้จักกันดี คือ ฐูป เทียน ดอกไม้แล้ว ยังมีเครื่องบูชา สักการะพิเศษ ซึ่งเดิมมิใช่เฉพาะในราชสำนัก แต่ต่อมาได้นำมาใช้ในพิธีทั่วไป ได้แก่ เครื่องบูชากระbamuk หรือเครื่องบูชาเครื่อง ๕ เครื่องบูชาทองน้อย และเครื่องสักการะ รูปเทียนแพกรวยดอกไม้

เครื่องบูชากระbamuk เป็นเครื่องบูชาที่จัดชุดบูชา คือ ฐูป เทียน พุ่มดอกไม้ใน กระbamuk แควรหน้าตั้งพุ่มดอกไม้ขนาดเล็ก ๔ พุ่ม แควรหลัง ตั้งเชิงปักฐูปไม้ระกำขนาด เล็กทรงกลางติดฐูป ๑ ดอก ตั้งเชิงเทียน ๒ ข้าง ข้างละ ๒ เล่ม รวมเป็น ๔ เล่ม และ เมื่อนับรวมฐูปเทียนรวมเป็น ๕ จึงเรียกว่าสันๆ ว่า เครื่อง ๕ นิยมใช้ตั้งบูชาหน้าตู้พระอิรรัม ในการสาดพระอภิธรรมในพิธีหลวง เพราะสะดวกในการยกออกเมื่อพระสาดพระ อภิธรรมจบแล้ว และจะมีพิธีทอดผ้าบังสุกุลต่อไป ปัจจุบันมีวัดต่างๆ จัดทำเพื่อใช้ในวัด ของตนด้วย

นอกจากนี้ยังมีการจัดทำเป็นชุดกระปิดทอง และขยายความยาวเพิ่มขึ้น เพื่อให้ตั้งพุ่มดอกไม้ได้ครบ ๕ พุ่ม นำไปเป็นเครื่องบูชาที่ต้องมี แทนกระถางฐูปเชิงเทียน ในพิธีทำบุญต่างๆ

สิ่งที่ใช้ในการจัดเครื่องบูชากระbamukและกระบทอง ประกอบด้วย

๑. พุ่มดอกไม้ ๔ พุ่ม (สำหรับกระbamuk) ๕ พุ่ม (สำหรับกระบทอง) ตั้งเรียง แควรหน้า

๒. เชิงฐูป ปักฐูปไม้ระกำ ๑ ดอก ตั้งแควรหลังทรงกลาง

๓. เชิงเทียน ปักเทียน ๔ เล่ม ตั้ง ๒ ข้างของฐูป ข้างละ ๒ เล่ม
การจุดบูชา ให้จุดเรียงลำดับตั้งแต่เทียนเล่มแรกไปจนครบ

เครื่องบูชาทองน้อย

เครื่องบูชาทองน้อย หรือเรียกว่าตั้งทั่วไปว่า เครื่องทองน้อย ใช้สักการบูชาผู้ล่วงลับ ไปแล้วเท่านั้น ในกรณีต่อไปนี้

๑. เดิมพระมหาเจษ्ठารามใช้เป็นเครื่องสักการะพระบรมศพ พระบรมอัฐิบุรพ มหาเจษ्ठาราม

๒. ปัจจุบันใช้ได้ทั่วไปทั้งพระมหาเจษ्ठาราม พระบรมวงศานุวงศ์ พระสงฆ์ และ สามัญชนทั่วไปในกรณีต่อไปนี้

บุชาพระบรมสารีริกธาตุ

สักการะพระบรมศพ พระบรมอัฐิ และพระบรมรูปบุรพมหากษัตริย์

เคารพศพหรืออัฐิของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

สำหรับประธานจุดบุชาธรรมในพิธีแสดงพระธรรมเทศนา

สิ่งประกอบและการจัดเครื่องบุชาthonน้อย

๑. พุ่มดอกไม้ หรือพุ่มตадาทาง ๓ พุ่ม ตั้งอยู่ด้านนอก

๒. เชิงธูป ปักธูปไม้มะกำ ๑ ดอก ตั้งด้านในชัยมือผู้จัด

๓. เชิงเทียน ปักเทียน ๑ เล่ม ตั้งคู่กับธูปด้านขวามือผู้จัด

ทั้ง ๓ สิ่ง ตั้งรวมอยู่ในพานทอง พานมุก หรือพานแก้ว

การตั้งและการจุดเครื่องบุชาthonน้อยเพื่อสักการะ พึงปฏิบัติดังนี้

๑. จะบุชาสิ่งใด ให้ตั้งหันพุ่มดอกไม้ไปทางสิ่งนั้น

๒. เจ้าภาพเคารพศพ อัฐิ หรือรูปภาค ให้ตั้งหันพุ่มดอกไม้เข้าหาศพ อัฐิ
หรือรูปภาคหน้า

๓. ต้องการให้ศพหรืออัฐิบุชาพระ ให้ตั้งหันพุ่มดอกไม้ออกด้านนอก
หันด้านธูปเทียนเข้าหาศพหรืออัฐิ

๔. การจุดเครื่องบุชาthonน้อย ให้จุดธูปก่อน จึงจุดเทียน

เครื่องสักการะธูปเทียนแพ

ธูปเทียนแพกรวยดอกไม้เป็นเครื่องสักการะสำหรับแสดงความเคารพอย่างสูงต่อผู้
ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น มีวิธีใช้ดังนี้

๑. ใช้เป็นเครื่องถวายราชสักการะแด่พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ที่
ยังทรงพระชนม์อยู่

๒. ใช้ถวายสักการะ หรือขอขมาโไทยสำหรับพระสงฆ์ด้วยกัน หรือคุณหัสส์ต่อ
พระสงฆ์

๓. ใช้สำหรับผู้น้อยแสดงความเคารพ หรือขอขมาต่อผู้ใหญ่

การจัดธูปเทียนแพกรวยดอกไม้

การจัดธูปเทียนแพกรวยดอกไม้ตามแบบของสำนักพระราชวัง ซึ่งเป็นแบบที่ถูกต้อง
จัดเรียงลำดับจากด้านบนลงมา คือ กรวยดอกไม้ ธูป เทียน การจัดตามที่ขายในร้านขาย
เครื่องสังขภัณฑ์ จัดเรียงลำดับคือ ดอกไม้ เทียน ธูป การตั้งธูปเทียนแพกรวยดอกไม้ เพื่อ

ถวายราชสักการะหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมรูป ถ้าเป็นพิธีที่จะมีประชานมาถวายราชสักการะ ให้ปิดกรวยกระทรงดอกไม้ไว้ก่อน เพื่อให้ประชานเป็นผู้ปิดกรวยถวายสักการะ ถ้าเป็นการตั้งถวายราชสักการะที่ไม่มีพิธีปิดกรวย ให้เจ้าของบ้านหรือสถานที่นั้น เป็นผู้ปิดกรวยถวายราชสักการะเอง เพราะการตั้งไว้โดยไม่ปิดกรวยกระทรงดอกไม้ จัดว่า ยังไม่ได้ถวายราชสักการะ การถวายธูปเทียนแพเพื่อสักการะแต่พระสงฆ์ก็ตี การเคารพครูอาจารย์ในพิธีไหว้ครุภ์ก็ตี ก่อนถวายหรือก่อนเคารพครูอาจารย์ ต้องปิดกรวยก่อนเสมอ

บทที่ ๒

การปฏิบัติพิธี

การปฏิบัติพิธี คือ การปฏิบัติพิธีกรรมในการทำบุญ หรือถวายทาน รวมทั้งมารยาทที่พุทธศาสนาิกชนพึงแสดงต่อพระสงฆ์ และเรื่องที่ควรทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติในขั้นตอนของพิธีนั้นๆ เช่น การอาราธนาศีล การอาราธนาพระปริตร การอาราธนาธรรม การประเคนพระ การกรวดนา ฯลฯ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดพิธีทำบุญ

วิธีแสดงความเคารพ

การแสดงความเคารพต่อบุคคล หรือสิ่งที่ควรเคารพ มีวิธีแตกต่างกันไป ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธรูป ปูชนียวัตถุ มีสกุปเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นต้น และพระภิกษุสามเณรผู้ทรงศีล การแสดงความเคารพเป็นวัฒนธรรมประเพณีของพุทธศาสนาิกชนชาวไทยได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา สรุปได้ ๓ ประการ คือ การประนมมือ การไหว้ และการกราบ มีความหมาย และวิธีปฏิบัติ ดังนี้

การประนมมือ

การประนมมือ ตรงกับคำบาลีว่า อัญชลี หมายถึง การกระพุ่มมือหั้งสองขึ้น ประนมระหว่างอก เป็นการแสดงความเคารพแบบธรรมชาติ ในกรณีที่นั่งฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ฝึกเทศน์ สนทนากับพระสงฆ์ เป็นต้น

วิธีปฏิบัติ

ยกมือหั้งสองขึ้นให้ฝ่ามือประกบกัน นิ้วทุกนิ้วแนบซิดตรงกันชี้ขึ้นข้างบน กระพุ่มมือทำเป็นรูปดอกบัวตูม ตั้งกระพุ่มนี้ไว้ระหว่างห่วงทรวงอก ปลายนิ้วชี้ขึ้นตรงๆ ไม่งอเข้าไปข้างหน้า เยื้ามาทางตัว หรือเอียงไปทางซ้าย เอียงไปทางขวา ไม่ยกให้สูงเกินไปจนถึงค้ำคางหรือจุดปาก หรือห้อยต่ำลงมาแค่สะดื้อ หรือวางไว้แค่เข่า ศอกหั้งสองแนบซิดชายโครง ไม่เกร็งข้อจนเกินไป วางท่าให้สบายๆ ตั้งใจทำให้เรียบร้อยด้วยความตั้งใจจริง

การไหว้

การไหว้ ตรงกับคำบาลีว่า นมัสการ วันทา หรือ วันทนา หมายถึงการยกกระพุ่มมือที่ประนมแล้วนั้นชื่นจดหน้าผากเป็นการแสดงความเคารพที่สูงขึ้นไป ควรทำในกรณีที่พระนั่งบนเก้าอี้ หรือยืนอยู่ ในเวลาpubพระสงฆ์ระหว่างทาง ในเวลาจะลากลับ หรือเวลาประเคนของแก่พระสงฆ์เสร็จแล้ว เป็นต้น

วิธีปฏิบัติ

ให้ประธานมืออื่นก่อนแล้วยกกระพุ่มมีอนันต์สูงเสมอหน้า โดยให้นิวหัวแม่มือจัดถึงระหว่างคิว ปลายนิ้วซึ่งจดไว้ พร้อมกับก้มศีรษะลงเล็กน้อยพองามแล้วลดมือลงทำอย่างนี้เพียงครั้งเดียว เวลายกมืออื่นและลดมือลงขณะไหว้ อย่าทำให้เร็วนัก อย่าให้ช้าก ควรทำโดยลงมุนลงไม่จึงจะงามเหมาะสม

การกราบ

การกราบ ตรงกับคำบาลีว่า อภิวัท หมายถึง การหมอบราบลงกับพื้นพร้อมทั้งกระพุ่มมือ เป็นการแสดงความเคารพแบบสูงสุด ในบรรดาการแสดงความเคารพที่มีปฏิบัติกันอยู่ โดยเฉพาะการกราบนี้ได้รวมการประธานมือ และการไหว้ไว้ในวิธีปฏิบัติตัวย การกราบใช้ในกรณีเข้าไปทางพระสงฆ์ ลาพระสงฆ์ และเมื่อประเคนของพระสงฆ์เสร็จแล้ว เป็นต้น

วิธีปฏิบัติ

การกราบพระที่ลูกวิธี ต้องกราบให้ได้หลักซึ่งเรียกว่า เบญจากประดิษฐ์ คือกราบให้องค์วิวัฒนาห้าส่วนจรดพื้น คือ เข่า ๒ ฝ่ามือ ๒ หน้าผาก ๑ การกราบนี้มีวิธีปฏิบัติ สำหรับหญิง และชายต่างกันดังนี้

วิธีกราบแบบชาย

ท่าเตรียม นั่งคุกเข่าให้หัวเข่าห่างกันประมาณ ๑ ศอก นั่งทับสันเท้า ตั้งฝ่าเท้าทั้งสองให้ตรงและซิดกัน ตั้งกายให้ตรง

จังหวะที่ ๑ ยกมือทั้งสองขึ้นประธาน (อัญชลี) นั่งอย่างนี้เรียกว่า ท่าพรหม หรือ ท่าเทพพนม

จังหวะที่ ๒ ยกมือที่ประธานแล้วขึ้นเสมอหน้า ไม่น้อมศีรษะลงมารับ ให้นิวหัวแม่มือจัดระหว่างคิว (วันทา หรือ วันธนา)

จังหวะที่ ๓ หมอบลงกราบ (อภิวัท) โดยลดมือลงให้มือทั้งสองเรียบลงตามลำตัว แล้วจึงค่อยยกฝ่ามือไปข้างหน้า (ไม่ใช่เสือกไปข้างหน้า) พร้อมน้อมตัวลง ขณะเดียวกันนั้น ให้วางศอกต่อ กับเข่าตรงไปข้างหน้าทั้งสองข้างไม่ให้เบะออก หรือเหลือมเข้าข้างใน วางฝ่ามือราบ กับพื้นห่างกันประมาณ ๑ ฝ่ามือ เพื่อเว้นช่องให้หน้าผากจดพื้นได้ นิ้วทั้งหมดแนบชิดกัน ไม่ต้องยกหัวแม่มือขึ้นมารับหน้าผาก วางหน้าผากลงแตะพื้นระหว่าง ฝ่ามือทั้งสองที่เว้นช่องไว้ กะให้คิวอยู่ในระดับปลายนิวหัวแม่มือพอดี ยืดหลังออกเล็กน้อย ให้แขนราบได้ระดับเดียวกัน ไม่ให้หลังโก่งขึ้น ไม่ให้กันกระดกขึ้นจากสันเท้ามากนัก เมื่อหน้าผากแตะพื้นแล้ว ให้เงยหน้าตั้งตัวตรง เริ่มจังหวะที่ ๑-๒-๓ ใหม่ ติดต่อกันไปจน

กราบครับ ๓ ครั้ง แล้วให้เงยหน้าทำจังหวะที่ ๒ (วัน tha) อีกครั้งเป็นเสร็จวิธี

วิธีกราบแบบหญิง

ท่าเตรียม นั่งคุกเข่าราบ โดยเหยียดหลังเท้าราบกับพื้นข้างหลัง ปลายเท้าหักสองทับกันเล็กน้อย แล้วนั่งหับลงไปบนฝ่าเท้านั้น ส่วนเข่าหักสองขิดกัน

จังหวะที่ ๑ ยกมือทั้งสองขึ้นประนม (อัญชลี) นั่งอย่างนี้เรียกว่า นั่งท่าเทพธิดา

จังหวะที่ ๒ ยกมือที่ประนมแล้วขึ้นเสมอหน้า ก้มศรีษะลงมารับเล็กน้อย ให้นิ้วหัวแม่มือจ儒ระหว่างคิ้ว (วัน tha หรือ วันทนา)

จังหวะที่ ๓ หมอบลงกราบ (อภิวاث) ลดมือลงใหม่อีกทั้งสองเรียบลงตามลำตัวค่อยๆ น้อมตัวลงตามขณะเดียวกัน ให้วางศอกพับลงนานาบเข้าทั้งสองไว้ ไม่ใช่ต่อเข่าแบบชาญ วางฝ่ามือราบกับพื้นห่างกันประมาณ ๑ ฝ่ามือ เพื่อเว้นช่องให้หน้าผากจุดพินได้ นิ้วทั้งหมดแนบชิดกัน ไม่ต้องยกหัวแม่มือขึ้นมารับหน้าผาก วางหน้าผากลงแตะพื้นระหว่างฝ่ามือทั้งสองที่เว้นช่องไว้ กะให้ครืออยู่ในระดับปลายนิ้วหัวแม่มือพอดี ยืดหลังออกเล็กน้อย ให้แบบราบได้ระดับเดียวกัน ไม่ให้หลังโก่งขึ้น และไม่ให้กันกระดกขึ้น เมื่อหน้าผากแตะพื้นแล้วให้เงยหน้าตั้งตัวตรง เริ่มจังหวะที่ ๑ - ๒ - ๓ ใหม่ ติดต่อกันไปจนกราบครบ ๓ ครั้ง แล้วเงยหน้าทำจังหวะที่ ๒ (วัน tha) อีกครั้งเป็นเสร็จวิธี

ข้อแนะนำในการกราบ

ในการกราบ ควรระวังส่วนต่างๆ ต้องสัมพันธ์กัน ทำให้ถูกจังหวะ ไม่เก้าๆ ก้าๆ และต่อเนื่องไม่ขาดตอน จึงจะดูเป็นระเบียบ และงามตา แต่ละจังหวะต้องไม่ข้ากเงินไป และไม่เร็วเกินไป เป็นจังหวะติดต่อกันพอดีพอเหมาะสม หมั่นฝึกฝนทำจากผู้รู้ ดูจากผู้ชำนาญ แล้วฝึกฝนปฏิบัติตัวอย่างบ่อยๆ จึงจะคล่องแคล่ว เมื่อกราบพร้อมกันหลายคน ต้องพยายามซ้ำเลื่อนดูกัน ทำให้พร้อมๆ กันทุกจังหวะ จึงจะงามและดูเรียบร้อย ก่อให้เกิดศรัทธาแก่ผู้พบเห็น

การจัดสถานที่ในพิธีทำบุญ

สถานที่จัดงาน เป็นเรื่องเจ้าภาพต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมสมเป็นอันดับแรกว่า งานเล็ก งานใหญ่ มีทางเข้าออกสะดวกหรือไม่ อาสน์สังฆ์ โต๊ะหมู่บูชา จะตั้งที่ใด ที่นั่งผู้ร่วมงาน ประธานพิธีจะตั้งอย่างไร ฯลฯ จะกล่าวถึงการจัดสถานที่งานพิธีทั่วๆ ไปอย่างกว้างๆ พอกเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

๑. จัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา พร้อมที่กราบไว้ด้านใดด้านหนึ่งของสถานที่ประกอบพิธี

๒. จัดอาสน์สังฆ์ ตั้งต่อจากโต๊ะหมู่บูชา โดยให้โต๊ะหมู่อยู่ด้านขวาของพระสังฆ์

ยกเว้นสถานที่บังคับ จะตั้งด้านซ้ายก็ได้

๓. การปูลาดอาสนะพระสงฆ์ ให้ปูพระหรือเสื่อด้านประชานสงฆ์ทับผืนต่อๆ ไปจนถึงท้ายอาสนะสงฆ์ ไม่ควรปูติดเป็นผืนเดียวกับที่นั่งสตรี และปูอาสนะเฉพาะพระสงฆ์ แต่ละรูปอีกรังหนึ่ง

๔. จัดโต๊ะสำหรับวางเครื่องไทยธรรมไว้ด้านท้ายอาสนะสงฆ์

๕. จัดที่นั่งของประธานพิธีให้อยู่ต่ำกว่าที่นั่งพระสงฆ์รูปที่ ๑ เล็กน้อย หันหน้าเข้าหาพระสงฆ์

๖. จัดที่นั่งผู้ร่วมงานอื่นๆ ไว้ด้านหลังประธาน ประมาณ ๕-๖ ที่

๗. จัดที่นั่งผู้ร่วมงานอื่นๆ หันหน้าไปทางประธาน ให้ห่างจากโต๊ะประธานประมาณ ๑.๕ หรือ ๒.๐๐ เมตร ให้ແຄวยาวไปตามอาสนะสงฆ์ หรือจัดที่นั่งผู้ร่วมงานอื่นๆ หันหน้าเข้าหาพระสงฆ์ เช่นเดียวกับประธาน แต่ต้องจัดແຄวนั่งให้ต่ำกว่าແຄวที่ประธานนั่ง ๑ ແລະ จัดยาวไปตามอาสนะสงฆ์

การบูชาพระรัตนตรัย

การจุดธูปเทียนที่ต้องหมู่บูชา เพื่อบูชาพระรัตนตรัย เป็นเบื้องต้นของการทำบุญทุกประเภท เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่า พิธีได้เริ่มต้นแล้ว เจ้าภาพจึงควรเป็นผู้จุดเอง เดิมไม่ใช้ไม้ขีดไฟจุด จึงจุดเทียนก่อนเพราจะติดไฟง่าย แล้วจึงนำธูป ๓ ดอกรวมกันจุดต่อที่เทียนจนติดดีแล้ว ปักลงให้ตรงในกระถางธูป กราบ ๓ ครั้ง แล้วตั้งใจบูชาพระรัตนตรัย ทำให้เกิดธรรมเนียมว่า ต้องจุดเทียนก่อนแล้วจึงจุดธูป และจุดเทียนเล่มด้านขวาเมื่อพระพุทธรูปก่อนปัจจุบันมีการใช้เชือขวนพาทที่ธูปเทียน นิยมใช้เทียนชวนวนในการจุด และใช้ไฟเชือกแทนไม้ขีดไฟจุดเทียนชวนให้เจ้าภาพ หรือประธานจุดธูปเทียนที่ต้องหมู่บูชา

เครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัย

เครื่องสักการบูชาหลัก คือ ธูป เทียน ดอกไม้ ห่านผู้รักล่าวไว้ว่า สิ่งทั้ง ๓ นี้ เป็นสัญลักษณ์สำคัญบูชาพระรัตนตรัย โดยมีความหมาย ดังนี้

๑. ธูป เป็นเครื่องหมายบูชาพระพุทธเจ้า ใช้ ๓ ดอก เพราะพระองค์ทรงประกอบด้วยพระคุณที่สำคัญ ๓ ประการ คือ พระปัญญาคุณ พระปริสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ

๒. เทียน เป็นเครื่องหมายบูชาพระธรรม ใช้ ๒ เล่ม เพราะพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ารวม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขั้นธ์ เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้เพียง ๒ คือพระธรรม และพระวินัย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศิลธรรม

๓. ดอกไม้ เป็นเครื่องหมายบูชาพระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์มาจากการต่างเชื้อชาติ ต่างสกุล แต่เมื่อเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว อยู่ในระเบียบคือพระวินัย มีศีลสามัญญา เป็นแบบเดียวกัน นำมาซึ่งความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น เมื่อ nondokaไม่ต่างสี

ต่างชนิด เมื่อนำมาร้อยเป็นมาลัย หรือจัดแจกัน ก็จะดูสวยงาม เป็นที่ชื่นชมของผู้พบเห็น ฉะนั้น

แต่โดยรวมแล้ว ทั้ง ๓ สิ่ง คือ รูป เทียน ดอกไม้ ล้วนเป็นเครื่องสักการบูชาแด่ พระรัตนตรัยนั้นเอง ตามหลักศาสนาพิธี ในปัจจุบันกำหนดให้บูชาจุดเทียนเป็นลำดับแรก โดยอธิบายว่า บรรดาพระรัตนตรัยนั้น พระธรรมมีมาก่อนแล้ว พระพุทธเจ้าเป็นเพียงผู้มา ค้นพบ และให้จุดเล่มด้านขวามือของพระพุทธรูป (ซ้ายมือของผู้จุด) ก่อน แล้วจึงจุดเล่ม ซ้ายมือของพระพุทธรูป และจุดธูปเป็นลำดับต่อไป แต่พระมหาเถรbaugh จะจุดธูปก่อน แล้วจึงจุดเทียนภายหลัง โดยมีคำอธิบายว่า เป็นการจุดบูชาไปตามลำดับพระรัตนตรัย คือเริ่มต้นจากธูป ซึ่งเป็นเครื่องหมายถึงพระพุทธเจ้า แล้วจึงจุดเทียนบูชาพระธรรม การจุดธูปเทียนจะนั่ง หรือยืนจุดให้ดูสถานที่บูชา ถ้าโต๊ะหมู่บูชาต่ำ ให้นั่งคุกเข่าจุด แต่ถ้า โต๊ะหมู่บูชาสูง ให้ยืนจุด

การอาบน้ำคีล อาบน้ำพระปฏิตร และการน้ำธรรม

การอาบน้ำ คือการเชิญ หรือการร้องขอพระสงฆ์ในพิธีให้คีล ให้สวดพระปฏิตร หรือให้แสดงธรรม เป็นธรรมเนียมมาแต่เดิม ในพิธีทั้ง ๓ นั้น ต้องอาบน้ำก่อน พระสงฆ์ จึงประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ในพิธีบำเพ็ญกุศลต่างๆ ต้องอาบน้ำ ดังนี้

๑. พิธีเจริญหรือสวดพระพุทธมนต์ ให้อาบน้ำคีล อาบน้ำพระปฏิตร
๒. พิธีแสดงพระธรรมเทศนา ให้อาบน้ำคีล อาบน้ำธรรม
๓. พิธีสวดพระอภิธรรม สาดมาติกา ถ้าไม่มีพิธีอื่นมาก่อน อาบน้ำคีลอย่างเดียว ไม่ต้องอาบน้ำธรรม
๔. พิธีถวายทานทุกอย่าง ให้อาบน้ำคีล

วิธีปฏิบัติในการอาบน้ำ

การอาบน้ำต่างๆ นิยมปฏิบัติอย่างนี้ พิธีเจริญหรือสวดพระพุทธมนต์ ถ้าพระสงฆ์นั่งบนอาสน์สงฆ์ เจ้าภาพ และผู้ร่วมพิธีนั่งเก้าอี้ ผู้อาบน้ำเข้าไปยืนระหว่างเจ้าภาพ กับแباءพระสงฆ์ตรงพระสงฆ์รูปที่ ๓ หรือ ๔ (นับจากท้ายແຕງ) หันหน้าไปทางโต๊ะหมู่บูชา ประธานมีน้อมไว้พระพุทธรูป แล้วยืนประธานมีอั้งตัวตรง กล่าวคำอาบน้ำคีล เมื่อรับคีลจบแล้ว พึงน้อมไว้แล้วยืนตั้งตัวตรงกล่าวคำอาบน้ำพระปฏิตรต่อ จบแล้ว น้อมไว้หัวอีกครั้งหนึ่ง แล้วถอยหลังออกไป ถ้าพระสงฆ์นั่งบนอาสน์สงฆ์ หรือบนอาสนะ ที่ต่ำกว่าตาม แต่เจ้าภาพ และผู้มาร่วมพิธีนั่งอยู่กับพื้น ผู้อาบน้ำต้องเข้าไปนั่งคุกเข่าหน้า แباءพระสงฆ์รูปที่ ๒ หรือ ๓ (นับจากหัวແຕງ) กราบพระที่โต๊ะหมู่บูชาด้วย เบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง แล้วประธานมีอั้งตัวตรง กล่าวคำอาบน้ำตามแบบที่ต้องการ

การอาราธนาในพิธีอื่น เช่น พิธีแสดงพระธรรมเทศนา พึงปฏิบัติตามแนวทางนี้

มีข้อสังเกตสำหรับการอาราธนาพระปริต ตามธรรมเนียมโบราณไม่ว่าจะเจริญ หรือสวัสดพระพุทธมนต์ เจ็ดต้นนาน สิบสองต้นนาน รั้มจักกปปวัตตนสูตร ธรรมนิยามสูตร และพระสูตรอื่น นอกจากนี้ เมื่อกล่าวคำอาราธนาพระปริต มักกล่าวท้ายด้วยบทคาถาว่า **ประตติ พ្យະ មังคลัง หั้งสีน** เพราะพระสูตรหรือบทสาดมนต์ หั้งหมด ล้วนเป็นพระปริต คือเครื่องป้องกัน หรือต้านทานภัยพิบัติต่างๆ แต่ปัจจุบันมีมรณายกหรือพิธีกรจำนวนมาก มีการดัดแปลงคำอาราธนาจากคำว่า ประตติ ที่เป็นรั้มจะจักกปปวัตตนะสูตรตั้งบ้าง รั้มจะนิยามะสูตรตั้งบ้าง เพื่อให้ตรงกับพิธีที่จะสวัสดนับเป็นการหลีกเลี่ยงธรรมเนียมเก่า เพราะคำอาราธนาพระปริต เป็นคำประพันธ์ ประเภทฉบับ เรียกว่า **ป្យាយावัตรฉบับ** แต่ละบทจะมี ๘ พยางค์ เมื่อเปลี่ยนไปใช้ชื่อพระสูตรต่างๆ แทนคำว่าประตติ จำนวนพยางค์ในบทคาถานั้นจะเกินไปมาก ดังนั้น ผู้จะใช้วิธีดังกล่าวควรศึกษาให้รอบคอบ

คำอาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต, วิสุ วิสุ รักษาณัตถายะ, ติสาระเณนะ สะแห,

ปัญจะ สีลاني ยาจามะ,

ทุติยং মহাযং গান্তে, বিসু বিসু রক্ষণত্ত্বায়, তিশরেনন সংহৃ,

পুষ্পজ সীলনি যাজমাম,

তৎতিযং মহাযং গান্তে, বিসু বিসু রক্ষণত্ত্বায়, তিশরেনন সংহৃ,

পুষ্পজ সীলনি যাজমাম.

หมายเหตุ : อาราธนาศีล ๘ เปลี่ยน ปัญจะ เป็น อংগুষ্ঠ

รับศีลคนเดียว เปลี่ยน มะยัง เป็น อะহং, যাজমাম হিন যাজমাম

คำอาราธนาพระปริต

วิปัตติปฏิพิพาหายะ

สัพพะสัมปตติสิทธิยา

สัพพะทุกขะวินาสายยะ

ประตติ พ្យະ মংকলং

วิปัตติปฏิพิพาหายะ

สัพพะসাম্পত্তিসিধিয়া

สัพพะঘঘয়বিনাসায়

ประตติ พ្យະ মংকলং

วิปัตติปฏิพิพาหายะ

সাপ্তসাম্পত্তিসিধিয়া

সাপ্তশ্রোক্ষবিনাসায়

ประตติ พ្យະ মংকলং.

ສຣණຄມນ්ແລະຄීල ๕

ນະໂມ ຕ້ສສະ ກະຄະວະໂຕ ອະຮະහະໂຕ ສັນມາສັນພຸທຮັສສະ (ວ່າ ၃ ຈບ)

ພຸທອັງ	ສະຮະນັງ	គໍຈ້າມີ
ຮັມມັງ	ສະຮະນັງ	គໍຈ້າມີ
ສັງຂັງ	ສະຮະນັງ	គໍຈ້າມີ
ທຸດີຍັມປີ	ພຸທອັງ	ສະຮະນັງ
ທຸດີຍັມປີ	ຮັມມັງ	ສະຮະນັງ
ທຸດີຍັມປີ	ສັງຂັງ	ສະຮະນັງ
ຕະຕິຍັມປີ	ພຸທອັງ	ສະຮະນັງ
ຕະຕິຍັມປີ	ຮັມມັງ	ສະຮະນັງ
ຕະຕິຍັມປີ	ສັງຂັງ	ສະຮະນັງ
ປານາຕີປາຕາ	ເວຣະມະນີ	ສຶກຂາປະທັງ ສະມາທິຍາມີ
ອະທິນາທານາ	ເວຣະມະນີ	ສຶກຂາປະທັງ ສະມາທິຍາມີ
ກາເມສຸມືຈາຈາරາ	ເວຣະມະນີ	ສຶກຂາປະທັງ ສະມາທິຍາມີ
ມຸສາວາຫາ	ເວຣະມະນີ	ສຶກຂາປະທັງ ສະມາທິຍາມີ
ສຸຮາເມຮະຍະນັ້ນປະມາທັງຫຼັງ	ເວຣະມະນີ	ສຶກຂາປະທັງ ສະມາທິຍາມີ
ອົມານີ ປູ້ຈະ	ສຶກຂາປະທານີ	
ສີເລະນະ ສຸຄະຕິງ ຍັນຕີ		ສີເລະນະ ໂກຄະສັນປະຖາ
ສີເລະນະ ນິພຸຕິງ ຍັນຕີ		ຕໍ່ສມາ ສີລັງ ວິໄສຮະເຢ.

ຄໍາອາຮານາຮຽມ

ພຣ້ಹມາ ຈະ ໂລກາຈີປະຕິ ສະໜັມປະຕິ
ກັ້ຕວັງໝະລີ ອັນອິວະຮັງ ອະຍາຈະຄະ
ສັນຕິຮະ ສັຕຕາປປະຮ່ອງໝໍາຫາຕິກາ
ເທເສັຕ ຮັມມັງ ອະນຸກົມປົມັງ ປະໜັງ.

ກາຮຸດເທິຍນ້ຳມັນຕີ

ກາຮຸດເທິຍນທີ່ກາຈນະນ້ຳມັນຕີ ເຈົາກາພຄວເປັນຜູ້ຈຸດເອງ ຕາມຫລັກສາສັນພິບີໃຫ້ເຮີມ
ຈຸດເມື່ອພຣະສົງໝົ້ນບໍາທົງຄລສູຕຣ ຄືວ ອະເສວະນາ ຈະ ພາລານັງ ແຕ່ພຣະມາເຕະບາງຮູປ
ນິຍົມໃຫ້ຈຸດຕັ້ງແຕ່ໝົ້ນບໍາທົງພຸທອັງ ສະຮະນັງ ຂໍຈ້າມີ ກົມື ນ້ຳພຣະພຸທຮມນຕີໆວ່າເປັນນ້ຳສັກດີສິທິ
ເພຣະອານຸກາພຂອງພຣະພຸທຮມນຕີ ໃຊ້ປະພຣມບຸຄຄລ ແລະສຖານທີ່ເພື່ອຄວາມເປັນສິຣິມຄລ
ໃນພິບີເຈີບພຣະພຸທຮມນຕີເທົ່ານັ້ນຈຶ່ງຕັ້ງກາຈນະນ້ຳມັນຕີ

ภานุน้ำมนต์ปัจจุบันนิยมใช้ครอบน้ำมนต์ ถ้าไม่มีเข้าบาร หรือขันน้ำที่มีเชิงรองกีดี แต่ไม่ควรใช้ขันที่ทำจากทอง หรือเงิน เพราะเป็นวัตถุอนามาส พระภิกษุจับต้องจะเป็นอาบติ การจัดภานุน้ำมนต์ควรทำความสะอาดให้เรียบร้อย ใส่น้ำสะอาดประมาณสามในสี่ของภานุน ติดเทียนน้ำมนต์ที่ทำการขึ้นผังแท้ที่ขอบภานุน หรือติดที่เชิงเทียนเตี้ยๆ แล้วตั้งไว้กลางภานุนน้ำมนต์กีดี โบราณนิยมใส่ใบไม้มงคล เช่น ใบทอง ใบนา กใบเงินด้วย และนำมามาตั้งวางข้างอาสนะของประธานสงฆ์ ไม่ต้องวงสายสิญจน์ไว้ที่ภานุนน้ำมนต์ เพราะเป็นหน้าที่ประธานสงฆ์จะว่องเองเมื่อเจ้าภาพจุดเทียนน้ำมนต์แล้ว นอกจากนี้ต้องเตรียมที่พรบน้ำมนต์ไว้ด้วย สำหรับประธานสงฆ์ใช้ประพรบน้ำพุทธมนต์ตอนห้ายพิธี

การถวายภัตตาหารประธานสงฆ์

ในพิธีทำบุญเลี้ยงพระ เมื่อประธานสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบแล้วมีการถวายภัตตาหารแด่ประธานสงฆ์ด้วย ปัจจุบันมีการจัด ๒ แบบ คือ จัดสำรับถวายเป็นรายรูป และจัดถวายเป็นวงหรือเป็นโต๊ะ ขณะประธานสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ซึ่งปกติจะใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาที ระหว่างนี้ แผนกจัดอาหารต้องเตรียมจัดเตรียมอาหารให้เสร็จก่อนสวดมนต์จบเล็กน้อย เมื่อประธานสงฆ์สวดมนต์จบแล้ว ถ้าจัดสำรับถวายเป็นรายรูปและมีคนมาก ควรจัดเตรียมผู้ยกสำรับให้ครบจำนวนประธานสงฆ์ เช่น นิมนต์พระ ๙ รูป จัดผู้ยกสำรับจำนวน ๑๐ คน คนไทยยกสำรับสำหรับบุชาข้าวพระพุทธ ที่เหลือยกสำรับถวายประธานสงฆ์ เดินเรียงลำดับไปตั้งตรงหน้าประธานสงฆ์พร้อมกัน เชิญเจ้าภาพ และผู้มีเกียรติประเคนสำรับภัตตาหารแด่ประธานสงฆ์พร้อมกัน ถ้าจัดภัตตาหารเป็นวง หรือเป็นโต๊ะ นิมนต์ประธานสงฆ์นั่งประจำที่แล้ว จึงประเคนภัตตาหารถวาย อาหารที่ตั้งไว้บนโต๊ะ ควรยกถวายทุกจาน ไม่ควรนำทุกจานมาชนกันแล้วถวายรวมกันที่เดียว หรือหากคนช่วยกันยกโต๊ะประเคนแบบมักง่าย เพราะเป็นการไม่เคารพในทาน และในประธานสงฆ์ผู้รับประเคน

การถวายจตุปัจจัยไทยธรรม

เมื่อประธานสงฆ์ฉันเสร็จให้ยกเครื่องไทยธรรมมาตั้งเบื้องหน้าประธานสงฆ์ การวางเครื่องไทยธรรมควรจัดวางให้เหมือนกันทุกรูป ถ้ามีของหลายชิ้น เช่น แจกันดอกไม้ ผ้าไตร เครื่องกับปิยภัณฑ์ ควรวางแจกันดอกไม้เป็นอันดับแรก เพราะเป็นเครื่องสักการบูชา จากนั้นวางผ้าไตร กับปิยภัณฑ์เป็นลำดับต่อไป ถ้ามีเบื้องผูกด้วย วางหันใบเว่อออกด้านนอก แต่ถ้ามีไทยธรรมเพียงชิ้นเดียว ก็วางให้เหมือนกันทุกชิ้น เมื่อจัดวางครบแล้ว เจ้าภาพและผู้มีเกียรติประเคนถวายพร้อมกัน การประเคนจะนั่งหรือยืนประเคนให้ดูที่สถานที่ ถ้าพระนั่งบนอาสน์สงฆ์สูง จะยืนประเคนกีดี แต่ถ้าประธานสงฆ์นั่งอาสนะต่ำ ผู้ประเคนควรนั่งประเคนเมื่อประเคนเสร็จแล้ว น้อมไหว้ ๑ ครั้ง

การประคณเครื่องไทยธรรมอีกแบบหนึ่ง ประคณเมื่อพระสงฆ์เจริญหรือสวดพระพุทธมนต์จบ เสร็จแล้วพระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกราดน้ำรับพร รับประพรมน้ำพระพุทธมนต์จากพระสงฆ์ วิธีนี้ใช้ในกรณีที่เจ้าภาพจัดถวายภัตตาหารในที่อื่นจากสถานที่ประกอบพิธี เพื่อความสะดวกที่พระสงฆ์ฉันภัตตาหารแล้วไม่ต้องกลับมาที่เดิมอีก

วิธีประคณของถวายพระ

การประคณของถวายพระ เรียกสั้นๆ ว่า การประคณพระ คือ การยกสิ่งของถวายพระภิกษุด้วยอาการเคารพในผู้รับและสิ่งของที่ถวาย สิ่งของที่ควรประคณ ได้แก่ อาหารความหวาน ผลไม้ เครื่องดื่ม และเครื่องไทยธรรมควรแก่สมณบริโภค ส่วนน้ำเปล่าจะไม่ประคณก็ได้

การประคณที่ถูกต้อง

วิธีการประคณที่ถูกต้องตามหลักพระวินัย มีลักษณะ ๕ ประการ คือ

๑. สิ่งของจะประคณต้องไม่ใหญ่และหนักเกินไป ขนาดคนมีกำลังปานกลางยกขึ้นได้

๒. ผู้ประคณอยู่ในหัตถ巴斯 คือ อยู่ห่างจากพระภิกษุประมาณ ๑ ศอก

๓. ผู้ประคณน้อมสิ่งของนั้นเข้าไปส่งให้ด้วยกิริยาอ่อนน้อมเป็นการเคารพ

๔. การน้อมเข้าไปป็นนั้น จะส่งให้ด้วยมือก็ได้ ใช้ของเนื่องด้วยกาย เช่น ใช้หัพพิตักอาหารใส่ในบัตรที่ท่านถือหรือสะพายอยู่ก็ได้

๕. พระภิกษุจะรับด้วยกาย คือ มือของท่านก็ได้ รับด้วยของเนื่องด้วยกายก็ได้ เช่น ใช้บัตรรับ ใช้จานรับ ใช้ผ้าห่อรับ กรณีผู้ประคณเป็นสตรี

วิธีปฏิบัติในการประคณ

ถ้าเป็นชาย นั่งคุกเข้าด้านหน้าพระภิกษุ ห่างจากท่านประมาณ ๑ ศอก ยกของที่จะประคณส่งถวายท่าน ถ้าเป็นสตรี วางสิ่งของที่จะประคณบนผ้ารับประคณที่ท่านหอดอกมารับ แล้วปล่อยมือเพื่อพระท่านจะได้หยิบของนั้น พระภิกษุนั่งบนเก้าอี้หรืออาสน์ ลงยิ้มสูง ให้ยืนประคณได้ โดยผู้ประคณถอดรองเท้าก่อน แล้วยืนประคณตามวิธีที่กล่าวแล้ว เมื่อประคณเสร็จ กราบ ๓ ครั้ง จะไหว้ ๑ ครั้งก็ได้ ถ้าของถวายมีมากซึ่งให้ประคณของให้หมดเสียก่อน จึงกราบหรือไหว้ สิ่งของที่ไม่ใช่องค์ไว้ของเช่นนั้น เช่น งานเปล่า ช้อน ไม่ต้องประคณ หลังเวลาเที่ยงวันแล้ว ไม่ควรประคณอาหารสดอาหารแห้ง ยกเว้นน้ำปานะ ยารักษาโรค ประคณได้

การกรุดน้ำรับพร

การกรุดน้ำ คือ การอุทิศหรือแผ่ส่วนบุญให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ด้วยวิธีหลั่งน้ำให้เป็นสาย อันเป็นเครื่องหมายแห่งสายน้ำใจที่บริสุทธิ์ ถ้าผู้ล่วงลับไปเป็นบิดา มารดา ปู่ย่า ตา ยาย ครูอาจารย์ เป็นต้น จัดว่าเป็นการแสดงกตัญญูต่อทิ Daoism แก่ท่านเหล่านั้น ถ้าผู้ล่วงลับไปแล้วเป็นผู้มีอาชญากรรมอยกว่า เช่น บุตร อดีต ภรรยา ตลอดถึงสรรพสัตว์ ทั้งหลาย ได้เชื่อว่าแผ่เมตตาธรรมของตนไปให้ท่านเหล่านั้น

การรับพร คือ กิริยาที่เจ้าภาพน้อมใจรับพรจากพระสงฆ์ ท่านตั้งกัลยาณจิตสวดประสีติประสาทพรให้ผู้รับดพันจากอันตรายภัยพิบัติทั้งปวง และเจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ

พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์ทรงเมืองราชคฤห์ แคว้นมคอร ปัจจุบันตั้งอยู่ในประเทศไทยเดิม เป็นบุคคลแรกในพระพุทธศาสนาที่ทรงหลังทักษิโณทก (กรุดน้ำ) อุทิศส่วนบุญให้แก่ญาติในอดีตชาติของพระองค์ ซึ่งเกิดเป็นเปรตรอรับส่วนบุญจากพระองค์ ตั้งแต่อดีตว่า อิหัง เม ณาตีน โนหตุ แปลว่า ขอส่วนบุญนี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าแล้ว ต่อมา มีผู้นำพุทธภาษิตว่า สุขิตา โนหนตุ ณาตະโย แปลว่า ขอญาติทั้งหลายจะมีความสุข มาต่อท้ายคำอุทิศพระเจ้าพิมพิสาร เป็นคำกรุดน้ำที่นิยมใช้ในปัจจุบันว่า อิหัง เม ณาตีน โนหตุ สุขิตา โนหนตุ ณาตະโย แปลความว่า ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า ขอญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าจะมีความสุขแล้ว คำกรุดน้ำนี้ เรียกว่า กรุดน้ำแบบสั้น นิยมใช้กันทั่วไป เพราะมีข้อความสั้น ง่ายต่อการจำ

นอกจากคำกรุดน้ำตามที่กล่าวแล้ว ยังมีบทกรุดน้ำอีก ๓ แบบ คือ บทกรุดน้ำ อิมนิ บุญญาภิมานะ เป็นของเก่า คนโบราณนิยมใช้ ปัจจุบันพระสงฆ์ใช้เป็นบทกรุดน้ำ ต่อจากพิธีทำวัตรเย็น บทกรุดน้ำปัตติทานะคาถา ยา เทเวตา ... เป็นพระราชินพธุในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ใช้สวดต่อจากพิธีทำวัตรเช้า และบทกรุดน้ำคาถาติโลกวิชัย ยังกิญจิ กุสะลัง กัมมัง ... บางสำนักใช้สวดในพิธีทำวัตรเช้า ควบกับบทกรุดน้ำ ปัตติทานะคาถา บทกรุดน้ำทั้ง ๓ แบบนี้ จะแสดงไว้ในภาคผนวก

วิธีปฏิบัติในการกรุดน้ำ

การกรุดน้ำรับพรพระนี้ เป็นกิจสำคัญสุดท้ายของพิธีทำบุญทุกประเภท เพราะเป็นการอุทิศกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว จึงควรปฏิบัติให้ถูกต้องว่าเวลาใดควรกรุดน้ำเวลาใดควรรับพร มีแนวสำหรับการปฏิบัติ ดังนี้

ภาชนะที่กรุดน้ำเป็นคนโทขนาดเล็ก พิธีหลวงเรียก พระเต้าน้ำ ควรเตรียมล่วงหน้า ใส่น้ำและมีคาดรองด้วย ถ้าไม่มีภาชนะสำหรับกรุดน้ำโดยเฉพาะ จะใช้ขันน้ำเล็กหรือ

แก้วน้ำแทนก็ได้ ในกรณีนี้ ควรจัดงานหรือถ้าได้ไว้รองกันน้ำหนักด้วย น้ำสำหรับกรวด ให้ใช้ น้ำสะอาดบริสุทธิ์ เช่น น้ำประปา น้ำฝน น้ำบ่อ ห้ามใช้น้ำมีสิ่งอื่นเจือปน เช่น น้ำผิดสมญา อุทัย เจ้าภาพหรือประธานนั่งลงกับพื้นหรือนั่งเก้าอี้ ใช้มือทั้งสองพระคองภาชนะสำหรับ กรุดน้ำ ไม่ควรใช้ปลายนิ้วรองน้ำเป็นทางให้น้ำไหลลงตรงภาชนะที่รองรับ

เมื่อประธานทรงฟังตั้งตาลปัตร หรือประธานมือ เริ่มสวัดอนุโมทนาว่า ยังๆ ราบรื่น ... ผู้กรุดน้ำพึงรินน้ำให้ไหลลงเป็นสาย โดยสายน้ำไม่ขาดตอนเป็นหยดๆ พร้อมสำรวมจิตตั้งใจอุทิศกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วดังกล่าว หรือจะใช้แบบอื่น หรืออิชฐานเป็นภาษาไทยให้มีความหมายว่าอุทิศกุศลไปให้แก่ผู้นั้นๆ โดยระบุชื่อด้วย ก็ได้ และเหน้าให้หมด ขณะพระสงฆ์อนุโมทนาถึงประโยชน์ค่าว่า มะณิโชคธิระโส ยังๆ สำหรับผู้ร่วมพิธี พึงตั้งใจกรุดน้ำในใจ โดยใช้น้ำใจแทนน้ำกรวด ไม่ควรเกะกะแขกนัน หรือเกะกะชาญเสื่อของผู้ที่ถือคนໂທกรุดน้ำ เพราะเป็นกริยาไม่สมเหตุสมผล

ขณะพระสงฆ์กำลังสวัดอนุโมทนา เจ้าภาพหรือประธานไม่ไปทำกิจอื่น ควรนั่งฟัง พระสงฆ์สวัดอนุโมทนาและรับพรไปจนกว่าจะจบ เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนาจบแล้ว พึงกราบหรือไหว้พระรัตนตรัยและพระสงฆ์อีกครั้งหนึ่ง นำน้ำกรวดไปรดโคนต้นไม้หรือ สถานที่สะอาดนอกบ้าน ไม่ใช่สาดทึบหรือเททึบในสถานที่ไม่เหมาะสม เช่น กระถิน

การกรุดน้ำ กระทำได้ต่อเมื่อบำเพ็ญกุศลหรือทำความดีอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว เช่น ทำบุญตักบาตร ถวายสิ่งของแก่พระสงฆ์ แม้ไม่มีพระสงฆ์อนุโมทนาแต่ওหน้า จะกรุดน้ำภายหลังสวัดมันต์ให้วัพระก่อนนอนก็ได้

บทที่ ๓

พิธีบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ทุกศาสนาล้วนมีวันสำคัญ เพื่อระลึกเหตุการณ์สำคัญที่เคยเกิดขึ้นแก่ศาสดาผู้ก่อตั้ง และเกี่ยวเนื่องในพิธีกรรมหรือกิจกรรมที่เหล่าศาสนาชนของศาสนานั้นๆ จัดขึ้นในโอกาสต่างๆ พระพุทธศาสนา ก็เช่นเดียวกัน มีวันสำคัญที่กำหนดขึ้นสำหรับให้พุทธศาสนาปฏิบัติ เพื่อน้อมรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัยและบำเพ็ญกุศลเป็นกรณีพิเศษด้วยอามีสบุชาและปฏิบัติบุชา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาพ่อสรุปได้ คือ

๑. วันมาฆบูชา
๒. วันวิสาขบูชา
๓. วันอภิธรรมบูชา
๔. วันอาทิตย์บูชา

วันมาฆบูชา

มาฆบูชา ย่อมาจาก มาฆบุណณมีบูชา แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญเดือน ๓ ประมวลการซุมนุมใหญ่ครั้งแรกของพระอรหันตสาวก ที่เรียกว่า จัตุรงคสันนิบาต ณ วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤทธ์ แคว้นมคอต เมื่อวันเพ็ญเดือน ๓ หลังวันตรัสรู้ ๙ เดือน พุทธศาสนาชนชาวยไทยกำหนดวันมาฆบูชาเป็นวันพระธรรม เพราะพระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์คือ คำสั่งสอนที่เป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา เปรียบเหมือนทรงวางธรรมนูญลงมาขึ้นไว้ เป็นแนวทางในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต่อไป

ความเป็นมาของวันมาฆบูชา

วันมาฆบูชาเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีความเป็นมาว่า ในครั้งพุทธกาล หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ได้เทศนาสั่งสอนไว้ในสัตว์ ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในสภาวะความจริงของสิ่งต่างๆ ที่อุบัติขึ้นบนโลก จนทำให้ผู้รับฟังคำสั่งสอนเกิดความรู้ความเข้าใจ บรรลุมรรคผล สำเร็จเป็นพระอรหันต์จำนวนมาก และได้รับการอุปสมบท เป็นพระภิกษุด้วยวิธีเอทิคิกขุอุปสมบท ในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก

ต่อมาวันหนึ่ง เป็นวันที่พระจันทร์เสวยามาฆฤกษ์ คือวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ พระอรหันต์ขามาสพ ผู้ได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้า ได้หวานระลึกถึงพระพุทธองค์ จึงเดินทางมาเข้าเฝ้า ณ วัดเวฬุวัน อันเป็นสถานที่ประทับของพระพุทธเจ้า นับเป็นเหตุมหัศจรรย์ ของการ เรียกว่า จัตุรงคสันนิบาต คือ

๑. พระสงฆ์จำนวน ๑,๒๕๐ องค์ มาประชุมพร้อมกันโดยมีได้ดังนี้
๒. พระสงฆ์ทั้งหมดล้วนเป็นพระอรหันต์ขีณาสพ
๓. พระสงฆ์ทั้งหมดได้รับการบวชด้วยวิธีເອທິກິຂ່ອງປັບປາທາ
๔. วันนั้นตรงกับวันເພື່ອມາຂາມາສ

พระพุทธเจ้าทรงแสดงหัวใจพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า โอวาทปาฏิโมก্ষ แก่พระสงฆ์ที่มาประชุมในวันนั้น โดยมีคราวภาษาว่า

ขุตี ปรມ ຕໂປ ຕີຕິກຸຫາ

ນີພັນ ປຣມ ວທນຸຕີ ພຸທຮາ

ນ ອີ ປພົພືໂຕ ປຽບປະຕີ

ສມໂນ ໂທດ ປຣ ວິເຫຮຍນໂຕ

ສພພປາປສສ ອກຣນ

ກຸສລສສູປສມປາ

ສຈົດຕປຣີໂທປນ

ເອຕ ພຸທຮານສາສນ

ອນູປວາໂທ ອນູປຈາໂຕ

ປາກີໂມກເຂ ຈ ສໍວໂຣ

ມຕຖລຸນຸຕາ ຈ ກຕຸຕສມື

ປນຸຕລຸຈ ສຍນາສນ

ອຮືຈິຕຸເຕ ຈ ອາໂຍໂໂຄ

ເອຕ ພຸທຮານສາສນ

แปลว่า ความอดทนคือความอดกลั้น เป็นตัวอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นธรรมอันยอดเยี่ยม ผู้ที่ทำร้ายผู้อื่นไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิต ผู้ที่เบิดเบี่ยนผู้อื่นไม่เชื่อว่าเป็นสมณะ การไม่ทำความชี้ว่าทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้บริสุทธิ์ นั่นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย การไม่ว่าร้ายผู้อื่น การไม่เบิดเบี่ยน ความสำรวมในพระปาฏิโมก្ស ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร การประกอบความเพียรในอธิจิต นั่นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

พระองค์ตรัสแก่พระสงฆ์ทั้งหลายว่า กຈຕ ກິກຂເວ ຈາກິກ ພຫຼນທິຕາຍ ພຫຼນສຸຂາຍ ໂຄກນູກມປາຍ ອຕຖາຍ ທິຕາຍ ສຸຂາຍ ເຫວມນຸສສານ ແປດລວມວ່າ ດູກຮົກິຂຸ ທັງໝາຍ ເຮອທັງໝາຍຈະເຫັນຈາກໃປ ເພື່ອເກື້ອກຸລແກ່ໜໍ່ມູ່ມາກ ເພື່ອຄວາມສຸຂແກ່ໜໍ່ມູ່ມາກ ເພື່ອອຸນຸຄຣາໜໍ່ຫາວໂລກ ເພື່ອປະໂຍໜໍ່ເກື້ອກຸລ ເພື່ອຄວາມສຸຂ ແກ່ເຫວດາແລະມຸນຸ່ຍໍ່ ທັງໝາຍ ດັ່ງນີ້

วันมาຂູชาเป็นวันสำคัญเช่นนี้ พุทธศาสนาิกชน จะได้ทำการบูชาอย่างมโหฬาร แต่เดิมไม่เคยมีพิธีเกี่ยวกับวันมาຂູชา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงประภากว่า เพื่อเป็นการระลึกถึงวันอันเป็นเหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบรมศาสดา จึงทรงประกาศให้วัดทั้งหลาย

ประกอบพิธีทำการบูชาเป็นพิเศษ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการบำเพ็ญพระราชกุศลมาฆบูชาขึ้นเป็นงานพระราชพิธี ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ สำหรับในปีที่มีอธิกมาส (เดือน ๘ ส่องหน) ให้เลื่อนไปจัดในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ พิธีบำเพ็ญพระราชกุศลมาฆบูชานั้น ให้มีมนต์พระสงฆ์วัดบวรนิเวศวิหารและวัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม จำนวน ๓๐ รูป มารับพระราชทานฉันในพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ส่วนในเวลาค่ำ เสาร์ ๑๐ ของทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการ พระสงฆ์สวัสดิ์ทำวัตรเย็นและเจริญพระพุทธมนต์ พร้อมทั้งสวดคาถาโอวาทปาฏิโมกข์ด้วย เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว ทรงจุดเทียนรายตามแนวราrovบฯ พระอุโบสถ จำนวน ๑,๒๕๐ เล่ม เป็นการบูชาพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ จำนวน ๑,๒๕๐ องค์ ประโคมครั้งหนึ่งแล้ว มีถวายพระธรรมเทศนาโอวาทปาฏิโมกข์กันทั้งหมด ทรงบูชาภัณฑ์เทคโนโลยีด้วยผ้า洁วเนื้อดี ๑ ผืน เงิน ๒ ตำลึง และขنمหากหลาຍชนิด พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลมาฆบูชานี้ ได้บำเพ็ญสีบต่อมาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน

ลำดับการบำเพ็ญพระราชกุศลมาฆบูชาในปัจจุบัน ดังนี้

ทรงจุดเทียนรุ่งบูชาพระพุทธมหาณีรัตนปฏิมากรและพระสัมพุทธพระณี

ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธมหาณีรัตนปฏิมากรและพระสัมพุทธพระณี

ทรงจุดธูปเทียนท้ายที่นั่งบูชาพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์และพระพุทธเลิศหล้านภาไลย

ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการที่หน้าธรรมาสน์ศิลา

ทรงหยิบชันวนจุดไฟที่โคมไฟฟ้า พระราชทานให้ผู้อำนวยการกองพระราชพิธี เพื่อเชิญไปถวายเจ้าอาวาส สำหรับจุดเทียนรุ่งพระราชทานในพระอารามหลวงทั้ง ๕ คือ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

ต่อจากนั้น พระสงฆ์คณะธรรมยุต ๓๐ รูป สาวดมนต์ทำวัตรเย็น สาดบทหนมการอภิภั Raqqaคา สรณคณปักษะคา คาถาโอวาทปาฏิโมกข์ สุปุพัณสูตร และบทกว่าดุ สพุมงคล จบแล้ว เสาร์จไปทรงโปรดอุณาโลหิตที่ธรรมาสน์ศิลา เสาร์จกลับมาประทับพระราชอาสน์ พระราชาคณะผู้ถวายพระราชธรรมเทศนาขึ้นนั่งบนธรรมาสน์ ทรงจุดเทียนดูหนังสือเทคโนโลยี (เทียนส่องธรรม) ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม พระราชทานให้เจ้าพนักงานพระราชพิธี นำไปตั้งข้างธรรมาสน์ศิลา พระราชาคณะถวายศีล ครั้นถวายพระราชธรรมเทศนาจบแล้ว ถวายอนุโมทนา (ยะถา) บนธรรมาสน์ ทรงหลงทักษิโนทก พระสงฆ์ทั้งหลายรับสัพพี พระราชาคณะลงจากธรรมาสน์มานั่งที่อาสน์สงฆ์ เมื่อสาดบทสัพพีจบ

เสด็จมาทรงประเคนเครื่องไทยธรรมกัณฑ์เทศน์ และถวายไทยธรรมแด่พระสงฆ์ทั้งหมด พระสงฆ์ถวายอดิเรก และสวดบท ภาตุ สพุมงคล จบแล้วลงจากอาสน์สงฆ์ ออกจากพระอุโบสถ พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินกลับ เป็นอันเสร็จการพระราชพิธี

การเตรียมตัวก่อนเข้าร่วมพิธีเวียนเทียน

๑. อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด ทำจิตใจให้สงบ
๒. แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมกับพิธีและสถานที่
๓. เตรียมเครื่องบูชา เช่น ดอกไม้ รูป เทียน ให้พร้อม
๔. ควรเดินทางไปล่วงวัดหรือสถานที่ประกอบพิธีเวียนเทียนก่อนเวลาที่จะเริ่มพิธี
๕. เมื่อไปถึงควรเข้าไปกราบบูชาพระรัตนตรัยเป็นลำดับแรก แล้วรอเวลาเข้าร่วมพิธีต่อไป

การเวียนเทียนในวันมาฆบูชา

เมื่อถึงวันมาฆบูชา ในตอนเข้าพุทธศาสนาเตรียมภัตตาหารความหวานพากันไปวัดทำบุญตักบาตร สามารถศีล ๕ หรือศีลอุโบสถ พึงพระธรรมเทศนา เจริญจิตภาวนา ตามพิธีที่ปฏิบัติกันในวัดนั้นและวัดต่างๆ จะทำการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า เพื่อให้พุทธศาสนาได้รับทราบทั่วโลก โดยมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

๑. ก่อนถึงกำหนดวันมาฆบูชา ทางวัดจะประกาศให้พุทธศาสนาและราษฎรทั่วโลก บอกกำหนดเวลาประกอบพิธี อาจเป็นเวลาป่ายหรือค่ำคืนได้ ตามแต่สะดวก

๒. เมื่อถึงเวลาตามกำหนด ทางวัดตีระฆังสัญญาณ ห้องพระกิจชุสามณรเนรและอุบาสกอุบาสิกา ประชุมพร้อมกัน ณ สถานที่กำหนด บางวัดมีพิธีทำวัตรเย็นก่อน บางวัด มีการแสดงธรรมเทศนา หรือปาฐกถาธรรม เพื่อชี้แจงประวัติความเป็นมาของวันสำคัญ และหลักธรรม ข้อคิดจากวันสำคัญนั้น เพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันก่อน บางแห่งจัดให้มีการทำวัตรสาวดมนต์และแสดงพระธรรมเทศนาหลังเสร็จพิธีเวียนเทียนแล้ว

๓. เมื่อพร้อมแล้ว ประธานสงฆ์จุดธูปเทียน ทุกคนจุดธูปเทียนของตนตามที่จัดเตรียมมา ยืนประนมมือถือดอกไม้ธูปเทียนหันหน้าเข้าหาบูชาชื่นชมสถานที่จะเวียนเทียนนั้น ประธานสงฆ์นำกล่าวคำบูชาตามแบบที่กำหนดไว้จันจบ

๔. ประธานสงฆ์ประนมมือถือดอกไม้ธูปเทียน เดินนำหน้าตามด้วยพระกิจชุสามณรและอุบาสกอุบาสิกา เดินเวียนขวารอบบูชานี้ยสถาน คือเดินให้ขาวมือของตน เข้าหาสถานที่นั้นตลอดเวลา จนครบ ๓ รอบ ระหว่างเวียนเทียนเดินด้วยความสงบ ไม่คุยกันหรือหยอกล้อกัน

การเดินเวียนขวา เรียกว่า ทักษิณาวัฏ เป็นการแสดงความเคารพอย่างสูง ตามธรรมเนียมอันเดียสมัยพุทธกาล การเวียนแต่ละรอบให้ระลึกลึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณตามลำดับ ดังนี้

รอบที่ ๑ ระลึกลึงพระพุทธคุณ คือสวัต อิติปิโส ภะคะวา จนถึง พุทธะ ภะคะวาติ ถ้าสาวดไม่ได้ จะภavanaในใจว่า พุทธะ แทนก็ได้

รอบที่ ๒ ระลึกลึงพระธรรมคุณ คือสวัต สวากขาโต ภะคะວะตา รัมโม จนถึง วิญญาณหีติ ถ้าสาวดไม่ได้ จะภavanaในใจว่า รัมโม แทนก็ได้

รอบที่ ๓ ระลึกลึงพระสังฆคุณ คือสาวด สุปฏิปันโน ภะคะວะโต สาวะกะสังโโว จนถึงปุณณุกเบตตัง โลกสสติ ถ้าสาวดไม่ได้ จะภavanaในใจว่า สังโโว แทนก็ได้

อนึ่ง การประกอบพิธีเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญอื่น ๆ ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันอภิธรรมบูชา วันอาสาฬหบูชา ให้อีปปฏิบัติเช่นเดียวกับวันมาฆบูชา คือ เลื่อนจากกำหนดปกติไปอีก ๑ เดือน สำหรับปีที่มีเดือน ๘ สองหน (ปีอธิกมาส)

คำบูชาวันมาฆบูชา

อัชชาಯัง มาทะบุณณะมี สัมปตตา มาทะนักขัตเตนะ บุณณะจันโท ยุตโต ยัตตะ ตะถาคคติ อะระหัง สัมมาสัมพุทธะ จาตุรังคิกะ สาวะกะสันนิป่าเต โอวาทะปาน្តิโนกขัง อุททิสิ ตะทา หิ อัทฒะトレระสา尼 ภิกขุสະตานิ สัพเพสং耶ৱ ৰীণাস্বানং সংপত্তি এতে এইভিক্ষুকা সংপত্তি এ ওনামন্তিতাৰ ৰাজ্যতা সন্তিকং আকৰ্তা বেশুৱেন গৰলনঃ গৰনিবা পে মাঘাবুননমিযং বাত্তমনামাক্ষজ্ঞায়ায় তাস্মিন্ত সন্নিপাতে ৰাজ্য বিশুদ্ধুপ্রসংস্থ ওকাসি ওবাধপন্নিমোগ্নিং ওয়াং ওঁ হাকং ৰাজ্যতা একোযৱে স্বারাজ্যসন্নিপাতে ওহোসি জাতুরংকিগো ওত্তমতেরেসানি ৰিক্ষুসংতানি সংপত্তি এতে রীণাস্বানং

মহ্যন্থানি ওমং মাঘাবুননমী নক্ষত্রসম্মাযং তাকগালসংস্থিসং সাম্পত্তা জিৰেপৰিনিপুত্তম্পি তং ৰাজ্যবন্তং ওনুস্বস্বৰূপনা ওম্মস্মিং তাস্ম রাজ্যতা সাক্ষিয়ে জেতিয়ে ওমেহি তিপঙ্গপংপথাকিস্কগারেহি তং ৰাজ্যবন্তং তানি জৈ ওত্তমতেরেসানি ৰিক্ষুসংতানি ওগুপুচ্ছযাম সাত্ত্ব নৈ গান্তে ৰাজ্য স্বারাজ্যসংস্থ সুজিৰেপৰিনিপুত্তম্পি কুণেহি রহেমানৈ ওমে স্কগারে থুকতুপৰে পৰ্যাপ্ত পৰ্যাপ্ত পৰ্যাপ্ত পৰ্যাপ্ত ওঁ হাকং তীক্ষ্ণৰত্ত হিতায় সুখায়।

คำแปล

วันนี้มาถึงมาฆบุณณะมี ดิถิพระจันทร์เพ็ญประกอบด้วยฤกษ์มาฆะ ตรงกับวันที่ องค์พระภาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงโอวาทปาน្តิโนกซ์ ในประชุมสาวกสงฆ์

พร้อมด้วยองค์ ๔ ประการ ครั้งนั้นแล พระภิกขุ ๑,๒๕๐ องค์ ล้วนแต่เป็นพระอรหันต์ขีณาสพ อุปสมบทด้วยເອົາທິກົງຂອບສັນປາ ໄມ່ມືຜູ້ດິນດໍາມາຍັງສຳນັກພະຜູ້ມີພຣະກາຄ ປນ ພຣະອາຮາມເວັງວັນ ເວລາຕະວັນບ່າຍໃນວັນມາຂປຸນນມື ປນ ທີ່ປຣະຊົມນັ້ນພະຜູ້ມີພຣະກາຄເຈົ້າໄດ້ທຽງທໍາວິສຸຫຼືອໂບສັກ ທຽງແສດງໂວກຫປາກົມກົມ ກາຣປະໜຸມພຣະສົງສາວກພຣັມດ້ວຍองค์ ๔ ຂອງພະຜູ້ມີພຣະກາຄເຈົ້າແໜ່ງເຮົາທັງຫລາຍ ມີຄັ້ງເດືອຍວິນ້ເຫັນນັ້ນ ພຣະກົມຊູ້ຜູ້ເຂົ້າປະໜຸມ ๑,๒๕๐ ອົງຄົນນັ້ນ ລັ້ນແຕ່ເປັນພຣະອຣහັນຕີ່ຂົມາສພ ບັດນີ້ມາຖື່ງມາຂປຸນນມືນັກຂັ້ຕສມຍິນ້ ຄລ້າຍກັບວັນຈາຕຸງຄສັນນິບາຕົນນັ້ນແລ້ວ ເຮົາທັງຫລາຍມາຮະລຶກຄື່ງພະຜູ້ມີພຣະກາຄນັ້ນ ແມ່ປຣິນພພານນານແລ້ວ ຂອນ້ອມບູ້ພຣະຜູ້ມີພຣະກາຄກັບທັງພຣະກົມຊູ້ສົງໝົງ ๑,๒๕๐ ອົງຄົນນັ້ນ ດ້ວຍສັກກະຮະທັງຫລາຍ ມີຮູປເທິຍນດອກໄມ້ເປັນຕົ້ນເຫັນນີ້ ປນ ພຣະພຸທຮເຈີ່ຍ ຊຶ່ງເປັນສັກຈີ່ພຍານແໜ່ງພຣະຜູ້ມີພຣະກາຄເຈົ້າພຣະອົງຄົນນັ້ນ ຂ້າແຕ່ພຣະຜູ້ມີພຣະກາຄເຈົ້າຜູ້ເຈີ່ງ ຂອພຣະຜູ້ມີພຣະກາຄເຈົ້າ ພຣັມດ້ວຍພຣະສົງສາວກ ແມ່ປຣິນພພານນານແລ້ວ ແຕ່ໂດຍພຣະຄຸມທັງຫລາຍຍັງຄົງດໍາຮອງຢູ່ ໂປຣດັບເຄື່ອງສັກກະຮະເຫັນນີ້ຂອງຂ້າພເຈົ້າທັງຫລາຍ ເພື່ອປຣະໂຍໜ້ນແລະຄວາມສຸຂ ແກ່ຂ້າພເຈົ້າທັງຫລາຍ ຕລອດກາລນານ ແຫວງ.

วันวิสาขบูชา

วันวิสาขบูชา ย่อมาจากคำว่า วิสาขปุณณมีบูชา แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖ ซึ่งพุทธศาสนาเชื่อว่าเป็นวันสำคัญยิ่งในรอบปี เพราะเป็นวันที่เกิดเหตุการณ์สำคัญที่สุดของพระพุทธเจ้า ๓ เหตุการณ์ คือ ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน

วันประสูติ เจ้าชายสิทธัตถะประสูติจากพระครรภ์ของพระนางสิริมหามายาเทวี เมเหลือของพระเจ้าสุทโธทนา ผู้ครองกรุงกบลพัสดุ ให้ร่มศาลาพฤกษ์ ในพระราชอุทยาน ลุมพินีวัน ปัจจุบันอยู่ในประเทศไทยเป็นปัจจุบัน

วันตรัสรู้ เกิดขึ้นเมื่อ ๓๕ ปีต่อมา ภายหลังเจ้าชายสิทธิ์ตৎเสดีจอกันวนชาได้ ๖ ปี ณ โคนต้นอ้อสัสดอกุกซ์โพธิ์ใบ ใกล้แม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอู่รุ่วela เสนานิคม แคว้นมคร ปัจจุบันอยู่ในประเทศไทยเดียว เมื่อวันเพ็ญเดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี

วันปรินิพพาน เกิดขึ้นในปีที่ ๙๐ แห่งพระชนมายุของพระพุทธเจ้า ณ พระแท่นบรรทม ระหว่างต้นสาลีคู่ ณ สาวโนทยาน เมืองกุสินารา ปัจจุบันอยู่ในประเทศไทยเดิม เมื่อวันพ็ญเดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๑ ปี

เหตุการณ์ทั้งหมดล้วนเกิดตรงกับวันเพ็ญเดือน ๖ หรือเดือนวิสาขานี้ ชาวพุทธจึงนับถือว่าวันเพ็ญเดือน ๖ เป็นวันที่รวมการเกิดเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ของพระพุทธเจ้าไว้มากที่สุด จึงได้กำหนดให้เป็น วันของพระพุทธเจ้า และนิยมประกอบพิธีบูชาและ

ความเป็นมาของวันวิสาขบูชาในประเทศไทย

การประกอบพิธีวิสาขบูชาสมัยต่างๆ นั้น มีรูปแบบไม่ซัดเจน สันนิษฐานว่าเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยอาจสืบทอดเนื่องมาจากการติดต่อกับลังกาทวีป (ประเทศศรีลังกาปัจจุบัน) ที่มีการจัดพิธีวิสาขบูชามา ก่อนแล้ว มีปรากฏในความตอนหนึ่งของหนังสือตำราหับท้าวศรีจุฬาลงกรณ์ กล่าวถึงพิธีวิสาขบูชาในสมัยสุโขทัยว่า

อันพระนครสุโขทัยราชธานี ถึงวันนักขัตฤกษ์ครั้งใด ก็สว่างไสวไปด้วยแสงประทีปเทียน ดอกไม้เพลิง และสลังสลอไปด้วยธงชายและธงผ้า ไสวไปด้วยผู้พวงดอกไม้กรองร้อยห้อยแขวน หอมตลอดไปด้วยกลิ่นสุคนธรสระรายรื่น เสนะสำเนียงเสียงพินพาทย์ ซึ่งกล่อง ทั้งทิวาราตรี มหาชนชาญหญิงพากันมากระทำการกุศล เมื่อันจะเผยแพร่ซึ่งทวารพิมานฟ้าทุกช่องชั้น ดังนี้

ในสมัยสุโขทัย เมื่อถึงวันวิสาขบูชา พระมหากั�ติรีย์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ต่างๆ เป็นอันมาก ในเวลาตั้งวันชายแสลง จะเสด็จพระราชดำเนินทรงเวียนเที่ยนพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ วัดต่างๆ รวม ๓ วัด คือ วัดหน้าพระราชตราสุราษฎร์ฯ วัดหนึ่ง วัดราชบูรณะพระวิหารหลวง วัดหนึ่ง และวัดโลกสุทธาราชวास วัดหนึ่ง ในส่วนของประชาชนทั่วไป ก็พร้อมใจกันประดับประดาอาคารบ้านเรือน ตลอดถึงวัดวาอารามและพระราชวังให้ดงามสว่างไสว ด้วยถือกันว่าวันวิสาขบูชาเป็นวันนักขัตฤกษ์มงคลที่สำคัญยิ่ง

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการประกอบพิธีวิสาขบูชาในรูปแบบใด ในกฎหมาย泰耶รบาล ศักราช ๗๒๐ ซึ่งกล่าวถึงพระราชพิธีสิบสองเดือน ก็ไม่มีการกล่าวถึงการพระราชพิธีวิสาขบูชาไว้ การทำพิธีวิสาขบูชาในสมัยดังกล่าวมา คงกระทำเหมือนกับแบบสมัยสุโขทัย แต่พิธีนี้อาจขาดช่วงไปบ้าง ในยามที่บ้านเมืองมีศึกสงคราม จนถึงเมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๖๐ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระอธิราชและพระยาเสนาณายก สมเด็จพระสังฆราช (มี) ซึ่งเป็นสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ถวายพระพรขอให้พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา จึงได้มีพระราชดำริเห็นชอบ และทรงพระกรุณาโปรดให้มีการพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชาขึ้นตั้งแต่นั้นมา พระมหากั�ติรีย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทุกพระองค์ ก็ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชาสืบมาจนกระทั่งปัจจุบัน

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ ๒ ได้ทรงพระกรุณาโปรดให้จัดให้มีขึ้นนั้น พระบาทสมเด็จพระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้มีพระบรมราชโธินีไวย์ในหนังสือพระราชพิธี สิบสองเดือนว่า

สมัยรัชกาลที่ ๒ พระองค์โปรดให้พระอรามต่างๆ ทั้งบ้านเรือน ตามประทีปและ โคมไฟ ในวันวิสาขบูชา ประดับประดาด้วยมาลาดอกไม้ ให้ข้าราชการและราษฎรรักษา ศีลฟังธรรม

สมัยรัชกาลที่ ๓ เมื่อทรงสร้างวัดสุทัศนเทพวราราม โปรดให้ทำเกียчинสำหรับ ตั้งพระสัตตมahasathanรอบพระอุโบสถ ครั้นถึงวันวิสาขบูชา ก็ให้เชญพระพุทธรูปออก ตั้งแล้ว มีเทศนาปฐมสมโภธิกถา ให้สับปุรุชไปฟังและน้อมสการพระพุทธรูป และที่วัด พระเชตุพนก์ได้โปรดให้มีทะเกียงรายรอบกำแพงแก้วเพิ่มเติม

สมัยรัชกาลที่ ๔ พระองค์โปรดให้มีการตั้งเครื่องบูชาที่ระเบียงวัดพระศรี- รัตนศาสดารามและต่อมาได้โปรดให้ทำโคมตามตำแหน่ง ตั้งหรือแขวนตามศาลาราย

สมัยรัชกาลที่ ๕ พระองค์โปรดให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการฝ่ายใน เดินเทียน (เวียนเทียน) และสาวมโนต์ คล้ายการพระราชพิธีที่ทำในปัจจุบัน ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

สมัยรัชกาลที่ ๖ การบำเพ็ญพระราชกุศลนักขัตฤกษ์วิสาขบูชา เมื่อนกับใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่างกันแต่เมื่อพระบาทสมเด็จ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ประทับอยู่ในต่างจังหวัด ถ้าถึงการนักขัตฤกษ์วิสาขบูชา จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา ณ อารามใน จังหวัดที่ประทับแรมอีกแห่งหนึ่ง ส่วนทางวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้พระราชวงศ์ผู้ใหญ่ไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์

สมัยรัชกาล ๗ พระบาทสมเด็จพระปگเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้มีพิธีการตั้งเบรียญธรรม ๙ ประโยค และ ๖ ประโยค ภายในพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ก่อนวันวิสาขบูชา ๑ วัน คือ วันขึ้น ๑๔ ค่ำ และในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เสด็จออกจากสาวพะพุฒมนต์เวียนเทียนบูชาพระรัตนตรัย และทรงสตับพระธรรมเทศนา

การพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในรัชกาลปัจจุบัน มีรูปแบบปฏิบัติเหมือน ในสมัยรัชกาลที่ ๗ คือ ในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทรงตั้งเบรียญธรรม ๙ ประโยค และ ๖ ประโยค ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อเสด็จถึงด้านหน้าพระอุโบสถ ผู้อำนวยการกองพระราชพิธี สำนักพระราชวังกราบทูลรายงานจำนวนธูปเทียนที่ทรงพระราชอุทิศพระราชทานไปจุดบูชา พระรัตนตรัย ตามพระอรามหลวงในวันวิสาขบูชาและวันถวายพระเพลิงพระพุทธรเจ้า

(ແຮມ ៨ គា ເດືອນ ៦) ທຽງພຣະສຸທ່າຍ ທຽງເຈີມເຫັນທຸກເລີ່ມ ເສັ້ນເຂົ້າສູ່ພຣະອຸໂປສັດ ທຽງຈຸດຫຼັບເຫັນທ້າຍທີ່ນິ້ງບູ້ພຣະພຸທ່ອມໝານຄົວຕົວປົມາກຣ ພຣະສັນພຸທ່ອພຣຣັນ ພຣະພຸທ່ອຍອດຟ້າຈຸພາໄລກຍໍ ພຣະພຸທ່ອເລີສ໌ຫລ້ານກາໄລຍ ທຽງຈຸດຫຼັບເຫັນເຄື່ອງນຳສກາຣ ໜ້າຊົມາສັນຄືລາ ທຽງການ ຕ່ອງຈາກນັ້ນ ປະທັບຢືນກາງພຣະອຸໂປສັດ ພຣະຮາຫານ ປະກາສນີຍບັດ ພັດຍສເປີຣີຢູ່ ແລະ ຜ້າໄຕຣ ແກ່ພຣະກົກຊູແລະສາມເນຣທີ່ສອບໄດ້ ເປີຣີຢູ່ຮຣມ ៤ ປະໂໂຍຄ ແລະ ៦ ປະໂໂຍຄຕາມລຳດັບ ເສັ້ນແລ້ວ ເສັ້ນໄປທຽງປະເຄີນ ຜ້າໄຕຣແກ່ພຣະສົງທີ່ເຈີນຢູ່ຂຶ້ນມົນຄລຄາຄາ ປະທັບພຣະຮາຫາສົນ ພຣະຮາຫານຮາງວັດແກ່ ຜູ້ຜະກາດປະກວດແຕ່ງໜັງສື່ອສອນພຣະພຸທ່ອຄາສານາແກ່ເດີກ ພຣະສົງຄວາຍອຸ່ນໂມທານາ ຄວາຍອຸດີເຮັກ ທຽງຫລັ້ງທັກເຄີໂນທກ ເສັ້ນພຣະຮາຫາດຳເນີນກລັບ

ຄຣັນວັນຂຶ້ນ ១៥ គា ເດືອນ ៦ ຕອນເຢັ້ນ ພຣະບາທສມເດືອນພຣະເຈົ້າອູ່ຫັວ ເສັ້ນພຣະຮາຫາດຳເນີນທຽງບຳເພື່ອພຣະຮາຫາກຸສລວັນວິສາຂບູ້ຈາ ລ ພຣະອຸໂປສັດ ວັດພຣະຄຣີ-ຮັດຕາສດາຮາມ ເສັ້ນເຂົ້າສູ່ພຣະອຸໂປສັດ ທຽງຈຸດຫຼັບເຫັນທ້າຍທີ່ນິ້ງບູ້ພຣະພຸທ່ອມໝານຄົວຕົວປົມາກຣ ພຣະສັນພຸທ່ອພຣຣັນ ພຣະພຸທ່ອຍອດຟ້າຈຸພາໄລກຍໍ ພຣະພຸທ່ອເລີສ໌ຫລ້ານກາໄລຍ ທຽງຈຸດຫຼັບເຫັນເຄື່ອງນຳສກາຣທີ່ໜ້າຊົມາສັນຄືລາ ທຽງການ ຈາກນັ້ນເສັ້ນຈອກຈາກ ພຣະອຸໂປສັດ ປະທັບຢືນທີ່ໜ້າພຣະອຸໂປສັດ ຜູ້ອໍານວຍກາງກອງພຣະຮາຫພິທີ ສຳນັກພຣະຮາຫວັງ ທຸລເກລົ້າ ຈ ຄວາຍເຫັນທຽງຈຸດໄຟຈາກໂຄມໄຟຟ້າ ເພື່ອນຳໄປຄວາຍເຈົ້າວາສ ສຳຫັບຈຸດເຫັນ ພຣະຮາຫານຕາມພຣະອາຮາມທີ່ທຽງພຣະຮາຫອຸທິສ່ໄວ້ ເຈົ້າພັກງານສຸກວັດ ນຳໂຄມເຫັນ ສຳຫັບທຽງຄືອ ເມື່ອເວລາເສັ້ນຈົວຍືນເຫັນປະທັກເຄີໂນພຣະອຸໂປສັດ ມາຂອພຣະຮາຫານ ຈຸດໄຟ ພຣະບຣມວສານຸວົງສ໌ ຂໍາຮາກກາຣ ເຂົ້າໄປເຝົ້າຂອພຣະຮາຫານຕ່ອງເຫັນທີ່ທຽງຄືອນັ້ນ ເສັ້ນແລ້ວພຣະຮາຫານເຫັນໜ້າວຸນໃຫ້ເຈົ້າພັກງານສົນມພລເຮືອນຮັບໄປ ທຽງການແລ້ວທຽງ ນຳສວດສຣເສີຢູ່ຄຸນພຣະຮັດຕັຍ ຈບແລ້ວທຽງຮັບໂຄມເຫັນຈາກເຈົ້າພັກງານສຸກວັດ ເສັ້ນຈົວຍືນເຫັນປະທັກເຄີໂນຮອບ ພຣະອຸໂປສັດ ພຣ້ອມດ້ວຍພຣະບຣມວສານຸວົງສ໌ ຂໍາຮາກກາຣ ຄຣບ ៣ ຮອບແລ້ວ ເສັ້ນຈົ້ນສູ່ພຣະອຸໂປສັດໄປຢັງຊົມາສັນຄືລາ ທຽງໂປຣຍດອກກະລິທີ່ ຂົມາສັນຄືລາ ເສັ້ນຈົກລັບມາປະທັບພຣະຮາຫາສົນ ທຽງຄືລ ພຣະຮາຫາຄະນະຄວາຍພຣະຮຣມ ແຫັນ ຈບແລ້ວຄວາຍອຸ່ນໂມທານາ (ຍຄາ ວາຮິວຫາ) ບນຊົມາສັນນັ້ນ ທຽງຫລັ້ງທັກເຄີໂນທກ ພຣະສົງ ៤ ຮູ່ປ ສວດອຸ່ນໂມທານາ ພຣະຮາຫາຄະນະລົງມານັ້ນ ລ ອາສັນສົງ ເສັ້ນໄປທຽງ ປະເຄີນເຄື່ອງໄທຢຣຣມກັນທີ່ເຫັນ ແລະ ທຽງປະເຄີນໄທຢຣຣມພຣະສົງ ៤ ຮູ່ປ ສວດ ອຸ່ນໂມທານາ ພຣະສົງຄວາຍອຸດີເຮັກ ອອກຈາກພຣະອຸໂປສັດ ພຣະບາທສມເດືອນພຣະເຈົ້າອູ່ຫັວ ເສັ້ນໄປທຽງການທີ່ໜ້າເຄື່ອງນຳສກາຣ ເສັ້ນພຣະຮາຫາດຳເນີນກລັບ ເປັນອັນເສັ້ນກາຣ ພຣະຮາຫພິທີ

การเวียนเทียนวันวิสาขบูชา

สำหรับประชาชนชาวพุทธทั่วไป เมื่อถึงวันสำคัญเช่นนี้ มีธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติสืบมา ทั้งชาววัดชาวบ้านจะพากันทำความสะอาดด้วยาราม อาคารบ้านเรือนในตอนเช้าเข้าวัดทำบุญตักบาตร รักษาศีล ฟังธรรม ถือศีลอุโบสถ ตอนค่ำวัดทั่วประเทศจะมีการจัดพิธีเวียนเทียนเป็นกิจกรรมหลัก บางแห่งอาจมีกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มเติมเสริมตามความเหมาะสม เช่น จัดนิทรรศการ สนทนารรม บำเพ็ญประโยชน์ตามความเหมาะสม เช่นที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม จะมีพุทธศาสนิกชนจำนวนมาก นำคอมสวยงามไปแขวนศาลารายรอบพระอุโบสถ ถวายเป็นพุทธบูชา

พิธีการเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา มีขั้นควรปฏิบัติเหมือนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ เช่น วันมาฆบูชา ครั้นเสร็จพิธีเวียนแล้ว บางวัดจัดให้มีการแสดงธรรมเทศนาพุทธประวัติ และปฏิบัติธรรมตลอดทั้งคืน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ปัจจุบันก็ยังมีถือปฏิบัติอยู่บ้าง แต่มีอยู่น้อยมาก

วันวิสาขบูชาได้รับการรับรองให้เป็นวันสำคัญสากล

เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๓ นายดอน ปริญต์วินัย โฆษณากระทรงการต่างประเทศได้แจ้งต่อสื่อมวลชนว่า ตามที่การประชุม International Buddhist Conference ณ กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๑ ซึ่งมีผู้แทนจากประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาจำนวนมาก อาทิ บังคคลาเทศ จีน ลาว เกาะหลีไถ เวียดนาม ภูฏาน อินเดียเชย เนปาล กัมพูชา อินเดีย ปากีสถาน และไทย ได้ตกลงที่จะเสนอให้สมัชชาสหประชาชาติรับรองข้อมติที่จะประกาศให้วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญของสหประชาชาติ

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญครั้งที่ ๕๔ ได้พิจารณาว่า เนื่องจากวันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญของพุทธศาสนาทั่วโลก เพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันรปรินิพพาน พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้มวลมนุษย์ มีเมตตาธรรมและขันติธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพื่อให้เกิดสันติสุขต่อสังคมอันเป็นแนวทางของสหประชาชาติที่ประชุมจึงให้การรับรองโดยฉันทามติว่า วันดังกล่าวเป็นวันที่สำนักงานใหญ่องค์กรสหประชาชาติและที่ทำการสมัชชาจะจัดให้มีการระลึกถึง (Observance) ตามความเหมาะสม

การจัดพิธีวิสาขบูชาของชาวพุทธนานาชาติ

การบูชาวันเพ็ญเดือนวิสาขะ ซึ่งตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ ตามปฏิทินจันทรคติของไทย คือ คำนวนการโครงของดวงจันทร์ เป็นข้างขึ้นข้างเร茂 ซึ่งมักจะตรงกับเดือน

พุทธภาคหรือมิถุนายน เฉพาะในประเทศไทย ถ้าปีใดมีอธิกมาส คือมีเดือน ๘ ส่องหนให้เลื่อนไปประกอบพิธีในวันเพ็ญเดือน ๗ ส่วนประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเรารว่า อื่นๆ คงจัดให้มีพิธีวิสาขบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖ แม้ในปีนั้นจะมีเดือน ๙ ส่องหนก็ตาม ส่วนกลุ่มชาวพุทธมหายานบางนิกาย ที่นับถือว่าเหตุการณ์ทั้ง ๓ นั้น เกิดในวันต่างกัน ไม่ใช่ ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๖ ทุกเหตุการณ์ ก็จะจัดพิธีวิสาขบูชาตามความเชื่อในนิกายของตน เช่น ชาวพุทธญี่ปุ่นจัดงานคลองวันประสูติพระพุทธเจ้าตามปฏิทินสุริยคติ (ปฏิทินสากล) ในวันที่ ๘ เมษายน ส่วนชาวพุทธศรีลังกา เรียกว่า วีสักหรือวีซัก (Vesak หรือ Wesak Day) ดังนี้เป็นต้น แต่สาระสำคัญของงานก็ยังคงเป็นอย่างเดียวกัน

คำบูชา ดอกไม้ ถูป เทียน วันวิสาขบูชา

ยะนัมมะ โข มะยัง ภะคะวันตัง สะระณัง คงตา โย โน ภะคะวา สัตตา ยัสสะ จะ มะยัง ภะคะວโトイ รัมมัง โรเจมะ อะໂහේ โข ໂສ ภะคะวา มัชමิເສຸ ະະນະປະເທສຸ ອະຣີຍເກສຸ ມະນຸສເສສຸ ອຸປປັນໂນ ຈັຕຕິໂຍ ທາຕິຍາ ໂຄຕະໂມ ໂຄຕເຕະະ ສັກຍະປຸດໂຕ ສັກຍະກຸລາ ປັພພະຈີໂຕ ສະເຫວະເກ ໂລເກ ສະມາຮະເກ ສະພັ້ມມະເກ ສັສສະນະພຣາມະນີຢາ ປະຫຍະ ສະເຫວະມະນຸສສາຍະ ອະນຸຕະຕະຮັງ ສັມມາສັມໂພຣີ ອະກີສັມພຸຖໂຣ ນິສສັສະຍັງ ໂຂ ໂສ ພະຍັນ ອະຮ່າໜັງ ສັມມາສັມພຸຖໂຣ ວິຊາຈະຮະນະ ສັມປັນໂນ ສຸຄະໂຕ ໂລກະວິຖູ ອະນຸຕະໂຮ ປຸຮີສະທັມມະສາຮະຄື ສັຕາ ເຫວມະນຸສສານັງ ພຸຖໂຣ ພະຍັນ ສາກາຂາໂຕ ໂຂ ປະນະ ເຕະະ ພະຍັນ ຮັມໂມ ສັນທິກູ້ໂກ ອະກາລິໂກ ເອທີປໍສສີໂກ ໂອປະນະຍີໂກ ປັຈັດຕັ້ງ ເວີຕັ້ພໂພ ວິໝູໝູທີ ສຸປະກູບປັນໂນ ໂຂ ປະນະສະ ພະຍັນ ສັມປັນໂນ ສຸຄະໂຕ ສາວະກະສັ້ໂໄ ອຸ່ປະກູບປັນໂນ ພະຍັນ ສັມປັນໂນ ສຸຄະໂຕ ສາວະກະສັ້ໂໄ ຢາຍະປະກູບປັນໂນ ພະຍັນ ສັມປັນໂນ ສຸຄະໂຕ ສາວະກະສັ້ໂໄ ສາມີຈິປະກູບປັນໂນ ພະຍັນ ສັມປັນໂນ ສຸຄະໂຕ ສາວະກະສັ້ໂໄ ຍະທີ່ທັງ ຈັຕຕາຣີ ປຸຮີສະຍຸຄານີ ອັງກູ້ຈະ ປຸຮີສະປຸຄຄະລາ ເອສະ ພະຍັນ ສັມປັນໂນ ອາຫຸແນຍໂຍ ປາຫຸແນຍໂຍ ທັກຂີແນຍໂຍ ອັງຈະລິກະຮະນີໂຍ ອະນຸຕ ຕະຮັງ ປຸ້ມູ້ກົບເຂຕັ້ງ ໂລກ້ສະ

ອະຍັງ ໂຂ ປະນະ ອູໂປ (ປະກູມາ) ຕັ້ງ ພະຍັນ ອຸທິສະ ກະໂຕ (ອຸທິສະ ພະຍັນ) ຍາວະເຫວະ ທັສສະເນະ ຕັ້ງ ພະຍັນ ອຸທິສະ ອະນຸສະຮັບຕວາ ປະສາທະສັງເວຄະປະກູລາກາຍະ ມະຍັງ ໂຂ ເອຕະຮະທີ ອິມັງ ວິສາຂະປຸນນະມຶກາລັງ ຕັສສະ ພະຍັນ ອຸທິສະ ທາຕິສັມໂພຣີ ນິພພານະກາລະສັມມະຕັ້ງ ປັຕວາ ອິມັງ ອູນ້ານັງ ສັມປັຕາ ອິເມ ທັນທະທີປະກູປາທີສັກເຮ ຄະເຫດຕວາ ອັດຕະໂນ ກາຍັງ ສັກເກຣູປະຮານັງ ກະຮັຕວາ ຕັສສະ ພະຍັນ ອຸທິສະ ຍະຄາກູຈເຈ ຄຸເນ ອະນຸສະຮັນຕາ ອິມັງ ອູປັງ (ປະກູມັງ) ຕິກຂັດຕຸງ ປະທັກຂີ້ນັງ ກະຮັສສາມະ ອິມັງ ຍະຄາກະທີເຫີ ສັກເກຣູ ປູ້ໜັງ ກຽມານາ ສາຮູ ໂນ ກັນເຕ ພະຍັນ ພະຍັນ ສຸຈະປະປິນິພຸໂຕປິ ຢາຍັຕັ້ພເພີ ຄຸເນທີ ອະຕີຕາຮັມມະນະຕາຍະ ປັ້ນຢາຍະມາໂນ ອິເມ ອັ້ມເຫີ ຄະທີເຕ ສັກເກຣ ປະກູມີຄົນຫາຖຸ ອັ້ມຫາກັ້ງ ທີ່ຈະຮັຕັ້ງ ທີ່ຕາຍະ ສຸຂາຍະ.

คำแปล

เราทั้งหลาย ถึงเชิงพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดว่าเป็นที่พึ่ง, พระผู้มีพระภาคพระองค์ใด เป็นศาสดาของเราทั้งหลาย และเราทั้งหลายชอบซึ่งธรรมของพระผู้มีพระภาคพระองค์ใด, พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแล้ว ได้อุบัติแล้วในหมู่มนุษย์ชาวยិរិយាយ ในมัชฌิมชนบท, พระองค์เป็นกษัตริย์โดยพระชาติ เป็นโคดมโดยพระโคตร, เป็นศาภายบุตร เสด็จออกบรรพชาแล้วแต่ศาภากุล เป็นผู้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว ซึ่งพระอนุตรสัมมา สัมโพธิญาณ ในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระมหาโลก ในหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสัมวน พระมหามนต์เทวดาและมนุษย์ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ เป็นผู้ตรัสรู้ ชอบเงง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้เด็ดไปดีแล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นสารถีแห่งบุรุษควรฝึกได้ ไม่มีผู้อื่นยิ่งไปกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ตีนแล้ว เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้มีโชค โดยไม่ต้องสงสัยแล

อนึ่ง พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นตรัสดีแล้ว อันผู้บรรลุจะพึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามา อันวิญญาณพึงรู้เฉพาะตน และ พระสังฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นผู้ปฏิบัติแล้ว เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว เป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรม เป็นผู้ปฏิบัติสมควร นี้คือคู่แห่งบุรุษสี่ บุรุษบุคคลแปด นี่พระสังฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ควรของคำนับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรของทำบุญ เป็นผู้ควรทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า พระสูป (พระปฏิมา) นี้แล นักประชัญได้อุทิศเฉพาะต่อพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น สร้างไว้แล้วเพียงเพื่อระลึกถึง พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ด้วยทรงนะแล้ว ได้ความเลื่อมใสและสั่งเวช บัดนี้ เรา ทั้งหลายมาถึงกาลวิสาขบูปนี้ เป็นที่รู้กันว่ากาลเป็นที่ประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับ ขันธปรินิพพานแห่งพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น จึงมาประชุมกันแล้ว ณ ที่นี่ ถือสักการะ มีประทีปด้ามและธูปเป็นต้นเหล่านี้ ทำกายของตนให้เป็นดังภาชนะรับเครื่องสักการะ ระลึกถึงพระคุณตามเป็นจริงทั้งหลาย ของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น บูชาด้วยสักการะ อันถือไว้แล้วอย่างไร จักทำประทักษิณสิ่นwareะสามรอบ ซึ่งพระสูป (พระปฏิมา) นี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคแม่เสด็จดับขันธปรินิพพานนานมาแล้ว ยัง ปรากฏอยู่ด้วยพระคุณสมบัติ อันข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะพึงรู้โดยความเป็นอตีตามณ์ จงทรงรับเครื่องสักการะ อันข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายถือไว้แล้วนี้ เพื่อประโยชน์นี้ เพื่อ ความสุข แก่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย สิ่นกาลนาน เทอญ.

สถานที่ประกอบพิธีเวียน เป็นสูปหรือเจดีย์ ใช้คำว่า ถูโป ถูป ถ้าสถานที่นั้นเป็น พระพุทธรูปหรืออุโบสถ ให้เปลี่ยนใช้คำในวงเล็บว่า ปฏิมา อุทิสสะ กะตา, อิมัง ประภิมัง แทน

วันอภิญญาเมืองบูชา

วันอภิญญาเมืองบูชา หมายถึง การบูชาในวัน ๙ ค่ำ ซึ่งตรงกับวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระของพระพุทธเจ้า นับเป็นวันที่ ๙ หลังเดี๋จดับขันธปรินิพพาน ตรงกับแรม ๙ ค่ำ เดือน ๖ ของไทย

ความเป็นมาของวันอภิญญาเมืองบูชา

เมื่อพระพุทธเจ้าได้เดี๋จดับขันธปรินิพพาน ณ พระแท่นบรรทมระหว่างต้นสาละคุในสาลวโนทยาน เมืองกุสินารา เมื่อวันเพ็ญเดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๑ ปี พากมัลอกษัตริย์แห่งเมืองกุสินารา ได้ทำการบูชาสักการะพระพุทธสรีระ ด้วยดอกไม้ของห้อมและประโคมเครื่องดนตรีทุกชนิดที่มีอยู่ในเมืองกุสินาราตลอด ๗ วัน ในวันที่ ๙ ให้เจ้ามัลละระดับหัวหน้า ๘ คน สร้างเกล้าudem นั่งห่มผ้าไหม อัญเชิญพระพุทธสรีระไปทางทิศตะวันออกของพระนคร เพื่อทำการถวายพระเพลิง ณ มกุฏพันธนเจดีย์ ในวันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๖

ในวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ณ มกุฏพันธนเจดีย์ มีพระสงฆ์สาวกจำนวนมากมาชุมนุมกัน โดยมีพระมหากัสสสปเตระเป็นประธาน พร้อมด้วยพระเถระผู้ใหญ่ มีพระอนุรุทธะ และพระอานันท์เถระ เป็นต้น ในฝ่ายเมืองมีพากมัลอกษัตริย์ พร้อมชาวเมืองกุสินาราและเมืองไกลี้เคียงมาร่วมชุมนุม เพื่อร่วมพิธีถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ เป็นวันเคร้าโศกเสียใจของปุถุชน และธรรมสังเวชเกิดขึ้นแก่พระอรหันต์ เพราะการสูญเสียแห่งพระพุทธสรีระ

วันอภิญญาเมืองบูชา เริ่มมีมาแต่ครั้งใด ไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน ทั้งไม่ได้กำหนดเป็นงานพระราชพิธี และทางราชการยังไม่รับรองให้เป็นวันสำคัญ แต่เติมส่วนใหญ่ มีการจัดพิธีไว้ในวัดที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ ส่วนภูมิภาคมีจัดเฉพาะวัดที่อยู่ในเขตเมืองท่า�ัน ทำให้ไม่ค่อยมีคนทราบถึงความสำคัญของวันอภิญญาเมืองบูชา

การจัดพิธีอภิญญาเมืองบูชา

การจัดพิธีอภิญญาเมืองบูชา มีการจัดเป็น ๒ รูปแบบ คือ แบบที่ ๑ จัดพิธีไว้ในวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ๔ คือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันมาฆบูชา

แบบที่ ๒ จัดพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพจำลอง มีการจัดที่วัดพลับพลาซัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี แต่จัดเพียงครั้งคราว ไม่ได้จัดเป็นประจำ ส่วนที่อื่นก็คงมีบาง แต่คงไม่นากนัก ส่วนที่จัดจะเป็นประจำในวัน ๙ ปีกุน ปรากฏว่ามีประจำการจัดพิธีถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระจำลอง ที่วัดพระบรมราชู ทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยประจำมาแต่เมื่อ古 ไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน ปัจจุบันประจำนี้ได้รับการ

สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยจัดเป็นงาน “วันอภิญญาเมืองทุ่งยัง” ณ วัดพระบรมธาตุ ทุ่งยัง อำเภอสับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นประจำทุกปี โดยกำหนดจัดงานในวันวิสาขบูชา คือวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ถึงวันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๖ รวม ๙ วัน กิจกรรมในงาน มีการแสดงแสงสีเสียง ตั้งแต่พระพุธเจ้าเส็ดจดับขันธ์-ปรินิพพาน จนถึงพิธีถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ (จำลอง) มีประชาชนชาวจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดใกล้เคียงเข้าชมเป็นจำนวนมาก

เพื่อเป็นการรักษาวันอภิญญาเมืองทุ่งยัง ไม่ให้เลือนหายไปจากประเทศไทย พุทธศาสนาในชาวยไทย ทั้งบรรพชิตและคุหสัสดารจะช่วยกันรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของวันอภิญญาเมืองทุ่งยัง สืบสานการประกอบพิธีอภิญญาเมืองทุ่งยังให้คงอยู่สืบไป

คำบูชา ดอกไม้ ธูป เทียน วันอภิญญาเมืองทุ่งยัง

ยะม้มะ ໂຂ ມະຍັງ ກະຄວັນຕັ້ງ ສະຮະນັ້ງ ຄະຕາ ໂຍ ໂອນ ກະຄວາ ສັດຄາ ຍັສສະ ຈະ ມະຍັງ ກະຄວາໂຕ ອັມມັງ ໂຮຈະ ອະໂຫສີ ໂຂ ໂສ ກະຄວາ ມັ້ນມີເມສຸ ປະນະປະເທສຸ ອະວິຍະເກສຸ ມະນຸສເສສຸ ອຸປ່ນໂນ ຊັດຕິໂຍ ທາດີຢາ ໂຄຕະໂນ ໂຄຕເຕະ ສັກຍະປຸດໂຕ ສັກຍະກຸລາ ປັພະໂຫໂຕ ສະເທະເກ ໂລເກ ສະມາරະເກ ສະພຣ້ມະເກ ສັສສະມະຜະພຣາມະນີຢາ ປະຫຍະ ສະເທວະ ມະນຸສສາຍະ ອະນຸຕະຕະຮັງ ສັມມາສັມໂພຈີ່ ອະວິສັມພຸຖໂຮ ນິສສັງສະຍັງ ໂຂ ໂສ ກະຄວາ ອະຮະໜັງ ສັມມາສັມພຸຖໂຮ ວິຊາຈະຮະຜະ ສັມປັນໂນ ສັຄໂຕ ໂລກະວິຖູ ອຸນຸຕະໂຮ ປຸຮີສທິມະສາຮະຖີ ສັດຄາ ເທວະມະນຸສສັນນັງ ພຸຖໂຮ ກະຄວາ ສວກຂາໂຕ ໂຂ ປະນະ ເຕະ ກະຄວາ ຈຶ່ມໄມ ສັນທິກູ້ໂກ ອະກາລືໂກ ເອທີປໍສສີໂກ ໂອປະນະຍີໂກ ປັຈັດຕັ້ງ ເວທີຕັພໂວ ວິໝາງໝາ ສຸປະກິບັນໂນ ໂຂ ປະນັສສະ ກະຄວະໂຕ ສາວະກະສັງໂໃຈ ອຸ່ຊປະກິບັນໂນ ກະຄວະໂຕ ສາວະກະສັງໂໃຈ ຢາຍະ ປະກິບັນໂນ ກະຄວະໂຕ ສາວະກະສັງໂໃຈ ສາມີຈີປະກິບັນໂນ ກະຄວະໂຕ ສາວະກະສັງໂໃຈ ຍະທີໜັງ ຈັດຕາຣີ ປຸຮີສະຍຸຄານີ ອັກຮູ່ ບຸຮີສະປຸຄຄລາ ເວສະ ກະຄວະໂຕ ສາວະກະສັງໂໃຈ ອາຫຸແນຍໂຍ ປາຫຸແນຍໂຍ ທັກຂີເແນຍໂຍ ອຸ່ນຸຕະຕະຮັງ ປຸ່ນຸ້ກບເບຕຕັ້ງ ໂລກ໌ສສະ

ອະຍັງ ໂຂ ປະນະ ຖູໂປ (ປະກິມາ) ຕັ້ງ ກະຄວັນຕັ້ງ ອຸທິສສະ ກໂຕ (ອຸທິສສະ ກຕາ) ຍາວະ ເທວະ ທັສສະເນະ ຕັ້ງ ກະຄວັນຕັ້ງ ອຸນຸສສະຮີຕາວ ປະສາທະສັງເວຄປະກິລາງາຍະ ມະຍັງ ໂຂ ເອຕະຮະທີ ອິມັງ ວິສາຂະປຸລັນນະມີໂຕປະຮັງ ອັກຮູ່ມີກາລັງ ຕັສສະ ກະຄວະໂຕ ສີຮັ້າໝາປະນະ ກາລະສັມນະຕັ້ງ ປັຕວາ ອິມັງ ຫຼານັ້ນ ສັມປັຕາ ອິເມ ທັນທະທີປະກູປະປຸປາທີສັກກາຣ ຄະເຫດວາ ອັດຕະໂນ ກາຍັງ ສັກກາຮຽປະຮານັ້ນ ກະຮົຕວາ ຕັສສະ ກະຄວະໂຕ ຍະຄາກຸຈາເຈ ຄຸເນ ອຸນຸສສະຮັນຕາ ອິມັງ ຖູປັ້ງ (ປະກິມັງ) ຕີກຂັດຕູ້ ປະທັກຂີ້ນັ້ນ ກະຮົສສາມະ ຍະຄາຄະທີເຕີທີ ສັກກາຮ໌ ປູ້ຈັງ ກຽມານາ ສາຫຼຸ ໂອນ ກັນເຕ ກະຄວາສຸຈິຮະປະຣິນິພຸໂຕປີ ຢາຕັພເພທີ ຄຸເນທີ ອະຕືຕາຮັນນະຕະ ຕາຍະ ປູ້ຢາຍະມາໂນ ອິເມ ອັນເທີ ຄະທີເຕ ສັກກາຣ ປະກິຄົມຫາຕຸ ອັນທາກັງ ທີ່ຂະຮັຕຕັ້ງ ທີ່ຕາຍະ ສຸຂາຍະ.

คำแปล

เราทั้งหลายลิงพระผู้มีพระภาคพระองค์ได้ว่าเป็นที่พึ่ง, พระผู้มีพระภาคพระองค์ได้เป็นศาสดาของเราทั้งหลาย และเราทั้งหลายชอบธรรมของพระผู้มีพระภาคพระองค์ได้, พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแล ได้อุบัติแล้วในหมู่มนุษย์ชาวอริยิกะ ในมัชฌิมชนบท, พระองค์เป็นกษัตริย์ โดยพระชาติ เป็นโคดม โดยพระโคตร, เป็นศากยบุตร เสด็จออกบรรพชาแล้วแต่ศากยสกุล เป็นผู้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว ซึ่งพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ พระผู้มีพระภาคนั้น เป็นพระอรหันต์ เป็นผู้ตรัสรู้ขอบของ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นสารถีแห่งบุรุษครรฟิกได้ไม่มีผู้อื่นยิ่งไปกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ดื่นแล้ว เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้มิโขค โดยไม่ต้องสังสัยแล

อนึ่ง พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคนั้นตรัสรู้แล้ว อันผู้บรรลุจะพึงเห็นเองไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามา อันวิญญาณพึงรู้เฉพาะตน และพระสัทษฐ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ปฏิบัติแล้วแล เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว เป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรม เป็นผู้ปฏิบัติสมควร นี้คือคู่แห่งบุรุษสี่ บุรุษบุคคลแปด นี้พระสัทษฐ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ควรของคำนับ เป็นผู้ควรของต้อนรับเป็นผู้ควรของทำบุญ เป็นผู้ควรทำอัญชลี (ประนมมือไหว้) เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่าพระสูป (พระปฏิมา) นี้แล นักประชญ ได้อุทิศเฉพาะต่อพระผู้มีพระภาคนั้น สร้างไว้แล้ว เพียงเพื่อระลึกถึงพระผู้มีพระภาคนั้นด้วยทรัพย์แล้ว ได้ความเลื่อมใสและสั่งเชช บัดนี้ เราทั้งหลายมาถึงการอภิเษกมีบุชา หลังจากวันวิสาขบูปุณณี เป็นที่รู้กันว่า การเป็นที่ถวายพระเพลิงพระสรีระแห่งพระผู้มีพระภาค จึงมาประชุมกันแล้ว ณ ที่นี่ ถือสักการะมีประทีปต้ามและธูปเป็นต้นเหล่านี้ ทำกายของตนให้เป็นดังภาชนะรองรับเครื่องสักการะ ระลึกถึงพระคุณตามเป็นจริงทั้งหลายของพระผู้มีพระภาคนั้น บุชาด้วยสักการะอันถือไว้แล้วอย่างไร จักทำประทักษิณสื้นวาระสามรอบ ซึ่งพระสูป (พระปฏิมา) นี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคแม้เสด็จปรินิพพานนานามแล้ว ยังปรากฏอยู่ด้วยพระคุณสมบัติ อันข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย จะพึงรู้โดยความเป็นอตีตามนั้น ขอจงทรงรับซึ่งเครื่องสักการะอันข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายถือไว้แล้วนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายสิ่นกาลนาน เทอญ.

วันอาสาพหุชา

วันอาสาพหุชา หมายถึงการบูชาในวันเพ็ญเดือนอาสาพหุ คือวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ (ประมาณเดือนกรกฎาคม) ในปีที่มีอธิกมาส เลื่อนไปจัดพิธีในวันเพ็ญเดือน ๘ หลัง

ความสำคัญของวันอาสาพหุชา

วันอาสาพหุชา มีเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นหลาย ประการ ภายหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ๒ เดือน พօสรุปได้ ดังนี้

๑. เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา คือ รั้มจักกัปปวัตตนสูตร แก่ ปัญจัคคีย์ และโภณฑัญญาได้บรรลุดwegta เห็นธรรม (โสดาบัน) แล้วทูลขอว่า

๒. เป็นวันที่มีพระสงฆ์สาวกเกิดขึ้นเป็นองค์แรกในโลก คือ โภณฑัญญา ได้บัว เป็นภิกษุองค์แรกในพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

๓. เป็นวันแรกที่มีพระรัตนตรัยครบบริบูรณ์ ๓ ประการ

ความเป็นมาของวันอาสาพหุชา

วันอาสาพหุชา เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงรั้มจักกัปปวัตตนสูตร ซึ่งเป็น พระธรรมเทศนา กัมท์แรก โปรดปัญจัคคีย์ที่ป่าอสิปตวนมฤคทายวัน (ปัจจุบันเรียกว่า สารนาถ) แขวงเมืองพาราณาสี เมื่อวันเพ็ญกลางเดือน ๘ ภายหลังการตรัสรู้ ๒ เดือน พօจบพระ ธรรมเทศนา ถูกโภณฑัญญาได้ดูงตาเห็นธรรม สำเร็จเป็นพระโสดาบัน เป็นพยานการ ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงทราบว่าโภณฑัญญาได้ดูงตาเห็นธรรมแล้ว จึงทรง เปลงอุทานว่า อัญญาสิ อะตะ โภ โภณฑัญญา อัญญาสิ อะตะ โภ โภณฑัญญา แปลว่า โภณฑัญญา โภณฑัญญา ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ถูกโภณฑัญญาได้ทูลขอว่า พระองค์ทรง ประทานการบัว ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา ด้วยพระดำรัสว่า เธอจะเป็นภิกษุมาเกิด ธรรมเรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจะประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำให้สุดทุกข์โดยชอบเกิด จึงนับว่า พระอัญญา โภณฑัญญา เป็นพระสงฆ์องค์แรก และมีพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เกิดขึ้นครบบริบูรณ์ในวันนั้น วันอาสาพหุชา ยังเรียกวันว่า วันพระสงฆ์ อีกด้วย

ประเทศไทยได้ประกาศให้มีพิธีอาสาพหุชา เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๑ โดยพระธรรมโภศาจารย์ (ขอบ อนุจารี) ต่อมาได้รับสมณศักดิ์เป็น พระพิมลธรรม ครั้งดำรงตำแหน่งสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การศึกษา ได้เสนอคณะสังฆมนตรีให้ เพิ่มวันศาสนาพิธี เพื่อทำพุทธบูชาขึ้นอีกวันหนึ่ง คือ วันธรรมจักรหรือวันอาสาพหุชา

คณะสังฆมนตรีมีมติเห็นชอบ โดยให้กำหนดว่าวันอาสาพหูชา เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และทางรัฐบาลก็ได้เห็นความสำคัญของวันดังกล่าว จึงได้ประกาศให้เป็นวันหยุดราชการ จนกระทั่งปัจจุบันนี้

วันอาสาพหูชา มีปฏิบัติเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น สำหรับชาวพุทธในประเทศอื่นๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนาไม่ได้มีการจัดพิธีแต่อย่างใด

พระราชพิธีในวันอาสาพหูชา

การพระราชพิธีเนื่องในวันอาสาพหูชาในปัจจุบัน พิธีหลวงมีได้มีการเวียนเทียน เมื่อวันวิสาขบูชาและวันมาฆบูชา แต่เป็นพิธีจัดต่อเนื่องกัน ๒ วัน คือ วันอาสาพหูชา และวันเข้าพรรษา เรียกว่า พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เนื่องในวันอาสาพหูชา และเทศกาลเข้าพรรษา สำหรับพระราชกิจในการพระราชพิธีวันอาสาพหูชา พอสรุปได้ดังนี้

ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ วันอาสาพหูชา เวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง ทรงจุดเทียนพระราชบูชาพระรัตนตรัย ทรงจุดเทียนท้ายที่นั่งและถวายพานพุ่มเทียน พุ่มต้นไม้ บูชาพระพุทธมหาภณรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพระณี พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการทองใหญ่ (เครื่องบูชาสำหรับพระมหาภัตตริย์ จุดบูชาพระรัตนตรัยในงานพระราชพิธี) ทรงจุดเทียนชนวนพระราชทานแก่เจ้าพนักงาน เพื่อนำไปถวายเจ้าอาวาส สำหรับจุดเทียนพระราชที่ทรงอุทิศตามพระราชดำริ แล้วถวายพระราชวงศ์ เพื่อจุดเทียนที่พระศรีรัตนเจดีย์ หอพระมณฑียรธรรม หอพระศาสตรากม ในพระบรมมหาราชวัง ที่มิได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงจุดด้วยพระองค์เอง ทรงประเคนพุ่มเทียนแด่สมเด็จพระสังฆราชสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ และพระภิกษุนาคหลวง เมื่อพระสงฆ์ถวายอดิเรกออกจากพระอุโบสถแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันอาสาพหูชา พุทธศาสนาพิบัติเช่นเดียวกับวันมาฆบูชาและวันวิสาขบูชา คำบูชา ดอกไม้ รูป เทียน วันอาสาพหูชา

ยะมมหะ โข มะยัง ภะคควันตั้ง สะระณัง คະຕາ โยว โน ภะคควາ สັຕຄາ ຍ້ສສະ ຈະ มะຍັງ ภະກວະໂຕ ອັມມັງ ໂຮເຈມະ ອະໂහສີ ໂສ ກະກວະ ອະຮະໜ້ ສັມມາສັນພຸໂຮ ສັຕເຕສູ ກາຮຸໝູ້ງ ປະກູຈະ ກະຮຸ້ນໄຍະໂກ ຫິເຕສີ ອະນຸກົມປຶ້ງ ອຸປາຫາຍະ ອາສາພະບຸນນະມີຢັງ ພາຣານະສີຢັງ ອືສີປະຕະເນ ມີຄະທາຍ ປັນຈະວັດຄີຍານັ້ງ ກິກຂູ້ນັ້ງ ອະນຸຕະຮັງ ອັມມະຈັກກັງ ປະຫຼອມັ້ງ ປະວັດເຕະຫວາ ຈັດຕາຣີ ອະວິຍະສັຈານີ ປະກາເສສີ.

บัดนี้ เราทั้งหลาย มาประจวบมงคลสมัย วันอASAพหปุณณมี วันเพ็ญเดือนแปด อนเป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นวันที่พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นทรงประกาศพระธรรมจักร เป็นวันที่เกิดขึ้นแห่งพระอริยสงฆ์สาวก และเป็นวันที่พระรัตนตรัยสมบูรณ์ คือ ครบ ๓ รัตนะ จึงมาประชุมพร้อมกันแล้ว ณ ที่นี่ ถือเครื่องสักการะเหล่านี้ ทำกायของตนให้เป็นดัง เครื่องรองรับเครื่องสักการะ ระลึกถึงพระคุณตามเป็นจริงทั้งหลายของพระผู้มีพระภาค พระองค์นั้น จักทำประทักษิณรอบ พระสุกปนี (พระปฏิมา) สิ้นวาระ ๓ รอบ น้อมบูชา ออยด้วยเครื่องสักการะที่ถือกันอยู่ ณ บัดนี้

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคเจ้า แม้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้ว แต่ยังปรากฏอยู่ด้วยพระคุณ ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะพึงรู้โดยความเป็นอตีตามณ์ ขอจงทรงรับเครื่องสักการะ อันข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายถือไว้นี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ.

บทที่ ๔

พิธีทำบุญเลี้ยงพระ

ความเป็นมาของพิธีทำบุญเลี้ยงพระ

การทำบุญเลี้ยงพระ เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลและยังนิยมปฏิบัติอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ ครั้งแรกเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดพระเจ้าพิมพิสารที่เมืองราชคฤห์ แคว้นมคอ เมื่อพระเจ้าพิมพิสารสตัปประธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าแล้ว บรรลุโสดาปัตติผลได้ทูลนิมนต์พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกไปฉันภัตตาหาร ณ พระราชนิเวศน์ ในเมืองราชคฤห์ หรือในกรุงราชธานี พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดพระพุทธบิดาและพระประยูรญาติที่เมืองกบลพัสดุ ในวันที่ ๔ มิถุนายนอาวหมงคลอภิเบกสมรสสระห่วงนั้นทรงกับนางชนบท กัลยาณี พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสงฆ์ได้รับอาราธนาให้เข้าไปฉันภัตตาหารในพิธีดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ในบ้านของอุบาสกอุบาสิกา เช่น อนาถบิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขามหาอุบาสิกา ตลอดถึงพุทธศาสนิกชนอื่นๆ จะนิมนต์พระพุทธเจ้าหรือพระสาวกไปรับปิณฑาตหรือฉันภัตตาหารที่บ้านของตนฯ แต่ในสมัยพุทธกาล ยังไม่มีพิธีสวัสดิ์มติ เนื่องสอนสมัยปัจจุบัน เมื่อฉันภัตตาหารแล้ว พระพุทธเจ้าหรือพระสงฆ์สาวกจะแสดงธรรม เป็นการอนุโมทนาเพิ่มพูนศรัทธาของทายกทายกิษาให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ต่อมพุทธศาสนิกชนในประเทศต่างๆ ได้นำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดพิธีทำบุญให้เหมาะสมกับพิธีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การเกิด การมีคู่ครอง การตาย และอื่นๆ โดยยึดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาว่า ผู้ฉลาดปรารถนาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วทำบุญ จึงเกิดการทำบุญขึ้นมาอย่างหลากหลายรูปแบบ

การเตรียมการในพิธีทำบุญ

การจะจัดพิธีทำบุญไม่ว่าจะเป็นงานใด เจ้าภาพจะต้องเตรียมการในเบื้องต้นก่อน ถึงวันพิธี เพื่อให้การจัดงานนั้นๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยในวันประกอบพิธี ซึ่งการเตรียมการนี้ มีทั้งการเตรียมการระยะยาวก่อนกำหนดจัดงาน และการเตรียมการในระยะสั้น คือในวันจัดพิธีหรือก่อนวันจัดพิธี ๑-๒ วัน แล้วแต่งานที่จะจัดเป็นงานเล็กหรืองานใหญ่ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

๑. เตรียมกำหนดการ ก่อนจะจัดงานใดๆ ต้องกำหนดวันเวลาจัดงานให้ตรงวัตถุประสงค์ของการจัดงานในเบื้องต้น เพื่อใช้ในการที่จะนิมนต์พระและเชิญผู้ที่จะมาร่วมงาน ในระยะสั้น คือใกล้วันจัดงานหรือในวันงาน ถ้าเป็นงานพิธีทางราชการ หรืองาน

ที่จัดเป็นงานใหญ่ นิมนต์พระสงฆ์จำนวนมากและมีหลายพิธีในงานเดียวกัน ต้องจัดทำ กำหนดการ กำหนดลำดับของงานเพื่อสะดวกในการปฏิบัติ โดยผู้จะทำการ ต้องเข้าใจขั้นตอนของงานเป็นอย่างดี แต่ถ้าเป็นงานเล็กๆ เช่น การทำบุญบ้าน หรือครอบครัววันตายของบรรพบุรุษ ก็ไม่จำเป็นต้องเขียนเป็นกำหนดการ เพียงแต่กำหนดไว้คร่าวๆ ในใจก็เพียงพอแล้ว

๒. เตรียมบุคลากร คือ เตรียมบุคคลจะมาเข้าร่วมพิธี เช่น การนิมนต์พระสงฆ์ การเชิญประธานพิธี (กรณีงานนั้น มีประธานของงาน แต่ถ้าเป็นงานทำบุญบ้าน ประธาน ก็เจ้าภาพนั้นเอง) พิธีกรและผู้ที่จะมาร่วมงานเหล่านี้ต้องเตรียมไว้ล่วงหน้า ในวันงาน ต้องเตรียมมอบหมายหน้าที่ให้ชัดเจน เช่น ผู้รับส่งพระสงฆ์ ผู้ช่วยต้อนรับผู้มาร่วมงาน และ อื่นๆ ตามความเหมาะสม

๓. เตรียมสถานที่ สถานที่จัดงานพิธีตามวัตถุประสงค์ของการจัดงาน เช่น ที่บ้าน สำนักงาน ต้องมีการจัดทำความสะอาดหรือตกแต่งเพื่อความเรียบร้อยสวยงาม ส่วนสถานที่อื่นๆ เช่น ห้องประชุมของส่วนราชการ หรือโรงแรม ต้องติดต่อประสานงาน เพื่อจองสถานที่เป็นการล่วงหน้าและสถานที่จัดงานต้องเหมาะสมและเพียงพอแก่ผู้ร่วมงาน

๔. เตรียมอุปกรณ์พิธี อุปกรณ์การจัดพิธีทำบุญ มีทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ได้ทุกพิธี และอุปกรณ์ที่ใช้เฉพาะพิธี ซึ่งผู้จัดเตรียมอุปกรณ์จะต้องทราบว่า งานใดจะใช้อุปกรณ์อะไร พอกำแนกได้ ดังนี้

อุปกรณ์ที่ใช้ได้ทั่วไปทุกพิธี สำหรับงานทำบุญที่นิยมเรียกันในปัจจุบันว่า งานมงคล เป็นงานจัดขึ้นโดยประภากהṇṭa เพื่อความสุขความเจริญ เช่น งานทำบุญประจำปี งานทำบุญคล้ายวันเกิด มีอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธี ประกอบด้วย พระพุทธรูป โต๊ะหมู่บูชา กระถางธูป เชิงเทียน และกันดอกไม้ ชานวนจุดธูปเทียน ขันน้ำมนต์ พร้อมเทียนทำน้ำมนต์และ หยาคำปะพรบน้ำมนต์ สายสิญจน์จับเป็น ๓ เส้น หรือ ๙ เส้น โต๊ะปูผ้าขาว สำหรับตั้งอาหารบูชาพระพุทธ กรณีมีพิธีเลี้ยงพระ ให้จัดอาสนะสำหรับพระสงฆ์ พร้อมเครื่องรับรอง และที่กรวดน้ำ

พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่และเปิดอาคารสำนักงานมีอุปกรณ์เพิ่มเติมเช่น พานพิธี ต้องจัดเตรียม คือ แป้งกระจะ น้ำอ่อนน้ำหอม แผ่นทอง พร้อมสีผึ้งหรือน้ำมันใช้ทาสำหรับปิดทอง

พิธีมงคลสมรส มีอุปกรณ์เฉพาะพิธี คือ มงคลแผล กระจะสำหรับเจิมหน้า คู่บ่าวสาว

พิธีเทคโนโลยีมีอุปกรณ์เฉพาะพิธี คือ เทียนส่องธรรม หรือเครื่องทองน้อยสำหรับบูชาธรรม ถ้าไม่มี จะใช้กระถางธูปเชิงเทียนแทนก็ได้

พิธีทำบุญเกี่ยวกับงานศพ เช่น พิธีทำบุญ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน และพิธีอื่นเกี่ยวกับงานดังกล่าว มีอุปกรณ์เฉพาะพิธีต้องจัดเตรียม คือ ภูษาโยง หรือสายสิญจน์สำหรับใช้ในงานศพ เครื่องทองน้อย (ถ้ามี) ตู้พระอภิธรรม สำหรับพิธีสวัสดพระอภิธรรมศพ และสวัสดพระอภิธรรมหน้าไฟ และไม่ใช้ขันน้ำมนต์

อุปกรณ์เหล่านี้ ถ้าจัดงานที่วัด ทางวัดจะจัดเตรียมไว้ให้ ถ้าจัดงานที่บ้าน เจ้าภาพต้องยืมจากวัดหรือจัดหามาเอง

พิธีสวัสดmnต์เย็น-ฉันเช้า

คำว่า สวัสดmnต์เย็น-ฉันเช้า เป็นคำพูดสามัญตามธรรมเนียมของชาวบ้านที่ไปโดยเฉพาะในภาคกลาง เป็นพิธีที่จัดทึ้งงานที่ประรากเหตุที่เป็นสิริมงคล และงานที่ประรากการตายของบุคคลในครอบครัว ในสมัยก่อนคนไทยมีเวลาว่างมาก โดยเฉพาะในหลังฤดูเก็บเกี่ยว ไม่เร่งร้อนเหมือนสมัยปัจจุบัน ดังนั้น พิธีการต่างๆ ก็จัดเต็มที่ไม่รีบรัดโดยนิมัตต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์หรือสวัสดพระพุทธมนต์ตอนเย็น วันหนึ่งก่อนเรียกว่า สวัสดmnต์เย็น ในวันรุ่งขึ้นตอนเช้า จะนิมัตต์พระสงฆ์เมื่อวันวานมาฉันภัตตาหารท่านจะนำบารีปั่นโตมาด้วย เมื่อพระสงฆ์สวัสดถายพรพระ (บทพาก) เจ้าภาพและผู้มาร่วมงานจะร่วมกันตักบาตร ถวายภัตตาหาร เรียกว่า เลี้ยงพระเช้าหรือฉันเช้า ปัจจุบันยังเวลา มาทำวันเดียวกัน ตอนเช้าหรือตอนเพลตามความสะดวก นิมัตต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์หรือสวัสดพระพุทธมนต์ก่อน จบแล้วถวายภัตตาหาร การประกอบพิธีทำบุญทั้ง ๒ วันหรือวันเดียวกันตาม เรียกว่า ทำบุญเลี้ยงพระ

การทำบุญเลี้ยงพระหรือการทำบุญอย่างอื่นนอกจากนี้ จะประกอบด้วยบุคคล ๒ ฝ่าย คือฝ่ายเจ้าภาพ หมายถึง ทายาทรหรือทายิกา ผู้มีศรัทธาประสงค์จะประกอบการบุญ และฝ่ายพระสงฆ์หมายถึง ปฏิคิริยา ผู้รับทานและประกอบพิธีกรรม ตามความประสงค์ของเจ้าภาพ

แนวทางการจัดพิธีทำบุญในงานต่างๆ

เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดงานพิธีทำบุญที่นิยมจัดในปัจจุบันนี้ จึงได้นำรูปแบบและลำดับขั้นตอนของงานต่างๆ มาแสดงไว้เป็นตัวอย่าง สำหรับพิธีทำบุญของพุทธศาสนาในชนชาติไทย โดยทั่วไปจะนิมัตต์พระสงฆ์จำนวน ๙ รูป ๗ รูป หรือ ๕ รูป ส่วนพิธีหลวงนิมัตต์พระสงฆ์ ๑๐ รูปเป็นหลัก การนิมัตต์มากหรือน้อยกว่านี้ ขึ้นอยู่กับงานและศรัทธาของเจ้าภาพ

งานทำบุญประจำปี คล้ายวันเกิด ทำบุญบ้าน หรืออาคารสำนักงาน

การทำบุญดังกล่าว เพื่อให้เกิดความสุขความเจริญแก่ต้นของหรือกิจการที่ทำอยู่ เป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ควรเตรียมการ ดังนี้

ก่อนถึงวันงาน ควรจัดโต๊ะหมู่บูชา หมู่ ๔ หมู่ ๗ หรือ หมู่ ๙ ตามที่มี ถ้าไม่มี จะใช้โต๊ะธรรมดาปูลาดด้วยผ้าขาวก็ได้ ให้อยู่ด้านขวาเมื่อของพระสงฆ์ ถ้าสถานที่จำกัด อาจจะอยู่ด้านซ้ายมือพระสงฆ์ได้ บ้าง อัญเชิญพระพุทธรูปมาตั้งบนโต๊ะหมู่ พร้อมเครื่องสักการบูชา คือ ดอกไม้ ธูปเทียน อาจจัดในวันประกอบพิธีก็ได้ ปูลาดอาสนะพระสงฆ์ตามจำนวนที่นิมนต์ไว้ งดสายสิญจน์ เริ่มต้นจากโต๊ะหมู่บูชา และวงวนขอรอบบ้าน สำนักงาน หรือห้องที่จัดพิธีแล้วแต่กรณี เมื่อครบรอบแล้ว นำมวนที่ฐานพระพุทธรูป ๓ รอบ ไม่ควร พันองค์พระหรือพระศอของพระพุทธรูป นำส่วนที่เหลือวางใส่ไว้ในพาน สำหรับพระสงฆ์ ถือขณะเจริญพระพุทธมนต์

วันประกอบพิธี เมื่อถึงเวลาตามกำหนด เจ้าภาพและผู้ร่วมงานพร้อมกัน ณ มหาลัย พิธี นิมนต์พระสงฆ์นั่งประจำอาสนะ ประธานพิธีหรือเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย าราธนาศีล รับศีล าราธนาพระปริตร ฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อถึงบท อะเสเวนา จะ พาลันง จุดเทียนที่ขันน้ำมนต์ ยกประเคนประธานสงฆ์ ครั้นเจริญพระพุทธมนต์จบ ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ท่านฉันเสร็จแล้ว ถวายจตุปัจจัยไทยธรรม เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนา กรวดน้ำ รับพร และรับประพรมน้ำพระพุทธมนต์จากพระสงฆ์ เสร็จพิธีแล้ว ส่งพระสงฆ์กลับบ้าน

การบูชาข้าวพระพุทธ

ในพิธีทำบุญเลี้ยงพระ มีประเพณีบรรณาสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน คือการบูชาข้าวพระ หรือเรียก กันทั่วไปว่า ถวายข้าวพระพุทธ มีคำกล่าวในพระบาลีว่า การถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขนั้น มีอานิสงส์มาก จึงมีธรรมเนียมว่า เมื่อนิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธีทำบุญไม่ว่างานใดๆ ต้องอัญเชิญพระพุทธรูปมา ประดิษฐานเป็นประธานเสมอ แต่การถวายข้าวพระพุทธนั้น จัดเป็นบูชาอย่างหนึ่ง คือ อา糜สบุชา คำบูชาข้าวพระพุทธว่า อิมั้ง สุปะพยัญชนะะ สัมปันนัง สาลีนัง โอทะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธสส บุเฉม ไม่ใช่คำว่า โอลเอนจะยะมิ หรือ เมมิ เมมีอนกัล่าวคำถวายทานแด่พระสงฆ์

การจัดอาหารสำหรับบูชาพระพุทธนั้น ควรจัดให้ประณีตสวยงาม ทั้งอาหารคาวหวานพร้อมข้าวนา้า ไส้டอกหรือสำรับ ภาชนะที่ใส่อาหารต้องไม่เล็กเกินไป พอกขนาดให้คุณรับประทานอีม ไม่ควรจัดใส่ภาชนะเล็กๆ ดูคล้ายของเข่นผี เช่น ถ้วยตะไล จัดโต๊ะปูผ้าขาว ตั้งไว้ด้านหน้าโต๊ะหมู่ เมื่อพระสงฆ์เจริญหรือสาวดพระพุทธมนต์ถึงบทพาหุง ยกสำรับ

อาหารมาตั้งแล้วกล่าวคำบูชา หรือจะยกมาตอนพระสงฆ์เจริญหรือสวัสดพระพุทธมนต์จบแล้วก็ได้ กล่าวคำบูชาให้เรียบร้อยก่อน จึงประเคนภัตตาหารแด่พระสงฆ์ตามลำดับไป งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่และเปิดอาคารสำนักงาน

ธรรมเนียมของชาวพุทธไทยแต่โบราณ เมื่อปลูกอาคารบ้านเรือนหลังใหม่ ก่อนจะเข้าไปอยู่อาศัยหรือใช้ประกอบกิจการ จะต้องจัดพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ หรือพิธีทำบุญเนื่องในการเปิดอาคารสำนักงาน ไม่วันแม้แต่วัดวาอารามต่างๆ ที่สร้างอุโบสถ วิหาร หรือศาลาหลังใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะจัดพิธีเฉลิมฉลองเช่นกัน การจัดพิธีตามที่กล่าวมานั้น วัตถุประสงค์สำคัญก็เพื่อให้เกิดความสุขความเจริญ เป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย หรือเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแก่กิจการของบริษัทห้างร้านที่ประกอบธุรกิจในอาคารสำนักงานนั้น

ลำดับขั้นตอนพิธี

ลำดับขั้นตอนของพิธีนี้ มีลำดับวิธีการปฏิบัติคล้ายกับพิธิกล่าวมาแล้ว เพียงแต่เจ้าภาพต้องจัดเตรียมแป้งกระจะ น้ำอบหรือน้ำหอม และแผ่นทอง สำหรับประธานสงฆ์ เจ้มบ้านหรือเจิมป้ายอาคารสำนักงาน สิ่งของเหล่านี้ต้องจัดเตรียมไว้ เพื่อนำเข้าพิธีเจริญพระพุทธมนต์ด้วย

การเจ่มบ้านหรือเจิมป้ายอาคารสำนักงาน จะเจ่มต่อจากพิธีประพรmn้ำพระพุทธมนต์ โดยเจ้าภาพเป็นผู้ถือพานใส่แป้งเจ่มและแผ่นทอง นำประธานสงฆ์ไปเจ่มตามจุดที่กำหนดไว้ เช่น ประตูบ้าน ประตูห้องนอน หรือป้ายอาคารสำนักงาน เมื่อเจ่มและปิดแผ่นทองเรียบร้อยแล้ว ประธานสงฆ์ประพรmn้ำพระพุทธมนต์ เป็นอันเสร็จพิธี

บทที่ ๕

พิธีถวายทาน

คำว่า ทาน แปลว่า การให้ หรือสิ่งที่ควรให้ กล่าวโดยรวม คือ การให้สิ่งที่ควรให้ แก่คนที่ควรให้ ทานจึงสำเร็จประโยชน์และเกิดผลตามความประสงค์ เพราะถ้าให้สิ่ง ที่ไม่เหมาะสม เช่น สุรา ยาเสพติด ไม่จัดเป็นทาน ในทางธรรมจำแนกชนิดของทาน คือ อา糜ทาน ให้วัตถุสิ่งของ ธรรมทาน ให้ธรรมะคำสั่งสอน นอกจากนี้ยังมีคำที่เพิ่มเติมใน ภายหลัง คือ อภิทาน การให้อภัย และวิทยาทาน ให้วิชาความรู้ ส่วนคำที่มีความหมาย ใกล้เคียง ได้แก่ บริจาค นำมาร่วมกับคำว่าทาน เป็นบริจาคม

ทาน ที่แปลว่า การให้ เมื่อใช้กับผู้รับที่มีฐานะแตกต่างกัน ในภาษาไทยมีคำใช้ตาม ความเหมาะสมแก่ฐานะ เช่น ให้บุคคลธรรมดายหรือสัตว์เพื่อส่งเคราะห์ ใช้คำว่า ให้ทาน หรือ บริจาคม ให้พระภิกษุสามเณร ใช้คำว่า ถวายทาน ให้พระมหากัชตريย ใช้คำว่า ทูลเกล้าฯ ถวาย หรือน้อมเกล้าฯ ถวาย แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะการถวายทานเดียว ภิกษุสามเณรที่มีการจัดเป็นพิธี มีการกล่าวคำถวายนิยมจัดกันทั่วไป คือ พิธีถวายทาน

ทาน ที่แปลว่า สิ่งที่ควรให้ คือ การถวายวัตถุสิ่งของที่สมควรให้เป็นทาน เรียกว่า ทานวัตถุ ในพระพุทธศาสนาจำแนกไว้ ๑๐ อย่าง คือ

๑. ภัตตาหาร
 ๒. น้ำรอมทั้งเครื่องดื่มที่สมควรแก่สมณบริโภค
 ๓. ผ้าเครื่องนุ่งห่ม
 ๔. ยานพาหนะร่วมทั้งปัจจัยค่าโดยสาร
 ๕. ดอกไม้และมาลัยสำหรับบุชา
 ๖. ของหอม หมายถึง ธูปเทียนเครื่องสักการบูชา
 ๗. เครื่องลูบบี้ หมายถึง เครื่องชำระร่างกายให้สะอาด เช่น สาปุ
 ๘. เครื่องที่นอนอันสมควรแก่สมณะ
 ๙. เสนานนะที่อยู่อาศัย รวมทั้งตู้ โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น
 ๑๐. เครื่องประทีป เทียน ตะเกียง พร้อมน้ำมันตะเกียงและเครื่องไฟฟ้า
- ทานวัตถุทั้ง ๑๐ ประการนี้ โดยรวม ได้แก่ ปัจจัย ๔ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค พร้อมทั้งเครื่องบูชาพระรัตนตรัยและเครื่องใช้ควรแก่ สมณบริโภคนั้นเอง

พิธีถวายทาน

การถวายทานแด่พระภิกษุสามเณร แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๒ ประเภท คือ

๑. ปฏิบัติบุคลิกทาน การถวายเจาะจงบุคคลผู้รับ คือ ถวายพระภิกษุสามเณรรูปที่ตนรักษา หรือศรัทธาเลื่อมใส การถวายปฏิบัติบุคลิกทาน ไม่จำเป็นต้องมีพิธีกรถวาย เมื่อผู้ถวายมีจิตศรัทธาจะถวายสิ่งใด แด่พระภิกษุสามเณรรูปใด ก็จัดของสิ่งนั้นถวายแด่รูปนั้น เป็นรายบุคคล ก็สำเร็จเป็นทานแล้ว ส่วนผู้รับจะอนุโมทนาอย่างไร ก็เป็นเรื่องส่วนบุคคล เช่นกัน

๒. สังฆทาน การถวายแด่สังฆไม่เจาะจงภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง โดยถวายเป็นกองกลางให้สังฆเคลื่ยกันใช้สอย การถวายสังฆทานเป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์มากกว่า ปฏิบัติบุคลิกทาน เพราะถือว่าสังฆเป็นองค์กรที่สำคัญในพุทธศาสนา พะพุทธเจ้าทรงมอบให้สังฆเป็นใหญ่ในพิธีกรรมและกิจการต่าง ๆ จึงมีผู้นิยมถวายสังฆทานกันมาก

เนื่องจากมีผู้นิยมถวายสังฆทานกันมากดังกล่าว ปัจจุบันจึงมีการจัดพิธีถวายสังฆทานในวัดต่างๆ ทั่วไป เพื่อร่วมรับศรัทธาของพุทธศาสนาสันกิชน ให้พุทธศาสนาสันกิชนทำบุญได้สะดวก ทำแล้วเกิดความอิ่มเอมใจ สบายใจ ได้ทำบุญถวายสังฆทานตามครั้ทราของตน ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะพิธีถวายสังฆทานที่เป็นแบบอย่าง เพื่อเป็นแนวทางที่พุทธศาสนาสันกิชนจะนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง

พิธีถวายสังฆทาน

การถวายสังฆทาน หมายถึง ถวายเป็นของสังฆ ให้พระสังฆได้ใช้ร่วมกัน ผู้รับจะเป็นภิกษุหรือสามเณรก็ได้ จำนวนเพียงรูปเดียวหรือหลายรูปก็ได้ สำคัญอยู่ที่เจตนาว่า ต้องการจะถวายสังฆ ดังนั้น เวลา尼มนต์พระต้องไม่ระบุว่ารูปนั้นรูปนี้ เพราะจะกล่าวเป็นปฏิบัติบุคลิกทานไป เมื่อทางวัดจัดพระภิกษุให้ตามจำนวนที่นิมนต์ จะเป็นพระมหาเถระพระบวชใหม่ หรือสามเณรกิตาม จัดว่าเป็นสังฆในพิธีนี้ ส่วนผู้นิมนต์ที่ถวายสังฆทาน สำเร็จตามความตั้งใจ แต่ถ้าผู้นิมนต์เห็นพระเถระที่ตนเคารพเลื่อมใส เป็นหัวหน้าสังฆมารับสังฆทาน เกิดความปิติยินดีว่า เจ้าอาวาสมាត้วยตนเอง เป็นการให้เกียรติแก่ตน ถ้าทางวัดจัดพระบวชใหม่และสามเณรให้ เกิดความน้อยใจว่า ทางวัดไม่เห็นความสำคัญของตน จัดแต่พระบวชใหม่และสามเณรมาให้ เช่นนี้เมื่อถวายแล้ว ไม่จัดเป็นสังฆทานที่สมบูรณ์ เพราะจิตของผู้ถวายไปยึดติดในบุคคล บางคนนิมนต์พระภิกษุหรือสามเณรที่เดินบันฑباتผ่านหน้าบ้านของตน โดยตั้งใจว่า นิมนต์จากสังฆไม่เจาะจงรูปใด แม้เพียงรูปเดียวหรือสองรูป แล้วถวายสังฆทานในบ้านของตนนั้น เช่นนี้ จัดเป็นสังฆทานที่ถูกต้องสมบูรณ์และมีอานิสงส์มาก

การถวายสังฆทานนั้น มีใช่ถวายได้เฉพาะภัตตาหารและกับปิยภัณฑ์เท่านั้น การถวายกุฎี ศาลา สะพาน ที่ดิน เป็นต้น อันควรแก่สงฆ์ ก็จัดว่าเป็นสังฆทานเช่นเดียวกัน และการถวายสังฆทานนั้นจะถวายที่วัด ที่บ้าน หรือที่สำนักงานก็ได้ ถวายเวลาเช้า บ่าย หรือกลางคืนก็ได้เช่นกัน ทั้งนี้ ขึ้นกับความสะดวกและความเหมาะสม

การเตรียมการและลำดับพิธี

๑. นิมนต์พระสงฆ์ตามจำนวนที่ต้องการ
๒. เตรียมสถานประกอบพิธี ตั้งโต๊ะหมู่บูชา และอาสนะสงฆ์
๓. จัดภัตตาหารและสิ่งอื่นๆ ที่ต้องการถวาย
๔. ผู้ร่วมพิธีและพระสงฆ์พร้อมแล้ว ยกสังฆทานตั้งไว้เบื้องหน้าพระสงฆ์หรือที่สมควร

๕. จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กล่าวคำบูชาพระ ให้พระ

๖. อา arasana รับศีล

๗. ถวายสังฆทาน พิธีกรเชิญทุกคนตั้ง นะโม พร้อมกัน ๓ จบ แล้วกล่าวคำถวายสังฆทาน ทั้งภาษาไทยและคำแปล จบแล้วยกเครื่องสังฆทานประเคนพระสงฆ์ gravid น้ำรับพระจากพระสงฆ์ เป็นอันเสร็จพิธี

ข้อควรรับทราบ

การถวายทานทุกครั้ง ให้ตั้งนะโม ๓ จบก่อนกล่าวคำถวาย ถ้าถวายสังฆทานหลังเที่ยงวันไปแล้ว ไม่ควรมีอาหารสด ถ้าเป็นอาหารแห้ง ก็ไม่จำเป็นต้องยกประเคน เพราะผิดวินัยพระสงฆ์ ประเคนเฉพาะของฉันได้หลังเที่ยงวันและของควรแก่สมณบริโภค เช่น น้ำดื่ม น้ำปานะ เป็นต้น

การถวายสังฆทานอุทิศให้ผู้ตาย พึงปฏิบัติเช่นเดียวกับการถวายสังฆทานสามัญ ต่างกันแต่คำถวายจาก ภัตตาณิ เป็น мотภัตตาณิ เท่านั้น ในการถวายทานอื่นๆ เช่น ถวายผ้าอวนน้ำฝน ถวายผ้าป่า มีลำดับพิธีเช่นเดียวกัน ต่างกันบ้างในพิธีถวายผ้าป่า เมื่อกล่าวคำถวายแล้ว ไม่ต้องยกต้นผ้าป่าประเคน นิมนต์พระสงฆ์ไปพิจารณาผ้าป่า (ซักบังสุกุล) แทน

คำถวายสังฆทาน (สามัญ)

อيمานิ มายัง ภัณเต ภัตตาณิ สะປริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โวโนชะยามะ สาธุ โน ภัณเต ภิกขุสังโโฐ อيمานิ ภัตตาณิ สะປริวารานิ ประภิคคันหาดุ อัมหายัง ทีอะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร พร้อมทั้งบริวาร
เหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์โปรดรับภัตตาหาร พร้อมทั้งบริวารเหล่านี้
ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนาน เทอญ.

ด้วยเหตุนี้ จึงมีประเพณีการแสดงตนเป็นพุทธามกสืบต่อกันมา ในปัจจุบันการปฏิบัติพิธีแสดงตนเป็นพุทธามกยังนิยมจัดในประเทศไทย พอสรุปวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

๑. เมื่อบุตรหลานของตนเจริญวัย อายุในระหว่างอายุ ๑๒ - ๑๕ ปี ประกอบพิธีให้บุตรหลานของตนแสดงตนเป็นพุทธามก เพื่อให้เด็กสืบทอดความเป็นพุทธศาสนิกชนตามสกุลวงศ์

๒. เมื่อบุตรหลานซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ไปศึกษาในประเทศนับถือศาสนาอื่น นิยมประกอบพิธีให้บุตรหลานแสดงตนเป็นพุทธามก เพื่อต้องการให้เด็กระลึกถึงตนอยู่เสมอว่า เป็นพุทธศาสนิกชน

๓. เมื่อจะปลูกฝังให้เยาวชนมั่นคงในพระพุทธศาสนา โรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนชาวพุทธ นิยมนำนักเรียนที่เข้ารับการศึกษาใหม่ หรือรวมทั้งหมดก็ได้ แสดงตนเป็นพุทธามกปีละ ๑ ครั้ง เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญในการนับถือพระพุทธศาสนา

๔. เมื่อบุคคลที่นับถือศาสนาอื่น เกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ต้องการประกาศตนนับถือพระพุทธศาสนา ก็ประกอบพิธีแสดงตนเป็นพุทธามก เพื่อประกาศตนว่า นับแต่นี้ไป ข้าพเจ้ายอมรับนับถือพระพุทธศาสนา

ระเบียบพิธีการแสดงตนเป็นพุทธามก

บุคคลที่ต้องการแสดงตนเป็นพุทธามก ต้องไปมอบตัวต่อพระอาจารย์ที่ตนเคารพนับถือ ถ้าเป็นเด็กหรือนักเรียน ควรมีผู้ปกครองหรือครูนำไป นำดอกไม้ธูปเทียน หรือธูปเทียนแพไปถวายพระอาจารย์ตามธรรมเนียมโบราณด้วยเมื่อไปถึงสำนักพระอาจารย์ ผู้จะแสดงตนเป็นพุทธามก พึงปฏิบัติ ดังนี้

๑. เข้าไปหาพระอาจารย์ ทำความเคารพ กราบเรียนถึงวัตถุประสงค์ในการแสดงตนเป็นพุทธามกให้พระอาจารย์ทราบ เมื่อท่านรับแล้วจึงมอบตัว

๒. ผู้จะแสดงตนเป็นพุทธามก ถือพานดอกไม้เข้าไปหาพระอาจารย์ คุกเข่าลง กับพื้น ยกพานดอกไม้ขึ้น น้อมตัวลงประเคน

๓. เมื่อพระอาจารย์รับพานแล้ว ให้ถ้อยอภิมาพอสมควร ประธานมือก้มลงกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง แล้วนั่งพับเพียบเพื่อรับฟังข้อแนะนำ พร้อมทั้งกำหนดนัดหมายวัน เวลาในการประกอบพิธี

๔. หารูนาพรหสงข้อย่างต่ำ ๓ รูป รวมพระอาจารย์ด้วยเป็น ๔ รูป คือ ครอบครองคสงฆ์ หรือเกินกว่านี้ก็ได้ เสร็จแล้วกราบลาพระอาจารย์

๕. เมื่อถึงวันนัดหมาย พระอาจารย์จะจัดเตรียมสถานที่ประกอบพิธี พิธีนี้อาจจัดขึ้นในวัด เช่น พระอุโบสถ หากผู้แสดงตนมีจำนวนมาก จะจัดที่ศาลาการเปรียญ หรือห้อง

ประชุมในวัดก็ได้ ผู้จะแสดงตนเป็นพุทธมานะควรแต่งกายสุภาพ ชุดสีขาว ถ้าเป็นเด็กนักเรียนจะแต่งเครื่องแบบตามปกติก็ได้ เมื่อถึงเวลากำหนด พระอาจารย์พร้อมด้วยพระสงฆ์ จะมายังสถานที่ประกอบพิธี กราบพระพุทธรูป นั่งบนอาสนะที่จัดเตรียมไว้ ผู้แสดงตนเป็นพุทธมานะเข้าไปคุกเข่าหน้าโต๊ะหมู่ จุดธูปเทียนและวางดอกไม้เปล่งวานาบุชาพระรัตนตรัยว่า

อミニนา สักการะนนะ พุทธัง ปฏิเหม (กราบ)

อミニนา สักการะ รัมมัง ปฏิเหม (กราบ)

อミニนา สักการะ สังฆัง ปฏิเหม (กราบ)

ถ้ามีผู้แสดงตนเป็นพุทธมานะจำนวนมาก ให้หัวหน้าหรือผู้นำเป็นคนจุดธูปเทียน คนเดียว นอกนั้น ให้วางดอกไม้ที่นำบุชาพระรัตนตรัยด้วย ให้หัวหน้าเป็นผู้กล่าวนำบุชา เสร็จแล้วกราบลงพร้อมๆ กัน หลังจากนั้น กล่าวคำมั่นสักการและคำปฏิญาณตนต่อหน้าพระสงฆ์ ดังนี้

นะโม ตัสสะ ภัคคะวะโต อะระહะโต สัมมาสัมพุทธสสะ

นะโม ตัสสะ ภัคคะวะโต อะระહะโต สัมมาสัมพุทธสสะ

นะโม ตัสสะ ภัคคะวะโต อะระહะโต สัมมาสัมพุทธสสะ

ເອສາหັ້ງ ກັນເຕ ສຸຈິරະປະຣິນພຸທ້ມປີ ຕັ້ງ ກະຄະວັນຕັ້ງ ສະຮະນັ້ງ ຄັຈລາມີ

ຮັ້ມມັງຈະ ສັງໜັງຈະ ພຸທຣມາມະໂກຕີ ມັງ ສັ້ງໂໝ ຮາເຮຕຸ

คำแปล

ข้าพเจ้าขออนอบน้อม แด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น (๓ จบ)

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถึงพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ແມ່ປຣິນພພານ
นานแล้ว ทั้งพระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสຽชนที่พึงที่ระลึกนับถือ ขอพระสงฆ์จะจำ
ข้าพเจ้าไว้ว่า เป็นพุทธมานะ ผู้รับพระพุทธเจ้าเป็นของตน គຶ່ວ ຜູ້ນບຶກື່ອพระพุทธเจ้า

ถ้าปฏิญาณพร้อมกันหลายคน ให้เปลี่ยนคำกล่าว ดังนี้

คำว่า ເວສາຫັ້ງ ຜູ້ໜ້າຍວ່າ ເອເຕ ມະຍັງ ສທວິວ່າ ເອຕາ ມະຍັງ

คำว่า ຄັຈລາມີ ເປັນ ຄັຈລາມະ

คำว่า ພຸທຣມາມໂກຕີ ເປັນ ພຸທຣມາມກາຕີ

คำว่า ມັງ ເປັນ ໂນ

คำว่า ພຸທຣມາມໂກຕີ ຄໍາເປັນສຕຣີແມ່ຄົນເດືອຍ ກີເປີ່ຍນເປັນ ພຸທຣມາມກາຕີ

เมื่อกล่าวคำมั่นสักการและคำปฏิญาณจบลงแล้ว พระสงฆ์จะรับ สาธຸ ພຣົມກັນ
พຶກກົມลงกราบพร้อมกัน ลดลงนั่งราบกับพื้น ประธานมือรับฟังโอวาทจากพระอาจารย์ต่อไป

หลังจากรับโอวาทจากพระอาจารย์จบแล้ว ผู้ปฏิญญาณตนรับว่า สารุ แล้ว พึงนั่งคุกเข่า ประนมมือ กล่าวคำสماทานศีล ๕ (คำอราธนาศีลจะแสดงในภาคผนวก) เฉพาะปฏิญญาณตนเป็นพุทธมามกະคนเดียว เปลี่ยนคำว่า มะยง เป็น อะหัง คำว่า ยาจามะ เป็น ยาจามิ ทั้งหญิงและชาย ต่อจากนั้นพึงว่าตามพระอาจารย์ผู้บอกศีล ๕ เริ่มตั้งแต่ นะโม ... เมื่อว่า นะโม ตามครบทسامจบแล้ว พระอาจารย์จะกล่าวคำว่า ยะมะหัง อะทามิ ตั้ง อะเทหิ ผู้ปฏิญญาณตนรับว่า อามะ ภันเต พระอาจารย์จะบอกไตรสรณคณ์ต่อว่า พุธัง สะระณัง คัจฉามิ... พึงว่าตามไป จบแล้วพระอาจารย์จะกล่าวอีกว่า ติสาระณะคະมะนัง นิภูธิตัง ผู้ปฏิญญาณตนพึงรับว่า อามะ ภันเต ต่อมาระอาจารย์จะบอกศีล ๕ ว่า ปานาติปตา เวรมณี ... พึงว่าตามไปจนครบ ๕ ข้อ จากนั้นพระอาจารย์จะกล่าวคำว่า อิมานิ ปัญจะ สิกขะปะทานิ สะมาทิยามิ จบเดียว ส่วนผู้ปฏิญญาณตนต้องว่าตาม ๓ จบ เมื่อพระอาจารย์ บอกอานิสวงศ์ของศีลจบแล้ว ผู้ปฏิญญาณตนพึงกราบลง ๓ ครั้ง ถ้ามีเครื่องไทยธรรมถวาย พระสงฆ์ ก็นำมาถวายในตอนนี้ ถวายเสร็จแล้ว นั่งรับเตรียมกรวดน้ำรับพระจากพระสงฆ์ ต่อไป

การกรุดน้ำ มีแบบแผนปฏิบัติกันมา คือ เมื่อพระสงฆ์เริ่ม ยะถา วาริวหา ... ผู้กรุดน้ำพึงเห็น้ากรุดลงภาชนะรองรับ เมื่อพระสงฆ์กล่าวถึงคำว่า มนิโขติโรส ยะถา ผู้กรุดน้ำพึงเห็น้าให้หมดพอดี เมื่อพระสงฆ์รูปที่สองรับว่า สัพพีติโย ... พึงนั่งประนมมือ รับพรต่อไปจนจบ เสร็จแล้วนั่งคุกเข่ากราบพระสงฆ์ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธีการปฏิญญาณ ตนเป็นพุทธมามกະ

คำบูชา คำอราธนา คำถวายทาน

คำบูชาพระรัตนตรัย

แบบที่ ๑	อิมินา สักการเนระ พุธัง ปุเชมิ
	อิมินา สักการเนระ รัมมัง ปุเชมิ
	อิมินา สักการเนระ สังฆัง ปุเชมิ
แบบที่ ๒	อิมินา สักการเนระ พุธัง อภิปูชะยามิ
	อิมินา สักการเนระ รัมมัง อภิปูชะยามิ
	อิมินา สักการเนระ สังฆัง อภิปูชะยามิ

คำกราบnmสการพระรัตนตรัย

อะระหง ส้มมาส้มพุทโธ ภะคะوا , พุทธิ ภะคะวันตัง อะภิวามี (กราบ)
 สาวกขาโต ภะคะວะตา ชัมโน , ชัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)
 สุปฏิปันโน ภะคะວะโต สาวะกะสังโข สังฆัง นะมามิ (กราบ)

คำารานาคีล ๕

มะยัง ภันเต, วิสุ วิสุ รักษาณ์ตถายะ,
 ติสະรະເນະ ສະහ, ປັງຈະ ສີລານີ ຍາຈາມະ,
 ທຸຕິຍົມປີ ມະຍັງ ภັນເຕ, ວິສຸ ວິສຸ ຮັກຂະໜັດຕາຍະ,
 ຕີສະຮະເນະ ສະහ, ປັງຈະ ສີລານີ ຍາຈາມະ,
 ຕະຕິຍົມປີ ມະຍັງ ภັນເຕ, ວິສຸ ວິສຸ ຮັກຂະໜັດຕາຍະ,
 ຕີສະຮະເນະ ສະහ, ປັງຈະ ສີລານີ ຍາຈາມະ.

หมายเหตุ : อารานาคีล ๕ ເປີ່ຢືນ ປັງຈະ ເປັນ ອົງຈະ
 ຮັບຄືລາຍາເດືອຍາ ເປີ່ຢືນ ມະຍັງ ເປັນ ອະຫັງ, ຍາຈາມະ ເປັນ ຍາຈາມີ

คำารานาพระปริตร

ວິປັດຕິປະວິພາຫາຍະ	ສັພພະສັນປັດຕິສີທອີຍາ
ສັພພະຖຸກຂວິນາສາຍະ	ປະຣິຕິຕັ້ງ ພຽດ ມັກະລັງ
ວິປັດຕິປະວິພາຫາຍະ	ສັພພະສັນປັດຕິສີທອີຍາ
ສັພພະກະຍະວິນາສາຍະ	ປະຣິຕິຕັ້ງ ພຽດ ມັກະລັງ
ວິປັດຕິປະວິພາຫາຍະ	ສັພພະສັນປັດຕິສີທອີຍາ
ສັພພະໂຮຄະວິນາສາຍະ	ປະຣິຕິຕັ້ງ ພຽດ ມັກະລັງ.

ສຽນຄມນີ້ແລະຄືລ ๕

ນະໂມ ຕັສສະ ກະກະວະໂຕ ອະຮະຫະໂຕ ສັມມາສັມພູທັສສະ (ວ່າ ၃ ຈບ)

ພຸທັງ	ສະຮະນັງ	គ່ຈ້າມີ
ຮັມມັງ	ສະຮະນັງ	គ່ຈ້າມີ
	ສັງໝັງ	ສະຮະນັງ ຂ້ຈ້າມີ
ທຸຕິຍົມປີ	ພຸທັງ	ສະຮະນັງ ຂ້ຈ້າມີ
ທຸຕິຍົມປີ	ຮັມມັງ	ສະຮະນັງ ຂ້ຈ້າມີ
ທຸຕິຍົມປີ	ສັງໝັງ	ສະຮະນັງ ຂ້ຈ້າມີ
ຕະຕິຍົມປີ	ພຸທັງ	ສະຮະນັງ ຂ້ຈ້າມີ

ตะติยมปี รั้มมัง สະระณັງ ຄັຈາມີ
 ຕະຕິຍົມປີ ສັ້ງໜັງ ສະຮະນັງ ຄັຈາມີ
 ປານາຕີປາຕາ ເວຣະມະນີ ສຶກຂາປະທັງ ສະມາທິຍາມີ
 ອະທິນນາທານາ ເວຣະມະນີ ສຶກຂາປະທັງ ສະມາທິຍາມີ
 ກາເມສຸມີຈະຈາຈາ ເວຣະມະນີ ສຶກຂາປະທັງ ສະມາທິຍາມີ
 ມຸສາວາຫາ ເວຣະມະນີ ສຶກຂາປະທັງ ສະມາທິຍາມີ
 ສຸຮາເມຮະຍະມ້ັບປະມາທັງຮູ້ຮານາ ເວຣະມະນີ ສຶກຂາປະທັງ ສະມາທິຍາມີ
 ອິມານີ ປູ້ຈະ ສຶກຂາປະຫານີ
 ສີເລັນະ ສຸຄະຕິງ ຍັນຕີ ສີເລັນະ ໂກຄະສົມປະທາ
 ສີເລັນະ ນິພຸຕິງ ຍັນຕີ ຕັ້ມາ ສີລັງ ວິໂສຮະເຢ.

คำาราธนาธรรม

ພຣ້ມາ ຈະ ໂລກາຮີປະຕີ ສະໜັມປະຕີ ກັດອຸ້ນໜະລີ ອັນຮິວຮັງ ອະຍາຈະຄະ
 ສັນຕື່ຮະ ສັດຕາປປະຮັກຂະໜາຕິກາ ເທເສັຖ ຮັ້ມມັງ ອະນຸກັນປິນ້າ ປະໜັງ

คำບູชาຂ້າວພຣະພູທຣ

ອິນ້າ ສູປະພະຍຸ້ນະສົມປັນນັງ ສາລືນັງ ໂອທະນັງ ອຸທະກັງ ວະຮັງ ພຸທັສສະ ປູ້ເໝີ

คำລາຂ້າວພຣະພູທຣ

ເສສັງ ມັກຄະລັງ ຍາຈາມີ. ຂ້າພເຈົ້າ ຂອສ່ວນທີ່ເໝື່ອ ອັນເປັນມົງຄລ.

คำວາຍສັງຂານ (ສາມັນ)

ອິມານີ ມະຍັງ ກັນເຕ, ກັດຕານີ, ສະປະວິວາຮານີ, ກົກຊຸສັງໜັສສະ ໂອໂນໜະຍາມະ,
 ສາຮຸ ໂນ ກັນເຕ, ກົກຊຸສັງໂໄ, ອິມານີ, ກັດຕານີ, ສະປະວິວາຮານີ, ປະົງົງຄົມຫາຕຸ, ອັນຫາກັງ,
 ທີ່ຂະຮັຕັດ, ທີ່ຕາຍະ ສຸຂາຍະ

คำແປລ

ຂ້າແຕ່ພຣະສົງຜູ້ເຈີ້ມ ຂ້າພເຈົ້າທັງໝາຍ ຂອນ້ອມຄວາຍກັດຕາຫາຣ ພຣ້ອມທັງບຣິວາຮ
 ເຫັນນີ້ ແດ່ພຣະກົກຊຸສົງໜີ ຂອພຣະກົກຊຸສົງໜີໂປຣດັບກັດຕາຫາຣ ພຣ້ອມທັງບຣິວາຮເຫັນນີ້
 ຂອງຂ້າພເຈົ້າທັງໝາຍ ເພື່ອປະໂຍ່ນໜີແລະຄວາມສຸຂ ແກ່ຂ້າພເຈົ້າທັງໝາຍ ຕລອດກາລນານ ເຫອມ.

วิชาวินัย (เบลูจศีล เบลูจธรรม)
ธรรมศึกษา ชั้นตรี
ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๗

วิชาวินัย (เบญจคีล เบญจธรรม) ธรรมศึกษา ชั้นตรี

การอยู่ร่วมกันในสังคมที่จะมีความสุขสงบนั้น จะต้องมีกฎเกณฑ์สำหรับปฏิบัติร่วมกัน เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของกันและกัน เป็นหลักประกันความปลอดภัย ด้านชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ครอบครัว ความเชื่อถือ และสติปัญญา ในทางพระพุทธศาสนา มีกฎเกณฑ์ปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับพุทธศาสนาชนิกชน เรียกว่า เบญจคีล เบญจธรรม

เบญจคีล เป็นบรรทัดสำหรับให้คนประพฤติความดี เปรียบเหมือนผู้เริ่มหัดเขียนหนังสือ ต้องอาศัยเส้นบรรทัดเป็นหลักในการเขียน เมื่อชำนาญแล้ว ไม่ต้องอาศัยเส้นบรรทัดอีก ผู้จะประพฤติความดีก็เช่นเดียวกัน ต้องอาศัยคีลเป็นเส้นบรรทัดในการกระทำความดี หากไม่ได้ยึดถืออะไรเป็นหลักประพฤติปฏิบัติ ใจก็จะไม่มั่นคง การจะรักษาคีลให้บริบูรณ์จะต้องประพฤติเบญจธรรมควบคู่กันไปด้วย ดังนั้น หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี วิชาวินัย จึงได้กำหนดให้ศึกษาเรื่อง เบญจคีล เบญจธรรม เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีความรู้ ทั้งข้อควรเว้นและข้อควรปฏิบัติ อันเป็นคุณธรรมพื้นฐานสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวัฒนมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ทรงพระนิพนธ์ถึงเรื่องความสำคัญของคีล จะได้ อัญเชิญเนื้อหาบางตอน ดังนี้

คีล เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติของคน เพื่อให้อยู่ร่วมกันเป็นปกติสุข และเป็นระเบียบเรียบร้อย ข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติตั้งกล่าวไว้ย่อ扼มีในทุกศาสนา โดยมากจะบัญญัติเป็นข้องดเว้น เช่นคีล ๔ ในพระพุทธศาสนาบัญญัติไว้ว่า เว้นจาก การปลงชีวิตสัตว์ เว้นจากการถืออาสั่งของที่เจ้าของมิได้ให้ เว้นจากการประพฤติดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มน้ำมาอันเป็นเหตุให้เกิดความประมาท โดยมีเหตุผลในการบัญญัติคีลข้อที่ ๑ เพื่อรักษาความยุติธรรม ให้นำใจเขามาใส่ใจเรา หรือนำใจเราไปใส่ใจเขา ว่าสัตว์ทั้งหลายต่างก็รักตัวกันด้วยความเชื่อถือ คีลข้อที่ ๒ เพื่อให้เคารพในสิทธิแห่งทรัพย์สินของกันและกัน คีลข้อที่ ๓ เพื่อให้นับถือในวงศ์สกุลของกันและกัน คีลข้อที่ ๔ เพื่อให้รักษาประโยชน์ของกันและกันด้วยความจริงใจ คีลข้อที่ ๕ เพื่อมิให้ประมาทขาดสติสัมปชัญญะ

ในหลักสูตรนี้ เรื่องเบญจคีล ศึกษาเกี่ยวกับความมุ่งหมาย เหตุผล ข้อห้าม หลักวินิจฉัย โถษของการล่วงละเมิด ตัวอย่างเรื่องที่เป็นโถษ และอันสิบสี่ในสิกขานหนึ่ง

ส่วนเรื่องเบญจธรรม ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญ ข้อปฏิบัติ และตัวอย่างที่เป็นอันสิ้นเชิงของข้อธรรมนั้นๆ

ศีลและวินัย

ศีลและวินัยนี้แม้จะมีรูปศัพท์ต่างกัน แต่ก็มีความมุ่งหมายเป็นอย่างเดียวกัน คือ เป็นข้อห้ามไม่ให้กระทำในสิ่งที่ไม่ควรทำและเป็นข้อปฏิบัติในสิ่งที่ควรปฏิบัติ อยู่ในส่วนของวินัยปิฎก เป็นข้อปฏิบัติทั่วไปทั้งของบรรพชิตและคฤหัสด์

ศีล

ศีล มีความหมายหลายอย่างต่างกัน แต่ละความหมายล้วนปัจงบอกถึงความสำคัญของศีล ดังนี้

๑. ศีล มาจากคำว่า “สิระ” แปลว่า ยอด หมายถึง ส่วนสูงสุด เพราะฉะนั้น ผู้มีศีลจึงเชื่อว่า เป็นยอดคน คือเป็นผู้ที่มีความสูงสุดด้วยการประพฤติปฏิบัติ เพราะผู้ที่ได้เชื่อว่าเป็นยอดคนนั้น แท้จริงไม่ได้อยู่ที่การมีทรัพย์สิน อำนาจ ความรู้ หรือความสามารถ เนื่องกว่าผู้อื่น แต่อยู่ที่ความบริสุทธิ์ของศีล ผู้มีศีลจึงเป็นผู้ประเสริฐที่สุด อภินัยหนึ่ง “สิระ” ยังแปลว่า ศีรษะ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของร่างกาย บุคคลจะมีชีวิตอยู่ได้ต้องมีศีรษะ ถ้าไม่มีศีรษะก็ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ เมื่อคนไม่มีศีลจะมีชีวิตอยู่อย่างปกติไม่ได้

๒. ศีลมามาจากคำว่า “สีละ” แปลว่า ปกติ โดยปกติของคนจะไม่ซ่ากัน ไม่ลักทรัพย์ ไม่ล่วงละเมิดในคุกรองคนอื่น ไม่พูดเท็จ และไม่เสพสิ่งมึนเมา ถ้ากระทำในสิ่งที่ตรงกันข้าม ก็เช่นว่า ผิดปกติ

๓. ศีลมามาจากคำว่า “สีตละ” แปลว่า เย็น บุคคลผู้มีศีล จะมีความเย็นกาย เย็นใจ แม้ผู้ที่อยู่ใกล้ ก็จะรู้สึกปลอดภัย เย็นกายเย็นใจไปด้วย ดุจร่มไม้ใหญ่ให้ความร่มเย็นแก่บุคคลผู้เข้าไปพักอาศัย

๔. ศีลมามาจากคำว่า “สีวาง” แปลว่า ปลอดไปร่อง บุคคลผู้มีศีล มีความปลอดไปร่อง โล่งใจอยู่เป็นนิจ เพราะไม่มีเรื่องใดที่จะทำให้เดือดร้อนกังวลใจอันเกิดจากการกระทำการของตน

วินัย

วินัย มาจากคำว่า วิ + นัย คำว่า วิ แปลได้ ๓ อย่าง คือ แปลว่า วิเศษ ก็ได้ แปลว่า แจ้ง ก็ได้ และแปลว่า ต่าง ก็ได้ คำว่า นัย แปลว่า นำไป เมื่อนำคำว่า วิ มานำหน้าคำว่า นัย รวมเป็นคำว่า วินัย แปลว่า นำไปวิเศษ นำไปแจ้ง และนำไปต่าง

วินัยนำไปวิเศษ หมายความว่า วินัยทำให้คนเป็นคนดีหรือเป็นคนวิเศษ เช่น วินัยทำให้เกิดขาวบ้านให้เป็นสามเณร ทำบุคคลทั่วไปให้เป็นพระภิกษุ แม้ว่าสามเณรหรือ

พระภิกษุนั้นจะมีอ่ายุ้งน้อยคราวลูกครัวหวานก์ตาม แต่ก็ได้รับความเคารพกราบไหว้จากพ่อแม่ปู่ย่าตายาย แม้แต่ตองค์พระมหาภัตติรย์ก็ทรงถวายความเคารพแก่ผู้ครองวินัยสงฆ์ นี้เป็นผลของวินัย

วินัยนำไปแจ้ง หมายความว่า วินัยเป็นเครื่องนำคนออกจากความชั่วไปสู่ความดีนำคนที่อยู่ในมุ Km มีดีไปสู่มุ Km ที่สว่าง บุคคลที่อยู่ในมุ Km มีดีคือคนที่ประพฤติชั่ว ต่อเมื่อได้เขามีวินัยแล้วก็เหมือนได้ดำเนินชีวิตไปสู่มุ Km ที่สว่าง อีกนัยหนึ่ง วินัยเป็นเครื่องส่องให้รู้ถึงอุปนิสัยของคน เปรียบเสมือนการใช้แสงสว่างส่องดู ก็จะรู้ได้ว่าเป็นคนอย่างไร เช่น ประกาศตนว่าเป็นภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบасิกา เป็นต้น หากไม่มีวินัยก็เป็นเช่นนั้นไม่ได้

วินัยนำไปต่อ หมายความว่า วินัยเป็นเครื่องจำแนกคนให้มีลักษณะต่างกัน จะรู้ได้ว่าความเป็นอยู่ของคนหรือหมู่คณะนั้นๆ มีความแตกต่างกันอย่างไร ให้ดูที่วินัย เช่น

คนที่มีศาสราราชไว้สู้รบนั้น คนที่มีวินัย เรียกว่า ทหาร ตำรวจ คนที่ไม่มีวินัย เรียกว่า โจ

คนที่เที่ยวภิกขากลางพึ่งคนอื่นเลี้ยงชีพ ถ้าเป็นผู้มีวินัย เรียกว่า ภิกษุ สามเณร ผู้เป็นเนื้อน้ำบุญของชาวโลก แต่ถ้าไม่มีวินัย เรียกว่า ยาจก คนขอทาน

ผลของการมีวินัย จะทำให้บุคคลมีความสุข เมื่อมารู้ร่วมกันด้วยกฎระเบียบ คือ วินัยอันเดียวกันแล้วก็จะทำให้สังคมมีความสงบสุขไปด้วย เมื่อมองดูก็ไม่ที่มีความสวยงามแม้จะหลักสี่ต่างสายพันธุ์ เมื่อนำมาร้อยเรียงเป็นพวงมาลัย หรือจัดไว้ในแจกัน ก็จะทำให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงามยิ่งขึ้น

ความหมายของศีล

ผู้ที่จะรักษาศีล ๕ จะต้องเข้าใจความหมายของศีลก่อน ศีล แปลว่า ศีรษะ แปลว่า ปกติ แปลว่า ยอด แปลว่า เย็น แปลว่า ปลดปล่อย แต่ในที่นี้จะอธิบายศีลที่แปลว่า ปกติ ก็คือผู้รักษาปกติของตนนั่นเอง ต้องทำความเข้าใจเรื่องปกติก่อน แล้วจะเข้าใจเรื่องรักษาศีลได้ดีขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างมันมีความเป็นปกติของมัน เช่น

ดวงอาทิตย์ ปกติขึ้นทางทิศตะวันออกในเวลาเช้า ส่องสว่างอยู่ตลอดวันแล้วลับฟ้าไปทางทิศตะวันตกในเวลาเย็น การขึ้น การส่องแสง และการลับฟ้าไปอย่างนี้ เป็นปกติของดวงอาทิตย์ เพราะดวงอาทิตย์มีปกติเป็นอย่างนี้ทุกวัน ถ้าดวงอาทิตย์เกิดมีอันเป็นไปอย่างอื่นนอกจากนี้ก็เรียกว่า ผิดปกติ เช่น กลางวันเคยส่องแสงกลับไม่ส่องแสงอย่างนี้เป็นต้น เรียกว่า ผิดปกติ

ถ้าผิด ตามปกติต้องมีผิดตก ถ้าถูกผิดแล้วผิดเกิดไม่ตก เรียกว่า ผิดปกติของถูกผิด

คนมีชีวิต ปกติต้องหายใจ ถ้าไม่หายใจเป็นการผิดปกติของคน กล้ายเป็นปกติของคนตายไป

อวัยวะ ปกติอวัยวะทุกส่วนของร่างกายต้องใช้งานได้ เช่น ตาต้องใช้ดูได้ หูต้องใช้ฟังได้ ถ้าตาดูอะไรไม่เห็น หูเกิดฟังอะไรไม่ได้ยิน ก็เรียกว่า ตา หู ผิดปกติ

สถานการณ์ เกี่ยวกับสถานการณ์ทั้งหลาย ความสงบเรียบร้อยเป็นความปกติ ที่เราพูดกันว่าเหตุการณ์ปกติ ที่นี้ถ้าเกิดโจรปล้น เกิดจลาจลวุ่นวาย หรือเกิดสงครามกลางเมือง ก็เรียกว่าสถานการณ์ไม่ปกติ

ตัวอย่างที่ยกมาเนี้ยเป็นความปกติของสิ่งต่างๆ เพื่อให้รู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีความปกติอย่างนี้ ฉะนั้นศีลที่แปลว่า ปกติ จึงหมายถึง การรักษาปกติของคนนั้นเอง ศีลทั้ง๕ ข้อ ก็คือความเป็นปกติของคน ๕ ประการ ดังนี้

การผ่ากับการไม่ผ่า อย่างไหนเป็นปกติ อย่างไหนผิดปกติของคน การไม่ผ่านนั้น แหล่งเป็นปกติของคน อย่างที่เรารอยู่ร่วมกันทุกวันนี้ ไม่ใช่ว่าเรารอยู่เพื่อจะผ่านกัน การผ่ากันเป็นเรื่องผิดปกติ โดยนั้น การรักษาศีลข้อที่ ๑ คือ การตั้งใจไม่ผ่า เป็นการตั้งใจอยู่อย่างปกติของคน

การขโมยกับการไม่ขโมย อย่างไหนเป็นปกติ อย่างไหนผิดปกติของคน การไม่ขโมยนั้นแหล่งเป็นปกติของคน เพราะคนต้องทำมาหากิน ไม่ใช่แย่งกันกิน โงกนกินไม่เหมือนกาก่า กากไน้ถ้าหากินด้วยกันตั้งแต่สองตัวขึ้นไป จะต้องแย่งกันกิน ตัวหนึ่งหาอาหารได้ อีกตัวหนึ่งก็จ้องที่จะแย่งจิกกิน ตัวที่หาอาหารได้ก็จะต้องตีหรือจิกตัวที่แย่งอาหารไป กากไม่สามารถจะรักษาปกติได้จึงเป็นอย่างนี้ ไม่เหมือนคนจะต้องอยู่อย่างปกติ ถ้าใครคิดแย่งกันกิน ขโมยกันกิน ก็ผิดปกติของคน แต่กลับไปเหมือนกากา การรักษาศีลข้อที่ ๒ คือ ตั้งใจไม่ขโมยของคนอื่น เป็นการอยู่ในปกติของคนนั้นเอง

เกี่ยวกับประเวณี ปกติของคนย่อมหวงเหงนคู่ครองของตนและเห็นอกเห็นใจคนอื่นในเรื่องนี้ ไม่เหมือนพวกรเดียรัจฉานที่ส่องเสพสำส่อน เพราะปกติของสัตว์เป็นอย่างนั้น คนจะต้องอยู่ในปกติของคน คือไม่ล่วงเกินประเวณี การรักษาศีลข้อที่ ๓ จึงเป็นการตั้งอยู่ในปกติของคนอีกเหมือนกัน

เกี่ยวกับการพูด ตามปกติการพูดความจริงเป็นปกติของคน ดังนั้น การรักษาศีลข้อที่ ๔ คือ ตั้งใจดิเวนการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง ก็คือการอยู่ในปกติของคน

เกี่ยวกับการดื่มสุรา คนเราไม่ใช่ว่าจะต้องดื่มสุราอยู่เรื่อยไป เพราะแม้แต่คนที่ติดสุราขนาดไหนก็คงทำไม่ได้ ใครเขินทำก็ต้องตาย ปกติของคนคือดื่มน้ำบริสุทธิ์ ไม่ใช่ดื่มสุรา ส่วนการดื่มสุราแล้วเป็นการกระทำที่ผิดปกติ ฉะนั้น การรักษาศีลข้อที่ ๕ คือ

เว้นจากการดื่มสุรา กีดคือการอยู่โดยปกติของคนอีกเมื่อนักน

ศีล ที่แปลว่าปกตินั้น มุ่งเฉพาะศีล ๕ เท่านั้น ส่วนศีลที่สูงกว่าศีล ๕ ขึ้นไป เช่น ศีล ๙ ศีลอุโบสถ มีความมุ่งหมายต่างจากศีล ๕ เข้าลักษณะเป็น “วัตร” คือข้อปฏิบัติ เช่น คำว่า “ศีลวัตร” หรือ “ศีลพรต” หรือคำว่า “บำเพ็ญพรต” คำว่า “พรต” กับคำว่า “วัตร” เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน คือหมายถึง ข้อปฏิบัติเพื่อฝึกฝนตนเองให้คลายจากการมรณได้ทีละน้อยๆ เป็นทางนำไปสู่การละกิเลสได้เด็ดขาดต่อไป ข้อปฏิบัติในชั้nvัตรจึงเป็นเรื่องปกติของคนปฏิบัติ ยิ่งวัตรชั้นสูง เช่น วัตรของพระภิกษุ ยิ่งเป็นปกติ ของชาวบ้านทั่วไป เช่น เรื่องการ มิใช่ห้ามเสพกามเท่านั้น แม้แต่ถูกต้องร่างกายสตรี หรือของเนื่องด้วยกาย หรือพูดเกี้ยวพาราสีหรืออยู่ในสถานที่ลับหูลับตาสองต่อสองก็ไม่ได้ ทั้งนั้น เรื่องของวัตรปฏิบัติจึงถือเป็นเรื่องปกติของผู้ปฏิบัติ

เจตนาเป็นศีล

ศีลจะมีได้ด้วยการตั้งใจเด้นจากความผิดนั้นๆ ถ้าไม่มีเจตนาจะดีเด้น แม้มิได้ทำการล่วงละเมิดศีล ก็ไม่ถือว่าเป็นผู้มีศีล เช่น ผู้ชายที่ถูกจับขังไว้ ขณะที่อยู่ในห้องขังนั้น ไม่ได้ฆ่าคน ไม่ได้ลักของใคร จะนับว่าเป็นคนมีศีลก็หาไม่ เว้นแต่เขาจะมีเจตนาดีเด้น จึงจะนับว่าเป็นคนมีศีล ดังความในปกรณ์วิเศสวิสุทธิมรรคว่า เจตนา ศีล แปลว่า เจตนา เป็นศีล

วิรัติ

เจตนาดีเด้นจากการทำผิดศีล เรียกว่า วิรัติ มี ๓ อย่าง คือ

๑. สัมปตติวิรัติ เจตนาดีเด้นเมื่อแพชญกับเหตุที่จะทำให้ผิดศีล
๒. สมាមานวิรัติ เจตนาดีเด้นด้วยการ sama-mana ไม่ล่วงหน้า
๓. สมุจฉาวิรัติ เจตนาดีเด้นเด็ดขาดของพระอริยะทั้งหลาย

ถ้าคนในสังคมจะยึดหลักศีล ๕ เป็นกรอบหรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ก็ตี ปัญหาการล่วงละเมิดในชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นก็ตี ปัญหาการไม่เคารพกฎหมายของบ้านเมืองก็ตี ปัญหาการไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ก็ตี ก็จะหมดไปจากบ้านเมือง สังคมไทยก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีปกติสุข ไม่จำเป็นต้องให้ทุกคน คิด พูด ทำ เมื่อนักน แต่ขอให้ทุกคนยอมรับในความแตกต่างเหล่านั้น แล้วทำร ตนอยู่ในศีล ๕ ก็พอแล้วที่จะช่วยสังคมประเทศชาติให้มีความสงบสุข

คีล ๕ เป็นหลักประกันที่ดีของสังคม

คีล ๕ เป็นหลักประกันให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยและมีความสุข ปัจจุบัน มีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่รู้สึกเป็นห่วงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง จึง แสวงหาหลักประกันจากที่ต่างๆ แต่ก็ไม่สามารถจะคำประกันได้ทุกเรื่อง ในทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักประกันขึ้นเพื่อรักษาชีวิตที่สำคัญไว้ ๕ ประการ ซึ่งเป็นหลักประกันที่ มั่นคงและครอบคลุมความปลอดภัยได้ทุกเรื่อง ประกอบด้วย

๑. หลักประกันชีวิต ด้วยการรักษาศีลข้อที่ ๑ คือ เว้นจากการฆ่า การประทุษร้าย การเบี้ยดเบียน การทรมานคนและสัตว์ต่างๆ ทุกชนิด

๒. หลักประกันทรัพย์สิน ด้วยการรักษาศีลข้อที่ ๒ คือเว้นจากการลักขโมย การ เบี้ดบัง การซ่อนซิบ การหลอกหลวงเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

๓. หลักประกันครอบครัว ด้วยการรักษาศีลข้อที่ ๓ คือเว้นจากการล่วงละเมิด ประเวณี หรือการล่วงละเมิดทางเพศอันจะทำให้ครอบครัวแตกแยกและล่มสลาย

๔. หลักประกันความเชื่อถือ ด้วยการรักษาศีลข้อที่ ๔ คือเว้นจากการพูดเท็จ การ พูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ การพูดเพ้อเจ้อไร้ประโยชน์ อันเป็นเหตุทำให้ผู้พูดหมัด คุณค่าไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ

๕. หลักประกันสุขภาพ ด้วยการรักษาศีลข้อที่ ๕ คือเว้นจากการเสพสิ่งเสพติด และของมีน้ำมายกชนิด เพราะจะทำให้ผู้ดื่มน้ำมีสุขภาพทรุดโทรม ทำลายสติปัญญาในการ ควบคุมตนเองกล้ายเป็นคนขาดสติ และเสียสติได้ในที่สุด

หลักศีล ๕ จึงถือเป็นหลักประกันที่ดีที่สุดของสังคมมนุษย์ ผู้ที่จะรักษาศีล ๕ ได้ดี จะต้องรักษาธรรม ๕ ข้อ เรียกว่า เบญจธรรม ควบคู่กันไป หลักศีล ๕ และธรรม ๕ เรียกว่า “เบญจศีล เบญจธรรม” หลักศีล ๕ ถือเป็นระเบียบวินัยที่สำคัญ มนุษย์ทุกคน จะต้องประพฤติปฏิบัติร่วมกัน หากมีคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งละเลยไม่ปฏิบัติ จะทำให้สังคมส่วนใหญ่เดือดร้อน

การรักษาเบญจศีลเบญจธรรมเป็นหน้าที่ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถมากกว่าสัตว์อื่น เพราะมนุษย์มีการศึกษา เพราะฉะนั้น เรื่องที่มนุษย์จะต้อง ศึกษาเป็นอันดับแรก คือ เรื่องระเบียบวินัย เนื่องจากมนุษย์ถูกกำหนดให้เกิดมาอยู่ร่วม กันเป็นหมู่เป็นกลุ่มที่เรียกว่าสังคม ระเบียบวินัยหรือกฎติกาของสังคมจึงเป็นเรื่องจำเป็น อย่างยิ่งที่มนุษย์ทุกคนจะต้องเรียนรู้และนำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อความสงบสุข ในส่วนปัจเจกบุคคลและสังคมที่อยู่ร่วมกัน ระเบียบวินัยที่มนุษย์นำมาใช้มีแหล่งที่มา ๒ ทางคือ ทางหนึ่งมาจากมนุษย์ที่เป็นสมาชิกของสังคมที่มีความเห็นพ้องต้องกัน เช่น

รัชธรรมนูญ บทบัญญัติ กฎ ระเบียบ กติกา เป็นต้น อีกทางหนึ่งมาจากหลักทางศาสนาซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะระเบียบวินัยทางศาสนาเท่านั้น แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงเรื่องระเบียบวินัยจะขอกล่าวถึงเรื่องประโยชน์ของการมีระเบียบวินัยก่อน การอยู่ร่วมกันของคนหมู่มาก ถ้าจะให้เกิดความสุขจะต้องอาศัยระเบียบวินัยทั้งทางโลกและทางธรรมเป็นเครื่องควบคุมความเป็นอยู่ ชาวบ้านที่อยู่ทางโลกก็ต้องรักษาและเบียบวินัยทางธรรมด้วย ส่วนพระสงฆ์สามเณรที่อยู่ทางธรรมก็จะต้องรักษาและเบียบวินัยทางโลกด้วย ถ้าละทิ้งทางไดทางหนึ่งจะเป็นผลเสียอย่างมาก ถ้าใครทิ้งทิ้งสองทางก็เหมือนหลับตาเดินอยู่ในป่ามีแต่ภัยอันตรายรอบด้าน พระพุทธองค์จึงตรัสว่า “โน เจ อสุส สถา พุทธิ วินโย วา สุสิกุจิโต วเน อนุธมห์เสว จเรยย พหุโก ชโน” แปลว่า พฤติกรรมของคนหมู่มากที่ไม่มีความรู้รักษาตัวหรือไม่มีระเบียบวินัย จะเป็นเหมือนกระปือบอดที่เที่ยวไปในป่าดง

ระเบียบวินัยทางโลก หมายถึง ระเบียบวินัยสำหรับควบคุมสังคมหนึ่งๆ ซึ่งเป็นข้อบังคับของสังคม ซึ่งเรียกว่ากันหลายอย่างเป็นต้นว่า รัชธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติ กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน ธรรมเนียม คำสั่ง กติกา และอีกหลายๆ ลักษณะ เช่น แหล่งที่มาของระเบียบวินัยทั้งสิ้น ส่วนระเบียบวินัยทางธรรมหรือทางศาสนาเรียกว่าศีล อันได้แก่ศีล ๕ ศีล ๘ หรือศีลของพระภิกษุสามเณร

นักประชัญญาทุกชาติทุกภาษาต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า ระเบียบวินัยเป็นข้อแตกต่างที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์ทั่วๆ ไป มนุษย์มีจาริตระเพนล์สำหรับเป็นเครื่องดำเนินชีวิตของตน มีศาสนาเป็นเครื่องคุ้มครองใจ มีปัญญาสามารถตัดสินใจ ความรู้สึกอันดึงดรามสร้างขึ้นเป็นศิลปกรรม เพื่อความสดชื่นบันเทิงใจ และมีภาษาเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้ต่างๆ เหล่านี้เป็นเครื่องแตกต่างที่มนุษย์มีมากกว่าสัตว์ทั่วๆ ไป

การเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของสังคมที่อยู่กันด้วยความสงบนั้นต้องมีระเบียบวินัยเป็นเครื่องควบคุม เช่น จะค้าขาย จะแต่งงาน จะหย่าร้าง จะไปทางบก ทางอากาศ ต้องมีระเบียบวินัยควบคุมไว้ทั้งสิ้น แม้ว่าที่ยกต่อยกันก็ต้องมีระเบียบวินัย คือ กติกา หรือแม้แต่จะบรรยายผ่านกันก็ต้องมีระเบียบวินัย เรียกว่า ยุทธวินัย นี่แสดงให้เห็นแล้วว่า ระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่ทั่วโลกยอมรับ แม้แต่จะเลือกบุคคลมาเป็นผู้นำก็จะต้องดูว่าผู้นั้นมีระเบียบวินัยหรือเคารพระเบียบวินัยหรือไม่ การเลือกคนที่ไม่มีระเบียบวินัย ไม่รู้จักระเบียบวินัย มาเป็นผู้บริหารบ้านเมืองหรือมาเป็นผู้บัญญัติจะเป็นการกระทำที่ผิดอย่างช่วยไม่ได้ เมื่อเลือกเอาไปใช้ก็จะไม่ประสบผล

ในทางธรรมก็เหมือนกัน ทุกๆ ศาสนายอมจะมีข้อบัญญัติไว้สำหรับศาสนาในศาสนานั้นๆ ในทางพระพุทธศาสนาได้บัญญัติระเบียบวินัยสำหรับพุทธศาสนาเช่นไว้

อย่างครบถ้วน โดยแยกเป็นสองส่วน คือ ส่วนอาคาริยวินัย เป็นระเบียบวินัยของชาวบ้าน และส่วนอนาคติยวินัยเป็นระเบียบวินัยของชาววัดมีพระภิกขุสามเณรเป็นต้น ครอบคลุมในส่วนไหนก็รักษาและเบียบวินัยในส่วนนั้น จะเบียบวินัยของชาวบ้านท่านเรียกว่าศีล อันได้แก่ ศีล ๕ หรือศีล ๘ แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะศีล ๕ เพราะเป็นศีลขั้นพื้นฐานที่สังคมมนุษย์ จะต้องมีร่วมกัน มิฉะนั้นจะอยู่ร่วมกันไม่ได้ ส่วนระเบียบวินัยของชาววัดจะละเอียดมากกว่าในที่นี้

การรักษาศีลเป็นการปรับพื้นฐานของคน

การรักษาศีลเป็นการปรับพื้นฐานของคนให้เป็นคนดี หมายความว่าสร้างความดี ความเจริญแก่ต้นเองและสังคมส่วนรวม พื้นฐานจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ การจะทำสิ่งใดก็ตามต้องพิจารณาถึงพื้นฐานของสิ่งนั้นก่อน ถ้าพื้นฐานดีก็จะทำให้สิ่งที่ทำนั้นมั่นคงแข็งแรงและสวยงาม เช่นการวาดรูปจะต้องลงสีพื้นให้เหมาะสมกับรูปที่จะวาด รูปจึงจะสวยงาม การเขียนหนังสือต้องใช้พื้นกระดาษที่สะอาดเรียบร้อยจึงจะเขียนได้ดี การสร้างถนนหนทาง ต้องปรับพื้นให้ดีเสียก่อนจึงจะไม่ชำรุดง่าย การสร้างอาคารต้องลงฐานรากให้มั่นคงแข็งแรงจึงจะทำให้อาคารมั่นคง

คนเราเกิดมีลักษณะเช่นนั้นเมื่อนحن ถ้ามีพื้นฐานคือศีลดีแล้ว ก็สามารถพัฒนาชีวิตให้ดีงามได้ เช่น ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พ่อค้าประชาชน ชาวนา ชาวสวน ถ้ามีพื้นฐานคือศีลดีแล้วก็จะมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานนั้นๆ ในทางตรงกันข้าม คนที่มีพื้นฐานเสียคือเป็นผู้ไม่มีศีล จะทำอะไรก็ไม่เข้าไม่เจริญอกงาม การดูพื้นฐานเสียของคนนั้น ให้พิจารณาดูพุทธิกรรมที่เมตติ ๕ ประการ คือ เป็นคนโหดร้าย มีอิไว ใจเร็ว ขี้ปด และหมดสติ

วัตถุประสงค์ของการรักษาศีล

การรักษาศีลมีวัตถุประสงค์สำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. เพื่อเป็นการป้องกันชีวิตของเราในพิธีกรรมที่ปัจจุบันไม่ต้องพบกับความทุกข์ ความเดือดร้อน และความเสื่อมเสียอันเนื่องมาจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
๒. เพื่อให้เกิดความสุข ความดีงาม ในการดำเนินชีวิต
๓. เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยแก่ต้นเอง ครอบครัว และสังคม
๔. เพื่อเป็นการป้องกันชีวิตของเราในพิธีกรรมต่อไป ไม่ต้องพบกับความทุกข์ ความเดือดร้อน และความเสื่อมเสียอันเนื่องมาจากการเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

๔. เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรมที่สูงขึ้นไป ได้แก่ สมาริ และปัญญา อันจะทำให้บรรลุ มรรค ผล นิพพานได้

วัตถุประสงค์ข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓ เป็นวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติสุข ไม่ต้องประสบกับความทุกข์ ความเดือดร้อน หรือความเสื่อมเสียในพพชาติ ปัจจุบัน เพราะผู้ที่ไม่รักษาศีล มักเบียดเบียน หรือทำความเดือดร้อนให้กับตนเอง หรือผู้อื่น ย่อมได้รับความเดือดร้อนที่เป็นผลมาจากการกระทำนั้น ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในทุติยสังคมวัตถุสูตรว่า

“ผู้ด้วยย่อ้มได้รับการฝ่าตอบ ผู้ชนะย่อ้มได้รับการชนะตอบ ผู้ด้วยย่อ้มได้รับการด่าตอบ และผู้ซึ้งเคียงด้วยอ้มได้รับความซึ้งเคียงดตอบฉะนั้น เพราะความหมุนกลับแห่งกรรม ผู้แย่งชิงนั้น ย่อมถูกเขาแย่งชิง”

หากแต่ละคนในสังคมรักษาศีล ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ครอบครัวหรือสังคมนั้นย่อมมีความสงบสุขเรียบร้อย ไม่เกิดความวุ่นวาย การรักษาศีลจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของตัวตนเองและสังคมอย่างนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๔ เป็นวัตถุประสงค์สำหรับป้องกันความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นในพพชาติเบื้องหน้า เพราะการไม่รักษาศีล ย่อมเป็นเหตุให้ไปสู่อบายภูมิ และหากเกิดมาเป็นมนุษย์อีกรังส์ ก็จะมีอายุสั้น เป็นผู้ที่ไม่สมประกอบ ร่างกายพิกลพิการ เจ็บไข้ได้ป่วยอยู่เป็นประจำ สิ่งเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งความทุกข์ทั้งสิ้น การรักษาศีลจึงเป็นไปเพื่อป้องกันความทุกข์ในพพชาติเบื้องหน้าอย่างนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๕ การรักษาศีล เป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรม คือสมาริ และปัญญา โดยสมาริจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยศีลที่บริสุทธิ์เป็นพื้นฐาน หากไม่มีศีล สมาริก็เกิดไม่ได้ เพราะศีลเป็นเครื่องช่วยควบคุมกายกับวาจา ในขณะที่สมาริเป็นเครื่องช่วยควบคุมใจ ดังนั้น เมื่อกายกับวาจามิ่งสงบ ใจก็ยากที่จะสงบได้ เมื่อใจไม่สงบแล้ว สมาริก็ยากที่จะเกิด และเมื่อสมาริไม่เกิด ปัญญาการรู้แจ้งในเรื่องความจริงของชีวิตก็ย่อมไม่เกิดขึ้นไปด้วย เมื่อไม่มีปัญญาก็ไม่สามารถกำจัดกิเลสอาสวะเพื่อบรรลุมรรคผลนิพพานได้ เมื่อไม่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ต้องประสบกับความทุกข์ ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏจักรอยู่ร่ำไป แต่เมื่อรักษาศีลได้เป็นอย่างดี สมาริก็มีโอกาสเกิดขึ้นได้ และเมื่อสมาริก็เกิด ปัญญา ก็เกิดตามมา เมื่อปัญญาเกิด ก็สามารถจะกำจัดกิเลสอาสวะ และบรรลุมรรคผลนิพพานได้ ดังนั้น การรักษาศีลจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างยิ่ง คือพระนิพพาน

ผลของการรักษาศีล

การรักษาศีล ก่อให้เกิดผลดีใน ๓ ระดับ คือ

๑. ผลกระทบส่วนตัว การรักษาศีลเป็นการป้องกันตัวเองไม่ให้เสื่อมเสียทั้งทางโลก ทางธรรม คือเป็นผู้ไม่มีเวรภัยกับใครๆ มีฐานะมั่นคง มีความอบอุ่นในครอบครัว เป็นคนน่าเชื่อถือ เป็นคนไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ เป็นที่รักของคนทั่วไป และสามารถพัฒนาคุณธรรมต่างๆ ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

๒. ผลกระทบสังคม ทำให้สังคมมีความสงบปร่มเย็น มั่นคงปลอดภัย มีความรักความสามัคคี สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๓. ผลกระทบประเทศชาติ ทำให้ประเทศไทยมีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นที่เชื่อถือของนานาอารยประเทศ

การสามารถศีล

การสามารถศีล เรียกว่า “๔ ไป” การรับศีล ก็เพื่อปฏิญาณตนต่อหน้าพระผู้ให้ศีลและต่อตนเองว่า จะไม่ล่วงละเมิดข้อห้ามนั้นๆ จะรักษาปกติของตนไว้ เป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นเป็นเบื้องต้น เพราะผู้มีความประพฤติดี ย่อมสามารถพัฒนาจิตใจให้บรรลุคุณธรรมขั้นสูงขึ้นไปได้ด้วย

อนึ่ง พึงทำการทำบุญทั่วๆ ไป เช่น การให้ทาน เป็นต้น จะมีการสามารถศีลก่อนทุกครั้ง เพื่อรักษากายและวาจาให้ปกติเรียบร้อยสมบูรณ์ โดยเวลา_rับศีลก็เต็มใจรับ รับด้วยความตั้งใจ เวลา_rักษาศีลก็ตั้งใจและเต็มใจรักษา ประกอบศีลของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ ไม่ให้ศีลขาดหรือด่างพร้อยด้วยประการใดๆ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นฐานรองรับคุณความดีอื่นๆ ต่อไป

อานิสงส์ของการสามารถศีลก่อนให้ทาน

พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนแนวทางแห่งการทำบุญให้ทานที่ทำให้ผู้กระทำได้รับอานิสงส์มาก สรุปใจความได้ว่า “การให้ทานควรเลือกให้ เลือกทั้งผู้ให้ สิ่งที่ให้ และผู้รับทานที่เลือกให้พระองค์ทรงสรรเสริญว่ามีผลมากมีอานิสงส์มาก เมื่อนานาชาตเลือกพันธุ์ข้าวดีแล้วหัว่นลงในนาดี ย่อมได้รับผลมาก ฉะนั้น เมื่อผู้ให้เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ ผู้รับก็เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ ทานของผู้นั้นย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก เพราะมีศีลบริสุทธิ์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย เมื่อผู้ให้หรือผู้รับมีศีลบริสุทธิ์ฝ่ายเดียว ทานนั้นย่อมมีผลมีอานิสงส์ลดน้อย

ตามไปด้วย เพราะมีศีลบริสุทธิ์เพียงฝ่ายเดียว เมื่อผู้ให้มีศีลไม่บริสุทธิ์ ผู้รับก็มีศีลไม่บริสุทธิ์ ท่านนั้นยังมีผลมีอานิสงส์น้อยลงไปอีก เพราะทั้งสองฝ่ายมีศีลไม่บริสุทธิ์” ดังนี้

วิธีสมາทานและรักษาศีล

การสมາทานและรักษาศีล โดยปกติคนทั่วไปเข้าใจว่าต้องไปสมາทานกับพระภิกขุ เท่านั้นจึงจะเป็นการสมາทานศีลที่ถูกต้อง ความจริงแล้วการสมາทานและรักษาศีลหรือ ทำตนให้มีศีลนั้น มีหลายวิธีด้วยกัน มีทั้งวิธีที่สมາทานกับพระภิกขุ และสมາทานด้วยตนเอง

การรักษาศีล มี ๓ วิธี คือ การรักษาศีลด้วยการสมາทานศีลไว้ล่วงหน้า เรียกว่า สมາทานวิรัติ การรักษาศีลด้วยการไม่กระทำผิดเมื่อประสบกับเหตุปัจจัยซึ่งเกิดขึ้น เฉพาะหน้า เหตุปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ผิดศีล เรียกว่า สัมปตติวิรัติ และการรักษาศีลด้วย การงดเว้นไม่กระทำผิดอย่างเด็ดขาดของพระอรหันต์ เรียกว่า สมุจฉ่าวิรัติ

วิธีสมາทานศีล ๕

เมื่อต้องการสมາทานศีล ๕ จากพระภิกขุ พึงกล่าวคำอราธนา ก่อน ดังนี้

มය gnute wi sū wi sū rukhñatthāy, tisrenen sñ, pñuñ sīlāni yajam,
thūtiyñpi mÿ gnute wi sū wi sū rukhñatthāy, tisrenen sñ, pñuñ sīlāni yajam,
tatiyñpi mÿ gnute wi sū wi sū rukhñatthāy, tisrenen sñ, pñuñ sīlāni yajam ..
(ถ้าสมາทานคนเดียว เปลี่ยนคำว่า มÿ เป็น อหঁ และเปลี่ยนคำว่า ยาจาม เป็น ยะจาม)
ต่อไปพึงว่าตามพระภิกขุไปตามลำดับ โดยเปล่งเสียงให้ชัดเจน ดังนี้

โนມ ตสส ภาควโตร อะหโตร สมมาสมพุทธຮສສ

โนມ ตสส ภาควโตร อะหโตร สมมาสมพุทธຮສສ

โนມ ตสส ภาควโตร อะหโตร สมมาสมพุทธຮສສ

พุทธิ สรณ คุณามิ

ธรรม สรณ คุณามิ

สุข สรณ คุณามิ

ทุติยมุปิ พุทธิ สรณ คุณามิ

ทุติยมุปิ ธรรม สรณ คุณามิ

ทุติยมุปิ สุข สรณ คุณามิ

ตติยมุปิ พุทธิ สรณ คุณามิ

ตติยมุปิ ธรรม สรณ คุณามิ

ตติยมุปิ สุข สรณ คุณามิ

เมื่อพระภิกขุสรุปไตรสรณคมน์ว่า “ติสรณคมน์ นิภูมิ” ผู้สมานพึงรับว่า “อาม ภนเต”
 ปานาติปตา เวรมณี สิกุขปท สามาทิยามิ
 อทินนาทานา เวรมณี สิกุขปท สามาทิยามิ
 กาเมสุมจฉาจารา เวรมณี สิกุขปท สามาทิยามิ
 มุสาวาทา เวรมณี สิกุขปท สามาทิยามิ
 สุราเมรยมชชปมาทภูฐานา เวรมณี สิกุขปท สามาทิยามิ
 ต่อจากนี้ไป พระภิกขุจะว่าสรุปศีลว่า
 อามานิ ปลุจ สิกุขปทานิ
 สีเลน สุคตี ยนุติ สีเลน โภคสมุปทา
 สีเลน นิพพุตตี ยนุติ ตสุมา สีล วิโสธายฯ
 การสมานพานศีลแบบเดิม หลังจากพระภิกขุสรุปอาโนนิสงส์ของศีลจบแล้ว ผู้
 สมานพานพึงกล่าวคำว่า “สาธุ” และกล่าวปฎิญาณว่า “อามานิ ปลุจ สิกุขปทานิ
 สามาทิยามิ” ๓ หน เป็นการปฎิญาณตนว่าจะสมานรักษาศีล ๕ นี้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ต่อ
 ไป เมื่อจบแล้วพึงกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง เป็นเสร็จวิธีการสมานศีล ๕

การรักษาศีล ๕ กับการถึงพระรัตนตรัย

บุคคลที่จะสมานรักษาศีล ๕ นั้น เปื้องตันต้ออยมรับนับถือพระรัตนตรัยคือ
 พระพุทธ พระธรรม และพระสัทช เป็นสรรณะที่พึงที่ระลึก พระรัตนตรัยมีความสำคัญ
 อย่างยิ่งสำหรับพุทธศาสนาในกิจกรรม เพราะเป็นเสมือนหนึ่งประตูเข้าสู่พระพุทธศาสนา ผู้ที่จะ
 เข้ามาสู่พระพุทธศาสนา จะเป็นมุชย์หรือเทวดาก็ตาม ต้องเข้ามาทางพระรัตนตรัยทั้งสิ้น
 คือจะต้องมีเครื่องราเลื่อมใส เครื่องพนับถือบุชาพระรัตนตรัย ด้วยการกล่าวถึงพระรัตนตรัย
 ว่าเป็นที่พึงว่า

พุทธ อัล สารณ คุจฉามิ	ข้าพเจ้าขอถึงชีงพระพุทธเจ้าว่าเป็นที่พึง
ธรรม อัล สารณ คุจฉามิ	ข้าพเจ้าขอถึงชีงพระธรรมว่าเป็นที่พึง
สุข อัล สารณ คุจฉามิ	ข้าพเจ้าขอถึงชีงพระสัทชว่าเป็นที่พึง
ทุติยมุปิ พุทธ อัล สารณ คุจฉามิ	ข้าพเจ้าขอถึงชีงพระพุทธเจ้าว่าเป็นที่พึง แม้ในครั้งที่สอง
ทุติยมุปิ ธรรม อัล สารณ คุจฉามิ	ข้าพเจ้าขอถึงชีงพระธรรมว่าเป็นที่พึง แม้ในครั้งที่สอง

ทุติยมุปิ สุข สรณ คุณามิ	ข้าพเจ้าขอถึงชีพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่ง แม้ในครั้งที่สอง
ตติยมุปิ พุทธ สรณ คุณามิ	ข้าพเจ้าขอถึงชีพระพุทธเจ้าว่าเป็นที่พึ่ง แม้ในครั้งที่สาม
ตติยมุปิ ธรรม สรณ คุณามิ	ข้าพเจ้าขอถึงชีพระธรรมว่าเป็นที่พึ่ง แม้ในครั้งที่สาม
ตติยมุปิ สุข สรณ คุณามิ	ข้าพเจ้าขอถึงชีพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่ง แม้ในครั้งที่สาม

พระรัตนตรัย

พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้
พระพุทธ หมายถึง พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงตรัสรู้ซึ่งตอบได้โดย
พระองค์เอง ทรงบริสุทธิ์สิ้นเชิง ทรงมีพระกรุณา ทรงสั่งสอนประชุมชนให้ประพฤติชอบ
ด้วยกาย วาจา ใจ

พระธรรม หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นสัจธรรมอันประเสริฐ ย่อม
รักษาผู้ปฏิบัติตามไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี สามารถนำผู้ปฏิบัติไป
ให้พ้นทุกข์ประสบสันติสุขได้จริง

พระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ตาม
หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นศาสนายາททำหน้าที่เผยแพร่และสืบท่อง
พระพุทธศาสนาตราบเท่าทุกวันนี้

คุณของพระรัตนตรัย

พุทธคุณ หมายถึง คุณของพระพุทธเจ้า มี ๙ ประการ คือ

๑. อรหัม เป็นผู้ห่างไกลจากกิเลส
๒. สมมาสมพุทธิโร เป็นผู้ตรัสรู้ซึ่งตอบได้โดยพระองค์เอง
๓. วิชาจารณสมบูรณ์ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจารณะ
๔. สุคโต เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี
๕. โภกิฐ เป็นผู้รู้โภกอย่างแจ่มแจ้ง
๖. อนุตติโร ปริสಥมสารถ เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใคร

ยิ่งกว่า

๗. สตุตา เทวมนุสสาน เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
๘. พุทธะ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เปิกบานด้วยธรรม
๙. ภาقا เป็นผู้มีความจำเริญจำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์

ธรรมคุณ หมายถึง คุณของพระธรรม มี ๖ ประการ คือ

๑. สุวากขาโต ภาคตา รumo พระธรรมเป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว
๒. สนธิกุลิโก เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง
๓. อกาลิโก เป็นสิ่งที่ปฏิบัตได้และให้ผลได้ไม่จำกัดกาล
๔. เอหิปสุลิโก เป็นสิ่งที่ควรกล่าวกงผู้อื่นว่าทำ่นจงมาตรฐาน
๕. โอปนิยโก เป็นสิ่งที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตน
๖. ปจจตติ เวทิพุโพ วิญญาณ เป็นสิ่งที่ผู้รู้นำไปใช้พำนัณ

สังฆคุณ หมายถึง คุณของพระสงฆ์ มี ๙ ประการ คือ

๑. สุปฏิปนโน เป็นผู้ปฏิบัตดี
๒. อุชุปฏิปนโน เป็นผู้ปฏิบัติตรง
๓. ภายปฏิปนโน เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อรักธรรมเป็นเครื่องของจากทุกข์
๔. สามีจิปฏิปนโน เป็นผู้ปฏิบัติสมควร
๕. อาหุเนยโโย เป็นผู้ควรแก่สิ่งของที่เขานำมาบูชา
๖. ป่าหุเนยโโย เป็นผู้ควรแก่สิ่งของที่เข้าจัดไว้ต้อนรับ
๗. ทกุณียโโย เป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน
๘. อะบุชลีกรณโโย เป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปควรทำอัญชลี
๙. อนุตตร ปุณณกุเขตติ โลกสส เป็นเนื้อนาบุญของโลกไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

การถึงพระรัตนตรัย

การถึงพระรัตนตรัย หมายถึง การยอมรับนับถือพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึงที่ระลึก อีกนัยหนึ่ง หมายถึง การกำจัดกิเลสที่เกิดขึ้นในจิตใจออกไป ด้วยความศรัทธาเลื่อมใส และเคารพนักแห恩ในพระรัตนตรัย การถึงพระรัตนตรัยนี้เรียกว่า ไตรสรณคณ์ มีคำกล่าวการยอมรับนับถือพระรัตนตรัยดังนี้

พุทธ ๓ สารณ ๓ คุณามิ ข้าพเจ้า ถึงพระพุทธเจ้า ว่าเป็นสารณะ
 ธรรม ๓ สารณ ๓ คุณามิ ข้าพเจ้า ถึงพระธรรม ว่าเป็นสารณะ
 สุข ๓ สารณ ๓ คุณามิ ข้าพเจ้า ถึงพระสงฆ์ ว่าเป็นสารณะ
 สารณะ แปลว่า ที่พึงที่ระลึก มีความหมาย ๔ นัย ดังนี้

๑. สรณะ หมายถึง “เป็นเครื่องเบียดเบียน กำจัด นำออก ยำยี” ซึ่งโไทย คือ กัย ความสะดุง ความทุกข์ ทุคติ และกิเลส เมื่อมีพระรัตนตรัยสถิตอยู่ในเจแล้ว ความกลัว ความสะดุง ความตรมใจ ความไม่สบายใจ ทุคติ และกิเลสก็หมดไป

๒. สรณะ หมายถึง “เป็นที่อาศัยไป” ปกติจะของมนุษย์นั้นมีสิ่งที่เกิดกับใจอาศัยอยู่ได้เพียงอย่างเดียว ถ้ากิเลสมีอยู่ในใจ พระรัตนตรัยก็ไม่มีอยู่ ถ้าพระรัตนตรัยอยู่ในใจ กิเลสก็ไม่มีอยู่ เพราะพระรัตนตรัยกับกิเลสหรือความชั่วนั้นจะไม่อยู่ร่วมกัน เมื่อมีความสว่างก็ไม่มีความมืด มีความมีดก็ไม่มีความสว่าง ผู้ที่มีพระรัตนตรัยสถิตอยู่ในใจ จะไปไหน ก็มีพระรัตนตรัยไปด้วย พระรัตนตรัยจึงได้ชื่อว่า “เป็นที่อาศัยไป”

๓. สรณะ หมายถึง “เป็นที่ระลึก” เมื่อใจมีพระรัตนตรัยแล้ว ใจก็นึกถึงพระรัตนตรัย ในขณะเดียวกันก็จะนึกถึงพระรัตนตรัย ปิติปramaṇaḥ เกิดขึ้น ความกลัว ความสะดุง ทุกข์ ทุคติ กิเลส ก็จะหายไป พระรัตนตรัย จึงได้ชื่อว่า “เป็นที่ระลึก”

๔. สรณะ หมายถึง “เป็นที่พึงและกำจัดภัยได้จริง” เมื่อรัลิกถึงพระรัตนตรัย ได้อย่างนี้ ทุกข์ภัยต่างๆ ก็จะหมดไป พระรัตนตรัย จึงได้ชื่อว่า “เป็นที่พึงและกำจัดภัยได้จริง”

เบณจศีล

เบณจศีลนี้ ปรากฏในคัมภีร์อปทาน และพุทธวงศ์ ในพระไตรปิฎก เรียกว่า สิกขابท หมายถึงข้อปฏิบัติในการฝึกตน เมื่อบุคคลปฏิบัติตามสิกขابบทดังกล่าวจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล ต่อมานิยมเรียกเพิ่มขึ้น ชื่อว่า นิจศีล คือศีลที่คุณหัสสติควรรักษาเป็นประจำ หรือชื่อว่า มนุษยธรรม คือธรรมของมนุษย์ หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ หมายถึงข้อปฏิบัติที่ทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ หรือข้อปฏิบัติที่เป็นเหตุทำให้เกิดมาเป็นมนุษย์ การศึกษาเรื่องเบณจศีลในชั้นนี้ มีความประสงค์ให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจเนื้อหาสาระของเบณจศีลอันเป็นศีลธรรมดีที่สุด ในการดำเนินชีวิตของบุคคล ทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางที่ถูกต้องในการรักษาศีลตามหลักคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา จึงให้ศึกษาในหัวข้อที่สำคัญ ๖ ประการ ดังนี้

๑. ความมุ่งหมาย
๒. เหตุผลของการรักษา
๓. ข้อห้าม
๔. หลักนิจฉัย
๕. โภชของการล่วงละเมิด
๖. อาโนสังส์ของการรักษา

ເບຜູຈຄືລຫຼອຄືລ ៥

១. ປານາດີປາຕາ ເວຮມນີ ເຈຕະນາງດເວັນຈາກກາຮ່າສັຕ້ວ
២. ອທິນຸ້າທານາ ເວຮມນີ ເຈຕະນາງດເວັນຈາກກາລັກທຣັພຍ
៣. ກາເມສຸມືຈຸຈາຈາຣາ ເວຮມນີ ເຈຕະນາງດເວັນຈາກກາຮປະພຸດີໃນການ
៤. ມຸສາວາຫາ ເວຮມນີ ເຈຕະນາງດເວັນຈາກກາຮພຸດເທົ່ງ
៥. ສຸຮາເມຮຍມຸ່ນປາທກູຈານາ ເວຮມນີ ເຈຕະນາງດເວັນຈາກກາຮດື່ມນໍ້າເມາຄື່ອສຸຮາ
ແລະເມຮຍ ອັນເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມປະປາທ

ເບີນຈົ່ລ ສຶກຂາບທີ ۱
ປານາຕິປາຕາ ເວຣມນີ
ເຈຕະນາດເວັນຈາກກາຮ່າສັຕໍຣີ

១. ຄວາມມຸ່ງໝາຍ

ພຣະພູທຣອງຄ້ອງທຣງບັນຫຼຸດສື່ລືຂັ້ນນີ້ໄວ້ ເພື່ອມຸ່ງໃຫ້ມຸ່ນຸ່ມຍໍອບຮມຈິຕຂອງຕົນໃຫ້ຄລາຍ
ຄວາມເຫັ່ນໂທດ ມີເມີຕາກຮຸນາຕ່ອກນັນແລະເພື່ອແຜ່ແກ່ສັຕໍຣີທັ້ງປະງ

២. ເຫດຜລຂອງກາຮັກຊາ

ຈິວິຕເປັນສົມບັດຈິນເດີຍວ່າສັຕໍຣີມີຢູ່ ແລະເປັນສິ່ງທີ່ມຸ່ນຸ່ມຍໍແລະສັຕໍຣີທຸກຮູບທຸກນາມ
ຫວັງແໜ່ນທີ່ສຸດ ດັ່ງນັ້ນ ກາຮຣະທຳພິດຕ່ອສັຕໍຣີ ໂນມີສິ່ງໃດຮ້າຍແຮງຍິ່ງກ່າວກາຮທໍາລາຍຈິວິຕຂອງເຫຼາ
ພຣະເທົ່າກັບເປັນກາຮທໍາລາຍທຸກສິ່ງທຸກອ່າງທີ່ເຂົາມີຢູ່ ກາຮໄມ່ຈ່າສັຕໍຣີຕັດຈິວິຕ ເທົ່າກັບ
ເປັນກາຮໃຫ້ທຸກສິ່ງທຸກອ່າງ ທ່ານຈຶ່ງເຮັດສື່ລືຂັ້ນນີ້ວ່າ ມາຫານ ມາຍຄືກາຮໃຫ້ອັນຍິ່ງໃໝ່

ກາຮປະພຸດຕີເປັນຄົນໂທດຮ້າຍລ່ວງລະເມີດສື່ລືຂັ້ນນີ້ ຍ່ອມເປັນກາຮທໍາລາຍມຸ່ນຸ່ມຍໍຮຽມ
ໃນຕັ້ງເຮົາເອງ ແລະເປັນກາຮທໍາລາຍຄວາມສົງບສຸຂອງສັງຄມແລະປະເທດຕາຕີໄປໃນຂະນະເດືອກນັນ

៣. ຂ້ອ້າມ

ໃນສຶກຂາບທີ ۱ ຮ້າມກາຮ່າໂດຍຕຽນ ແຕ່ຜູ້ຮັກຊາສື່ລືພຶ້ງເວັນຈາກກາຮກະທຳອັນເປັນ
ບຣິວາຮຂອງກາຮ່າດ້ວຍ

ລັກໜະນະແທ່ງປານາຕິປາຕາ

៣.១ ກາຮ່າ

៣.២ ກາຮທໍາຮ້າຍຮ່າງກາຍ

៣.៣ ກາຮທຣກຣມ

ກາຮ່າທໍາໃຫ້ສື່ລືຂາດ ສ່ວນກາຮທໍາຮ້າຍຮ່າງກາຍແລະກາຮທຣກຣມທໍາໃຫ້ສື່ລືດ່າງພຣ້ອຍ

ກາຮ່າ

ກາຮ່າ ມາຍຄື ກາຮທໍາຈິວິຕສັຕໍຣີໃຫ້ກລ່ວງໄປ ໄດ້ແກ່ ກາຮທໍາໃຫ້ຕາຍ

ວັດຖຸ ຄື່ອ ຜູ້ຄູກ່າ ມີ ۲ ອຍ່າງ ຄື່ອ ມຸ່ນຸ່ມຍໍ ແລະສັຕໍຣີເດີຍຮ້າຈານ ໂດຍທີ່ສຸດມາຍຄື
ມຸ່ນຸ່ມຍໍແລະສັຕໍຣີເດີຍຮ້າຈານທັ້ງທີ່ຢູ່ໃນຄຣກົວແລະນອກຄຣກົວ

ເຈຕະນາຂອງຜູ້່ຈ່າ ມີ ۲ ອຍ່າງ ຄື່ອ ຈົງໃຈ່ຈ່າແລະໄມ່ຈົງໃຈ່ຈ່າ

ກາຮ່າສໍາເລົຈດ້ວຍຄວາມພຍາຍາມ ເຮັດກວ່າ ປໂຍຄ ມີ ۲ ອຍ່າງ ຄື່ອ ສ່າເວັງແລະໃໝ່ໃຫ້
ຜູ້ອື່ນ່າ ກາຮໃໝ່ໃຫ້ຜູ້ອື່ນ່າ ທັ້ງຜູ້ໃໝ່ແລະຜູ້ຄູກໃໝ່ ມີໂທ່ແລະຄວາມພິດຈຸນ່າ

การทำร้ายร่างกาย

การทำร้ายร่างกาย หมายถึง การทำร้ายผู้อื่น โดยการทำให้พิการ เสียโฉม หรือเจ็บลำบาก แต่ไม่ถึงกับเสียชีวิต มีลักษณะดังนี้

การทำให้พิการ คือ การทำให้เสียอวัยวะ เช่น ทำให้เสียนยนต์ตา เสียแขน เสียขา เป็นต้น

การทำให้เสียโฉม คือ การทำร้ายร่างกายให้เสียความสวยงาม แต่ไม่ถึงพิการ เช่น ใช้มีดกรีด หรือใช้มีดทุบตีให้เป็นแผลเป็น เป็นต้น

การทำให้เจ็บลำบาก คือ การทำร้ายร่างกายให้เจ็บปวด เกิดความทุกข์ทรมาน การทำร้ายร่างกายทั้งหมดนี้ เป็นอนุโลมปานาติ巴ต ถูกห้ามด้วยสิกขารบที่

การทรงธรรม

การทรงมนต์มุ่งเฉพาะการทำแก่สัตว์เดียร์จาน เพราะมนุษย์ไม่เป็นวัตถุอันตราย จะพึงทรงธรรมได้ การทรงธรรม คือการทำให้สัตว์ได้รับความลำบาก ประพฤติเหี้ยมโหดแก่สัตว์ โดยขาดความเมตตากรุณา มีลักษณะดังนี้

ใช้การ หมายถึง การใช้สัตว์ไม่มีความเมตตาปราณี ปล่อยให้อดอย่างชูบผอม ไม่ให้กิน ไม่ให้นอน ไม่ให้หยุดพักผ่อนตามกาล ขณะใช้งานก็เสี่ยนตีทำร้ายร่างกาย โดยไม่มีเมตตาจิต หรือใช้การเกินกำลังของสัตว์ เช่น ให้เข็นภาระหนักเกินกำลัง เป็นต้น

กักขัง หมายถึง การกักขังสัตว์ให้อดอย่าง อิดโรย หรือผู้รักไว้จนไม่สามารถจะผลัดเปลี่ยนอิริยาบถได้

นำไป หมายถึง การผูกมัดสัตว์แล้วนำไปโดยวิธีทรมาน เช่น ลาก หรือหัวเป็ด ไก่ สุกร เอาหัวลงและเอาเท้าขึ้น ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างยิ่ง

เล่นสนุก หมายถึง การทรมานสัตว์ด้วยความสนุกสนาน เช่น ใช้ประทัดผูกทางสุนัขแล้วจุดไฟ เพื่อให้สุนัขตกใจและวิงสุดชีวิต หรือการใช้ก้อนหินก้อนตินขว้างปาสัตว์ เพื่อความสนุกของตน

ผจญสัตว์ หมายถึง การนำสัตว์มาต่อสู้กัน ทำให้สัตว์เห็นด้วยและได้รับทุกข์ทรมาน เช่น ชนโค ชนกระบือ ชนแพะ ชนแกะ ตีไก่ กัดปลา กัดจิงหรีด เป็นต้น

๔. หลักวินิจฉัย

การล่วงละเมิดสิกขารบที่ ๑ ที่ทำให้ศีลขาด ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๔.๑ สัตว์มีชีวิต

๔.๒ รู้ว่าสัตว์มีชีวิต

๔.๓ จิตคิดจะฆ่า

๔.๔ พยายามฝ่า

๔.๕ สัตว์ตัวด้วยความพยายามนั้น

การฝ่าสัตว์นี้ ทางพระพุทธศาสนารวมถึง การฝ่าตัวเองด้วย การฝ่าตัวเองนั้น เป็น ปานาติบາต เนื่องจากมีองค์ประกอบของปานาติบາตครบถ้วน ๕ ข้อ เช่นเดียวกัน

๕. โภชของการล่วงละเมิด

อรรถกถาได้วางหลักวินจัยโภชของการฝ่าสัตว์ ว่าจะมีโภชมากหรือน้อยไว้ ๔ ประการ คือ

๕.๑ คุณ ฝ่าสัตว์มีคุณมากก็มีโภชมาก ฝ่าสัตว์มีคุณน้อยหรือไม่มีคุณ ก็มีโภชน้อย เช่น ฝ่าพระอรหันต์ มีโภชมากกว่าฝ่าปุถุชน ฝ่าสัตว์ช่วยงาน มีโภชมากกว่าฝ่าสัตว์ดูร้าย เป็นต้น

การฝ่าบิดามารดา การฝ่าพระอรหันต์ มีบาปหนัก เป็นอนันตริยกรรม ห้ามสรรค์ ห้ามนิพพาน

การฝ่าคนที่มีคุณ เช่น พระอริยบุคคลที่ต่ำกว่าพระอรหันต์ หรือกัลยาณชน ผู้รักษาศีลปฏิบัติธรรม หรือคนที่ประกอบคุณงามความดีต่อสังคม มีบาปมาก แต่น้อยกว่า การทำอนันตริยกรรม

การฝ่าคนที่ว่าไป ก็มีบาปเช่นเดียวกัน แต่น้อยกว่าการฝ่าคนที่มีคุณ

การฝ่าคนที่ไร้ศีลธรรมและเป็นภัยแก่คนอื่น ก็จัดว่าเป็นบาป แต่น้อยกว่าการฝ่าคนที่ว่าไป

กล่าวโดยสรุปแล้วการฝ่าคนล้วนเป็นบาปทั้งสิ้น

๕.๒ ขนาดกาย สำหรับสัตว์จำพวกเดียร์จ้านที่ไม่มีคุณเหมือนกัน ฝ่าสัตว์ใหญ่มีโภชมาก ฝ่าสัตว์เล็กมีโภชน้อย เพราะการฝ่าสัตว์ที่มีขนาดร่างกายใหญ่กว่าต้องใช้ความพยายามในการฝ่ามากกว่า

๕.๓ ความพยายาม มีความพยายามมากในการฝ่า ก็มีโภชมาก มีความพยายามน้อยก็มีโภชน้อย

ความพยายามในการฝ่า ความพยายามมากย่อมมีบาปมาก ความพยายามน้อย ย่อมมีบาปน้อย ความพยายามในการฝ่านั้นๆ เกิดความสูญเสียต่อชีวิตมากย่อมมีบาปมาก เช่น การฝ่าด้วยวิธีการที่ทรมาน คือทำให้ตายอย่างลำบาก หาดเสียว ให้เกิดความช้ำใจ ฝ่าด้วยวิธีพิสดาร หรือการฝ่าด้วยการใช้เทคโนโลยี ตัวอย่างการใช้ระเบิด อาวุธชีวะเคมี ถ้ามีความพยายามมาก ย่อมมีบาปมาก ถ้ามีความพยายามน้อย ก็มีบาปน้อย

๕.๔ กิเลสหรือเจตนา มีกิเลสหรือเจตนาแรงก็มีโทษมาก มีกิเลสหรือเจตนาอ่อนก็มีโทษน้อย เช่น ฆ่าด้วยโทสะ หรือจงใจเกลียดชัง มีโทษมากกว่าฆ่าเพื่อป้องกันตัวเป็นต้น

เจตนาในการฆ่าด้วยอำนาจ โลกะ โทสะ โมหะ หากมีเจตนาแรงกล้าย่อมมีบาปมาก หากเจตนาอ่อนย่อมมีบาปน้อย เช่น การฆ่าด้วยการเห็นแก่氨基สินจังรังวัล การฆ่าด้วยความอ้มมิต โหดเหี้ยม เคียดแคน พยาบาท การฆ่าด้วยความเป็นมิจฉาที การฆ่าโดยไม่มีเหตุผล หรือการฆ่าเพื่อความสนุกสนาน ย่อมมีบาปมากน้อยลดหลั่นกันไป ในกรณีที่ไม่มีเจตนาเกินไป ดังเรื่องพระจักขุบาลกระซึ่งมีจักขุบอดหั้งสองข้าง เดินลงรวมเหยียบแมลงเม่าตายเป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีเจตนาที่จะฆ่า พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ภิกขุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่าเจตนาเป็นเหตุให้ตาย ของพระขีณาสพทั้งหลายคือบุคคลผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว มีได้มี” การห้ามฆ่าสัตว์นี้ ทางพระพุทธศาสนาถ强调การห้ามฆ่าตัวเองด้วยการฆ่าตัวเองนั้นเป็นปามาติบาต เพราะมีองค์ประกอบของปามาติบาตครบถ้วน ๕ ข้อ เช่นเดียวกัน

ผู้ที่ล่วงละเมิดสิกขิบทที่ ๑ คือประพฤติปามาติบาต ย่อมได้รับกรรมวิบาก ๕ สถาน ได้แก่

๑. ย่อมเกิดในนรก
๒. ย่อมเกิดในกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน
๓. ย่อมเกิดในกำเนิดปรตวิสัย
๔. ย่อมเป็นผู้มีอวัยวะพิการ
๕. โหญาเบาที่สุด หากเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมเป็นผู้มีอายุสั้น

ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบญจคีลสิกขิบทที่ ๑

เรื่อง นายจุนทสูกริก

นายจุนทสูกริก อาศัยอยู่ในเมืองราชคฤห์ แคว้นมนคร ประกอบอาชีพฆ่าหมู เลี้ยงชีพ เขาเลี้ยงหมูไว้เป็นจำนวนมาก เมื่อหมูที่เลี้ยงไว้เติบโตแล้ว เขายังต้องการฆ่าหมูตัวใด ก็มัดหมูตัวนั้นให้แน่นนำไปสู่ที่ฆ่าแล้ว ทุบหมูทั้งที่ยังเป็นๆ ด้วยค้อน ๔ เหลี่ยม เพื่อให้เนื้อพองหนาขึ้น แล้วจึงปากสอดไม้มเข้าไปในระหว่างฟัน กรอกน้ำร้อนที่เดือด พล่านเข้าไปในปากด้วยท่อนไม้ น้ำร้อนนั้นเข้าไปเดือดพล่านในท้องหมู ขับไข้หมูออก มาทางทวารหนัก เมื่อท้องสะอาดดีแล้ว จึงราดน้ำร้อนบนหลังหมู น้ำร้อนนั้นลอกเอานัง ทำอกไป แล้ววนเขนหมูด้วยควบหญ้าแล้วจึงตัดหัวหมูด้วยดาบอันคม รองเลือดที่เหลือออก

มาด้วยภาระนั่น เคล้าเนื้อเข้ากับเลือดแล้วปิ้ง นั่งรับประทานพร้อมกับบุตรและภรรยา ส่วนที่เหลือก็ขายเลี้ยงชีพ เขาดำรงชีพอยู่อย่างนี้เป็นเวลาถึง ๕๕ ปี และไม่เคยทำบุญใดๆ เลย

ต่อมานายจันทสุกริกได้ล้มป่วยลง ความเร่าร้อนในอวัยวะน้ำนมกระแทกกระหึ่นแก่เขา ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ ความเร่าร้อนของไฟในอวัยวะน้ำนมรกร้อนยิ่งกว่าไฟธรรมชาติ สามารถที่จะ ทำลายนัยน์ตาของผู้ที่ยืนดูอยู่ในที่ประمام ๑๐๐ โยชน์ได้

พระนาคเสน่ห์ได้กล่าวอุปมาเปรียบเทียบความเร่าร้อนของไฟในอวัยวะน้ำนม กับไฟที่ “มหาบพิตร แม้หินประมาณเท่าเรือนยอด อันบุคคลทั่วไปในไฟนรก ย่อมถึงความ ย่อยับได้โดยขณะเดียว ฉันได้ ส่วนสัตว์ที่เกิดในรกรนั้นเป็นประหนึ่งอยู่ในครรภ์มารดา จะย่อยยับไปเพราะกำลังแห่งกรรม ฉันนั้น หมายได้”

ความเร่าร้อนของอวัยวะน้ำนมนั้นปรากฏแก่นายจันทสุกริก เพราะกรรมที่เขาได้ ทำแล้ว เขาร้องเสียงเหมือนหมู คลานไปรอบๆ ภายในเรือนนั้นเอง

พวคนในเรือนจึงจับเข้าปิดปากไว้ แต่เพราผลแห่งกรรมครุๆ ก็ห้ามไม่ได้ เขา ร้องและคลานไปรอบๆ บ้าน คนบ้านใกล้เคียงกัน ๗ หลังคาเรือนโดยรอบ ไม่ได้หลบหนอน เพราะเสียงร้องนั้น พวคนในบ้านเมื่อไม่สามารถจะห้ามเขามาให้ออกไปข้างนอกได้ จึงปิดประตูบ้านเพื่อกันไม่ให้เข้าออกไปนอกบ้าน

นายจันทสุกริกเที่ยวคลานและร้องไปรอบๆ ภายในบ้านนั้นเอง เป็นเวลา ๗ วัน ด้วยความเร่าร้อนในรกร ในวันที่ ๘ ตามลำดับ ไปเกิดในอวัยวะน้ำนม

๖. อนิสঙ्गส์ของการรักษา

ผู้รักษาสิگขابที่ ๑ ย่อมได้รับอานิสঙ्गส์ ดังนี้

๖.๑ มีร่างกายสมส่วน ไม่พิการ

๖.๒ เป็นคนแก่ล้าว่าอ่างไว มีกำลังมาก

๖.๓ ผิวนิรន্মเปล่งปลั่งสดใส ไม่เคราหมอง

๖.๔ เป็นคนอ่อนโyn มีว่าจ้าไฟเรา เป็นที่ชอบใจแก่คนทั่วหลาย

๖.๕ ศัตรูทำร้ายไม่ได้ ไม่ถูกฆ่าตาย

๖.๖ มีโรคภัยเบ็ดเตล็ดน้อย

๖.๗ ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน

ตัวอย่างอานิสงส์ของการรักษาเบญจศิล สิกขบทที่ ๑

เรื่อง นางสุชาดา

ในอดีตกาล มนพชื่อว่ามະ อาศัยอยู่ในจลคามในแคว้นมคอ ได้บำเพ็ญประโยชน์และบำเพ็ญบุญเป็นอันมาก ถึงแก่กรรมแล้วได้ไปเกิดเป็นท้าวสักกเทราช ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มมนานพนั้น มีภรรยา ๔ คน คือ นางสุนันทา นางสุจิตรา นางสุธรรมา และนางสุชาดา ภรรยา ๓ คนแรก ได้บำเพ็ญบุญต่างๆ แล้วได้ไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ นั้นเมื่อกัน

ส่วนนางสุชาดา ประพฤตินเป็นผู้ประมาท รักสวยรักงาม ไม่ได้บำเพ็ญบุญที่เหมาะสมกับสุคติภพ ถึงแก่กรรมแล้ว ได้ไปเกิดเป็นนางนกยางในชอกเขาแห่งหนึ่ง

ท้าวสักกเทราช ทรงตรวจดูบริจาริการของพระองค์ ทรงทราบว่า นางสุชาดาไปเกิดเป็นนางนกยาง จึงทรงจำแลงอัตภาพเด็จไปยังสำนักของนาง ทรงให้นางสามารถเบญจศิล

จำเดิมแต่นั้นมา นางนกยาง เที่ยวหากินแต่ปลาที่ตายเองเท่านั้น นางได้ปลาที่ตายเองบ้าง ไม่ได้บ้าง เมื่อไม่ได้ฝ่านไป ๒ - ๓ วันเท่านั้นก็ซูบผอม ตายแล้วไปเกิดเป็นอิດิ ของช่างหม้อในเมืองพาราณสี ด้วยผลแห่งศีลนั้น และได้สามารถรักษาเบญจศิลอย่างสม่ำเสมอ มีได้ขาด เมื่อจุติจากอัตภาพนั้นแล้ว ได้ไปเกิดเป็นอิດิของอสูรผู้เป็นหัวหน้าในภพอสูร

ท้าวสักกทรงทราบแล้ว ได้นำนางสุชาดาจากภพอสูรไปเหพนครแล้ว ทรงสถาปนาไว้ในตำแหน่งหัวหน้านางอปสร ๒ โภภิiggins นางทูลขอพระท้าวสักกาว่า “ขอเดชะ พระมหาราชนเจ้า โปรดอา庇ดาหรือพิชัยพิพัฒของหม่อมฉันในเทวโลกนี้ ไม่มี พระองค์จะเสด็จไปในที่ใดๆ ขอให้ทรงพำนั่มฉันไปในที่นั้นๆ ด้วย” ท้าวสักกเทราชได้ประทานพรแก่นางตามประสงค์

สิกขบทที่ ๑ นี้ เป็นหลักประกันชีวิต ต้องการให้เว้นจากการฆ่า การทำร้ายผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นได้รับทุกข์ทรมาน โดยเปรียบเทียบชีวิตของผู้อื่นกับชีวิตตนเองว่าเราถูกชีวิตของเรารอย่างไร ผู้อื่นก็รักชีวิตของตนอย่างนั้น เราถูกสักเจ็บปวดทรมานอย่างไร ผู้อื่นก็รู้สึกเจ็บปวดทรมานอย่างนั้น เป็นการปลูกจิตให้มีเมตตากรุณาต่อกัน ทำให้สังคมประเทศชาติมีความสงบสุข

ເບີນຈົ່ລ ສຶກຂາບທີ່ ២

ອົທິນາຫານາ ເວຣມນີ

ເຈຕານາດເວັນຈາກກາຮລັກທັບພຍ

១. ຄວາມມຸ່ງໝາຍ

ສຶກຂາບທີ່ ມີຄວາມມຸ່ງໝາຍເພື່ອໃຫ້ທຸກຄົນປະກອບອາຊີພໃນທາງສຸຈົມ ເວັນຈາກກາຮປະກອບອາຊີພໃນທາງທຸຈົມ ອັນຈະເປັນເຫຼຸດເປີຍແລະທຳລາຍກຣມສິທີ່ໃນທັບພຍສິນຂອງຜູ້ອື່ນ

២. ເຫຼຸດຂອງກາຮຮັກ

ມຸ່ນຸ່ຍທຸກຄົນຍ່ອມມີຄັກຢາພ ມີຄັກດີ່ຕົກລົງຂອງຄວາມເປັນນຸ່ຍ ແລະມີກາຮໃນກາຮປະກອບອາຊີກາຮງານເພື່ອເລື່ອງຈີ່ພຂອງທຸກເອງແລະຄຣອບຄຣວໃໝ່ຄວາມສຸຂາມອັຕກາພຍ່ອມມີຄວາມກາຄຸມໃຈ ຄວາມຮັກ ແລະຫວັງແຫນທັບພຍສິນທີ່ທຸກເອງພຍາຍາມຫາມາໄດ້ ໂດຍໂຂບຮຽມ ໄນຕ້ອງກາຮໃຫ້ໂຄຣມາລ່ວງລະເມີດໃນກຣມສິທີ່ຂອງທຸກເອງ ໃນທາງຕຽບກັນຂໍ້ມູນທັບພຍສິນທີ່ໄດ້ມາໂດຍທຸຈົມ ຍ່ອມກ່ອໃຫ້ເກີດຄວາມເດືອດຮ້ອນໃນກາຍຫລັງ ເປັນກາຮທຳລາຍຄັກຢາພແລະຄັກດີ່ຕົກລົງຂອງທຸກເອງ ກາຮລັກໂມຍ້ອໂກງ ແມ່ຈະໄດ້ທັບພຍສິນຂອງຜູ້ອື່ນມາ ແຕ່ກໍເປັນກາຮສູງເສີຍອຣີທັບພຍກາຍໃນຄົວຕືລຮຽມ ທີ່ເຖິງບົກກັນໄມ້ໄດ້ ນັບໄດ້ວ່າເປັນກາຮກະທຳທີ່ນ່າລະອາຍ ແລະບັນທຶທິຕິເຕີຍນ

៣. ຂໍ້າໜຸ້ມ

ໃນສຶກຂາບທີ່ ຫ້າມກາຮກະທຳໂຈກຣມໂດຍທຽງ ຄືອກາຮຄືອເລາສິ່ງຂອງທີ່ເຈົ້າຂອງໄມ້ໄດ້ໃຫ້ທັງທີ່ເປັນສວິມູນຢານກທັບພຍ ພາຍໃຕ້ ທັບພຍທີ່ມີວິມູນຢານ ເຊັ່ນ ຊ້າງ ມ້າ ວ້າ ຄວາຍ ເປັນຕົ້ນແລະວິມູນຢານກທັບພຍ ພາຍໃຕ້ ທັບພຍທີ່ມີວິມູນຢານ ເຊັ່ນ ແກ້ວ ແກວນ ເງິນ ທອງ ເປັນຕົ້ນສິ່ງຂອງທີ່ມີໃໝ່ຂອງໂຄຣແຕ່ມີຜູ້ຮັກຫາວັງແຫນ ໄດ້ແກ່ສິ່ງຂອງທີ່ອຸທິສະບູປາປຸ່ນຍົວຕັຖຸ ສິ່ງຂອງທີ່ເປັນສົມບັດຂອງສ່ວນຮວມ ຕ້ວຍອາການເປັນໂຈຣ ນອກຈາກນີ້ຢັ້ງຫ້າມກາຮເລື່ອງຈີ່ພດ້ວຍອຸ່ນໂລມໂຈກຣມແລະກົງຢາທີ່ເປັນຈາຍາໂຈກຣມດ້ວຍ

ລັກໆຈົນະແໜ່ງອົທິນາຫານ

៣.១ ໂຈກຣມ

៣.២ ອຸ່ນໂລມໂຈກຣມ

៣.៣ ຈາຍາໂຈກຣມ

เฉพาะอนุโตรมจารกรรมกับฉายาจารกรรมนั้น ต้องพิจารณาถึงเจตนาของผู้กระทำด้วย ถ้าเจตนากระทำให้เข้าเสียกรรมสิทธิ์ ศีลก็ขาด ถ้าไม่มีเจตนาที่จะทำเช่นนั้นศีลก็เพียงด่างพร้อย

จารกรรม หมายถึง การลัก การขโมย การปล้น หรือกิริยาที่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการเป็นโจร มีหลายประเภท จะพรรณนาพอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

๑. **ลัก** ได้แก่ ถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้ไปด้วยอาการซ่อนเร้น คือกิริยาที่ถือเอาสิ่งของผู้อื่นด้วยอาการเป็นโจร

๒. **ฉก** ได้แก่ ช่วยหรือซิงเอาโดยเร็ว คือกิริยาที่ถือเอาสิ่งของในเวลาที่เจ้าของเพลオหรือซิงเอาทรัพย์ต่อหน้าเจ้าของ

๓. **กรโซก** ได้แก่ บุ่งเข้าด้วยกิริยาหรือว่าจากไก่ลัว คือกิริยาที่แสดงอำนาจให้เจ้าของตกใจลัวแล้วยอมให้สิ่งของของตน หรือใช้อาชญาเร่งรัดเอา

๔. **ปล้น** ได้แก่ ใช้กำลังลอบมาหักหมาเมย่งซิงเอาโดยไม่รู้ตัว คือกิริยาที่ยกพาภัยไปถือเอาสิ่งของของคนอื่นด้วยการใช้อาวุธ

๕. **ตูร** ได้แก่ กล่าวอ้างหรือทึกເຫຼວຂອງຜູ້ອື່ນວ່າເປັນຂອງຕັ້ງ คือกิริยาที่ร้องເຫຼວຂອງຜູ້ອື່ນຊື່ນມີໄດ້ຕກຍູ່ໃນມືອຕົນຄົມມີໄດ້ຄຣອບຄຣອງດູແລວຢູ່ ພຣູ່ອ້າງຫລັກຮູ້ນພຍານເທິ່ງ ມັກລ້າງ ກຣມສີທີ່ຂອງຜູ້ອື່ນ

๖. **ฉบ້ອ** ได้แก่ ໂກງ คือกิริยาที่ถือเอาสิ่งของของຜູ້ອື່ນອັນຕກຍູ່ໃນມືອຕົນຄົມຄຣອບຄຣອງດູແລວຢູ່ ພຣູ່ໂກງເຫາທຽບພົມຂອງຜູ້ອື່ນ

๗. **หลอก** ได้แก่ ทำให้เข้าใจผิดสำคัญผิด คือกิริยาພຸດປະເພື່ອຄື່ອເຫຼວຂອງຜູ້ອື່ນ ຢ້ອບປັ້ນເຮືອງໃຫ້ເຫຼວເຂື້ອເພື່ອຈະໃຫ້ເຂົາມອບທຽບໃຫ້ແກ່ຕົນ

๘. **ลง** ได้แก่ ทำให้หลงผิด คือกิริยาที่ถือเอาสิ่งของของຜູ້ອື່ນ ด้วยแสดงของอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เข้าใจผิด ຢ້ອໃຫ້ເລື່ອໜ້າທຽບດ້ວຍເຄື່ອງມືລວງໃຫ້ເຫຼວເຂື້ອ ເຫັນ ການໃຫ້ຕາມທີ່ໄມ້ໄດ້ມາຕຽບຮູ້ນ ເປັນຕົ້ນ

๙. **ปลอม** ได้แก่ ทำให้ເໝືອນຄົນອື່ນຫ້ອສິ່ງອື່ນ ເພື່ອໃຫ້ເຫຼວໃຈຜົດວ່າເປັນຄົນນັ້ນຫ້ອສິ່ງນັ້ນ ຄື່ອກີຣີຍາທີ່ທຳຂອງໄມ່ແທ່ໃຫ້ເຫັນວ່າເປັນຂອງແທ່

๑๐. **ຕະບັດ** ได้แก่ ຂ້ອໂກງ ຄື່ອກີຣີຍາທີ່ຢືນຂອງເຂົາໄປແລ້ວຄື່ອເຫຼວເສີຍ

๑๑. **ເປີດບັງ** ได้แก่ ຍັກເຂົາໄວເປັນປະໂຍ່ນໆຂອງຕັ້ງ ຄື່ອກີຣີຍາກິນເສັບກິນເລຍ

๑๒. **ສັບເປີ່ຍນ** ได้แก่ ເປີ່ຍນແທນທີ່ກັນ ຄື່ອກີຣີຍາທີ່ຄື່ອເຫຼວສິ່ງຂອງຕົນທີ່ເລວເຂົາໄວ້ແທນແລ້ວຄື່ອເຫຼວສິ່ງຂອງຜູ້ອື່ນທີ່ດີກວ່າ ຢ້ອແບບສັບສິນຄື່ອເຫຼວອົງຂອງຜູ້ອື່ນຊື່ນມີຄ່າมากກວ່າ

๓. **ลักษณะ** ได้แก่ ลอบกระทำการบางอย่าง คือกิริยาที่เอาของซึ่งจะต้องเสียภาษีซ่อนเข้ามาโดยไม่เสียภาษี หรือหลบหนีภาษีของหลวง

๔. **ยกยอก** ได้แก่ เอารัฐพย์ของผู้อื่นหรือทรัพย์ของตนซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยที่อยู่ในความดูแลรักษาของตนไปโดยทุจริต คือใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ถือเอารัฐพย์โดยไม่สุจริต หรือกิริยาที่ยกยอกทรัพย์ของตนที่จะต้องถูกยึดเอาไปไว้เสียที่อื่น

อนุโญติกรรม หมายถึง กิริยาที่แสวงหาทรัพย์ในทางไม่บริสุทธิ์ ยังไม่ถึงขั้นเป็นโจรกรรม มีประเภทจะพรบนานพอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

๑. **สมโภช** ได้แก่ กิริยาที่อุดหนุนโจรกรรม เช่น การรับซื้อของโจร

๒. **ปอกลอก** ได้แก่ ทำให้ขาดลงเชือแล้วล่อลงเอารัฐพย์เขาไป หรือกิริยาที่คบคนด้วยอาการไม่เชื่อสัตย์ มุ่งหมายจะเอาแต่ทรัพย์สมบัติของเขาก่ายเดียว เมื่อเขางiven เนื้อประดาตัวก็จะทิ้งเขาเสีย

๓. **รับสินบน** ได้แก่ รับสินจ้างเพื่อกระทำผิดหน้าที่ คือการถือเอารัฐพย์ที่เขามาให้เพื่อช่วยทำธุระให้ในทางที่ผิด การรับสินบนนี้ หากผู้รับมีเจตนาร่วมกับผู้ให้ในการทำลายกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ก็ถือว่าเป็นการทำโจรกรรมร่วมกันโดยตรง ทำให้ศีลข้อนี้ขาด

ฉาวยโจรกรรม หมายถึง กิริยาที่ทำคล้ายคลึงกับโจรกรรม หรือกิริยาที่ทำทรัพย์ของผู้อื่นให้สูญเสียและเป็นสินใช้ตอกย้ำแก่ตน ประกอบด้วยลักษณะ ๒ อย่าง คือ

๑. **ผล眷** ได้แก่ ทำลายให้หมดสิ้นไป คือกิริยาที่ทำความเสียหายแก่ทรัพย์ของผู้อื่น

๒. **หยับฉวย** ได้แก่ กิริยาที่ถือเอารัฐพย์ของผู้อื่นด้วยความมักง่าย โดยมิได้บอกให้เจ้าของรู้ คือการถือเอารัฐพย์ของผู้อื่นด้วยวิสาสะเกินขอบเขต

ทั้งนี้ ฉาวยโจรกรรมนั้น ถ้ามีเจตนาในทางทำลายกรรมสิทธิ์ของผู้อื่นรวมอยู่ด้วย ก็ถือว่าเป็นการทำโจรกรรมโดยตรง ทำให้ศีลข้อนี้ขาด

๔. หลักวินิจฉัย

การล่วงละเมิดสิกขาบทที่ ๒ ที่ทำให้ศีลขาด ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๔.๑ ของนั้นมีเจ้าของ

๔.๒ รู้ว่าของนั้นมีเจ้าของ

๔.๓ จิตคิดจะลัก

๔.๔ พยายามลัก

๔.๕ ได้ของมาด้วยความพยายามนั้น

๕. โทษของการล่วงละเมิด

ผู้ที่ล่วงละเมิดสิ่งของที่ ๒ คือ ประพฤติอหินนาทาน ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมยหรือลักทรัพย์ จะมีโทษมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับคุณค่าของสิ่งของ คุณความดีของเจ้าของ และความพยายามในการลักขโมย นอกจากนี้ ผู้ที่ล่วงละเมิดย่อมได้รับกรรมวิบาก ดังนี้

๕.๑ ย่อมเกิดในนรก

๕.๒ ย่อมเกิดในกำเนิดสัตว์เดียร์จาน

๕.๓ ย่อมเกิดในกำเนิดเปรตวิสัย

๕.๔ ย่อมเป็นผู้ยากจนเข็ญใจไร้ที่พึ่ง

๕.๕ โทษเบาที่สุด หากเกิดเป็นมนุษย์ ทรัพย์ย่อมฉบิบหาย

ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบณจศีลลิกขบที่ ๒

เรื่อง สีลวิมังสนะ

ครั้งพุทธกาล ในพระนครสาวัตถี มีพระมหาณ์คนหนึ่งชื่อ สีลวิมังสนะ ถึงสารณะ ๓ และ รักษาศีล ๕ รับราชการอยู่กับพระเจ้าโกศล พระราชาพร้อมด้วยข้าราชการใหญ่น้อย ต่างให้ความนับถือพระมหาณ์นั้น

เขาก็คิดว่า ที่คนเขานับถือเรานี้ เขาນับถืออะไร ชาติ โโคตร สกุล ความรู้ หรือศีลกันแน่ ต้องการจะทดลอง วันหนึ่ง เมื่อกลับจากที่ทำงาน ได้แอบหยิบเอาเงินของหลวงไปจำนวนหนึ่ง เจ้าหน้าที่การเงินไม่รู้ว่าอะไร วันที่ ๒ ได้ทำอย่างนั้นอีก ก็ไม่มีใครรู้ว่าอะไร วันที่ ๓ จึงหยิบเอาเงินไปกว่าหนึ่ง เจ้าหน้าที่การเงินโกรธ ร้องตะโกนให้คนช่วยกันจับตัว เมื่อจับตัวได้แล้ว ก็ทุบตีคนละสองสามที และพันธนาการไปกราบทูลให้พระราชารับสั่งลงอาญา หลวงแก่เขา

พระมหาณ์ทราบชัดว่า ที่คนเขานับถือตนนั้น เพราะการรักษาศีล จึงได้กล่าวว่า เรื่องชาติและชนชั้น เป็นเรื่องไร้สาระ ศีลนี้แหลกสูงที่สุด บุคคลขาดศีลเสียแล้ว วิชาความรู้ก็ไม่มีประโยชน์อะไรเลย

เรื่อง ดาบสโกรหก

ในอดีตกาล ในกรุงพาราณสี มีดาบสโกรหกคนหนึ่ง อาศัยอยู่ในหมู่บ้านคำบลหนึ่ง พกอยู่ในบรรณาดาล่าที่กุญแจพิคนหนึ่งสร้างถาวรในป่า มาฉันอาหารในเรือนของกุญแจพิคนั้น เป็นประจำ

กุญจน์พีเขื่อว่า “ดาบสนีมีคิล” เพราะกลัวใจจะมาลักทรัพย์ไป จึงนำทองคำ ๑๐๐ นิกขะไปยังบรรณศalaของดาบสนั้น และฟังไว้ ขอให้ดาบสช่วยดูแลทรัพย์นั้น ดาบสแสดงอาการให้กุญจน์พีทราบว่าไม่มีความโกรธในทรัพย์สินเงินทองใดๆ ตอบรับแล้วคิดว่า สามารถจะเลี้ยงชีวิตด้วยทองคำนั้นได้ เมื่อเวลาผ่านไป ๒ - ๓ วัน จึงลักเอาทองคำนั้นไป ก็เป็นที่แห่งหนึ่งในระหว่างทาง ในวันรุ่งขึ้นฉันอาหารในเรือนของกุญจน์พีแล้วบอกลา กุญจน์พี แล้วออกเดินทาง ไปได้หันต่ออยหนึ่งแล้ววางหญ้าไว้ในระหว่างชะภากลับไปหา กุญจน์พี บอกว่านำหญ้ามาคืนพระกลัวโทษของอทินนาทาน กุญจน์พีมีความเลื่อมใสใน ดาบสยิ่งขึ้น

คราวนั้น พระโพธิสัตว์ไปปัจจันตชนบทเพื่อต้องการสินค้า ซื้อของกินในเรือนนั้น ฟังคำของดาบสแล้ว คิดว่า ดาบสนีคงจะลักเอาทรัพย์บางอย่างของกุญจน์พีไปแน่ จึงตาม กุญจน์พีทราบเรื่องทองที่ฝากดาบสไว้แล้ว จึงบอกให้กุญจน์พีไปตรวจสอบคำที่ฟังไว้ กุญจน์พี ไปที่บรรณศalaไม่เห็นทองคำที่ฝังไว้ จึงติดตามดาบสนั้นไป ทั้งแต่ทั้งต่อيدาบสแล้วให้ นำทองคำมาคืน พร้อมกับกล่าวสำหรับว่า “ท่านข้องใจว่าจะเป็นอทินนาทานด้วยหญ้า เพียงเส้นเดียว แต่ทองคำ ๑๐๐ นิกขะ ท่านลักอาไปได้ ไม่ข้องใจเลย”

๖. อนิสঙ्गส์ของการรักษา

ผู้รักษาสิกขابทที่ ๒ ย่อมได้รับอนิสঙ्गส์ ดังนี้

๖.๑ ย่อมมีทรัพย์สมบัติมาก

๖.๒ แสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรมได้โดยง่าย

๖.๓ โภคทรัพย์ที่หามาได้แล้วย่อมมั่นคงถาวร

๖.๔ สมบัติไม่นิบหายพระราجزรภัย อัคคีรภัย และอุทกภัย เป็นต้น

๖.๕ ย่อมได้รับอริยทรัพย์

๖.๖ ย่อมไม่ได้ยินและไม่รู้จักคำว่า “ไม่มี”

๖.๗ อยู่ที่ไหนก็เป็นสุข เพราะไม่มีใครเบียดเบียน

สิกขابทที่ ๒ นี้ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน ต้องการให้เว้นจากการประกอบ มิจฉาชีพทุกชนิด ให้ประกอบสัมมาชีพ เลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ ขยันทำมาหากินหนักเอา เบาสู้ พอใจภูมิใจที่จะสร้างตัวสร้างฐานะด้วยความพากเพียรพยายามของตนเอง ให้รัก ศักดิ์ศรีตนเองยิ่งกว่าสิ่งใด

ເບີນຈົ່ລ ສຶກຂາບທີ ๓
ກາມສຸມືຈຸຈາຈາຮາ ເວຣມນີ
ເຈຕນາງດເວັນຈາກການປະພຸດໃນການ

๑. ຄວາມມູ່ງໝາຍ

ສຶກຂາບທີ່ ຄໍາວ່າ ກາມ ໄດ້ແກ່ ກົດຍາທີ່ຮັກໃຈຮັກໃນການປະເວັນ ຄວາມໄມ່ປະພຸດໃນການ ຄືອການໄມ່ລ່ວງລະເມີດທາງເພີ່ມ ເຄາຣພກຮຽມສີທົ່ງໃນບຸກຄຸລທີ່ຫວັງແໜ່ນຮູ້ອຳຄຸ່ງຮອງຂອງຄົນອື່ນ ໄມຕົກຍູ້ໃນອຳນາຈຄວາມກຳຫັດຍິນດີໃນທາງເພີ່ມ ໃນເຊີງສັງລະບຽບມູ່ຄວາມເປັນປຶກແຜ່ນຂອງສັກບັນຄຣອບຄຣວ ປຸລູກຄວາມຮັກຄວາມສາມັກຄີ ປ້ອງກັນຄວາມແຕກຮ້າວໃນໜູ່ຄະແລະທຳໃຫ້ວິວາງໃຈໜັກແລະກັນ ໃນທາງຕຽບກັນຂ້າມ ການປະພຸດໃນການເທົ່າກັບ ເປັນການທຳຮ້າຍຈິຕໃຈຂອງຄົນອື່ນ ສ່າງພລກຮະທບຖືຄວາມເສີຍຫາຍ ເຊັ່ນ ການປະຫັດປະຫຼາກກັນເປັນດັ່ງ

๒. ເຫຼຸຜລຂອງການຮັກຂາ

ຮຽມດາມນຸ່ມຍົງປຸລຸ່ມ ຂີ່ອື້ນທີ່ຢັ້ງຂັ້ອງເກີຍກັບເງື່ອງການມາຮົນ ຍ່ອມມີຄວາມປັບປຸງທີ່ຮັກໃຈຮັກສາມີກຣຍາຕາມຮຽມນີ້ຍືມປະເພີ່ມ ເພື່ອສືບສາຍເພົ່າພັນຮຸ່ມນຸ່ມຍົງ ຊຶ່ງນັບວ່າເປັນການປະພຸດທີ່ຕ້ອງໃນເງື່ອງການ ຈັດເປັນກາຍສຸງຈິຕ ແຕ່ການລ່ວງລະເມີດທາງເພີ່ມໃນບຸກຄຸລທີ່ຕ້ອງໜ້າມ ຄື່ອວ່າເປັນການປະພຸດໃນການ ຈັດເປັນກາຍທຸງຈິຕ ໃນຄວາມເປັນຈິງຄົນເຮົາຈາໃຫ້ຮູ້ໃໝ່ ໜີຍົບຍື່ນໜ້າວຂອງເງິນທອງແກ່ກັນແລະກັນໄດ້ ຮູ້ອະຈະຄື່ອເວົາໂດຍວິສາສະໃໝ່ກັນຄຸ້ນເຄຍກັນກີ່ຢັ້ງໄດ້ ແຕ່ເງື່ອງການລ່ວງລະເມີດໃນສາມີກຣຍາແລະບຸກຄຸລອັນເປັນທີ່ຮັກທີ່ຫວັງແໜ່ນຂອງກັນແລະກັນ ຈະກະທຳໄມ້ໄດ້ ເພຣະຈະທຳໃຫ້ຂາດຄວາມເປັນເພື່ອນ ຂາດຄວາມເຕາຣພັນບຄື່ອງສິ້ນຂັ້ນເປັນຄັຕຽງປະຫັດປະຫຼາກສິ້ນກັນແລະກັນໄດ້

๓. ຂໍ້ອ້າມ

ໃນສຶກຂາບທີ່ ອ້າມການປະພຸດໃນການ ຄືອການລ່ວງລະເມີດທາງເພີ່ມໃນບຸກຄຸລຕ້ອງໜ້າມ ທັ່ງເພີ່ມຫຍຸງແລະເພີ່ມຫຍຸງ

ບຸກຄຸລຕ້ອງໜ້າມ

ບຸກຄຸລຕ້ອງໜ້າມ ມາຍຄື່ງ ບຸກຄຸລທີ່ຜູ້ໄດ້ປະພຸດທີ່ຮູ້ລ່ວງລະເມີດທາງເພີ່ມໄດ້ ມີອູ່ຢູ່ ២ ປະເທດ ຂີ່ ພູ້ງຕ້ອງໜ້າມ ແລະຫາຍຕ້ອງໜ້າມ ອາກຜູ້ໄດ້ປະພຸດທີ່ກັບພູ້ງທີ່ຮູ້ອໝາຍຕ້ອງໜ້າມ ຜູ້ນັ້ນຜົດສີລ ຄ້າທັງສອງຝ່າຍເປັນຜູ້ຕ້ອງໜ້າມດ້ວຍກັນ ປະພຸດທີ່ມີຮ່ວມກັນ ກີ່ຜົດສີລທັງສອງຝ່າຍ ບຸກຄຸລທີ່ເປັນພູ້ງແຕ່ມີຈິຕໃຈເປັນຫາຍ ແລະບຸກຄຸລທີ່ເປັນຫາຍແຕ່ມີຈິຕໃຈເປັນພູ້ງ ກົອນໂລມໃນບຸກຄຸລຕ້ອງໜ້າມຕາມສຶກຂາບທີ່ດ້ວຍ

หญิงต้องห้าม

หญิงต้องห้าม หมายถึงบุคคลต้องห้ามสำหรับชาย มี ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. สัสสามิกา หญิงมีสามี หมายถึง หญิงที่อยู่กินกับฝ่ายชายฉันภรรยาสามี ทั้งที่แต่งงานหรือไม่ได้แต่งงาน รวมถึงหญิงที่รับสิ่งของมีทรัพย์เป็นต้นของฝ่ายชายแล้วยอมอยู่กับฝ่ายชายนั้น ตลอดถึงหญิงที่ฝ่ายชายรับเลี้ยงดูเป็นภรรยา จะได้จดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม

หญิงประเภทนี้ จะหมดภาวะที่เป็นหญิงต้องห้ามก็ต่อเมื่อหย่าขาดจากสามีหรือสามีตายแล้ว แม้หญิงที่สามีถูกกักขัง เช่น ถูกจำคุก หากยังไม่ได้หย่าขาดจากกัน ก็ถือว่าเป็นหญิงต้องห้าม หรือสามีต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต หญิงนั้นก็ยังอยู่ในฐานะต้องห้ามตราบเท่าที่สามียังมีชีวิตอยู่ ชายใดประพฤติผิดต่อหญิงมีสามี ถือว่าผิดศีล

๒. ญาติรักขิตा หญิงที่ญาติรักษา หมายถึง หญิงที่มีญาติเป็นผู้ปกครอง ไม่เป็นอิสระแก่ตน เพราะอยู่ในการปกครองดูแลพิทักษ์รักษาของบิดามารดา ญาติพี่น้อง หรือวงศ์ตระกูล ชายใดประพฤติผิดต่อหญิงที่ญาติรักษา ถือว่าผิดศีล

หญิงที่ญาติรักษานั้น เมื่อรับของหมั่นจากฝ่ายชายและตกลงจะแต่งงานกัน นับแต่รับของหมั่นแล้ว หญิงนั้นซึ่งรู้ว่าอยู่ในการรักษาทั้งของญาติและของคู่หมั่น จะพ้นจากการรักษาของคู่หมั่นก็ต่อเมื่อได้คืนของหมั่นหรือบอกเลิกการหมั่นนั้นแล้ว

๓. รัมมรักขิตา หญิงที่ธรรมรักษา หมายถึง หญิงที่มีศีลธรรม กฎหมาย หรือจริตคุณครองรักษา มี ๒ ประเภท คือ หญิงผู้เป็นเทือกเสาเหล็กอของตน และหญิงมีข้อห้าม

หญิงต้องห้ามโดยพิสดาร มี ๒๐ ประเภท คือ

๑. มาตรรักขิตา	หญิงที่มารดา.rักษา
๒. ปิตรรักขิตา	หญิงที่บิดารักษา
๓. มาตาปิตรรักขิตา	หญิงที่มารดาบิดารักษา
๔. ภาตุรักขิตา	หญิงที่พี่ชายน้องชายรักษา
๕. ภคินีรักขิตา	หญิงที่พี่สาวน้องสาวรักษา
๖. ญาติรักขิตา	หญิงที่ญาติรักษา
๗. โคตตรรักขิตา	หญิงที่ชนที่มีสกุลหรือแข่งรักษา
๘. รัมมรักขิตา	หญิงที่ธรรมรักษา
๙. สารกษา	หญิงที่มีผู้หมายมั่นไว้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ หรือหญิงที่มีคู่หมั่น
๑๐. สปริทัณฑา	หญิงที่กฎหมายคุ้มครอง

๑๑. รนกีตา	หญิงที่ชายซื้อมาเป็นภรรยา
๑๒. ฉันทวารลินี	หญิงที่อยู่กับชายด้วยความรักใคร่กันเอง
๑๓. โภค华สินี	หญิงที่อยู่เป็นภรรยาชายด้วยโภคสมบัติ
๑๔. ปภวาวลินี	หญิงเข้มใจได้ผ่านผู้พากห่มแล้วอยู่เป็นภรรยา
๑๕. โอทปตตกินี	หญิงที่ชายขอเป็นภรรยาด้วยพิธีแต่งงาน
๑๖. โภตจุมพดา	หญิงที่ชายช่วยปลงภาระอันหนักลงจากศรีษะแล้วอยู่เป็นภรรยา
๑๗. ทาสีกริยา	หญิงคนใช้ที่เป็นภรรยา
๑๘. กัมมการี ภรรยา	หญิงรับจ้างทำการงานที่เป็นภรรยา
๑๙. ราชาหญ้า	หญิงเฉลยที่เป็นภรรยา
๒๐. มุหุตติกา	หญิงที่ชายอยู่ด้วยชั่วคราว

ถ้าชายล่วงในหญิง ๒๐ จำพวกนี้ แม้จำพวกใดจำพวกหนึ่งพร้อมด้วยองค์ตามที่กล่าวในข้อ ๔ ก็ขาดจากสิกขابที่ ๓ คือ การเมสุมิฉบavar

หญิงผู้เป็นเทือกเสาเหล่ากอของตน เทือกเสา หมายถึง หญิงซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่นับย้อนขึ้นไปทางบรรพบุรุษ ๓ ชั้น คือ ย่าทวดยายาทวด ย่ายาย และมารดาของตนเอง เหล่ากอ หมายถึง หญิงผู้สืบสันดานจากตน นับลงไปสามชั้น คือ ลูก หลาน และเหลน ชายได้ประพฤติผิดต่อหญิงผู้เป็นเทือกเสาเหล่ากอของตน ถือว่าผิดศีล

หญิงมีข้อห้าม มี ๒ ประเภท คือ

๑. หญิงประพฤติพรหมจรรย์ ได้แก่ ภิกษุณี สามเณรี สิกขามانا แม่ชี และอุปัสสิกาผู้รักษาศีล ๘ หรืออุปโภสศีล

๒. หญิงที่กฎหมายจารีตประเพณีรักษา ได้แก่ หญิงที่กฎหมายจารีตประเพณีห้ามมิให้ล่วงละเมิด เช่น หญิงที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หญิงพิการทุพพลภาพ เป็นต้น

ชายต้องห้าม

ชายต้องห้าม หมายถึงบุคคลต้องห้ามสำหรับหญิง มี ๒ ประเภท คือ ชายอื่นนอกจากสามีของตนสำหรับหญิงที่มีสามี และชายที่จารีตห้ามสำหรับหญิงทั่วไป

๑. ชายอื่นนอกจากสามีตน เป็นบุคคลต้องห้ามสำหรับหญิงที่มีสามี

๒. ชายที่จารีตห้าม ได้แก่ นักบวชในศาสนาที่ห้ามเผยแพร่ เช่น ภิกษุ สามเณร เป็นต้น เป็นบุคคลต้องห้ามสำหรับหญิงทั่วไป ทั้งที่มีสามีและไม่มีสามี หญิงได้ประพฤติผิดต่อชายต้องห้าม ถือว่าผิดศีล หากมีความยินดีพร้อมใจกันในการล่วงประเวณี ก็ผิดศีลทั้งสองฝ่าย

ศีลสิกขابที่ ๓ นี้ ผู้ได้ประพฤติผิดต่อบุคคลต้องห้ามดังกล่าวมาทั้งหมด ถือว่า ผิดศีล หากทั้งสองฝ่ายมีความยินดีพร้อมใจในการล่วงประเวณี ก็ผิดศีลทั้งสองฝ่าย นอกจากการห้ามประพฤติผิดประเวณีแล้ว ยังห้ามการกระทำป่วนในสถานที่อันไม่สมควร เช่น โบสถ์ วิหาร ลานพระเจดีย์ เป็นต้น ผู้รักษาศีลตามสิกขابที่พึงเว้นแม้การผูกสมัยรักใคร่ชั้นซูขาว การเกี้ยวพาราสี การพูดแคะ การเล่นหูเล่นตา หรือแม้แต่การใช้สื่อ อิเลคทรอนิกกับบุคคลต้องห้ามในเชิงชูขาว เพราะเป็นเหตุให้ล่วงละเมิดศีลข้อนี้ได้ง่าย

๔. หลักวินิจฉัย

การล่วงละเมิดสิกขابที่ ๓ ที่ทำให้ศีลขาด ประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๔.๑ หลงหรือชายนั้น เป็นบุคคลต้องห้าม

๔.๒ จิตคิดจะเสพ

๔.๓ พยายามเสพ

๔.๔ อวัยวะเครื่องเสพจดถึงกัน

๕. โทษของการล่วงละเมิด

ผู้ที่ล่วงละเมิดสิกขابที่ ๓ คือ ประพฤติผิดในการ จะมีโทษมากหรือน้อย ขึ้นอยู่ กับคุณความดีของคนที่ถูกล่วงละเมิด ความแรงของกิเลส และความพยายาม นอกจากนั้น ผู้ที่ล่วงละเมิดยอมได้รับกรรมวิบาก ดังนี้

๕.๑ ย่อมเกิดในนรก

๕.๒ ย่อมเกิดในกำเนิดสัตว์เดียร์จวน

๕.๓ ย่อมเกิดในกำเนิดเปรตวิสัย

๕.๔ ย่อมเป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ขี้เหร่ มากไปด้วยโรค

๕.๕ โทษเบาที่สุด หากเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมเป็นผู้มีศัตรูรอบด้าน

ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบญจศีลสิกขابที่ ๓ เรื่อง จูพธนุคหบณฑิต

ครั้งเด็กดำบรรพ์ได้มีชาหยหนุ่มชาวพราณสีคันหนึ่ง นามว่าจูพธนุคหบณฑิต เรียน วิชา กับอาจารย์ทิศาป้าโมกข์ที่เมืองตักษิลา เขาเป็นชาหยหนุ่มหน้าตาดี มีความประพฤติ เรียบร้อย เรียนเก่ง เป็นที่รักใคร่ของอาจารย์ เมื่อเรียนศีลปวิทยาจบแล้ว จึงลาอาจารย์ กลับบ้าน อาจารย์ได้ยกลูกสาวคนหนึ่งให้เป็นภรรยา ในระหว่างทางได้เกิดการต่อสู้กับ พวกรожที่มาคอยดักปล้น ได้ช่วยจูรพยายามไปหลายคน เมื่อลูกศรในมือหมด จึงต่อสู้กับ หัวหน้าโจรสลัดด้วยมือเปล่า บอกให้ภรรยานำดาบมาให้ แต่ภรรยากลับเกิดความรักในตัว หัวหน้าโจรสลัด เนื่องจากหัวหน้าโจรสลัดเป็นคนดี ใจ肠เด็ด จึงส่งดาบให้โจรสลัดหนุ่มตาย

โจรพานางไปถึงแม่น้ำสายหนึ่ง คิดว่า หญิงคนนี้พบร้ายอื่นเข้า คงจะให้มาเราเหมือนกับให้เราราษฎร์สาวมีเรือ เราไม่ต้องการผู้หญิงคนนี้ จึงออกอุบายนลอกลงอาทรัพย์สินเงินทองของเรอจนหมดสิ้นแล้วก็จากไป โดยทิ้งคำพูดไว้กับเราว่า แม่คนงามเรออาสาวีที่เคยเชยชิดกันมานานแลกกับฉันซึ่งมิใช่สาวีที่ไม่เคยเชยชิด วันหลังเรอคงจะเอาฉันแลกกับชายอื่นอีก ฉันจะหนีเรอไปให้ไกลที่สุดเท่าที่จะไกลได้ หญิงสาวคนนั้นไม่มีใครคบหาสมาคมด้วย เพราะประพฤติผิดศีลข้อที่ ๓ นี้นั่นเอง

๖. อนิสঙ्गของการรักษา

ผู้รักษาสิกขาบทที่ ๓ ย่อมได้รับอนิสঙ्ग์ ดังนี้

๖.๑ ไม่มีศัตรูเบียดเบียน

๖.๒ เป็นที่รักของคนทั้งหลาย

๖.๓ มีทรัพย์สมบัติบริบูรณ์

๖.๔ ไม่เกิดเป็นหญิงหรือเป็นกระเทย

๖.๕ เป็นผู้ส่ง่า มีอำนาจมาก

๖.๖ มีอินทรีย์ ๕ บริบูรณ์

๖.๗ มีความสุข ไม่ต้องทำงานหนัก

สิกขาบทที่ ๓ นี้ เป็นหลักประกันครอบครัว ต้องการให้เว้นจากการประพฤติผิดในทาง ควบคุมตนเองได้ มีความสำราญระวางในทาง ยินดีพอใจเฉพาะคู่ครองของตน รักษาเกียรติของตนและผู้อื่น ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างไว้วางใจกัน

ເບີນຈົ່ລ ສຶກຂາບທີ ۴

ມຸສາວາຫາ ເວຣມລື

ເຈຕາງດເວັນຈາກກາຮູດເທິງ

๑. ຄວາມມຸ່ງໝາຍ

ສຶກຂາບທີ່ ມີຄວາມມຸ່ງໝາຍເພື່ອໜ້າກາຮົດປະໂຫຍດທຳກັນການ
ທຳລາຍທີ່ປະໂຫຍດຕົວຄຸນຮຽມທີ່ມີໃນຕົນແລະປະໂຫຍດຜູ້ອື່ນທີ່ຈະພິໄຕຮັບດ້ວຍກາຮູດເທິງ
ຫຼືອດ້ວຍການໃຫ້ຂໍ້ມູນຂ່າວສາຮີ່ໄມ່ເປັນຈິງ ດັນທີ່ທຳລາຍຍ່ອມຂອບແລະເຂື່ອລື້ອຄວາມຈິງດ້ວຍ
ກັນທຸກຄົນ ຈະຄາມຫຼືອຝຶກຂໍ້ຄວາມອະໄຮກັບໄຄຣ ກີ່ຕ້ອງກາຮົດຈິງ ແມ່ຈະໄຫ້ໄຄຣເຊື່ອ
ຄ້ອຍຄຳຂອງຕົນ ກີ່ຕ້ອງອ້າງຄວາມຈິງເຂົ້າມາພູດ ເມື່ອຄວາມຈິງເປັນເຫັນນີ້ ຜູ້ໄດ້ພູດມຸສາກີ່ຈ້ອງວ່າ
ເປັນກາຮົດປະໂຫຍດທີ່ທີ່ຂອງຕົນແລະຄົນອື່ນ ສຶກຂາບທີ່ມຸ່ງສົ່ງສେຣິມໃຫ້ກ່າວຄວາມສື່ອສັດຍິ
ສຸຈົມ ຄວາມສື່ອຕຽນຕ່ອກກັນ ອັນເປັນເຫດຸນໍາມາສື່ງຄວາມຮັກຄວາມສາມັກຄືຂອງໜຸ່ຄົນ

๒. ເຫດຸພລຂອງກາຮົດ

ໃນພຸທຣຄາສັນສຸກາມີຕ ໄດ້ກ່າວຄື່ງລັກຂະນະຂອງຄົນຂອບພູດເທິງໄວ້ວ່າ “ນັດຖື ອກາຣີຢືນປາມ
ມຸສາວາຫີສຸສ ຊນຸຕຸໂນ ແປລວ່າ ໄມເມື່ອມີຄວາມໜ້າວະໄຮທີ່ຄົນຂອບພູດເທິງຈະທຳໄມ້ໄດ້” ເພື່ອຄົນ
ຂອບພູດເທິງ ພູດໂກທິກທລອກລວງຫຼືອພູດມີເລັກນັຍໃນແໜ່ງມຸນຕ່າງໆ ນັ້ນ ໄດ້ສື່ອວ່າທຳລາຍຄຸນ
ຮຽມໃນຈີຕໃຈຂອງທຸກເອງ ແລະທຳລາຍປະໂຫຍດຂອງຜູ້ອື່ນ ໃນກາຮູດເທິງນັ້ນ ດັນໂກທິກຈະໄດ້
ຮັບຜລເສີຍຫາຍຮ້າຍແຮງ ຄື່ອຈະກລາຍເປັນຄົນແຫລະແໜລະ ຂາດຄວາມນໍາເຂື່ອລື້ອ ດັ່ງນັ້ນ
ທ່ານຈຶ່ງທ້າມໄມ້ໃຫ້ລ່ວງລະເມີດສື່ລື້ອນີ້

๓. ຂ້ອທ້າມ

ສຶກຂາບທີ່ ຫ້າມກາຮູດເທິງ ເມື່ອມຸ່ງຄວາມຈິງເປັນຫລັກ ຈຶ່ງກຳຫັດຂ້ອທ້າມໄວ້ ๓ ອຳຍາງ
ຄື່ອ ມຸສາ ອນຸໂລມມຸສາ ແລະປົງສະຫວະ

ກາຮູດມຸສາທຳໃຫ້ສື່ລື້ອ ສ່ວນອນຸໂລມມຸສາແລະປົງສະຫວະ ທຳໃຫ້ສື່ລື້ອດ່າງພຣ້ອຍ

ມຸສາ

ມຸສາ ແປລວ່າ ເທິງ ໄດ້ແກ່ ໂກທິກ ໄມຍາຄື່ງ ກາຮົດທີ່ຈຸດຫຼືກອ່າງ ກາຮົດແສດງຄວາມເທິງ
ເພື່ອໃຫ້ຜູ້ອື່ນເຂົ້າໃຈພິດນັ້ນ ທຳໄດ້ທີ່ທຳກັນທຳກາຍ ດັ່ງນີ້

ທຳກັນທຳກາຍ ຄື່ອ ພູດອອກມາເປັນຄຳເທິງ ຕຽບກັບຄຳວ່າໂກທິກ ຈຶ່ງເປັນທີ່ເຂົ້າໃຈກັນອູ່ແລ້ວ

ทางกาย คือ การแสดงกิริยาอาการที่เป็นเหตุ เช่น การเขียนจดหมายโกรหก การเขียนรายงานเหตุ การทำหลักฐานปลอม การตีพิมพ์ข่าวสารอันเป็นเหตุ การเผยแพร่ข่าวสารอันเป็นเหตุทางสื่ออิเลคทรอนิก การทำเครื่องหมายให้คนอื่นหลงเชื่อและเข้าใจผิด รวมถึงการใช้ใบให้คนอื่นเข้าใจผิด เช่น สั่นศรีษะในเรื่องควรรับ หรือพยักหน้าในเรื่องที่ควรปฏิเสธ

มุสา มีประเกทที่จะพึงพรรณนาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

**ปด ได้แก่ มุสาตรงฯ โดยไม่อ่าศัยมูลเลย เช่น ไม่เห็นว่าเห็น ไม่รู้ว่ารู้ ไม่มีว่ามี เป็นต้น
ส่อเลียด คือ พุดยแยงเพื่อให้เขาแตกกันและพุดให้ตนเองเป็นที่รัก
หลอก คือ พุดเพื่อจะโกงเขา พุดให้เขาเชื่อ พุดให้เขารีบของให้ตน
ยอม คือ พุดเพื่อจะยกย่องเขา พุดให้เขามีมีด้วยตัวและหลงตัวผิด
กลับคำ คือ พุดไว้แล้วแต่ตอนหลังไม่ยอมรับ ปฏิเสธว่าไม่ได้พูด**

**ทนสถาบัน ได้แก่ กิริยาที่เสียงสัตย์ว่าจะพูดความจริง หรือจะทำตามคำสถาบัน
แต่ไม่ได้พูดหรือทำตามนั้น เช่น พยานทนสถาบันแล้วเบิกคำเหตุ เป็นต้น**

**ทำเล่ห์กระเท่ห์ ได้แก่ กิริยาที่oward อ้างความตัดสินใจที่อ่อนไม่เป็นจริง เพื่อให้คน
หลงเชื่อนิยมยกย่อง และเป็นอุบายหาลากแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน เช่น owardรู้วิชา
คงกระพันว่าฟันไม่เข้ายิงไม่ออก เป็นต้น**

**มารยา ได้แก่ กิริยาที่แสดงอาการให้เขاهเห็นผิดจากที่เป็นจริง เช่น เป็นคนทุศีล
ทำท่าทางเคร่งครัดให้เขاهเห็นว่า เป็นคนมีศีล**

**ทำเลศ ได้แก่ พุดมุสาเล่นสำนวน พุดคลุมเครือให้ผู้ฟังเข้าใจผิด เช่น เห็นคน
วิ่งหนีเขามา เมื่อผู้ใดติดตามมาตาม จึงย้ายไปบืนที่อื่นแล้วพูดว่า ตั้งแต่มาบ้านนี้ ไม่เห็น
ใครเลย**

**เสริมความ ได้แก่ พุดมุสาอาศัยมูลเดิม แต่เสริมความให้มากกว่าที่เป็นจริง เช่น
โฆษณาสรรพคุณสินค้าเกินความเป็นจริง เป็นต้น**

**จำความ ได้แก่ พุดมุสาอาศัยมูลเดิม โดยตัดข้อความที่ไม่ประสงค์จะให้รู้ออกเสีย
เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเป็นอย่างอื่น เช่น เรื่องมากพูดให้เหลือน้อยเพื่อปิดความบกพร่อง**

**บุคคลพูดด้วยว่าจากหรือทำกิริยาแสดงท่าทางอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้อื่นรู้แล้วเขายจะ
เชื่อหรือไม่เชื่อไม่เป็นประมาณ บุคคลผู้พูดหรือแสดงอาการนั้นได้ชื่อว่า พุดมุสาใน
สิ่กขابหนี้**

อนุโลมมุสَا

อนุโลมมุสَا คือการพูดเรื่องไม่เป็นจริง แต่เมื่อใดมีเจตนาจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจผิดหรือหลงเชื่อเพียงแต่พูดเพื่อให้เจ็บใจ มีประเกทที่จะพึงพรรณนาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

เสียดแหง ได้แก่ กิริยาที่พูดให้ผู้อื่นเจ็บใจ ด้วยอ้างเรื่องที่ไม่เป็นจริง เช่น ประชดคือการกล่าวแಡกดันยกให้สูงกว่าพื้นเพเดิมของเขา หรือ ด่า คือการกล่าวถ้อยคำหยาบช้า เลวทรามกดให้ต่ำกว่าพื้นเพเดิมของเขา

สับปลับ ได้แก่ พูดกลับกรอกเชื่อไม่ได้ พูดด้วยความคิดนองปาก แต่ผู้พูดไม่ได้จะใจให้คนอื่นเข้าใจผิด เช่น รับปากแล้วไม่ทำตามที่รับนั้น

อนุโลมมุสานี้ แม้จะมิได้เป็นมุสาคือคำเท็จโดยตรง แต่ก็นับเข้าในมุสา ไม่ควรพูดแล้วมีโทษ ผู้นิยมความสุภาพแม้จะว่ากล่าวลูกหลาน ก็ไม่ควรใช้คำด่าหรือคำเสียดแหง ควรใช้คำสุภาพ แสดงโทษผิดให้รู้สึกตัวแล้วห้ามปราณมิให้กระทำต่อไป

ปฏิสสวะ

ปฏิสสวะ ได้แก่ การรับคำของคนอื่นด้วยความตั้งใจจะทำตามที่รับคำนั้นไว้จริง แต่ภายหลังเกิดกลับใจไม่ทำตามที่รับคำนั้น ทั้งที่ตนพожดทำตามที่รับคำนั้นได้ มีประเกทที่จะพึงพรรณนาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

ผิดสัญญา หมายถึง การไม่ทำตามที่ตกลงกันไว้ เช่น ตกลงกันว่าจะเลิกค้าสิ่งเสพติด แต่พอได้โอกาสก็กลับมาค้าอีก

คืนคำ หมายถึง การไม่ทำตามที่รับปากไว้ เช่น รับปากจะให้สิ่งของแล้วไม่ได้ให้ ตามที่ได้รับปากไว้นั้น

ถ้อยคำที่เมื่อจัดเป็นมุสาวาท

ผู้พูดถ้อยคำที่พูดตามความสำคัญของตน เรียกว่า ยถาสัญญา หรือตามวรรณกรรมซึ่งเป็นคำพูดไม่จริง แต่เมื่อมีความประสงค์จะให้ผู้ฟังเชื่อ ไม่เข้าข่ายผิดศีลตามสิกขายาบที่๔ นี้ มีประเกทที่จะพึงพรรณนาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

โวหาร ได้แก่ ถ้อยคำที่ใช้เป็นธรรมเนียม เพื่อความไฟแรงของภาษา เช่น การเขียนจดหมายที่ลงท้ายว่า ด้วยความนับถือหรือด้วยความเคารพอย่างสูง เป็นโวหาร การเขียนตามแบบธรรมเนียมสารบรรณ ซึ่งในความเป็นจริง ผู้เขียนอาจไม่ได้นับถือหรือไม่ได้เคารพอย่างสูงเช่นนั้นก็ได้

นิยาย ได้แก่ เรื่องที่แต่งขึ้น เรื่องที่เล่ากันมา เรื่องที่นำมาอ้างเพื่อเปรียบเทียบให้ได้ใจความเป็นหลัก เช่น นิทาน ละคร ลิเก ซึ่งในท้องเรื่องนั้นอาจมีเนื้อหาที่ไม่เป็นความจริง แต่ผู้แต่งไม่ได้ตั้งใจให้คนหลงเชื่อ เพียงแต่แต่งแสดงเนื้อหาไปตามท้องเรื่อง

สำคัญพิด ได้แก่ คำพูดที่ผู้พูดสำคัญพิดว่าเป็นอย่างนั้น ทั้งที่ความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น คือผู้พูดพูดไปตามความเข้าใจของตน เช่น ผู้พูดจำวันพิด จึงบอกผู้ถ้ามิไปตามวันที่จำพินั้น เป็นต้น

พลัง ได้แก่ คำพูดที่พลาดไปโดยที่ไม่ได้ตั้งใจหรือไม่ทันคิด เช่น ผู้พูดตั้งใจจะพูดอย่างหนึ่ง แต่กลับพลาดไปพูดเสียอีกอย่างหนึ่ง

๔. หลักวินิจฉัย

การล่วงละเมิดสิกขาบทที่ ๔ ที่ทำให้ศีลขาด ประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๔.๑ เรื่องไม่จริง

๔.๒ จิตคิดจะพูดให้พิด

๔.๓ พยายามพุดออกไป

๔.๔ ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความนั้น

คำอธิบายองค์ ๔ ของศีลข้อนี้ มีดังนี้

องค์ที่ ๑ เรื่องไม่จริง คือ เรื่องที่พูdnั้นไม่มีความจริง ไม่เป็นจริง เช่น ผนไม่ตก แต่กลับพูดว่าฝนตก

องค์ที่ ๒ จิตคิดจะพูดให้พิด คือ ผู้พูดจะใจพูดให้พิดจากความเป็นจริง

องค์ที่ ๓ พยายามพุดออกไป คือ ผู้พูดได้พูดคำไม่จริงนั้นๆ ออกไป หรือได้กระทำให้เจตวัยความจริงใจ ซึ่งมิใช่เป็นเพียงความคิดที่อยู่ในใจ

องค์ที่ ๔ ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความนั้น คือผู้ฟังเข้าใจความหมายเหมือนอย่างที่ผู้พูดพูดออกไป ส่วนผู้ฟังจะเขื่อหรือไม่นั้นไม่เป็นสำคัญ

๕. โทษของการล่วงละเมิด

ผู้ที่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่ ๔ คือประพฤติมุสาวาท จะมีโทษมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่จะถูกตัดรอน หมายความว่า ถ้าการพูดเท็จนั้นทำให้เสียประโยชน์มาก ก็มีโทษมาก เช่นบุคคลที่ไม่ต้องการให้ข้อมูล ตน พูดออกไปว่า ไม่มี ก็ยังมีโทษน้อย แต่ถ้าเป็นพยานเหตุ ก่อให้เกิดความเสียหายมาก ก็มีโทษมากเป็นต้น นอกจกนั้น ผู้ที่ล่วงละเมิดยอมได้รับกรรมวิบาก ดังนี้

๕.๑ ย่อมเกิดในนรก

๕.๒ ย่อมเกิดในกำเนิดสัตว์เดียร์จลจาน

๔.๓ ย่อມเกิดในกำเนิดเปรตวิสัย

๔.๔ ย่อມเป็นผู้มีว่าจ้าไม่เป็นที่เชื่อถือ มีกลินปากเหม็นจัด

๔.๕ โทษเบาที่สุด หากเกิดเป็นมนุษย์ จะถูกกล่าวตู่อยู่เสมอ

ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบญจคีลสิกขาบทที่ ๔

เรื่องหมอดตา

ในอดีตกาล ในพระนครพาราณสี ได้มีจักขุแพทย์คนหนึ่ง เที่ยวรักษาคนตามหมู่บ้าน ตำบลต่างๆ ต่อมาได้พบกับหญิงคนหนึ่ง กำลังทุกข์ทรมานด้วยโรคตาเกื้อบจะมองไม่เห็น หมอดตรวจสอบดูอาการแล้วบอกว่าพอกจะรักษาให้หายเป็นปกติได้ นางจึงตอบว่า ถ้าคุณหมอรักษาตาดีฉันให้หายเป็นปกติได้ ฉันกับลูกชาย ลูกสาว จะยอมเป็นทาสรับใช้ไปตลอดชีวิต หมอดึงตกลงรักษาให้ ต่อมามีนาน ดวงตาของเรอก็หายเป็นปกติ

เรอกล่าวว่าจะต้องเป็นท่าของหมอดตามที่ให้สัญญาไว้ เมื่อหมดมาสามอาการจึงแกลงพูดโกรกกว่า ก่อนนี้ ดวงตาของฉันเจ็บปวดเพียงเล็กน้อย แต่พอหยุดยาของท่านแล้ว กลับเจ็บปวดมากกว่าเดิม หมอรู้ว่า ผู้หญิงคนนี้หลอกหลวงเรา เพราะต้องการจะไม่ให้ค่ารักษา โกรรมา ก็จึงปรุงยาขนาดใหม่ให้ เมื่อนางใช้ยานั้นหยดตาแล้ว ตาทั้ง ๒ ข้างได้บอดสนิท สตรีนั้น تابอด เพราะการกล่าวเท็จ

๖. อนิสঙ्गส์ของการรักษา

ผู้รักษาสิกขาบทที่ ๔ ย่อມได้รับอนิสঙ्गส์ ดังนี้

๖.๑ มีอินทรีย์ ๕ ผ่องใส

๖.๒ มีว่าจ้าไฟเรา มีไฟพันスマ้ำเสมอเป็นระเบียบดี

๖.๓ มีร่างกายสมส่วนบริบูรณ์ ผิวพรรณเปล่งปลั่ง

๖.๔ มีกลินปากห้อมเหมือนกลินดอกบัว

๖.๕ มีว่าจ้าศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เชื่อถือของคนทั่วไป

๖.๖ ไม่พูดติดอ่าง ไม่เป็นใบ

๖.๗ มีริมฝีปากแดงระเรื่อและบาง

สิกขาบทที่ ๔ นี้ เป็นหลักประกันความเชื่อถือ ต้องการให้เว้นจากการพูดเท็จ ซึ่งเป็นการทำลายประโยชน์ของผู้อื่น ให้มีความซื่อตรงซื่อสัตย์และจริงใจต่อกัน ทำให้เชื่อถือไว้วางใจกัน ก่อให้เกิดมิตรภาพที่ถาวร และอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี

ເບີນຈົ່ລ ສຶກຂາບທີ ៥
ສຸຮາມເຮຍມຫຼຸ້ມປາທກຽງ
ເຈຕະນາດເວັນຈາກກາຣດີມນໍ້າມາຄື່ອສຸຮາແລະເມຮ້ຍ ອັນເປັນທີ່ຕັ້ງແຫ່ງຄວາມປະມາດ

១. ຄວາມມຸ່ງໝາຍ

ສຶກຂາບທີ່ ມີຄວາມມຸ່ງໝາຍເພື່ອໃຫ້ບຸຄຄລໃນສັງຄມຮູ້ຈັກຮັກຊາສຕິສັນປັບປຸງຜະອງຕົນ
ໃຫ້ສົມບູຮົນ ໄມກ່ຽວກັບການອັນເປັນໂທ່ງແກ່ຕົນ ດຣອບຄຣັວ ແລະສັງຄມ ສິ່ງເສີມກາຮັກຊາ
ສຸຂພາພ່າງກາຍໃຫ້ແຂ້ງແຮງ ໄມມີໂຮຄກ້າຢູ່ເຈັບເປີດເບີຍນ ແລະປ້ອງກັນປັບປຸງທາສິ່ງເສີມຕິດຂອງ
ສັງຄມປະເທດຫາຕີ

២. ເຫດຜລຂອງກາຮັກຊາ

ສຸຮາແລະສິ່ງເສີມຕິດທຸກໆທີ່ ເປັນສາເຫດທຸກໆສຳຄັນໃນການທຳລາຍສຕິສັນປັບປຸງຜະອງຄົນ
ເຮັດວຽກວ່າສິ່ງໃດ ດົນທີ່ຂາດສຕິສັນປັບປຸງຜະຍ່ອມຕັ້ງອູ້ໃນຄວາມປະມາດເລີນເລ່ວ ສ້າງຄວາມ
ເສີ່ຫາຍທັງແກ່ຕົນເວົ້າ ສັງຄມແລະປະເທດຫາຕີ ສາມາດກຳຮັດທຳພິດສິ່ລູ້ອື່ນໆ ໄດ້ໄດ້ຍ່າຍ ປິດ
ໂວກສໃນການກະທຳຄຸນງາມຄວາມດີທັງໝາຍ ເປັນບ່ອງເກີດແຫ່ງໂຮຄກ້າຢູ່ເຈັບ ກາຣະເລະວິວາຫ
ແລະອາຈຸນາກຮົມຕ່າງໆ ຍິ່ງໄປກວ່ານັ້ນ ຜູ້ທີ່ຕັກເປັນທາສິ່ງເສີມຕິດ ແມ່ນີ້ວິຫຼວດຍູ້ກໍ່ເສີມວິນ
ຕາຍທັງເປັນ ດັ່ງນັ້ນ ທ່ານຈຶ່ງໜ້າມໄມ້ໃຫ້ລ່ວງລະເມີດສຶກຂາບທີ່

៣. ຂ້ອ້າມ

ສຶກຂາບທີ່ ມີຫັ້ມດີມນໍ້າມາຫັ້ມເສີມຕິດໃຫ້ໂທ່ງອັນເປັນສາເຫດແຫ່ງຄວາມປະມາດ
ຄື່ອກໍາໃຫ້ສຕິພື້ນເພື່ອນ

ນໍ້າມາມີ ២ ຈනິດ ຄື່ອ ສຸຮາ ແລະເມຮ້ຍ

ສຸຮາ ມາຍຄື້ນ ນໍ້າມາທີ່ໄດ້ຈາກກາຮັກຊາ ເຮັດວຽກຢ່າງໜຶ່ງວ່າ ເຫັນ ຊຶ່ງກັນສັດໃໝ່ມີ
ຮສມາແຮງຢື່ງໜຶ່ນ ໃນຄົມກົງວິນຍັປີກ ຈຳແນກສຸຮາເປັນ ៥ ຈනິດ ຄື່ອ ສຸຮາທຳດ້ວຍແປ້ງ ສຸຮາທຳ
ດ້ວຍຂນມ ສຸຮາທຳດ້ວຍຂ້າວສຸກ ສຸຮາທີ່ໄສ່ເຂົ້ອ ສຸຮາທີ່ໄສ່ເຄື່ອງປຽບຕ່າງໆ

ເມຮ້ຍ ມາຍຄື້ນ ນໍ້າມາທີ່ຍັງໄມ້ໄດ້ກັນ ເປັນແຕ່ເພີຍຂອງດອງ ເບື່ນ ສາໂທ ເຫັນດີບ
ກະຮະແໜ່ ນໍ້າຕາລາມາ ເຄື່ອງດີມທີ່ມີສາຮແລກອອລື່ພົມທຸກໆຈົດ ໃນຄົມກົງວິນຍັປີກ ຈຳແນກ
ເມຮ້ຍເປັນ ៥ ຈනິດ ຄື່ອ ເມຮ້ຍທຳດ້ວຍດອກໄນ້ ເມຮ້ຍທຳດ້ວຍຜລໄນ້ ເມຮ້ຍທຳດ້ວຍນໍ້າຜື້ນ ເມຮ້ຍ
ທຳດ້ວຍນໍ້າວັນຍ ເມຮ້ຍທີ່ໄສ່ເຄື່ອງປຽບຕ່າງໆ

ສິ່ງເສີມຕິດອື່ນໆ ເບື່ນ ຜື້ນ ກັບູ້ຈາ ມອຮົງເຟີນ ເຂໂຮອືນ ຍາບ້າ ຍາວີ ຍາໄອ້໌ ເປັນຕົ້ນ ກີ້ໜ້າມ
ຕາມສຶກຂາບທີ່

๔. หลักวินิจฉัย

การล่วงละเมิดสิกขابทที่ ๕ ที่ทำให้ศีลขาด ประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๔.๑ น้ำนั้นเป็นน้ำมา

๔.๒ จิตคิดจะดื่ม

๔.๓ พยายามดื่ม

๔.๔ ดื่มให้ล่วงลำคอลงไป

หลักวินิจฉัยการล่วงละเมิดสิกขابทที่ ๕ นี้ นอกเหนือจากการดื่มแล้ว สิ่งสภาพติดอื่นๆ ที่สภาพด้วยวิธีการฉีด สูบ رمควัน หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งเสพติดเข้าสู่ร่างกาย ก็ อนุโลมตามหลักวินิจฉัยนี้

๕. โทษของการล่วงละเมิด

การล่วงละเมิดสิกขابทที่ ๕ คือ การดื่มน้ำมารยา แสดงสิ่งเสพติด จะมีโทษมาก หรือน้อย ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้ดื่มหรือเสพ ปริมาณที่ดื่มหรือเสพ และผลที่จะก่อให้เกิดการกระทำผิดพลาดชั่วคราว นอกจากนั้นผู้ที่ล่วงละเมิดยอมได้รับกรรมวิบากดังนี้

๕.๑ ย่อมเกิดในนรก

๕.๒ ย่อมเกิดในกำเนิดสัตว์เดียร์จาน

๕.๓ ย่อมเกิดในเพรตวิสัย

๕.๔ ย่อมเป็นผู้มีสติไม่สมประกอบ

๕.๕ โทษเบาที่สุด หากเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมเป็นบ้า

โทษของการดื่มน้ำมาและเสพสิ่งเสพติด มี ๖ ประการ คือ

๑. เป็นเหตุทำให้เสียทรัพย์ เมื่อบุคคลดื่มน้ำมารยาและเสพสิ่งเสพติดเนื่องๆ ย่อมจะเลิกยาก เป็นเหตุให้ติดสุราและเป็นทาสสิ่งเสพติด ทั้งเป็นเหตุทำให้มัวมาในอบายมุขอื่นๆ ตามมา เช่น เที่ยวผู้หญิง เที่ยวกลางคืน เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร จึงเป็นเหตุทำให้เสียทรัพย์ พอกเป็นตัวอย่าง ดังนี้

๑.๑ เสียทรัพย์เพราะซื้อมาดื่มน้ำมารยาและเสพ Wong และเลี้ยงคนอื่น

๑.๒ เสียทรัพย์เพราะสิ่งเสพติดมีราคาแพง

๑.๓ เสียทรัพย์เพราะเพิ่มปริมาณการดื่มน้ำมารยา

๑.๔ เสียทรัพย์เพราะรักษาโรคที่เกิดจากสิ่งเสพติด

๒. เป็นเหตุก่อการทะเลาะวิวาท คนที่ขาดสติ เพราะดื่มน้ำมารยาหรือเป็นทาสสิ่งเสพติด ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ มีจิตใจแปรปรวนผิดปกติ มีความกล้า บ้าบิ่น บันดาล โหสระ หงุดหงิด ฉุนเฉียว มุทะลุ วุ่นวาย ไม่เกรงกลัวใคร ชอบพูดพล่ามยั่วโหสระ ลวนลามคน

อื่น เกิดการทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายคนใกล้ชิดและคนอื่นได้โดยง่าย โดยที่สุดถึงกับฆ่ากันตายก็มี

๓. เป็นเหตุเกิดโรค

สิ่งสภาพติดเมื่อสเปชเข้าไปแล้วมีผลทำให้บันทอนสุขภาพ เกิดโรคในร่างกายหลายชนิดได้ง่าย ในวงการแพทย์ยืนยันตรงกันว่า สุราเป็นวัตถุที่เป็นอันตรายต่ออวัยวะทางเดินอาหาร ระบบประสาท ทางเดินของโลหิต ต่อมไร้ท่อ และระบบการหายใจ จึงเป็นเหตุทำให้เกิดโรคต่างๆ ดังนี้

๓.๑ โรคทางระบบประสาท เช่น นอนไม่หลับ จิตหลอน ประสาทหลอน พรำเพ้อ กล้ามเนื้อส่วนปลายแข็งชาอ่อนแรง ชีมศร้า ลมซัก ระวัง

๓.๒ โรคมะเร็ง เช่น มะเร็งในปากและช่องปาก มะเร็งหลอดอาหาร มะเร็งลำไส้ใหญ่ มะเร็งกระเพาะอาหาร มะเร็งตับ มะเร็งเต้านมในผู้หญิง มะเร็งรังไข่

๓.๓ โรคเรื้อรัง เช่น ตับอ่อนอักเสบเฉียบพลัน เบาหวาน ตับอักเสบ กระเพาะอาหารอักเสบ โรคต่อมหมวกไต กระดูกพรุน โรคเก้าต์ พิษสุราเรื้อรัง

๓.๔ โรคทางระบบหลอดเลือดและหัวใจ เช่น เส้นเลือดที่เลี้ยงหัวใจตีบ กล้ามเนื้อหัวใจเสื่อม ความดันโลหิตสูง เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ สมองส่วนนอกลีบฝ่อ หัวใจเต้นผิดจังหวะ หัวใจล้มเหลว

๔. เป็นเหตุเสียชื่อเสียง คนที่ติดสุราหรือเป็นทาสสิ่งเสพติด มีสติฟั่นเฟือน ย่อมกระทำความผิด ทำลายชื่อเสียงทุกอย่างที่ตนได้สร้างมา จึงเป็นเหตุเสียชื่อเสียง พ่อจะบรรณนาเป็นตัวอย่างดังนี้

๔.๑ เสียความนิยมเคารพนับถือ

๔.๒ เสียความเป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัว ลูกหลาน และคนทั่วไป

๔.๓ เสียสถานภาพที่ดีทางสังคม เช่น เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป้ยกำนัน กีเม่ใต้รับความเชื่อถือเป็นต้น

๔.๔ ถูกติเตียน

๕. เป็นเหตุให้มีรั้งจำกัดอายุ วิญญาณย่อมสงวนศักดิ์รักเกียรติของตนเอง จึงไม่ทำสิ่งที่น่าอุดสูให้คนทึ้งหลายดูหมิ่น แต่สุราและสิ่งเสพติดทำให้คนที่สเปชแล้ว ลืมเกียรติศักดิ์ศรีของตนเอง แสดงกริยาจากอันน่าอุดสูได้ทุกอย่าง มีนองกลางถนนถ่ายอุจจาระปัสสาวะต่อหน้าสาธารณะ เปิดเผยอวัยวะอันพึงปกปิด พูดจาหยาบคาย พูดเพ้อเจ้อ พูดเรื่องที่ไม่ควรเปิดเผย เป็นต้น

๖. บั้นthonกำลังปัญญา สุราและสิ่งเสพติดทำลายระบบประสาท ทำลายสติ และทำลายสุขภาพดังกล่าวแล้ว ทำให้คนดิดสุราและสิ่งเสพติดมีสมองมีน้ำ มีปัญญาที่บขาดໄหวพริบปฏิภาณ ขาดเชาว์ปัญญา คิดเชื่องช้า ความจำเสื่อม หลงลืมจ่าย

ตัวอย่างโทษของการล่วงละเมิดเบญจคีลสิกขบที่ ๕ เรื่อง พระราชาผู้ดื่มน้ำมา

ในอดีตกาล ในกรุงพาราณสี พระราชาพระองค์หนึ่ง ทรงดื่มสุราเป็นประจำ เว้นจากการดื่มน้ำมาแล้วไม่สามารถจะทรงปฏิบัติราชกิจได้ เว้นจากเนื้อแล้วจะไม่สวยพระกระยาหาร

ตามปกติ ในวันอุโบสถจะไม่มีการฆ่าสัตว์ คนทำครัวจะต้องซื้อเนื้อก่อนวันอุโบสถแล้วเก็บไว้ วันหนึ่ง คนทำครัวเก็บเนื้อไว้ไม่ดี สุนัขทั้งหลายคาบไปกินเสีย คนทำครัวหาเนื้อใหม่มาทำอาหารไม่ได้ จึงไม่กล้านำพระกระยาหารเข้าไปถวายพระราชา จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระเทวี

พระนางดำรัสว่า “พ่อ บุตรของเราเป็นที่รัก เป็นที่พ่อพระทัยของพระราชา เมื่อพระองค์ หอดพระเนตรเหอแล้ว ทรงจุมพิตคลอเคลียเรออยู่ จะไม่ทรงทราบว่าพระกระยาหารของพระองค์มีเนื้อหรือไม่มี เราจะให้บุตรนั้นจึงที่พระอูฐของพระองค์ เจ้าควรนำพระกระยาหารเข้าไปในเวลาที่ทรงเย้ายอกกับพระโอรส” แล้วได้ทรงทำอย่างนั้น

คนทำครัวน้อมพระกระยาหารเข้าไปในเวลาอันนั้น พระราชาทรงเมาน้ำจันฑ์ ไม่เห็นเนื้อในถาดจึงตรัสถามว่า “เนื้อยุ่ไหน” คนทำครัวกราบทูลว่า “ข้าแต่สมมติเทพ วันนี้เป็นวันอุโบสถ ข้าพระพุทธเจ้าหาเนื้อมาทำพระกระยาหารไม่ได้” พระราชาตรัสว่า “เนื้อสำหรับเราหาได้ยากนักหรือ” ดังนี้แล้ว ทรงรัดพระศอพระโอรสจนถึงซีพิตักษ์แล้วโยนไปข้างหน้าคนทำครัวให้นำไปทำอาหารแล้วนำมาโดยเร็ว

คนทำครัวได้ทำอย่างนั้น ไม่มีแม้แต่คนเดียวที่จะร้องไห้ หรือจะกราบทูล เพราะกลัวพระราชนำใจ พระราชาเสวยพระกระยาหารด้วยเนื้อพระโอรส บรรเทาความทิวแล้ว ในเวลาใกล้รุ่งทรงตื่น สร่างมาแล้ว รับสั่งให้นำพระโอรสมา ขณะนั้นพระเทวีทรงคร่าครวญพลงทูลว่า “ข้าแต่สมมติเทพ วันนี้ ฝ่าพระบาททรงผ่าพระโอรสแล้ว เสวยพระกระยาหารด้วยเนื้อของพระโอรส”

พระราชาทรงกันแสงเพราะความโศกในพระโอรส เห็นโทษในการดื่มน้ำมาว่า “ทุกข์นี้เกิดขึ้นแก่เรา เพราะการดื่มสุรา” ทรงหยิบผ่นเช็ดพระพักตร์ อธิษฐานว่า “ตั้งแต่นี้ไป เรายังไม่บรรลุพระอรหัตเพียงได้ จักไม่ดื่มสุราอันเป็นเหตุแห่งความพินาศเห็นปานนี้ เพียงนั้น” ตั้งแต่นั้นมา ท้าวເຮັກไม่ทรงดื่มสุราอีก

เรื่อง นักเลงสุรา

ในอดีตกาล ในกรุงพาราณสี พระโพธิสัตว์เป็นเศรษฐีทรัพย์ประมาณ ๔๐ โกฏิ ทำบุญทั้งหลายมีทานเป็นต้น สิ่นซึพแล้วได้ไปเกิดเป็นท้าวสักกเทวราช พระโพธิสัตว์นั้นมีบุตรคนเดียวเท่านั้นเมื่อบิดาสิ้นชีพแล้ว เขาให้ปู่ญาติเป็นหัวสักกเทวราช พระโพธิสัตว์นั้นมีเข้าให้ทรัพย์ครั้งละพันๆ แก่นักเต้นระบำ พ่อนรำและขับร้องเป็นต้น ได้เป็นนักเลงหญิง นักเลงสุราและนักเลงกินเนื้อเป็นต้น หมกมนุษย์ในเรื่องมหรสพ มีการฟ้อนรำ การขับร้อง และการประโคม เป็นต้น เป็นผู้ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความประมาท ทำทรัพย์ประมาณ ๔๐ โกฏิ พร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์แก่เครื่องอุปโภคและบริโภคให้ฉบับ hairy แล้ว ช่วงระยะเวลาไม่นาน ได้กล้ายเป็นคนยากจน จำพร้า เหลือแต่ผ้านุ่งเก่าๆ คลุมกาย

ท้าวสักกะทรงทราบว่าเขาเป็นคนยากจน จึงเสด็จมา เพราะความรักในบุตร พระราชทานม้าดินที่ให้สมบัติที่ต้องการได้ทุกอย่างแล้วตรัสว่า “จะรักษาหม้อนี้ไว้ให้ดี อย่าให้แตก เพราะเมื่อหม้อยังอยู่ทรัพย์สมบัติที่กำหนดนัปไม่ได้ก็ยังคงมีอยู่ เจ้าจะอย่าประมาท” ดังนี้แล้ว เสด็จไปสู่สถานที่ของพระองค์ตามเดิม ตั้งแต่นั้นมา เขาก็หันกลับไป ดีมสุราเหมือนเดิม ต่อมawan หนึ่ง เขาเม้าแล้ว โยนหม้อขึ้นไปในอากาศแล้วรับครั้งแล้ว ครั้งเล่า แต่เกิดรับพลาดไปครั้งหนึ่ง หม้อได้ตกลงมาบนพื้นแตกกระจาย ตั้งแต่นั้นมาเขาก็กลับเป็นคนเข็ญใจอีก ต้องนุ่งผ้าเก่า ถือกระเบื้องขอทาน อาศัยฝ่าเรือนคนอื่นอยู่ไปตลอดชีวิต

๖. อนิสสึของรักษา

ผู้รักษาสิกขาบทที่ ๕ ย่อมได้รับอนิสสึ ดังนี้

๖.๑ ระลึกถึงอดีต อนาคต ปัจจุบันได้รวดเร็ว

๖.๒ มีสติตั้งมั่นทุกเมื่อ

๖.๓ มีความรู้มาก มีปัญญามาก

๖.๔ ไม่บ้า ไม่บี ไม่ม้าเมายหลงไหล

๖.๕ มีวิจัยเพราะ มีถ้อยคำเป็นที่น่าเชื่อถือ

๖.๖ มีความซื่อสัตย์ สุจริตทั้งกาย วาจา ใจ

สิกขาบทที่ ๕ นี้ เป็นหลักประกันสุขภาพ ต้องการให้เว้นจากการตื่นนอนมา และ เสพสิ่งเสพติดทุกชนิด ซึ่งเป็นการบั่นทอนสุขภาพ หรือทำลายชีวิตของตน ตลอดทั้งป้องกันความเสื่อมเสียในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่น เป็นการรักษา สติสัมปชัญญะของตนให้สมบูรณ์

ເບີງຈອຣມ

ເບີງຈອຣມ ແປລວ່າ ຄຸນຮຽມ ແລະ ປະກາດ ຮູ້ອີເຄີຍກົດໜຶ່ງທີ່ວ່າ ເບີງຈັກລາຍລຸມ
ຮຽມ ແປລວ່າ ອຽມອັນດີ່ງມາ ແລະ ປະກາດ ເກື້ອງກຸລແກ່ການຮັກຊາເບີງຈີ່ລິ
ຂຶ້ນໄປກວ່າສື່ລິ ເປັນຫລັກປົກົບຕີເບື້ອງຕັນຂອງມຸນຸ່ຍ່ທີ່ທຳໃຫ້ເປັນມຸນຸ່ຍ່ໂດຍສມບູຮັນ ທຳໃຫ້ຜູ້
ປົກົບຕີມີຈິຕໃຈສົງບສຸຂ ໡ີເວົາກັຍ ປຣາຈາກສັຕຽງຄູ່ອາຈາດ ຜູ້ຮັກຊາເບີງຈີ່ລິຈຶ່ງຄວາມມີເບີງຈ
ຮຽມໄວ້ປະຈຳໄຈ

ໃນພຣະບາລີໄດ້ແສດງຄຸນຂອງກັບຍານນີ້ວ່າ ບຸຄຄລຸມື້ມີສື່ລິ ຄວາມມີກັບຍານຮຽມ
ຄວບຄຸ້ກັນໄປ ຂຶ້ນີ້ພຶ່ງເຫັນວ່າ ຜູ້ເວັນຈາກຂ້ອທຳມໍ່ ແລະ ປະກາດ ໄດ້ຊ້ວ່າເປັນຜູ້ມີສື່ລິ ແລະ ຜູ້ມີ
ສື່ລິນີ້ຈະໄດ້ຊ້ວ່າມີກັບຍານຮຽມດ້ວຍກັນທຸກຄົນກີ່ຫາໄມ່ ເຫັນ ດັນມີສື່ລິຜູ້ໜຶ່ງເດີນທາງເປົາທາງເຮືອ
ພບຄນກຳລັງຈະຈມນຳ ລ້າຄນັ້ນໄມ່ໄດ້ຮັບການຊ່ວຍເຫຼືອກີ່ຈະຈມນຳຕາຍ ດັນມີສື່ລິຄວາມຫຍຸດ
ເຮືອຊ່ວຍເຫຼືອໃຫ້ເຂົາພັນຈາກອັນຕາຍ ແຕ່ກີ່ຫາໄດ້ມີຈິຕກຽນາທີ່ຈະທຳອ່າງນັ້ນໄມ່ ກຣນີເຊັ່ນນີ້
ສື່ລິຂອງເຂົາໄມ່ຂັດ ແຕ່ເຂົາຂາດກັບຍານຮຽມຂ້ອງກຽນາ ຍ່ອມເປັນທີ່ຕີເຕີຍນຂອງບັນທຶກທັງຫລາຍ
ກຣນີເດີຍກັນນີ້ຫາກເຂົາມີຄວາມກຽນາຊ່ວຍຄົນນັ້ນໃຫ້ພັນອັນຕາຍຈາກກາງຈາກນຳ ເຂົ້າງົງຈະໄດ້
ຊ້ວ່າມີທັງສື່ລິ ມີທັງກັບຍານຮຽມ ອາຈາກລ່າວໄດ້ວ່າ “ການເວັນຈາກກາງຈ່າ ເປັນການຮັກຊາສື່ລິ
ການຊ່ວຍເຫຼືອ ເປັນການປົກົບຕີຮຽມ”

ກັບຍານຮຽມນັ້ນມີ ແລະ ປະກາດ ຄື່ອ ເມຕາກຽນາ ສັ້ນມາອາຊີວະ ການສັງວະ ສັ້ຈະ
ແລະ ສົດສັນປັ້ງຢູ່ນະ ໂດຍຜູ້ຮັກຊາສື່ລິ ພຶ່ງປະເພດຕີປົກົບຕີຕາມກັບຍານຮຽມຄວບຄຸ້ກັນໄປ ຕັ້ງນີ້

ເບີງຈີ່ລິ ຄູ່ກັບ ເບີງຈອຣມ

ເວັນຈາກກາງຈ່າສັ້ຕົວ	ຄູ່ກັບ	ເມຕາກຽນາ
ເວັນຈາກກາງລັກທັງພົມ	ຄູ່ກັບ	ສັ້ນມາອາຊີວະ
ເວັນຈາກກາງປະພຸດໃນການ	ຄູ່ກັບ	ການສັງວະ
ເວັນຈາກກາງກລ່າວຄຳເທົ່າຈ	ຄູ່ກັບ	ສັ້ຈະ
ເວັນຈາກກາງດື່ມສຸຮາ	ຄູ່ກັບ	ສົດສັນປັ້ງຢູ່ນະ

เบญจธรรม ข้อที่ ๑

เมตตากรุณา

ความรักใคร่ปรารถนาให้เป็นสุข และความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์

เมตตากรุณา เป็นกัลยานธรรม ธรรมที่ดีงามหรือธรรมที่ทำให้เป็นกัลยานชน เมตตากรุนานี้เป็นคุณธรรมที่เกื้อกูลต่อการรักษาศีลข้อที่ ๑ ทำให้มีจิตใจดงดงาม เช่น คนที่มีความรักความสงสารสัตว์ ย่อมมีจิตใจอ่อนโยนคิดเกื้อกูล ไม่คิดทำร้ายหรือทำลายชีวิตสัตว์ จะนั้น จึงควรปลูกเมตตากรุนาให้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับศีล เพราะเมตตากรุนาเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ คือ มนุษย์รู้สึกรัก รู้จักสงสาร ความรักทั้งปวงเกิดจากความเมตตากรุนานี้ หากคนเราทำลายคุณธรรมพื้นฐานนี้แล้ว ความรักทั้งปวงก็เกิดไม่ได้

ชีวิตของทุกคนดำรงอยู่ได้ด้วยอาศัยความเมตตากรุนาของผู้อื่นมาตั้งแต่เบื้องต้น เช่น บุตรธิดา ได้รับการเลี้ยงดู การเอาใจใส่จากบิดามารดา ได้รับการอนุเคราะห์เกื้อกูลจากญาติพี่น้อง ได้รับวิชาความรู้ วิธีการเลี้ยงซึ่พจากครูอาจารย์ เป็นต้นมาตามลำดับ หากไม่ได้รับความเมตตากรุนาจากผู้อื่น ไหนเลยจะสามารถดำรงตนอยู่ได้ และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ถึงเวลาอันสมควรที่จะแสดงเมตตาต่อผู้อื่นบ้าง โลกจึงจะตั้งอยู่ได้ หากบุคคลปราศจากเมตตากรุนาแล้ว ย่อมได้ชื่อว่า เป็นคนใจดี เห็นแก่ประโยชน์ตนฝ่ายเดียว จะนั้น เมื่อทุกคนมีชีวิตเริญมากด้วยความเมตตากรุนาของผู้อื่น ก็สมควรปลูกเมตตากรุนาสืบต่อไป

เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ตรงกับคำว่า ไม่ตรีจิต คือจิตใจที่ประกอบด้วยเมตตา เมื่อมีเมตตาต่อ กันแล้วก็ย่อมคิดเกื้อกูลกันให้มีความสุข ถึงแม้จะประพฤติผิด พลังพลัดต่อ กันบ้าง ก็ให้อภัยกันและไม่ถือโทษโกรธกัน เหมือนอย่างมารดาบิดาผู้เปี่ยมด้วยเมตตาอยู่กับไม่ถือโทษต่อบุตรธิดา หรือครูอาจารย์ไม่ถือโทษต่อศิษย์ ในทางตรงกันข้าม ถ้าขาดเมตตาต่อ กันแล้ว แม้ประพฤติผิดต่อ กันเพียงเล็กน้อยก็ให้อภัยกันไม่ได้ ปัญหาเล็กน้อยก็กล้ายเป็นปัญหาใหญ่

กรุณา คือความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ ผู้ที่มีจิตใจประกอบด้วยกรุณาเห็นความทุกข์ยากของคนอื่น ก็พโลยหัวใจสงสารคิดจะช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ ทันไม่ได้เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ยากลำบาก อันเป็นแรงผลักดันให้ยื่นมือเข้าช่วยเหลือทางใดทางหนึ่งเพื่อให้เข้าพ้นจากความทุกข์นั้น กรุณา เป็นเหตุให้มนุษย์และสัตว์คิดช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เปลี่องทุกข์ภัยของกันและกัน การแสดงความกรุณานี้เป็นคุณธรรมที่มนุษย์

ทุกคนควรปฏิบัติ เมื่อเป็นเด็กเราเคยได้รับความกรุณาจากผู้อื่นมาแล้วและยังหวังความกรุณาต่อไปอีก เมื่อถึงเวลาที่จะต้องแสดงความกรุณาแก่ผู้อื่นเช่นนั้นบ้างก็ควรทำ

ลักษณะของผู้มีความกรุณา คือเป็นคนเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ได้ จิตใจกว้างขวางเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ บำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงามแก่คนอื่นและสังคมบุคคลใดเมื่อสามารถจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ยากได้ แต่ก็ไม่แสดงความช่วยเหลือ ผู้นั้นได้เชื่อว่า คนใจดี มีแต่เอาเปรียบโลก หวังแต่เพียงว่าผู้อื่นจะให้อะไรเราบ้าง ไม่เคยคิดว่าเราจะให้ผู้อื่นได้อย่างไร การช่วยชีวิตคนและสัตว์เดียร์ฉาน เป็นพื้นฐานสำคัญแห่งการแสดงความกรุณา เป็นกิจอันผูกครองหรือผู้นำไม่ควรละเลย

การช่วยชีวิตคน เป็นเบื้องต้นแห่งการแสดงความกรุณา ธรรมเนียมของนานาอารยประเทศ เช่น เรื่องการเดินเรือทะเล หากพบเรือที่เกิดอันตรายต้องหยุดช่วยคนให้รอดปลอดภัยก่อนจึงจะเดินเรือต่อไปได้ แม้ในเรื่องการสงเคราะห์ เมื่อจับเขลยที่ยอมแพ้วางอาวุธแล้วก็ไม่ทำร้าย ให้การดูแลความเป็นอยู่ตามอัตภาพ เมื่อสิ้นศึกสงเคราะห์ส่งตัวกลับประเทศ ไม่ยึดไว้เป็นเขลยต่อไป

ธรรมเนียมนี้ยังแฟ่ไปถึงสัตว์เดียร์ฉาน ผู้ที่มีจิตใจอ่อนโยน เมื่อเห็นสัตว์เดียร์ฉานที่จะถูกฆ่า มักมีใจกรุณา และซื้อไส้ชีวิต แม้ในการทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลแห่งชีวิต ก็นิยมแยกทานแก่คนยากจนและปล่อยสัตว์ให้เป็นอิสระ เช่น ปล่อยนก ปล่อยปลา เป็นต้น แม้ในครั้งโบราณกาล พระเจ้าแผ่นดินบางพระองค์ ก็ประกาศห้ามมิให้ฆ่าสัตว์บางชนิด เรียกว่า พระราชทานอภัยแก่สัตว์เหล่านั้น ธรรมเนียมนี้มีประภามาถึงปัจจุบัน เช่น ห้ามฆ่าสัตว์ป่าสงวน ห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ เป็นต้น

วิธีปลูกเมตตากรุณา

เมตตา คือ ความรักใคร่ปราณາให้เป็นสุข กรุณา คือ ความสงบสุขคิดช่วยให้พั้นทุกข์นั้น ลำดับแรกให้ปลูกเมตตาในตนเองแล้วจึงแฟ่เจาจะจงไปในคนที่รักใคร่รับถือซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิด วิธีเช่นนี้ ทำให้เกิดเมตตาได้ง่าย ต่อจากนั้นให้แฟ่ไปในบุคคลที่ห่างไกลออกไป แฟ่ไปถึงบุคคลที่ไม่ชอบพอกันตามลำดับ เมื่อแฟ่เมตตาโดยเจาจะได้สะดวกแล้ว ก็แฟ่โดยไม่เจาจะจงไปในสรรพสัตว์ไม่มีประมาณทุกถ้วนหน้า การฝึกหัดแฟ่เมตตาเช่นนี้บ่อยๆ เมตตากรุณาก็จะเกิดขึ้นในจิตใจ บุคคลที่มีเมตตากรุณางอกงามในจิตใจแล้ว ย้อมคิดสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น สร้างวัด สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล สถานสงเคราะห์คนชรา เป็นต้น เหมือนการหว่านพืชแล้วหม่นรดน้ำพรวนตินเน่องๆ พืชก็จะงอกงามขึ้นสนั่นนั่น

นอกจากนั้น ในการแสดงออกซึ่งเมตตากรุณานี้ ควรคิดช่วยเหลือด้วยวิธีการที่ยั่งยืน เช่น การส่งเคราะห์คนยากจนด้วยการให้วัตถุสิ่งของ อาจเป็นเพียงการช่วยเหลือเฉพาะหน้าชั่วครั้งชั่วคราว แต่ถ้าช่วยเหลือด้วยการให้ความรู้ในการหาเลี้ยงชีพ ก็จะเป็นการช่วยเหลือที่ยั่งยืน เช่นนี้นับว่าเป็นการแสดงออกซึ่งเมตตากรุณายิ่งขึ้น

ความมีเมตตากรุณาก็แก่กันและกัน เป็นคุณธรรมที่ดงามก็จริง ถึงอย่างนั้นผู้ตั้งอยู่ในเมตตากรุณางานเป็นคนตลาดในการแสดงออก จึงจะสำเร็จประโยชน์ได้ ถ้าไม่ตลาดมุ่งแต่จะเมตตากรุณาย่างเดียว บางครั้งก็อาจจะเกิดโทษแก่ตนได้ เช่น พบคนตกน้ำ ถ้าตนเองว่ายน้ำไม่เป็น ก็พึงหาวัสดุช่วยเหลือชีวิตแทนหรือเห็นบุตรของตนกระทำผิดกฎหมาย เช่นเสพสิ่งเสพติด ถูกเจ้าหน้าที่จับกุม คิดแต่จะช่วยเหลือ จึงวิงเต้นใช้เงินทองปิดคดี ลบล้างความผิด เช่นนี้ ถือว่าเป็นการแสดงออกซึ่งเมตตากรุณานี้ไม่ถูกต้อง ทั้งเป็นการกระทำผิดกฎหมายบ้านเมืองอีกด้วย ในเรื่องนี้ บิดามารดาพึงตั้งอยู่ในอุเบกษา โดยถือว่า เมื่อกระทำความผิดแล้วก็สมควรได้รับโทษ และการถูกลงโทษตามกฎหมายนั้น อาจส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้นได้

อานิสงส์ของการเจริญเมตตา

พระพุทธองค์ทรงแสดงอานิสงส์ หรือประโยชน์ที่จะพึงได้รับจากการเจริญเมตตาไว้ในเมตตาสูตร อัฐูฐกนิบาต อังคุตตานิการย ๑๑ ประการ ดังนี้

๑. หลับเป็นสุข
๒. ตื่นเป็นสุข
๓. ไม่ฝันร้าย
๔. เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
๕. เป็นที่รักของ omnibhava ทั้งหลาย
๖. เทวดารักษา
๗. ไฟ ยาพิษ หรือศัสตรา ย่อมไม่กล้ากรายทำร้ายได้
๘. สีหน้าผ่องใส
๙. จิตทึ้งมั่นเป็นสมาธิได้เร็ว
๑๐. ขณะจะสิ้นชีวิต มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์
๑๑. เมื่อยังไม่บรรลุคุณธรรมสูงสุดคืออรหัตผล ย่อมเกิดในพรหมโลก

ตัวอย่างอานิสงส์ของการประพฤติเบญจธรรม ข้อเมตตากรุณา เรื่อง สุวรรณสาม

ในอดีตกาล ครอบครัว ๒ ครอบครัว เป็นสายกัน ครอบครัวหนึ่งมีบุตรชาย นามว่า ทุกภูมิ อีกครอบครัวหนึ่งมีบุตรสาว นามว่า ปาริกาภูมิ ทุกภูมิ และปาริกาภูมิ มีความปรารถนาตรงกันคือประสงค์จะออกบวช ไม่อยากดำเนินชีวิตแบบชาวบ้าน แต่ บิดามารดาจับให้ห้องสองแต่งงานกัน แม้จะแต่งงานกันแล้ว ห้องสองก็ยังคงประพฤติต่อ กันเหมือนเพื่อน ไม่เคยประพฤติต่อ กันฉันสามีภรรยา และได้เพียร อ่อนหวานบิดามารดาขอออกบวช จนกระทั่งได้รับอนุญาต จึงเดินทางเข้าป่าใหญ่ อธิษฐานออกบวชอย่างด้าบส บำเพ็ญธรรมอยู่ ณ ศala ในป่านั้น เป็นผู้เจริญเมตตาอย่างมั่นคงต่อสัตว์ทั้งหลาย ทำให้ บรรดาสัตว์ทั้งหลายในบริเวณนั้น ต่างก็มีเมตตาต่อ กัน ไม่ทำร้ายซึ่งกันและกัน

วันหนึ่ง พระอินทร์เลิ่งเห็นอันตรายซึ่งจะบังเกิดแก่ทุกคลาบสและปาริกาดาบสini จึงตรัสถบกแก่คลาบส และขอให้มีบุตร เพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือปวนนิบัติในยามยากลำบาก แต่ คลาบสไม่ประสงค์จะมีบุตร เพราะเป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์ พระอินทร์จึงบอกวิธีมีบุตรที่ ไม่ต้องใช้การร่วมประเวณี แต่ปฎิบัติโดยใช้มือลูบห้องนางปาริกาดาบสini ทุกคลาบสจึงได้ ตาม

ต่อมา นางปาริกาดาบสini ก็ตั้งครรภ์ ครั้นครบกำหนดก็คลอดบุตร มีผู้บรรณ ลงนามร่วมกับบุตร จึงได้ชื่อว่า “สุวรรณสาม” ปาริกาดาบสini เลี้ยงดูสุวรรณสามจน เดิบใหญ่โตในป่านั้น มีบรรดาสัตว์น้อยใหญ่นานาชนิดแวดล้อมเป็นเพื่อนเล่น ตั้งแต่ยัง เป็นเด็กอยู่ สุวรรณสามหมั่นสังเกตจดจำสิ่งที่พ่อและแม่ได้ปฏิบัติ เช่น การไปตักน้ำ ไปหา ผลไม้เป็นอาหาร เส้นทางที่ไปหาน้ำและอาหาร สุวรรณสามพยายามช่วยเหลือพ่อ และแม่กระทำการต่างๆ เท่าที่จะทำได้ เพื่อให้พ่อแม่ได้มีเวลาบำเพ็ญธรรมตามที่ ประสงค์

วันหนึ่ง เมื่อทุกคลาบสและนางปาริกาดาบสini ออกไปหาผลไม้ในป่า เพื่อญັນตกหนัก ห้องสองจึงหลบฝนอยู่ที่ต้นไม้ใหญ่ใกล้จอมป่าวกโดยไม่รู้ว่าที่จอมป่าวกนั้นมีภูพิษอาศัยอยู่ น้ำฝนที่ซุ่มเสื้อผ้าและมุ่นผมของห้องสองให้หลထดลงในรูป ทำให้หูตกใจจึงพ่นพิษออกมา ป้องกันตัว พิษร้ายของงูเข้าตาห้องสองคน ความร้ายกาจของพิษทำให้ดวงตาบอดมีดมิดไป ทันที ทุกคลาบสและนางปาริกาดาบสini จึงไม่สามารถจะกลับไปถึงศala ที่พักได้ เพราะ มองไม่เห็นทาง ต้องวนเวียนคลำทางอยู่ที่นั้นเอง

ฝ่ายสุวรรณสาม คอยพ่อแม่อยู่ที่ศala ไม่เห็นกลับมาตามเวลา จึงออกเดินตามหา ในที่สุดก็พบพ่อแม่ วนเวียนอยู่ข้างจอมป่าวก ได้ทราบว่าพ่อแม่ตาบอดก็ร้องไห้ แล้วก็

หัวเราะ พ่อแม่ถามว่าเหตุใดจึงร้องให้แล้วก็หัวเราะ สุวรรณสามตอบว่า ที่ร้องให้ เพราะเสียใจที่พ่อแม่นั้นยังตาบอด แต่ที่หัวเราะ เพราะดีใจที่ลูกจะได้ปรนนิบติดูแล ตอบแทนพระคุณพ่อแม่ จากนั้นก็พาพ่อแม่กลับไปยังศาลาที่พัก จัดหาเชือก มาผูกอย่างไว้โดยรอบสำหรับพ่อแม่จะได้ใช้จับเป็นราวดินไปทำกิจได้สะดวกในบริเวณศาลานั้น ทุกวันสุวรรณสาม จะไปตักน้ำเพื่อให้พ่อแม่ได้ดื่มได้ใช้ และไปหาผลไม้ในป่ามาเป็นอาหารแก่พ่อแม่และตนเอง

เวลาที่สุวรรณสามออกป่าหาผลไม้ บรรดาสัตว์ทั้งหลาย จะพากันมาแวดล้อมด้วยความไว้วางใจ เพราะสุวรรณสามเป็นผู้มีเมตตาจิต ไม่เคยทำอันตรายแก่ผู้สัตว์ สุวรรณสามจึงมีเพื่อนแวดล้อมเป็นบรรดาสัตว์นานาชนิด พ่อแม่ลูกทั้งสามจึงมีแต่ความสุขสงบ ปราศจากความทุกข์ร้อนวุ่นวายทั้งปวง อยู่มawanหนึ่ง พระราชาแห่งเมืองพาราณสี พระนามว่า “กบิลยักษราช” ทรงโปรดการออกป่าล่าสัตว์ พระองค์เดี๋ยวๆ ก็ออกล่าสัตว์ มาถึงท่าน้าที่สุวรรณสามมาตักน้ำไปให้พ่อแม่ พระราชาสั่งเกตเห็น รอยเท้าสัตว์ซุกซุมในบริเวณนั้น จึงชั่มครองจะยิงสัตว์ที่ผ่านมากินน้ำ ขณะนั้น สุวรรณสามนำหม้อน้ำมาตักน้ำไปใช้ที่ศาลาดังเช่นเคย มีผู้สัตว์เดินตามมาด้วยมากมาย พระราชาทอดพระเนตรเห็น ก็ทรงแปลกระทัยว่า สุวรรณสามเป็นมนุษย์หรือเทวดา เหตุใดจึงเดินมากับผู้สัตว์ ครั้นจะเข้าไปถามก็เกรงว่าสุวรรณสามจะตกใจหนีไป ก็จะไม่ได้ตัวจึงคิดจะยิงด้วยธนูให้หมดกำลังก่อนแล้วก่ออย่างจับตัวไว้ซักถาม เมื่อสุวรรณสามลงไปตักน้ำแล้วกำลังจะเดินกลับไปศาลา พระราชา กบิลยักษราช ก็เลึงยิ่งด้วยธนูอาบทยาพิษ ถูกสุวรรณสามที่ลำตัวหลุดจากขาไปปะซ้าย

สุวรรณสามล้มลงกับพื้น แต่ยังไม่ถึงตาย จึงเอ่ยขึ้นว่า “เนื้อของเรากินไม่ได้ หนังของเราไปทำอะไรก็ไม่ได้ จะยิงเราทำไม คนที่ยิงเราเป็นใคร ยิงแล้วจะซ่อนตัวอยู่ทำไง” กบิลยักษราชได้ยินว่าจากอ่อนหวานเช่นนั้นก็ยิ่งแปลกระทัย ทรงคิดว่า “หนุ่มน้อยนี้เป็นใครหนอ ถูกเรา yi่งล้มลงแล้ว ยังไม่กรอรเคือง กลับใช้ถ้อยคำอันอ่อนหวาน แทนที่จะด่าว่าด้วยความกรอรแคน เรายังต้องแสดงตัวให้เขาเห็น” คิดดังนั้นแล้ว พระราชาจึงออกจากรีที่ซุ่มไปประทับอยู่ข้างๆ สุวรรณสาม พลางตรัสว่า “เราซื้อกบิลยักษราช เป็นพระราชา แห่งเมืองพาราณสี เจ้าเป็นใคร มาทำอะไรอยู่ในป่านี้” สุวรรณสามตอบไปตามความจริงว่า “ข้าพเจ้าเป็นบุตรด้าวส ชื่อว่าสุวรรณสาม พระองค์ยังข้าพเจ้าด้วยธนูพิษ ได้รับความเจ็บปวดสาหัส พระองค์ประสงค์อะไรจึงยิงข้าพเจ้า” พระราชาไม่กล้าตอบความจริง จึงแสร้งตรัสเห็นว่า “เราตั้งใจจะยิงเนื้อเป็นอาหาร แต่พอเจ้ามาเนื้อก็เหลือหนึ่งในหมด เรากรอรยังยิงเจ้า” สุวรรณสามยังว่า “เหตุใดพระองค์จึงตรัสถอย่างนั้น บรรดาสัตว์ทั้งหลายในป่านี้

ไม่เคยกลัวข้าพเจ้า ไม่เคยเตลิดหนีข้าพเจ้าเลย สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนของข้าพเจ้า”

พระราชาทรงละอายพระทัยที่ตรัสความเท็จแก่สุวรรณสาม ผู้ถูกยิงโดยปราศจากความผิด จึงตรัสตามความจริงว่า “เป็นความจริงตามที่เจ้าว่า สัตว์ทั้งหลายมิได้กลัวภัยจากเจ้าเลย เรายังเจ้ากีเพระความโง่เขลาของเรางเจ้าอยู่กับใครในป่านี้ ตักน้ำไปให้ใคร” สุวรรณสามบ่วนโลหิตออกจากปาก ตอบพระราชาว่า “ข้าพเจ้าอยู่กับพ่อแม่ ซึ่งatabอดทั้งสองคน อัญในศาล ในป่านี้ ข้าพเจ้าทำหน้าที่ปรนนิบัติพ่อแม่ ดูแลหน้าและอาหารสำหรับท่านทั้งสอง เมื่อข้าพเจ้า มาถูกยิงเช่นนี้ พ่อแม่ก็จะไม่มีครดูแลปรนนิบัติอีกต่อไป อาหารที่ศาลาอย่างพอสำหรับ ๖ วัน แต่ไม่มีน้ำ พ่อแม่ของข้าพเจ้าจะต้องอดน้ำและอาหาร เมื่อปราศจากข้าพเจ้า โอ พระราชา ความทุกข์ ความเจ็บปวดที่เกิดจากถูกยิงด้วยธนูของท่านนั้น ยังไม่เท่าความทุกข์ ความเจ็บปวดที่เป็นห่วงพ่อแม่ของข้าพเจ้า จะต้องได้รับความเดือดร้อน เพราะขาดข้าพเจ้าผู้ปรนนิบัติ ต่อไปนี้ พ่อแม่คงไม่ได้เห็นหน้าข้าพเจ้า อีกแล้ว” สุวรรณสามรำพันแล้วร้องให้ด้วยความทุกข์ใจอย่างยิ่ง

พระราชาทรงได้ยินดังนั้นก็เสียพระทัยยิ่งนัก ที่ได้ทำร้ายสุวรรณสามผู้มีความกตัญญูสูงสุด ผู้ไม่เคยทำอันตรายต่อสิ่งใดเลย จึงตรัสกับสุวรรณสามว่า “ท่านอย่ากังวลไปเลย สุวรรณสาม เราจะรับดูแลปรนนิบัติพ่อแม่ของท่านให้เหมือนกับที่ท่านได้เคยทำมา จงบอกเราถ้าว่าพ่อแม่ของท่านอยู่ที่ไหน” สุวรรณสามได้ยินพระราชตั้สให้สัญญาดีใจกราบทูลว่า “พ่อแม่ของข้าพเจ้าอยู่ไม่ไกลจากที่นี่มากนัก ขอเชิญเด็ดไปเถิด” พระราชา ตรัสสามว่า สุวรรณสามจะสั่งความไปถึงพ่อแม่บ้างหรือไม่ สุวรรณสามจึงขอให้พระราชบอกรพ่อแม่ว่า ตนฝากรกราบให้ว่าล้าพ่อแม่มา กับพระราชา เมื่อสุวรรณสาม ประน姆เมื่อกราบลงแล้ว ก็สลบไป ด้วยธนูพิษ ลมหายใจหยุด มือเท้าและร่างกายแข็งเกร็งด้วยพิษยา

พระราชาทรงเคร้าเสียพระทัยยิ่งนัก รำลึกถึงกรรมอันหนักที่ได้ก่อขึ้นในครั้นนี้ แล้วทรงระลึกได้ว่า ทางเดียวที่จะช่วยผ่อนบาปอันหนักของพระองค์ได้ก็คือ ปฏิบัติตามว่าจ้าที่สัญญาไว้กับสุวรรณสาม คือไปปรนนิบัติดูแลพ่อแม่สุวรรณสาม เมื่อันที่สุวรรณสามได้เคยกระทำมา พระราชาภิลักษณะจึงนำมือนาที่สุวรรณสามตักไว้นั้น ออกเดินทางไปศาลาที่สุวรรณสามบอกไว้ ครั้นไปถึง ทุกๆ ด้ามสได้ยินเสียงฝีเท้าพระราชา ก็ร้องถามขึ้นว่า “นั่นคือริชั่นมา ไม่ใช่สุวรรณสามลูกเราแน่ ลูกเรา เดินฝีเท้าเบา ไม่ก้าวหนักอย่างนี้” พระราชาไม่กล้าบอกไปในทันทีว่าพระองค์ยังสุวรรณสามตายแล้ว จึงบอกแต่เพียงว่า “ข้าพเจ้าเป็นพระราชา แห่งเมืองพาราณสี มาเที่ยวบินเนื้อในป่านี้” ดาบสจีงเชิญให้พระราชาเสวยผลไม้ และเล่าว่าบุตรชายชื่อสุวรรณสาม เป็นผู้ดูแลจัดหาอาหารไว้ให้ขณะนี้สุวรรณสาม ออกไปตักน้ำ อีกสักครู่ก็คงจะกลับมา

พระราชเจิงตรัสด้วยความเคร้าเสียพระทัยว่า “สุวรรณสาม ไม่กลับมาแล้ว บัดนี้ สุวรรณสามถูกอนุของข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว” ดาบสหัสดองได้ยินดังนั้นก็เสียใจยิ่งนัก นางปาริกาดาบสินีนั้นแต่แรกกราแคนที่พระราชายิ่งสุวรรณสามตาย แต่ทุกๆ ดาบสหัสด ปลอบประโลมว่า “จะนี่กว่าเป็นเรื่องกรรมของสุวรรณสามและของเราทั้งสองเดียว จง สำรวมจิตอย่าโกรธเคืองเลย พระราชาก็ได้ยอมรับผิดแล้ว” พระราชารัสรปลอบว่า “ท่านทั้งสองอย่ากังวลไปเลย ข้าพเจ้าได้สัญญาภับสุวรรณสามแล้วว่าจะปรนนิบัติท่านทั้งสองให้เหมือนกับที่สุวรรณสามเคยทำมาทุกประการ”

ดาบสหัสดองอ่อนwonพระราชให้พาไปที่สุวรรณสามอนตายอยู่ เพื่อจะได้ สัมผัสรุบคคลาลูกเป็นครั้งสุดท้าย พระราชาก็ทรงพาไป ครั้นถึงที่สุวรรณสามอนอยู่ ปาริกาดาบสินีก็ช้อนเท้าลูกขึ้นวางบนตัก ทุกๆ ดาบสหัสดช้อนศรีษะสุวรรณสามประคงไว้ บนตัก ต่างพากันรำพันถึงสุวรรณสามด้วยความโศกเคร้า บังเอญปาริกาดาบสินีลูบคลำ บริเวณหน้าอกสุวรรณสาม รู้สึกว่าบังอบอุ่นอยู่ จึงคิดว่าลูกอาจจะเพียงแต่สลบไป ไม่ ถึงตาย นางจึงตั้งสัตยาธิษฐานว่า “สุวรรณสามลูกเราเป็นผู้ประพฤติดีตลอดมา มีความ กตัญญูตัวที่ต่อพ่อแม่อย่างยิ่ง เรายังสุวรรณสามยิ่งกว่าชีวิตของเราเอง ด้วยสัจจาจาก ของเรานี้ ขอให้พิษรุนแรงคลายไปเถิด ด้วยบุญกุศลที่สุวรรณสามได้เลี้ยงดูพ่อแม่ตลอดมา ขออาบภาพแห่งบุญจดlobนดาลให้สุวรรณสามฟื้นขึ้นมาเดิด” เมื่อนางตั้งสัตยาธิษฐานจบ สุวรรณสามก็พลิกกายไปข้างหนึ่งแต่ยังนอนอยู่ ทุกๆ ดาบสหัสดึงตั้งสัตยาธิษฐาน เช่นเดียวกัน สุวรรณสามก็พลิกกายกลับไปอีกข้างหนึ่ง ฝ่ายนางเพหิດดาวสุนธรี ผู้ดูแลรักษาอยู่ ณ บริเวณ เขากันมาหนึ่ง ก็ได้ตั้งสัตยาธิษฐานว่า “เราทำหน้าที่รักษาเขากันมาหนึ่งมาเป็นเวลานาน เรายังสุวรรณสาม ผู้มีเมตตาจิต และมีความกตัญญูยิ่งกว่าใคร ด้วยสัจจาวานี้ ขอให้พิช จงจางหายไปเดิด” ทันใดนั้น สุวรรณสามก็พลิกกายฟื้นตื่นขึ้น หายจากพิษรุนโดยสิ้นเชิง ยิ่งกว่านั้นดวงตาของพ่อและแม่ของสุวรรณสามก็กลับแลเห็นเหมือนเดิม

พระราชทรงพิศวงยิ่งนัก จึงตรัสตามว่าสุวรรณสามฟื้นขึ้นมาได้อย่างไร สุวรรณ สามตอบพระราชว่า “บุคคลใดเลี้ยงดูปรนนิบัติบิดามารดาด้วยความรักใคร่เอาใจใส่ เทวดาและมนุษย์ยอมช่วยคุ้มครองบุคคลนั้น นักประญี่ย่อมสรรเสริญ แม้เมื่อตายไปแล้ว บุคคลนั้นก็จะได้ไปบังเกิดในสวรรค์ เสวยผลบุญแห่งความกตัญญูตัวที่ของตน” พระราชบิลยกราชได้ยินดังนั้นก็ชื่นชมโสมนัส ตรัสกับสุวรรณสามว่า “ท่านทำให้จิตใจ และดวงตาของข้าพเจ้าสว่างไสว มองเห็นธรรม ต่อไป ข้าพเจ้าจะรักษาศีล จะบำเพ็ญ กุศลกิจ จะไม่เบียดเบียนชีวิตสัตว์อีกแล้ว” ตรัสปฏิญญาณแล้วพระราชาก็ทรงขอมาโทษ ที่ได้กระทำให้สุวรรณสามเดือดร้อน แล้วพระองค์ก็เสด็จกลับพาราณสี ทรงปฏิบัติตามที่ ได้ตรัสไว้ทุกประการจนตลอดพระชนม์ชีพ

ฝ่ายสุวรรณสามกีเลี้ยงดูpronนิบติบิดาмарดา บำเพ็ญเพียรในทางธรรม เมื่อสินชีพ ก็ได้ไปเกิดในพรหมโลก ร่วมกับบิดาмарดา ด้วยกุศลกรรมที่กระทำมาคือ ความเมตตา กรุณาต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย และความกตัญญูตัวที่ต่อบิดาмарดา อันเป็นกุศล กรรมสูงสุดที่บุตรพึงกระทำต่อบิดาмарดา

เรื่อง ลิงใหญ่

ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัตเสวยราชสมบัติในพระนครพาราณสี ในหมู่บ้าน กาสิกาม พระมหาณ์ชวนผู้หนึ่งไดนาเสร็จแล้วปล่อยโโคไป เริ่มทำการงานชุมชนอย่างแพร่หลาย ดินด้วยจบ ผุ้งโโคเคี้ยว กินใบไม้ที่ฟุ่มไม้แห่งหนึ่ง พลาภกันหนีเข้าไปสู่ดงโดยลำดับ พระมหาณ์นั้นจะเนว่าถึงเวลาแล้ว ก็วางแผนเหลียวหาผุ้งโโคไม่พบ เกิดความโกรธนัส จึง เที่ยวกันหางทางเข้าไปในป่าทึบ เข้าไปจนถึงป่าหิมพานต์ อันแสนจะกันดาร เงียบสงบ อันหมุกคลุกชราติท่องเที่ยวไปมา ต้องทนหิวกระหาย เที่ยวไปในป่านั้นตลอด ๗ วัน

ในป่านั้น เข้าได้เห็นต้นมะพลับต้นหนึ่ง ตั้งอยู่ห่มิ่นเหมือนไปทางปากเหว มีผล ตกดื่นที่แรกเก็บผลที่ล้มพัดหล่นมากินก่อน รู้สึกพอใจ ยังไม่อิ่ม จึงปีนขึ้นไปบนต้น ด้วย หวังใจว่าจะกินให้สบายบนต้นนั้น เขายียืดมือคว้าเอาผลที่ต้องการไปเรื่อยๆ ทันใดนั้น ก็ไม่ที่ขึ้นเหยียบอยู่นั่นก็หักขาดลง ดุจถูกตัดด้วยขวนฉะนั้น เขาร้องด้วยกังวลนั้นร่วง ตกลงไปในห่วงเหวภูเขาอันชุ่นชาน ซึ่งไม่มีที่ยืนที่เห็นຍ่ำเลย แต่ตกลงไปบนน้ำในเหวที่หยัง ไม่ถึงพระน้ำลึก ต้องไปนอนไว้ริมความเพลิดเพลิน ไร้ที่พึ่งอยู่ในเหวนั้น ๑๐ ราตรีเต็มๆ

ภัยหลังมีลิงตัวหนึ่งมีทางดังทางโโค เที่ยวไปตามซอกเขา เที่ยวไต่ไปตามกิงไม้หา ผลไม้กิน ได้มาถึงที่นั้น และได้กระทำการเอ็นดูกรุณานในพระมหาณ์นั้น เที่ยวไปหาก้อน หินก้อนใหญ่ในภูเขามา แล้วผูกเชือกไว้ที่ก้อนหิน ให้พระมหาณ์เกาะหลัง เอาเมือหั้งสอง กอดคอไว้ แล้วกระโดดขึ้นจากเหวด้วยความยากลำบาก

ครั้นขึ้นมาได้แล้ว พญาawanรเหน้อยอ่อนขอพักหลับสักครู่หนึ่ง ขอให้พระมหาณ์ ช่วยระวังป้องกันภัยให้

พระมหาณ์เกิดความเห็นอันلامกว่า ลิงนี้ก็เป็นอาหารของมนุษย์ทั้งหลาย เท่ากับ มนุษย์ในป่านี้เหมือนกัน อย่ากระนั้นเลย เราควรช่วยงานนี้กินแก้ทิวเดิด อนึ่ง อิ่มแล้ว จักถือเอาเนื้อไปเป็นเสบียงเดินทาง เราจักต้องผ่านทางกันดาร เนื้อก็จักได้เป็นเสบียงของเรา

ทันใดนั้น พระมหาณ์จึงได้หยิบเอาหินมาทุ่มศีรษะลิง แต่เนื่องจากมีกำลังน้อย เพราจะอดอาหาร ลิงจึงไม่ตาย ลิงนั้นกลุ่มลูกขึ้นทั้งๆ ที่ตัวอาบไปด้วยเลือด ร้าให้มองดู พระมหาณ์ด้วยนัยน์ตาอันเต็มไปด้วยน้ำตา พลาภกล่าวว่า ท่านรอดตายมีอายุยืนมาได้ สมควร จะห้ามปราบคนอื่น แต่กลับทำร้ายข้าพเจ้าเสียเอง ท่านกระทำการอันยกที่บุคคลจะทำ

ลงได้ น่าอดสูใจจริงๆ ข้าพเจ้าช่วยให้ท่านขึ้นจากเหวลึก ซึ่งยากที่จะขึ้นได้เช่นนี้ ท่านเป็นดุจข้าพเจ้านำมายาจากปรโตร กยังสำคัญตัวข้าพเจ้าว่า ควรจะนำเสียด้วยจิตอันเป็นบาปธรรมซึ่งเป็นเหตุให้ท่านคิดชั่ว ถึงท่านจะไร้ธรรม เวทนาอันเผ็ดร้อนก็อย่าได้ถูกต้องท่านเลย และบากปรอมก้อย่าได้ตามผ่าท่านอย่างชุยก่อนไม่เหลือ แนะนำท่านผู้มีธรรมอันเลว หาความสำราญมิได้ ความคุ้นเคยของข้าพเจ้าจะไม่มีอยู่ในท่านเลย มาเดินท่านจงเดินไปห่างๆ เราพอมองเห็นหลังกันเท่านั้น ท่านพ้นจากเงื่อมเมื่อแห่งสัตว์ร้าย ถึงทางเดินของมนุษย์แล้ว ท่านผู้ไร้ธรรม นี้หนทาง ท่านจงไปตามสายโดยทางนั้นเดิน

wanrunn ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ก็ล้างเลือดที่ศีรษะ เช็ดน้ำตาเสร็จแล้วก็กระโดดขึ้นภูเขาไป

ฝ่ายพระમณ์เกิดความเร่งร้อนเพราะบากปรอม ร้อนเนื้อตัว ได้ลังไบปั้งหัวงี้ แห่งหนึ่งเพื่อดีมกินน้ำ หัวงน้ำก็เดือดพล่าน เมื่อนอนถูกต้มด้วยไฟ มองไปด้วยเลือดคล้ายกับน้ำเลือดน้ำหนองฉะนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างประกายเหมือนดั่งฟ้า

หยาดน้ำตกต้องการของพระમณ์ที่ได ฝึกผุดขึ้นเท่านั้น มีสันฐานเหมือนมะตุม ครึ่งลูก ฝึกแต่กินในวันนั้นเอง น้ำเลือดน้ำหนองก็เหลือกมา มีกลิ่นเหม็นดุจชากรส อันส่วนพระມณ์นั้นจะเดินไปทางไหน ในบ้านและนิคมทั้งหลาย พากมนุษย์ทั้งหญิงและชาย พากันถือห้อนไม้ห้ามกันพระມณ์นั้นผู้ฟังไปด้วยกลิ่นเหม็นว่าอย่าเข้ามาข้างนี้นะ พระມณ์นั้นได้เสวยทุกษาเวทนาอยู่ ๗ ปี ซึ่งเป็นผลแห่งกรรมชั่วของตน

ในเรื่องนี้ wanrun เป็นสัตว์ที่เปลี่ยนด้วยเมตตากรุณา ได้ช่วยพระມณ์ขึ้นจากเหวด้วยความยากลำบากจนหมดกำลังต้องขออนันตักผ่อน แต่พระມณ์เป็นคนอกตัญญูคิดจะawanrun ผู้มีพระคุณเพื่อเอาเนื้อเป็นอาหาร ได้ทำร้าย wanrun ให้บาดเจ็บได้รับทุกข์ทรมานแสนสาหัส ถึงกระนั้น wanrun ก็ยังมีเมตตากรุณาต่อพระມณ์ได้บอกทางให้ไปถึงถิ่นมนุษย์โดยปลอดภัย และพระມณ์ก็ได้รับผลแห่งกรรมชั่วของตนได้รับทุกษาเวทนาอย่างแรงกล้าอยู่เป็นเวลาถึง ๗ ปี

เมตตากรุณา เป็น กัลยานธรรม ธรรมที่ดึงมารีอธรรมที่ทำให้เป็นกัลยานชน เมตตากรุนานี้เป็นคุณธรรมที่เกื้อกูลต่อการรักษาศีลข้อที่ ๑ ทำให้มีจิตใจดงาม เช่น คนที่มีความรักความสัมภาระสัตว์ ยอมมีจิตใจอ่อนโยนคิดให้กูล ไม่คิดทำร้ายหรือทำลายชีวิตสัตว์ จะนั้น จึงควรปลูกเมตตากรุนาให้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับศีล เพราะเมตตากรุนาเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ คือมนุษย์รู้สึกวัก รู้สึกสงสาร ความรักความสัมภาระทั้งปวง เกิดจากความเมตตากรุนานี้ หากคนเราทำลายคุณธรรมพื้นฐานนี้แล้ว ความรักความสัมภาระทั้งปวงก็เกิดขึ้นไม่ได้

เบญจธรรม ข้อที่ ๒

สัมมาอาชีวะ

การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ

สัมมาอาชีวะ ได้แก่ การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ คุณธรรมข้อนี้เกือกุลให้ผู้มีศีล สามารถรักษาศีลข้อที่ ๒ ให้มั่นคงขึ้น เนื่องจากคนทุกคนต้องประกอบอาชีพหาปัจจัยมา บริโภคเลี้ยงตนและบุคคลในครอบครัวมีปิดามารดา บุตรภรรยา เป็นต้น พระพุทธเจ้าจึง ตรัสสอนให้ทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ เพื่อให้ได้ทรัพย์มาในทางที่ชอบให้พอ เพียงแก่การดำรงชีวิต เมื่อตนเองยังหาเลี้ยงชีพไม่ได้ ทั้งไม่มีความเพียรประกอบหาเลี้ยง ชีพในทางที่ชอบ ก็จะไม่มีรายได้มาใช้จ่ายดำรงชีวิต ลำพังการอาศัยทรัพย์สมบัติที่มี อยู่เดิม โดยไม่แสวงหามาเพิ่มเติม ทรัพย์สมบัตินั้นก็จะหมดไป เมื่อนั้นบึงที่มีน้ำเหลือ ก็ไปอย่างเดียวก็มีแต่จะแห้งไป เพราะบุคคลที่ไม่มีทรัพย์ใช้จ่ายเลี้ยงชีพ ถูกความยากจน ขัดสนบีบคั้นเข้า ก็จะรักษาศีลให้บริสุทธิ์ได้ยาก หรือไม่อาจตั้งมั่นอยู่ในศีลได้ แต่ถ้าเข้า หมั่นประกอบการงานหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ ก็จะมีทรัพย์มาใช้จ่ายเลี้ยงชีวิต และเป็น กำลังอุดหนุนให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลได้

กัลยานธรรมข้อนี้มุ่งให้ผู้ปฏิบัติเว้นจากมิจฉาชีพ และประกอบสัมมาชีพ ด้วยการ ประพฤติเป็นธรรมในกิจการ ในบุคคล และในวัตถุ ดังนี้

๑. การประพฤติเป็นธรรมในกิจการ หมายถึง ความซื่อตรงในหน้าที่การทำงานที่รับ ผิดชอบ หรือการทำกิจการโดยสุจริต ไม่บิดพลิ้วหลอกเลี่ยงงานที่ทำนั้น เพื่อให้สำเร็จลุล่วง ไปด้วยดี เช่น ลูกจ้างผู้ทำหน้าที่ของตนด้วยความขยันตั้งใจทำงาน ทำงานได้เรียบร้อย ทำงาน เต็มเวลา ไม่บิดพลิ้วหลอกเลี่ยงการทำงานที่รับผิดชอบของตน

๒. การประพฤติเป็นธรรมในบุคคล หมายถึง ความซื่อตรงในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ การประกอบอาชีพอย่างยุติธรรมปราศจากอคติ เช่น นายจ้าง จ่ายค่าจ้างตามสัญญา ตาม แรงงาน ตามความสามารถ ไม่กักขังหน่วยเหนี่ยว ไม่ใช้แรงงานเด็ก หรือพ่อค้าไม่ประพฤติ เป็นคนเห็นแก่ได้ ขายสินค้าแก่ทุกคนตามราคาที่กำหนดอย่างเสมอภาคกัน

๓. การประพฤติเป็นธรรมในวัตถุ หมายถึง ความซื่อตรงในวัตถุสิ่งของหรือสินค้า สำหรับประกอบอาชีพ โดยการแสดงคุณสมบัติและคุณภาพของวัตถุตามความเป็นจริง ผู้มีอาชีพค้าขาย ไม่ขายของเทียมอย่างของแท้ เช่น ไม่ขายน้ำผึ้งปลอมปนแก่ผู้ต้องการน้ำ ผึ้งแท้ ไม่นำอาหารค้างคืนที่บูดแล้วมาอุ่นขายใหม่ ไม่ใช้วัสดุก่อสร้างที่มีคุณภาพต่ำกว่า สัญญาจ้าง เป็นต้น

อาชีพการงานอาชีวบัตรโดยเหตุ ๒ ประการ คือ โดยเนื้องาน และโดยการกระทำ ดังนี้

๑. โดยเนื้องาน คืองานอาชีพบางชนิดนั้นเป็นงานวิบัติอยู่ในตัวแล้ว เช่น การขโมย การปล้น การรับจ้างฆ่าคน การค้าของเสื่อน เป็นต้น คราทำก์วิบัติ

๒. โดยการกระทำ คืองานอาชีพบางชนิดเป็นงานดี แต่ผู้ประกอบอาชีพนั้นทำงานให้เสียหาย เช่น อาชีพรับราชการเป็นอาชีพที่ดี แต่ผู้ปฏิบัติทุจริตต่อหน้าที่ ฉ้อราษฎร์บังหลวง การกระทำอย่างนี้ทำให้อาชีพรับราชการนั้นเกิดความวิบัติเสียหาย

ผู้จะเลือกอาชีพการงาน ควรเว้นจากการงานที่มีโทษเสีย แม้จะเป็นอุบายทำให้ได้ทรัพย์มาก แต่ทรัพย์ที่เกิดจากการงานที่เสียหายนั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ อีกอย่างหนึ่ง การงานที่ต้องเสียง เช่น การพนัน ก็ไม่ควรเลือกมาเป็นอาชีพ เพราะเหตุว่าเมื่อพลาดพลั้งแล้วทรัพย์นั้นก็เสียหายหมดสิ้นไปโดยง่าย ถึงได้ทรัพย์นั้นมากก็คงไว้ได้ไม่นาน ด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. ทำให้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย โดยไม่เห็นคุณค่าของทรัพย์ เพราะเป็นของที่ได้มาง่าย

๒. ทำให้ติดการพนัน ซึ่งเป็นเหตุทำให้ทรัพย์พินาศ

ดังนั้น ควรเลือกทำการงานที่สุจริตด้วยการใช้กำลังกาย กำลังความคิด และสติ ปัญญาของตนเอง การได้ทรัพย์มาในลักษณะเช่นนี้จะได้เห็นคุณค่าของทรัพย์นั้นๆ ไม่ใช้สอยสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย จะทำให้กากษาทรัพย์นั้นอยู่ได้อย่างถาวร

ตัวอย่างอาชีวบัตรของการประพฤติเบญจธรรม ข้อสัมมาอาชีวะ

เรื่อง จุฬาเศรษฐี

ในอดีตกาล พระราชาพระนามว่าพระมหาทัต ทรงราชสมบัติในกรุงพาราณสี สมัยนั้นบันทิตชื่อจุฬาเศรษฐีเป็นคนฉลาดรู้นิมิตทั้งปวง วันหนึ่งกำลังเดินไปเฝ้าพระราชา เห็นหนูตายตัวหนึ่ง ในระหว่างทาง จึงกำหนดกังหันในขณะนั้นแล้วกล่าวคำนี้ว่า กุลบุตรผู้มีดวงตามีปัญญา สามารถนำหนูนี้ไปเลี้ยงภรรยาและจัดการงานได้ กุลบุตรเข็ญใจคนหนึ่ง พึงคำเศรษฐีนั้นแล้วคิดว่า ผู้นี้ไม่รู้คงไม่พูด ดังนี้ จึงเอานูปไปให้ที่ร้านตลาดแห่งหนึ่ง เพื่อเลี้ยงแมว ได้ทรัพย์กากนิกหนึ่ง แล้วซื้อน้ำอ้อยด้วยทรัพย์กากนิกหนึ่งนั้น เอาหม้อใบหนึ่งใส่น้ำดื่มไป เห็นช่างจัดดอกไม้เดินมาแต่ป้ากิให้ขันน้ำอ้อยหน่อยหนึ่งแล้วเอากะบวยตักน้ำดื่มให้ ช่างดอกไม้เหล่านั้นให้ดอกไม้แก่บุรุษนั้นคลำกำ แม้ในวันรุ่งขึ้นเขาค่าดอกไม้นั้นไปซื้อน้ำอ้อยและหม้อน้ำดื่มแล้วไปยังสวนดอกไม่นั้นแหลก วันนั้น ช่างดอกไม้ก็ให้กอดอกไม้ที่ตนเก็บไปครึ่งหนึ่งแล้วแก่เขาแล้วก็ไปล่วงไปไม่นานนักเขาได้ทรัพย์นับได้ถึง ๘ กบาทปันะโดยอุบายนี้ ในวันที่มีลมและฝนตกหนัก วันหนึ่ง เขากระทำไม่ที่ล้มแล้วให้เป็น

กอง จึงได้ทรัพย์อีก ๑๖ กหาປະຈາກນາຍช່າງໜ້ອຂລວງ ເຂມເມື່ອໄດ້ທຮ່ພຍເກີດຂຶ້ນຄື້ງ ๒๔ ກຫປະປະແລ້ວຄົດວ່າ ອຸບາຍນີ້ມີປະໂຍືນແກ່ເຮົາ ຈຶ່ງຕັ້ງໜ້ອນ້າດີມໄວ້ໜ້ອຂນິ່ງໃນທີ່ໄມ້ໄກລແຕ່ ປະຕູມື່ອງ ເວົານ້າດີມເລື່ອງຄົນຕັດໜູ້າ ๕๐๐ ຄນ ຄົນຕັດໜູ້າເຫຼຸ່ານັ້ນພູດກັນວ່າ ສຫຍ ທ່ານມີອຸປະກະມາກ ແກ່ພວກເຮົາ ພວກເຮົາຈະທຳອະໄວແກ່ທ່ານໄດ້ບ້າງ ບຸຮູ່ຊັ້ນຕອບວ່າ ເມື່ອມີ ກິຈເກີດຂຶ້ນຈຶ່ງກະທຳແກ່ຂ້າພເຈົາເຄີດ ເຖິງໄປທາງໂນັ້ນທາງນີ້ ກະທຳກາຣຜູກມິຕຣກັບຄົນ ທ່ານທາງບກແລະຄົນທ່ານທາງທຳນ້າ ຄົນທ່ານທາງບກບອກແກ່ເຂວ່າ ພຽງນີ້ພ່ອຄ້າມ້າຈະນຳ ມ້າ ๕๐๐ ຕ້າ ມາຍັງເມືອງນີ້ ເຂມໄດ້ຝຶກຄຳນັ້ນແລ້ວໃຫ້ສັນຍາແກ່ຄົນຕັດໜູ້າໃຫ້ກະທຳຝຶກໜູ້າ ແຕ່ລະຝຶກໜູ້າ ໃຫ້ເປັນ ๒ ເທົ່າແລ້ວນຳມາ ຄຽນເວລານ້າທັງຫລາຍມາພັກໃນເມື່ອງແລ້ວ ເຂມ ກົມານັ່ງ ທຳຝຶກໜູ້າ ๑,๐๐๐ ຝຶກໂອງໄວ້ໄກລປະຕູດ້ານໃນ ພ່ອຄ້າມ້າຫາໜູ້ສົດໃຫ້ມ້າທ້າມື່ອມີໄດ້ ຕ້ອງໃຫ້ທຮ່ພຍພັນທີ່ແກ່ບຸຮູ່ຊັ້ນຫຼື້ອໜູ້ານັ້ນໄປ

ຈາກນັ້ນລ່ວງໄປ ๒ - ๓ ວັນ ສຫຍທີ່ທ່ານທາງທະເລມາບອກວ່າຈະມີເຮືອໃຫ້ເຂົ້າຈອດ ທ່າ ບຸຮູ່ຊັ້ນຄົດວ່າ ອຸບາຍນີ້ດີ ຈຶ່ງເອາທຮ່ພຍ ๙ ກຫປະປະເຊົ່າຮທີ່ພຣ້ອມດ້ວຍເຄື່ອງໃຫ້ທຸກໆໜີດ ໄປຢັ້ງທ່າຈອດເຮືອ ທຳສັນຍາກັບນາຍທ່າ ປະທັນນີ້ມີໄວ້ທີ່ເຮືອແລ້ວໃກ້ກັ້ນມ່ານໄວ້ໃນທີ່ໄມ້ໄກລ ນັ້ງອູ້ຢູ່ໃນກາຍໃນມ່ານັ້ນ ສັ່ງບຸຮູ່ຄົນໃຫ້ເວົ່າ ເມື່ອພ່ອຄ້າມ້າຄົງຈົນມາບອກເຮາທາງປະຕູດ້ານ ທີ່ ๓ ຄຽນຄົນໃຫ້ເຫຼຸ່ານັ້ນທຽບວ່າ ເຮົມາຄົງແລ້ວຈຶ່ງບອກວ່າ ມີພ່ອຄ້າປະມານ ๑๐๐ ຄົນ ຈາກກຽງພາຮານສີຈະມາຊື້ອສິນຄ້າ ນາຍປະຕູທີ່ ๓ ກລ່າວວ່າ ພວກທ່ານຈະໄມ້ໄດ້ສິນຄ້າ ເພຣະ ນາຍພານີ້ໃຫ້ໃນທີ່ໂນັ້ນທ່ານທຳສັນຍາໄວ້ແລ້ວ ພ່ອຄ້າເຫຼຸ່ານັ້ນຝຶກຄຳຂອງບຸຮູ່ເຫຼຸ່ານັ້ນແລ້ວ ຈຶ່ງພັກນີ້ໄປຢັ້ງສຳນັກຂອງພ່ອຄ້າໃຫ້ຢູ່ນັ້ນ ຝ່າຍບຸຮູ່ຄົນສົນິຫຼແຈ້ງໜ່າວ່າ ພ່ອຄ້າເຫຼຸ່ານັ້ນມາທາງ ປະຕູດ້ານທີ່ ๓ ຕາມສັນຍາຈົບກ່ອນ ພ່ອຄ້າທັງຮ້ອຍຄົນນັ້ນ ຕ້ອງໃຫ້ທຮ່ພຍຄົນລະພັນແລ້ວຈຶ່ງ ໂດຍທາງໄປເຮືອກັບບຸຮູ່ຊັ້ນແລ້ວຈ່າຍທຮ່ພຍອີກຄົນລະພັນໆ ແລ້ວໃຫ້ສະລະມັດຈຳແລ້ວຈຶ່ງຈະທຳ ສິນຄ້າໃຫ້ເປັນຂອງໆ ຕົນໄດ້ ບຸຮູ່ຊັ້ນຄື່ອເອາທຮ່ພຍ ๒ ແສນກລັບມາຍັງກຽງພາຮານສີ ຄົດວ່າ ເຮົາ ຄວາຈະເປັນຄົນກົດໝູ້ ຈຶ່ງໃສ່ເອາທຮ່ພຍແສນທີ່ໄປຢັ້ງສຳນັກແຫ່ງຈູ້ພກເສຣະຈູ້

ຄຽນນັ້ນ ເສຣະຈູ້ຄົມບຸຮູ່ຊັ້ນວ່າ ພ່ອທຳອຍ່າງໄຮງຈຶ່ງໄດ້ທຮ່ພຍນີ້ມາ ບຸຮູ່ຊັ້ນກລ່າວວ່າ ຂ້າພເຈົາຕັ້ງອູ້ຢູ່ໃນອຸບາຍທີ່ທ່ານກລ່າວແລ້ວຈຶ່ງໄດ້ທຮ່ພຍມາກາຍໃນ ๔ ເດືອນທ່ານັ້ນ ເສຣະຈູ້ໄດ້ຝຶກ ຄຳຂອງບຸຮູ່ຊັ້ນຈຶ່ງມາຄົດວ່າ ບັດນີ້ ເຮົາໄມ່ຄວາມທຳເດັກເຫັນປານນີ້ໃຫ້ເປັນສົມບັດຂອງຄົນອື່ນ ຈຶ່ງຍົກລິດາທີ່ເຈີ່ງວ້າທີ່ໃຫ້ເປັນເຈົາຂອງທຮ່ພຍສົມບັດທີ່ສິ້ນ ກຸລບູຕຣມເມັນນັ້ນ ເມື່ອເສຣະຈູ້ລ່ວງໄປ ແລ້ວຈຶ່ງຮັບຕຳແໜ່ງເສຣະຈູ້ແທນໃນພຣະນຄຣນັ້ນ ດຳຮັງອູ້ຈົນຕລອດອາຍຸແລ້ວໄປຕາມຍາກຮຽມ

ໃນເຮືອງນີ້ ແສດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຜູ້ມີປັ້ງປຸງປະກອບສົມມາຊື່ພ ສາມາດຕັ້ງທົນໄດ້ດ້ວຍ ທຮ່ພຍຕັ້ນທຸນເພີ່ງເລັກນ້ອຍ ດ້ວຍຄວາມວິຣີຍະອຸຕສາຫະຂອງຕົນ ໄດ້ຮັບຄວາມເຈີ່ງຮູ່ເຮືອງ ແລະ ດຳຮັງຊີວິຕອຍຢ່າງມີຄວາມສຸຫລອດຊີວິຕ

เบญจธรรม ข้อที่ ๓
กามสั่งวร
ความสำรวมในกาม

ความสำรวมในกาม ได้แก่ กิริยาที่ระมัดระวังไม่ประพฤติมักมากในการ ความรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางการมรณ์หรือเรื่องรักใคร่ไม่ให้ผิดศีลธรรม การสั่งวนี้ เป็นคุณธรรมที่เกื้อกูลต่อการรักษาศีลข้อที่ ๓ ทำให้มีจิตใจตั้งมั่นชื่อสัตย์ในคุ่ครองของตนเอง เป็นการแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ผ่องใสของชายและหญิง ส่งผลให้สถาบันครอบครัวมีความอบอุ่นและมั่นคง

กัญานธรรมข้อนี้จำแนกตามเพศของบุคคลเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. สثارสันโดษ คือ ความยินดีในภารายของตน เป็นคุณธรรมสำหรับประดับชายชายที่มีภารยาแล้ว ก็พอยู่ในภารยาของตน ช่วยกันทำมาหากลายชีวิต ไม่ทอดทิ้งกัน ไม่ผูกพันรักใคร่กับหญิงอื่นอีกต่อไป ดังนี้ ได้เชื่อว่าสันโดษด้วยภารยาของตน ชายผู้ไม่สันโดษ ด้วยภารยาของตน เที่ยวซุกชนบทหญิงแพศยา เป็นเหตุแห่งความเสื่อมเสียหลายประการ คือ เสียทรัพย์เป็นค่าตัว ค่าเลี้ยงดู เป็นสาเหตุแห่งการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ และก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทได้โดยง่าย

๒. ปติวัตร คือ การประพฤติภักดีในสามี หมายถึง ความจงรักในสามี ความชื่อสัตย์ต่อสามี เป็นคุณธรรมสำหรับประดับหญิง หญิงใดเมื่อมีสามีแล้ว ตั้งใจปรนนิบติสามีของตนตามหน้าที่ให้ที่สุด ผูกสมัครรักใคร่เฉพาะสามีของตน แม้สามีตายจากไปแล้ว แต่ก็ยังคงตัวเป็นหม้ายอยู่คุณเดียว ทั้งที่มีโอกาสและไม่มีข้อห้ามในการมีสามีใหม่ แต่ด้วยอำนาจและความจงรักในสามี หญิงผู้นี้ได้เชื่อว่ามีคุณธรรมข้อปติวัตร หญิงหม้ายผู้ตั้งอยู่ในปติวัตรนี้ บางคนมีฐานะพอกินพออยู่ มีอายุยังไม่มาก แต่ก็สามารถดำเนินตนมั่นคงอยู่ในคุณธรรมข้อนี้ อุตสาหะหาเลี้ยงตัวเองและลูกอย่างไม่ย่อท้อ ตั้งใจรักษาชื่อเสียงไม่ให้มีราศีสมควรเป็นที่ยกย่องของลูกและคนทั่วไป แม้หญิงหม้ายผู้มั่งคั่งบริบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติ หากประพฤติเช่นนี้ ก็สมควรได้รับการยกย่องเช่นเดียวกัน ทั้งสามารถเป็นแบบอย่างให้กับหญิงทั้งหลาย

พระพุทธศาสนาส่งเสริมความชื่อสัตย์ซึ่งจะนำไปสู่ความไว้วางใจกัน ตั้งชีวิตของคู่อริยสาวก นกุลบิดา และ นกุลมารดา ซึ่งเป็นอริยบุคคลชั้นสุดาบัน และเป็นเอตทัคคะในทางสนิทสนมกับพระพุทธเจ้า ทั้งสองคนมีความสอดคล้องประสานกันโดยความรักภักดี

และความซื่อสัตย์ ซึ่งนำไปสู่ความไว้วางใจ เชื่อใจกันถึงขั้นบรรณาจาร์พบกันทั้งชาตินี้ และชาติหน้า ดังความที่นักบุคคลได้กราบทูลพระพุทธเจ้าว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นับแต่เวลาที่ทรงกล่าวสอนกุลมาตราซึ่งยังเป็นสามาเพื่อข้า พระองค์ผู้ยังเป็นหนุ่ม ข้าพระองค์มิได้รู้สึกจะประพฤตินอกใจกุลมาตราเลยแม้ด้วยใจที่ไหน จะประพฤตินอกใจด้วยกาย ข้าพระองค์ทั้งสองประทานพากันทั้งในปัจจุบัน และในสัมปราวิก”

แม้กุลมาตรา ก็ได้กราบทูลความอย่างเดียวกัน

ยิ่งไปกว่านั้น สารสันโดษนี้ จัดเป็นพระมหาธรรมจรรยาดอย่างหนึ่ง เป็นความประพฤติและการดำเนินชีวิตที่ได้รับยกย่องอย่างสูงในพระพุทธศาสนา มีอานิสงส์ทำให้มีอายุยืน ไม่เสียชีวิตในวัยหนุ่มสาว เพราะไม่มีการผูกเรกันระหว่างชายหญิงที่หมายปองคนเดียวกัน ดังข้อความกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกว่า

“พวกเรามิประพฤตินอกใจรรยา และภรรยา ก็มิประพฤตินอกใจพวกเรา พวกเราประพฤติพระมหาธรรมจรรยาในหญิงอื่น นอกจากรรยาของพวกเรา ฉะนั้น พวกเราจึงไม่มีใครพยายามตั้งแต่ยังหนุ่มสาว”

การแสดงนี้ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะความยินดีพอใจในคู่ครองของตนเองเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการไม่หมกมุ่นหรือมักมากในการคุณ ซึ่งจะเป็นสาเหตุให้ล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๓ ได้โดยง่าย ผู้ปักครองหรือผู้นำในสังคม ควรระวังและป้องกันสาเหตุที่จะทำให้บุคคลหมกมุ่นในเรื่องการอารมณ์ เช่น สื่อสิ่งข่าวทางเพศ เป็นต้น เพื่อลดปัญหาอาชญากรรมทางเพศ รักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมความประพฤติเรียบร้อยดีงามของคนในสังคม และรักษาชื่อเสียงของประเทศไทย

เบญจธรรม ข้อที่ ๔
สัจจะ^๔
ความมีสัตย์

สัจจะ คือ ความมีสัตย์ ได้แก่ กิริยาที่ประพฤติเป็นคนตรง ไม่บิดพลิว ไม่บ่ายเบียง ไม่เหลวไหล การพูดความจริง การรักษาคำพูดที่จริง การยกย่องเชิดชูคำพูดที่จริง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง สัจจะนี้เป็นคุณธรรมที่เกื้อกูลต่อการรักษาศีลข้อที่ ๔ ทำให้มีจิตใจซื่อตรง มีความเที่ยงธรรม ไม่คิดคดหลอกหลวงใคร ความมีสัตย์นี้ จำเป็นแก่ สังคมมนุษย์ทุกสังคม ทั้งในระดับเพื่อน สามีภรรยา ครอบครัว และระดับประเทศ เมื่อ ทั้งสองฝ่ายมีสัจจะต่อกัน จึงจะอยู่ร่วมกันเป็นปกติสุข เชื่อถือและไว้วางใจกัน ผู้นำประเทศที่มีสัจจะย่อมเป็นที่เชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ คือภายในประเทศก็เม่งพูดหลอกหลวงประชาชน รักษาสัตย์ และทำตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน สำหรับในต่างประเทศก็รักษาสัญญาที่ทำไว้ต่อกัน ในเรื่องนี้จะเห็นได้จากพระมหาเซนต์ติธัมม์ โภราณกัล ก็ได้ทรงรักษาไว้ตั้งแต่ในวัยเด็ก แม้บางครั้งจะรับสั่งพลังพระโอษฐ์ออกไป ก็ไม่ทรงคืนคำ โดยทรงถือเป็นพระราชธรรมว่า เป็นกษัตริย์ตราชแล้วไม่คืนคำ

ความมีสัตย์ มีการกระทำที่แสดงออกให้เห็นได้ด้วยความซื่อตรง ความเที่ยงธรรม ความสามัคคี และความกตัญญู ดังนี้

๑. **ความซื่อตรง** คือ ความตรงไปตรงมา ความซื่อสัตย์เริมารยา ปฏิบัติภารกิจ หน้าที่โดยสุจริต มีความจริงใจไม่หลอกหลวงผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ยึดหลักการเหตุผล ความถูกต้อง ไม่เห็นแก่ได้ รักษาความสัตย์ด้วยชีวิต

๒. **ความเที่ยงธรรม** คือ ความยุติธรรม ความประพฤติเป็นธรรมในกิจจันเป็นหน้าที่ของตน โดยไม่ตกลงอยู่ในอำนาจของคติ ๔ ประการ คือ ฉันทากติ ลำเอียงเพราความรักใคร่ชอบพอกัน โถสากติ ลำเอียงเพราความเกลียดชัง โมหาคติ ลำเอียงเพราความหลง ความเขลาไม่รู้เท่าทันตามความเป็นจริง ไม่รู้ถ่องแท้ว่าอย่างไรถูก อย่างไรผิด อย่างไรควรอย่างไรไม่ควร ภยาคติ ความลำเอียงเพราความกลัว ความเกรงใจ ข้อนี้พึงเห็นได้ชัดจากผู้พิพากษาในจัյอรถคดี ถ้ามีความเที่ยงธรรม ก็จะไม่เห็นแก่หน้าทั้งฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลย ไม่มีคติต่อทั้งสองฝ่าย พิจารณาไปตามเหตุผล ตรงไปตรงมา ไม่ตกลงอยู่ในอำนาจความรัก ความชัง ความหลง หรือความกลัว ซึ่งจะมาหักล้างความยุติธรรม ผู้ที่มีความเที่ยงธรรมเข่นนี้ ย่อมมีเกียรติ มีชื่อเสียงเป็นที่สรรเสริญของคนทั้งหลาย ย่อมเจริญด้วยลาภ ยศ และความสุขที่ปราศจากโทษ

๓. ความสามิภักดี คือความจงรักภักดีต่อบุคคลหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับตน มีความซื่อสัตย์ ไม่คิดคดทรยศ ตั้งใจทำงานสันของคุณท่านอย่างเต็มความสามารถ เช่น ข้าราชการผู้ถวายสัตย์ปฏิญาณตนต่อพระเจ้าแผ่นดินแล้ว มีความซื่อสัตย์ตามคำปฏิญาณนั้น ดังนั้น ความสามิภักดี จึงถือว่าเป็นความมีสัตย์ประการหนึ่ง

๔. กตัญญู คือ ผู้รู้บุญคุณของผู้มีพระคุณ คู่กับกตเวที คือผู้ตอบแทนบุญคุณท่านรวมเรียกว่า กตัญญูกตเวที แปลว่า ผู้รู้อุปการคุณที่ผู้อื่นทำแล้วและตอบแทนคุณท่าน ซึ่งคู่กับบุพการี แปลว่าผู้กระทำการคุณไว้ก่อน ในทางพระพุทธศาสนาจัดเป็นคู่ไว้ดังนี้ คือ บิดามารดาเป็นบุพการีของบุตรธิดา ครูอาจารย์เป็นบุพการีของศิษย์ พระมหากัชตติริย์เป็นบุพการีของพสกนิกร พระพุทธเจ้าเป็นบุพการีของพุทธศาสนาิกชน

ผู้ได้อยู่ในฐานะได้เก็ททำหน้าที่ในฐานะนั้นให้สมบูรณ์ เช่น บุตรธิดาได้รับอุปการคุณจากบิดามารดาแล้ว พึงตอบแทนคุณท่านด้วยความจริงใจซื่อสัตย์สุจริต หรือพระมหา กัชตติริย์ซื่อว่าเป็นบุพการีที่ทำอุปการะดูแลทุกชีวิตรสุขของพสกนิกรให้ได้รับความสุขความ สบายปลอดภัย ในส่วนของพสกนิกรก็ต้องแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อพระองค์ ด้วย ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ และความจงรักภักดี ดังนั้น ความกตัญญูกตเวทีจึงถือว่า เป็นความมีสัตย์ประการหนึ่ง

ตัวอย่างอานิสงส์ของการประพฤติเบญจธรรม ข้อสัจจะ^๑ เรื่อง มหิສสาสกุมา

พระราชาพระองค์หนึ่งมีพระราชโอรสประสูติแต่พระอัครมเหศี ๒ พระองค์ มี พระนามว่า มหิสสาสกุมาองค์หนึ่ง จันทกุมาองค์หนึ่ง พระอัครมเหศีลิ้นพระชนม์ พระราชาทรงตั้งพระอัครมเหศีขึ้นใหม่ พระนางประสูติพระราชโอรสองค์หนึ่งพระนามว่า สุริยกุมา พระราชาทอดพระเนตรเห็นสุริยกุมาซึ่งประสูติใหม่ ทรงมีพระราชหฤทัย โสมนัสยินดี ตรัสรแก่พระอัครมเหศีองค์ใหม่ว่า พระองค์พระราชทานพรแก่พระราชโอรสที่ ประสูติแต่พระนาง คือพระราชทานให้พระนางทูลขออะไรให้แก่พระราชโอรสของ พระนางได้ตามปรารถนา พระนางจึงทูลขอราชสมบัติให้แก่พระราชโอรสของพระนาง ใน เวลาเมื่อพระราชโอรสคือสุริยกุมารนั้นทรงเจริญวัยขึ้นแล้ว พระราชาไม่อาจทรงปฏิเสธ เพราะได้ตรัสพระราชทานพรไว้แล้ว จึงทรงส่งมหิสสาสกุมาและจันทกุมา ซึ่งประสูติแต่ พระอัครมเหศีองค์แรกให้ออกไปประทับอยู่ในป่า ทรงรับสั่งให้กลับมาถือเอราชสมบัติต่อ เมื่อพระองค์ทรงล่วงลับไปแล้ว พระกุมาทั้งสองกราบถวายบังคมลาพระราชบิดาลงจาก ปราสาท เสด็จดำเนินออกไป สุริยกุมาซึ่งพระราชามารดาทูลขอราชสมบัติได้ทรงเห็น ทรง

ทราบเรื่องนั้นแล้ว เสด็จออกไปกับพระเชษฐาทั้งสอง พระกุ玞性ทั้งสามได้เสด็จเข้าป่า หิมพานต์ ได้หยุดพักในที่ไม่ไกลจากสรబ้างแห่งหนึ่ง มหิสสาสกุมารสั่งสุริยกุมาให้ไป ที่สระ อาบ ดีม แล้วให้ใช้ใบบัวทำกรวยใส่น้ำมา

สรสนั่นมีฝีเสือน้ำตกหนึ่งรักษาอยู่ ฝีเสือน้ำนั้นได้รับอนุญาตจากหัวเวสวัลให้จับ คนที่ลงไปในสรภินได้ เว้นแต่คนที่รู้เทวธรรม ฝ่ายสุริยกุมา ไม่ทันพิจารณาลงไปในสรสนั่น ฝีเสือน้ำจับพระกุมาแร้วถ้าถึงเทวธรรม พระกุมาตอบว่า “พระจันทร์และพระอาทิตย์ ชื่อว่าเทวธรรม” ฝีเสือน้ำกล่าวว่า ท่านไม่รู้เทวธรรมแล้วจับพระกุมาไปปังไว้ในภาพของตน มหิสสาสกุมาเห็นสุริยกุมาซักษา ก็ส่งจันทกุมาไปอีก จันทกุมาได้ถูกจับถาน เช่นเดียวกัน ตอบว่าทิศทั้ง ๔ ชื่อว่าเทวธรรม จึงถูกจับปังไว้อีก ฝ่ายมหิสสาสกุมาเห็นจันทกุมารยัง ซักข้ออยู่อีก ก็คิดว่า่าน่าจะมีอันตราย จึงไปยังสรสนั่นเอง ทรงตรวจดูเห็นแต่รอยเท้าลงไป ไม่เห็นรอยเท้าขึ้น ก็ทรงทราบว่ามีฝีเสือน้ำรักษา จึงทรงผูกสอนพระครศถือธนูยืน ระวังอยู่ ฝีเสือน้ำเห็นมหิสสาสกุมาไม่ลงสระ จึงจำแลงเพศเป็นคนทำงานป้ามาซักชวน ให้ลง มหิสสาสกุมาเห็นแล้วก็รู้ว่าเป็นยักษ์ จึงถามว่าท่านจับน้องชายของเราไปหรือ จับไป เพราะเหตุใด จับทั้งหมดหรือเว้นใครบ้าง ยักษ์ก็ทูลรับว่าได้จับกุมาทั้งสองไป เพราะได้รับอนุญาตให้จับคนที่ลงสระนี้ทุกคน เว้นไว้แต่ผู้รู้เทวธรรม และตนต้องการ เทวธรรม มหิสสาสกุมาบอกว่าตนรู้เทวธรรม และจะกล่าวเทวธรรมให้ฟัง แต่จะต้อง ชำรากรายให้สะอาดก่อน ยักษ์จึงให้พระกุมาอาบน้ำ ให้ดีมน้ำ ให้แต่งกายเรียบร้อยแล้ว เชิญขึ้นสู่บลลังก์ ตัวเองหมอบอยู่แบบเท้าของพระกุมา เพื่อจะรับฟังเทวธรรม

มหิสสาสกุมาตรัสเตือนให้ฟังโดยเคราะพแล้ว จึงกล่าวเทวธรรมว่า “คนดีทั้งหลาย ถึงพร้อมด้วยศรี ความละอายใจต่อกำลังชั่ว และโอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อกำลังชั่ว ตั้งอยู่ดีในธรรมอันขาว สงบแล้ว เรียกว่า “ผู้มีเทวธรรมในโลก” ยักษ์ได้สดับแล้วเลื่อมใส จึงกล่าวว่าจะคืนอนุชาให้องค์หนึ่ง จะให้นำองค์ให้มา มหิสสาสกุมาตรัสให้นำ องค์เล็กมา ยักษ์จึงกล่าวตีเตียนว่าพระกุมารู้แต่เทวธรรมเท่านั้น แต่ไม่ประพฤติใน เทวธรรม เพราะควรที่จะให้นำอนุชาองค์ใหญ่มาจึงจะเชื่อว่าทำความนับถือคนที่เจริญ มหิสสาสกุมาตรัสว่า ทรงรู้เทวธรรมและประพฤติเทวธรรมด้วย แล้วก็ตรัสเล่าเรื่องให้ ยักษ์ฟังว่า พระองค์และจันทกุมา ต้องเข้าป่ากีเพราสุริยกุมาซึ่งเป็นอนุชาองค์เล็ก พระราชบิดาประธานพรแก่อนุชาองค์เล็ก แต่เมื่อได้ประธานพรแก่พระองค์และจันทกุมา

เมื่อพระมารดาเลี้ยงทูลขอราชสมบัติให้แก่อนุชาองค์เล็กซึ่งเป็นพระโอรสของ พระนาง พระราชบิดาก็จำต้องทรงอนุญาต เพราะได้ทรงลั่นพระวาจาไว้แล้ว และทรง อนุญาตให้พระองค์และจันทกุมาไปอยู่ป่า ฝ่ายอนุชาองค์เล็กขอมาด้วย ฉะนั้น เมื่อ

พระองค์กล่าวว่า อนุชาของค์เล็กถูกยักษ์ตนหนึ่งกินเสียในป่าแล้วคราเล่าจักเชื่อถือ ฉะนั้น พระองค์จึงให้นำอนุชาของค์เล็กมาเพื่อมิให้คราทำหนี้ได้ ยักษ์ได้ฟังเหตุผลแล้วเกิดความเลื่อมใส จึงคืนอนุชาให้ทั้งสองพระองค์ ต่อมาเมื่อพระราชบิดาสวรรคตแล้ว มหาเสสกุมารจึงกลับมาทรงครอบครองราชสมบัติในกรุงพาราณสี พระทานตำแห่งอุปราชแก่จันทกุมาร พระทานตำแห่งเสนาบดีแก่สุริยกุมาร และได้ทรงนำยักษ์ซึ่งได้กลับตัวเป็นผู้มีศีล ไม่ดุร้ายเยี่ยงยักษ์ทั้งหลายแล้วมาบำรุงไว้ในบ้านเมืองให้เป็นสุขสืบไป

ในเรื่องนี้ พระราชาทรงรักษาสัจจะที่ให้ไว้แก่พระอัครมเหสี ทรงยกราชสมบัติให้แก่สุริยกุมาร มหาเสสกุมารทรงรักษาสัจจะที่ให้ไว้ต่อพระราชบิดาทรงกลับไปครอบครองราชสมบัติเมื่อพระราชบิดาสวรรคตแล้ว และฝีเสือน้ำกรักษาสัจจะจับเฉพาะคนที่ลงไปในสระเป็นอาหาร และเว้นคนที่รู้เทวดอรรມ アニสงส์ของการรักษาสัจจะ จึงทำให้มหิสสาสกุมารได้ครอบครองราชสมบัติ และยักษ์ก็ได้รับการดูแลเป็นอย่างดีทำให้อยู่อย่างมีความสุขตลอดชีวิต

เบญจธรรม ข้อที่ ๕
สติสัมปชัญญะ^๑
ความระลึกได้และความรู้ตัว

สติสัมปชัญญะ แยกเป็น ๒ ศัพท์ คือ สติ และ สัมปชัญญะ สติ หมายถึง ความระลึกได้ สัมปชัญญะ หมายถึง ความรู้ตัว ธรรม ๒ ประการนี้ เป็นธรรมที่มีอุปการะมาก จำเป็นต้องใช้ในกิจทุกอย่าง เพราะเป็นเหตุให้บุคคลสามารถควบคุมการกระทำ การพูด การคิดให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม ช่วยให้มีการยับยั้งชั่งใจ ให้มีการพิจารณา ไตร่ตรอง อย่างรอบคอบ ก่อนจะทำ จะพูด จะคิด และในขณะที่กำลังทำ กำลังพูด และกำลังคิด สติสัมปชัญญะนี้เป็นธรรมเกื้อกูลต่อการรักษาศีลทุกข้อ โดยเฉพาะศีลข้อที่ ๕ เมื่อบุคคล มีสติสัมปชัญญะ ย่อมทำให้มีจิตใจมั่นคง ไม่ถลั่งไปในทางที่เสื่อม และไม่พลาดโอกาส ในการกระทำความดี

สติสัมปชัญญะ เป็นอัปปมาทธิรรโนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ เช่น

๑. ทำให้เกิดความระมัดระวังตัว

๒. เป็นเครื่องยับยั้ง เตือนไม่ให้ตกไปในทางเสื่อม ไม่ให้มัวเม่าลุ่มหลง ไม่ให้เพลิดเพลินไปในสิ่งที่เป็นทุกข์เป็นโหะต่อตนเอง

๓. เป็นเครื่องกระตุนเตือนให้uhnขวยในการสร้างความดียิ่งๆ ขึ้นไป ไม่หยุดอยู่กับที่ ไม่ทอดธูระ ไม่เกียจคร้าน ทั้งยังช่วยป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัย

๔. เป็นเครื่องเร่งเร้าให้มีความซักเข้มข้น

๕. เป็นเครื่องทำให้เกิดความสำนึกราในหน้าที่อยู่เสมอ

๖. เป็นเครื่องทำให้เกิดความละเอียดรอบคอบในการทำงาน

พฤติกรรมของคนที่มีสติสัมปชัญญะ พึงเห็นได้ด้วยความไม่ประมาท ในเรื่องดังต่อไปนี้

๑. ความไม่ประมาทในเวลา คือ ไม่ปล่อยให้เวลาล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ หรือไม่ผัดวันประกันพรุ่ง กระตือรือร้นในการกระทำกิจที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมส่วนรวม

๒. ความไม่ประมาทในวัย คือ บริหารชีวิตให้เหมาะสม ไม่คิดว่าตนเองอายุยังน้อย ควรเร่งประกอบคุณงามความดี ทำหน้าที่ของตนให้เหมาะสมกับวัย

๓. ความไม่ประมาทในความไม่มีโรค คือ ไม่គรคิดว่าตัวเองไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ยังมีสุขภาพแข็งแรงดีอยู่ ตามความเป็นจริงร่างกายของคนเรานั้นเป็นรังหรือเป็นที่อยู่ของโรค

๔. ความไม่ประมาทในชีวิต คือ ความไม่วางใจในชีวิต อย่าคิดว่าเรายังมีชีวิตอยู่สุขสบายดีและยังอยู่อีกยาวนาน เพราะจริงๆ แล้ว ชีวิตนี้น้อยนัก อาจตายเมื่อไรก็ได้ เพราะความตายไม่มีเครื่องหมายให้รู้ล่วงหน้าว่าเราจะตายเมื่อไร จึงควรเร่งช่วงเวลาในการลดความช้ำ สร้างความดี และทำจิตใจให้ผ่องใส

๕. ความไม่ประมาทในการงาน คือ ความไม่ปล่อยปละละเลยในการงาน ทำงานทุกอย่างตามหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด มีความขยันขันแข็ง ทำอย่างทุ่มเทเต็มความสามารถ ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ไม่ปล่อยการงานให้ค้างเป็นดินพอกทางหู

๖. ความไม่ประมาทในการศึกษา คือ ความเอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน ขวนขวยหาความรู้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาหาความรู้ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต

๗. ความไม่ประมาทในการปฏิบัติธรรม คือ ความไม่ละเลยในการปฏิบัติธรรม มีความเพียรใส่ใจในการปฏิบัติธรรมอย่างสมำเสมอ

ตัวอย่างอานิสงส์ของการประพฤติเปญจธรรม ข้อสติสัมปชัญญะ^๑ เรื่อง รัมมิกอุบาสก

ได้ยินว่า ในเมืองสาวัตถี มีอุบาสกผู้ปฏิบัติธรรมประมาณ ๕๐๐ คน และอุบาสกคนหนึ่งๆ ก็มีอุบาสกเป็นบริวารคนละ ๕๐๐ อุบาสกที่เป็นหัวหน้าอุบาสกเหล่านั้น มีบุตร๗ คน และธิดา ๗ คน อุบาสกนั้น ได้ถวายสลาภยาคุ สถาภัตตร ปักขิกภัตตร สังฆภัตตร อุปโสดิกภัตตร อาศานัตภัตตร วัสดาวาสิกภัตตร อย่างละเอียด แก่ภิกษุสงฆ์เป็นประจำ ภรรยาและบุตรทั้ง ๑๔ คน ก็ได้ถวายภัตตรอย่างนั้นคนละที่ บุตรทุกคนของอุบาสกนั้น ได้ชื่อว่า อนุชาตบุตร บุตรที่เกิดมาเสมอ กับภารดาด้วยคุณธรรม เป็นต้น เขาพร้อมทั้งบุตรและภรรยา ได้เป็นผู้มีศีล มีกัลยานธรรม มีความยินดีในอันจำแนกทาน

ต่อมาเมื่ออุบาสกมีอายุสูงวัยมากแล้ว เกิดป่วยหนักพระราชา เขาต้องการจะฟังธรรม จึงส่งคนไปกราบทูลพระพุทธเจ้าขอให้ทรงส่งภิกษุมาสารยายธรรม พระศาสดาทรงส่งภิกษุทั้งหลายไปตามความประสงค์ ภิกษุเหล่านั้นไปนั่งบนอาสนะที่ปูไว้รอบเตียงของเข้า เขายอให้พระภิกษุทั้งหลายสารยาย “สติปัฏฐานสูตร” ภิกษุทั้งหลายจึงเริ่มสวัดพระสูตรว่า “เอกสารใน อย ภิกขเว มคโค สตุtan วิสุทธิยา” เป็นต้น แปลว่า

กิจธุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางสายเอกสารเพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย

ขณะนั้น เทวดาทั้งหลายได้นำรถ ๖ คัน ประดับตกแต่งอย่างสวยงาม เที่ยมด้วยม้าสินธพันตัว มาจากเทวโลกทั้ง ๖ ชั้น ต่างเชือเชิญว่า “ข้าพเจ้า จักนำไปยังเทวโลกของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า จักนำไปยังเทวโลกของข้าพเจ้า ขอท่านลงเกิดในที่นี่ เพื่อความยินดีในเทวโลกของข้าพเจ้า เมื่อคนทำลายภานะดินแล้วถืออาภานะทองคำ”

อุบาสก ไม่ประณณจะให้เป็นอันตรายแก่การฟังธรรม จึงกล่าวว่า “ท่านทั้งหลาย จงรอก่อน ท่านทั้งหลายจงรอก่อน” กิจธุต่างหยุดนิ่ง ด้วยสำคัญว่า “อุบาสกพูดกับพระเรา” ฝ่ายบุตรและอิตาของเข้า คิดว่า “เมื่อก่อนบิดาของพระเรา ไม่เคยอิ่มด้วยการฟังธรรม แต่บัดนี้ ให้นิมนต์กิจธุมาสารยายพระสูตรแล้ว กลับห้ามเสียเอง ขึ้นเชื่อว่าสัตว์ผู้ไม่กลัว ต่อความตายไม่มี” แล้วพากันร้องให้ กิจธุทั้งหลายปรึกษากันเห็นว่า ไม่ใช่เวลาเหมาะสมที่จะสารยายพระสูตรต่อไป จึงลุกจากอาสนะแล้วกลับวัด

เวลาล่วงไปเล็กน้อย อุบาสกก็กลับได้สติ ถามลูกๆ ว่า “พระเจ้าร้องให้กันทำไม” ทราบความแล้ว จึงถามถึงพระกิจธุว่า ไปไหนเสีย ทราบว่าพระกิจธุกลับวัดแล้ว จึงพูดว่า พ่อไม่ได้พูดกับพระกิจธุแต่พูดกับเทวดาที่นำรถ ๖ คันมาจากเทวโลกทั้ง ๖ ชั้น บุตรทั้งหลายจึงถามว่า รถอยู่ที่ไหน พระผມมองไม่เห็นรถ

อุบาสกจึงให้นำพวงดอกไม้มาแล้วบอกบุตรทั้งหลายว่า พระเจ้าจะอธิษฐานว่า ขอให้พวงดอกไม้ จงคล่องที่แอกรถที่มาจากสวรรค์ชั้นดุสิต แล้วโยนพวงดอกไม้ขึ้นไปเลิดบุตรทั้งหลายได้ทำอย่างนั้นพวงดอกไม้หนึ่นได้ไปคล่องที่แอกรถที่มาจากสวรรค์ชั้นดุสิต ห้อยอยู่ในอากาศ มหาชนเห็นแต่พวงดอกไม้ แต่ไม่เห็นรถ

อุบาสกพูดว่า “เราจะไปสวรรค์ชั้นดุสิต พระเจ้าอย่าคิดไปเลย ถ้าพระเจ้า ประณณจะเกิดในสำนักเรา ก็จะทำบุญทั้งหลายตามแบบที่เราทำมาแล้วนั้นເถີດ” สิ้นชีวิตแล้ว ก็ปราภกภอยู่บนรถที่มาจากสวรรค์ชั้นดุสิตในทันทีนั้นเอง

เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เว้นขาดจากการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติด ปฏิบัติธรรมเป็นปกติย่อมเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ ไม่หลงลืมแม่ในเวลาใกล้จะสิ้นชีพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

เบญจศิล เบญจธรรม เป็นคุณธรรมที่นฐานของมนุษย์ หากบุคคลใดมีคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานที่ดีและมั่นคง จะกระทำอะไรก็มีแต่ความเจริญก้าวหน้า ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลใดไม่มีคุณธรรมที่เป็นพื้นฐาน จะกระทำอะไรก็ไม่เจริญก้าวหน้า การศึกษาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาทั้ง ๓ ศีลเป็นฐานให้เกิดสามัชชี และสามัชชีก่อให้เกิดปัญญา สามัชชีที่ศีลบ่มแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ดังความในที่มนิกาย มหาวรรค ที่

แสดงความต่อเนื่องกันของไตรสิกขา ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกอบรมจิตตามลำดับว่า “ศีล เป็นอย่างนี้ สามิชเป็นอย่างนี้ ปัญญาเป็นอย่างนี้ สามิชที่ศีลบ่มแล้ว ย่อมมีผลมาก มี อาณิสงส์มาก ปัญญาที่สามิชบ่มแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอาณิสงส์มาก จิตที่ปัญญาบ่มแล้ว ย่อม หลุดพ้นจากอาสวะโดยสิ้นเชิง คือ การมาสวะ ภavaสวะ และอวิชาสวะ”

ความสัมพันธ์แบบต่อเนื่องกันของคุณธรรมในชีวิตประจำวันจะเห็นได้ว่า เมื่อ บุคคลมีความประพฤติบริสุทธิ์ เชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของตน ไม่หวาดกลัวต่อการลงโทษ ไม่สะดึ้งระแวงต่อการประทุษร้ายของคู่เร� ไม่หวั่นใจต่อคำตำหนิหรือความรู้สึกที่ไม่ดีของ สังคม ไม่มีความฟุ่งซ่านวุ่นวายใจ เพราะความรู้สึกเดือดร้อนรังเกียจในความผิดของตน จิตใจจึงปลอดโปร่ง สงบแน่วแน่ มุ่งมั่นอยู่กับสิ่งที่คิด คำที่พูด และกิจที่กระทำ การรับรู้ สิ่งต่างๆ ย่อมชัดเจน คล่องตัว เป็นผลดีในทางปัญามากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

วิชาธรรม

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส. “ปฐมโพธิกาล” ใน พุทธประวัติเล่ม ๑.

พิมพ์ครั้งที่ ๕๕/๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหากรุ兆ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส. “มัชณิโพธิกาล” ใน พุทธประวัติ

เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑๙/๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหากรุ兆ราชวิทยาลัย,

๒๕๕๔.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส. ปฐมสมโพธิกาล. พิมพ์ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๔.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหากรุ兆ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สมเด็จพระสังฆราช (สา). “ปัจฉณิโพธิกาล” ใน พุทธประวัติเล่ม ๓. พิมพ์ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๔.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหากรุ兆ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

วิชาพุทธประวัติ

แก้ว ชิดตะขบ. ธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับเตรียมสอบสนามหลวง. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

คณะกรรมการชำระบจนาบุญ. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๑๔.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๐.

คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง. คู่มือ - คู่ใจ วิชาธรรมวิภาค. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๓๘.

คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง. ธรรมศึกษาตรี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง,
๒๕๕๔.

ชัมราพุทธศาสนาสตรี กลุ่มผู้รักธรรม. ธรรมมาธิบาย เล่ม ๑. สมุทรปราการ : พิมพ์ที่วัดบางย่าง,
๒๕๕๒.

ธรรมปีภูก, พระ (ป.อ.ปยุตตโต). พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมาณมวลธรรม.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พุทธโซไซตี้, พระ. ร่มมบทภูสูติกา ตติโย ภาโค. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหากรุ兆ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พุทธโโมชาจารย์, พระ. วิสุทธิมคุณสุส นาม ประธานวิเสสสส ปฐโน ภาค. กรุงเทพมหานคร : โรงพยาบาลภูษาราชวิทยาลัย, ๒๕๒๒.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. นาโภวاث. กรุงเทพมหานคร : โรงพยาบาลภูษาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สิริมังคลาจารย์, พระ. มุคคลตุณทีปนี ปฐโน ภาค. กรุงเทพมหานคร : โรงพยาบาลภูษาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

สุทัศน์ วรทสสี, พระมหา. ธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับปรับปรุงตามหลักสูตรใหม่.
กรุงเทพมหานคร : โรงพยาบาลจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

วิชาเบญจคีลเบญจธรรม

กรรมบด หลักสูตรวิชาวินัย ธรรมศึกษาชั้นเอก สำนักแม่กองธรรมสถานหลวง, ๒๕๑๖.
คู่มือธรรมศึกษาชั้นเอก. จัดพิมพ์และเผยแพร่โดยกองพุทธศาสนาศึกษา สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

คู่มือการศึกษา. ธรรมศึกษาชั้นตรี กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา.
จัดพิมพ์เผยแพร่ปีพัฒนาการศึกษาสอง ๒๕๓๗, ๒๕๓๘. กรุงเทพมหานคร :
โรงพยาบาลศาสนा, ๒๕๓๗.

พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล พระสูตตันตปิฎก ที่มนิกาย สีลขันธรรค ภาค ๑ เล่ม ๑
ฉบับฉลองพระชนมายุ ๙๐ พระราชา สมเด็จพระญาณสัংวර (สุวัฒนมหาเถร)
พุทธศักราช ๒๕๑๖.

พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล พระสูตตันตปิฎก ที่มนิกาย มหาธรรม ภาค ๒ เล่ม ๑ - ๒
ฉบับฉลองพระชนมายุ ๙๐ พระราชา สมเด็จพระญาณสัংวර (สุวัฒนมหาเถร)
พุทธศักราช ๒๕๑๖.

พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล พระสูตตันตปิฎก ที่มนิกาย ปฏิถิธรรมรรค ภาค ๓ เล่ม ๑
ฉบับฉลองพระชนมายุ ๙๐ พระราชา สมเด็จพระญาณสัংวර (สุวัฒนมหาเถร)
พุทธศักราช ๒๕๑๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๑.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕.

พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์ พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
เอส อาร์ พรีนติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๑๖.

พุทธธรรม ฉบับขยายความ. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิมพ์เผยแพร่.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.

มังคลตุตถีปนีแพล.

มุกคลตุตถีปนี ปูรුโโม ภาโค และ มุกคลตุตถีปนี ทุติโย ภาโค

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสนับสนุนหลักนิติธรรม.

คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นธ.)

จัดพิมพ์เผยแพร่, ๒๕๔๕.

พระไตรปิฎกและอรรถกถา

พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ฉักนินبات (ปฐมอปริหานิยสูตร).

พระสุตตันตปิฎก ทีชนิกาย ปาก្យិវរគ.

พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนินبات (ธัมมัญญสูตร).

พระสุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย เศรคณา.

พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อัภิझอกนินبات.

พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย มหาวรรค.

พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก.

พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปريปัณณาสก.

พระอภิธรรมปิฎก วิถังค.

อรรถกถาโนรรถปูรณี อังคุตตรนิกาย ฉักนินبات เล่ม ๓.

อรรถกถาสุมังคลวิลาสินี ทีชนิกาย ปาก្យិវរគ. เล่ม ๓.

คณะกรรมการ
ปรับปรุงหลักสูตร ๒๕๕๗

หลักสูตรธรรมศึกษา วิชาธรรม ธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก

๑. พระราชนมี (ป.ร.๙, พ.บ., Ph.D)	หัวหน้าคณะกรรมการ
วัดสังเวชวิศิยาราม / กรุงเทพมหานคร	
๒. พระราชาเวที (ป.ร.๙, พ.บ., ศ.บ., อ.ม.)	คณะกรรมการ
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม / กรุงเทพมหานคร	
๓. พระศรีวิสุทธาภรณ์ (ป.ร.๙)	คณะกรรมการ
วัดบรมนิวาส / กรุงเทพมหานคร	
๔. พระอมรเมลี (ป.ร.๙)	คณะกรรมการ
วัดปทุมวนาราม / กรุงเทพมหานคร	
๕. พระมหาเสนินญ สมทสี (ป.ร.๙, พ.บ., ร.ป.ม.)	คณะกรรมการ
วัดสุทัศนเทพวราราม / กรุงเทพมหานคร	
๖. พระมหาอภิสิทธิ์ วิริโย (ป.ร.๙, พ.ม.)	คณะกรรมการและเลขานุการ
วัดสังเวชวิศิยาราม / กรุงเทพมหานคร	
๗. นายปัญญา ສละทองตรง (ป.ร.๙, พ.กศ.)	คณะกรรมการ
๘. นายวิชัย ธรรมเจริญ (ป.ร.๙, พ.ม.)	คณะกรรมการ
๙. นายแก้ว ชิดตะขบ (ป.ร.๙, พ.ม., ศ.บ.)	คณะกรรมการ
ผู้อำนวยการส่วนการศึกษาพระประยิతธรรม แผนกสามัญศึกษา	
กองพุทธศาสนาศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	

หลักสูตรธรรมศึกษา วิชาพุทธประวัติ ธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก

๑. พระสุธีรัตนากรณ์ (ป.ร.๙, ร.ป.ม.)	หัวหน้าคณะกรรมการ
วัดสุทัศนเทพวราราม / กรุงเทพมหานคร	
๒. พระราชนพัฒโนโกศล (ป.ร.๗, พ.บ.)	คณะกรรมการ
วัดเศวตฉัตรวิหาร / กรุงเทพมหานคร	
๓. พระปัญญาธัณกอร์ (ป.ร.๗, พ.ม.)	คณะกรรมการ
วัดสังฆารະจาย / กรุงเทพมหานคร	

๔. พระกวีรตญาณ (ป.ธ.๗, ศน.บ.)	คณะทำงาน
วัดศุขเกยมธรรมมิการาม / จังหวัดอ่างทอง	
๕. พระอุดมธีรคุณ (ป.ธ.๕, ศน.บ. M.A.)	คณะทำงาน
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม / กรุงเทพมหานคร	
๖. พระครูไสวณเมธาวัฒน์ (ป.ธ.๔)	คณะทำงาน
วัดเครื่องวัลย์ / กรุงเทพมหานคร	
๗. พระมหาสิริชัย สุขณาโณ (ป.ธ.๓)	คณะทำงาน
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม / กรุงเทพมหานคร	
๘. นายเอนก ขำทอง (ป.ธ.๙)	คณะทำงาน
๙. นายสันติ ผลิต (ป.ธ.๙, M.A.)	คณะทำงาน
๑๐. พล.ร.ต.ดร. สุร吉ต สงสกุล (ป.ธ.๘, ph.D.)	คณะทำงาน
๑๑. นายวิชัย ธรรมเจริญ (ป.ธ.๙, พ.บ.)	คณะทำงาน

หลักสูตรธรรมศึกษา วิชาวินัย ธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก

๑. พระราชาปัญญาภรณ์ (ป.ธ.๙, พ.ม., ศช.บ., พ.ม., พ.ด.)	หัวหน้าคณะทำงาน วัดนางชี / กรุงเทพมหานคร
๒. พระวิสุทธิธีรพงศ์ (ป.ธ.๗, พ.บ., พ.ม.)	คณะทำงานและเลขานุการ วัดนางชี / กรุงเทพมหานคร
๓. ดร. พิสิฐ เจริญสุข (ป.ธ.๙, อ.ม. (จุฬาฯ, Ph.D.))	คณะทำงาน
๔. พ.อ. ต่อพรต เจนการ (ป.ธ.๙)	คณะทำงาน
๕. พ.อ. วิสิทธิ์ วีໄລวงศ์ (ป.ธ.๙, พ.บ., พ.บ., อ.ม. (จุฬา).)	คณะทำงาน หัวหน้าแผนกอบรม กองอนุศาสนาจารย์กรรมยุทธศึกษาทหารบก
๖. พ.อ. เสน่ห์ เขียวมนี (ป.ธ.๙, พ.บ.)	คณะทำงาน ประจำกรรมยุทธศึกษาทหารบก ช่วยราชการกองอนุศาสนาจารย์กรรมยุทธศึกษาทหารบก

ກາພອິນຕະນາກີຣປາ

ສື່ອົງ “ ທລັກຮຽມກາຮຽຕະຫຼາດ ” ຮະຫວ່າງໄລກີຍຮຽມກັບໄລກຸຕະຕຣຽມ ແສດງໃຫ້ເຫັນກາຮຽມກຸນອູ່ກັບກາມສຸຂໍລືການຢູ່ໂຍຄແລະອັຕກິລມຄານຢູ່ໂຍຄຂອງພຣາວາສູ້ຄຣອງເຮືອນໄກລອອກໄປເຫັນປຣາທຣາຈຳວັງບ້ານເຮືອນ ແລະຜູ້ຄນກຳລັງກາຮຽມກຸນອູ່ກັບກາງກິຈຈັນເປັນສ່ວນຂອງການ ອີກສ່ວນເປັນປໍາໄມ້ອັນສົງບ່ຽນທາງໜຶກອອກຈາກການພັນທຸກໆຈາກກາງຄຣອງເຮືອນ ບຣລຸພຣະນິພພານ

ກາພແයແຜ່ຮຽມມະຍ່າງຈ່າຍຮະດັບສົມຄຣມສູ້ານ ທຳໃຫ້ຈິຕເກີດຄວາມສົງບັນຫຼັກສູ້ານທີ່ຈະນຳໄປສູ່ກາງປົງປັບປຸງປັບປຸງສົນກາຮຽມສູ້ານຮະດັບສູງຕ່ອໄປ ກາພວາດຂຶ້ນມາຈາກຄອມພິວຕອຮກາຮົາພິກ (CG) ຈາກຄຽງຕັ້ນແບບອາຈາຍີ່ຄໍານວນ ຜ້ານນໂທ ສີລປິນພຸທຮສີລປິດີເດັ່ນ ຜູ້ລ່ວງລັບໄປແລ້ວຮ່ວມອາຍຸ ۴۲ ປີ ຄືເປັນຄຽງຕັ້ນແບບພລິຕສື່ອແຍແຜ່ພຣະພຸທຮສາສນາທີ່ດຳກາມຍິ່ງ.

ສ່ວນງານຊ່າງສີລປິ